حکوومەتی هەرێمی کوردستان
وەزارەتی شارەوانی و گەشت وگوزار
دەستەی گشتی گەشت وگوزار

KURDISTAN
LAND OF NATURE & HISTORY

((کوردستان.. وڵاتی سروشت و مێژوو))

پلانی ستراتیژی گەشت وگوزاری هەرێمی کوردستان / عێراق

2013

وتەی دەستەی گەشت وگوزار

کەرتی گەشت وگوزار لەم سەردەمەدا بووەتە یەکێك لە گرنگترین فاکتەرە ئابووریە نوێیەکان بە دیارترین کەرتی گەشەسەندووی سەدەی بیست و یەك دادەنرێت.

ئەگەر تێبینی ژمارەی گەشتیاران لە جیهاندا بکەین، دەبینین کە لە ساڵی 2012 ملیارێك گەشتیاری تێپەڕاند، واش پێشبینی دەکرێت کە لە ساڵی 2030 ئەو ژمارەیە بگاتە 1.8 ملیار گەشتیار، ئەوەش بە گوێرەی ئامارەکانی ڕێکخراوی گەشتیاری جیهانی. ئەمە وامان لێدەکات کە هیچ گومانێکمان نەمێنێت لەوەی کە ئەم پیشەسازیە پێشکەوتنێکی گەورە و بەرچاو بە خۆیەوە دەبینێت تا دەبێتە یەکێك لە گەورەترین کەرتە ئابووریەکان. ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست یەکێکە لەو ناوچە گەشتیاریانەی کە ئایندەیەکی گەشی هەیە و لە داهاتوویەکی نزیکدا ڕۆڵێکی بەهێزی دەبێت. بوونی هەرێمی کوردستانیش وەك ناوچەیەکی گەشتیاری دیار لەو ناوچەیە ئاماژەیەکە بۆ ئەوەی کە هەنگاوی گەورە و نموونەیی لە بواری پیشەسازی گەشتیاری نوێ بە خۆیەوە دەبینێت بە هۆی ئەوەی بنەمای گەشتیاری گرنگی تێدا هەیە و بە هۆیەوە دەتوانێت بچێتە نێو بازنەی ڕکابەری و پێشەنگبوون.

لەم سۆنگەیەوە حکومەتی هەرێمی کوردستان خواست و ویستی ڕاستەقینەی خۆی خستۆتە ڕوو بۆ بەرەوپێشبردنی ئەم کەرتە گرنگە، ئەوەش لە ئامانجەکانی دەستەی گەشت وگوزار دا ڕەنگی داوەتەوە کە پێداگرە لەسەر کارکردن بە گوێرەی پلانێکی زانستیانەی دیراسەتکراو لە ڕێگەی شیکردنەوەی ورد بۆ ڕەوشی ئێستا و ڕەفتارکردنی شارەزایانە و پرۆفێشناڵانە لەگەڵ ڕەوشی ئێستا و پێویستیەکانی دوارۆژ. هەر بۆیەش دەستە لە ساڵی 2011 هەڵسا بە دەستپێشخەریکردن بۆ بەستنی یەکەمین کۆنگرەی گەشتیاری و تێیدا نەخشەڕێگای سەرەکی بۆ ڕێکخستنی ئەم کەرتە دانا، لەگەڵ پلانێکی ستراتیژی بۆ 2015، لە ساڵی 2012 و لە میانەی دووەمین کۆنگرەی گەشتیاری کە بە بەشداری مامۆستایانی زانکۆ و تایبەتمەندانی فەرمانگە پەیوەندیدارەکان و بەڕێوەبەرانی دەستە ئەنجام درا، پلانەکە نوێ کرایەوە.

بەمەبەستی دید و ئامانجی دوارۆژ کە خۆی دەبینێتەوە لە گۆڕینی کوردستان بۆ ڕووگەیەکی گەشتیاری جیهانی تا ساڵی 2025، دەستە پەیوەندی کرد بە دوو گەورە کۆمپانیای ڕاوێژکاری ئەم بوارە بۆ جێبەجێکردنی پلانی ستراتیژی گەشت وگوزاری (ماستەرپلان) تا 2025.

بۆیە بڕیارمان داوە ئەم خاڵانە جێبەجێ بکەین:

یەکەم: جێبەجێکردنی پلانی ستراتیژی بە ئاست و توانایەکی بەرز، بۆ ئەم مەبەستەش دەستە سوود لە توانای باشترین راوێژکارە جیهانیە تایبەتمەندەکانی ئەم بوارە دەبینێت و، پارەی پێویستیش بۆ ئەم مەبەستە تەرخان کراوە.

دووەم: هەڵسەنگاندنی ساڵانەی جێبەجێکردنی پلانەکە و کارکردن بۆ نوێکردنەوەی بە گوێرەی ئاماژەکان و ئەنجامەکانی گشت پێکهاتەکانی ئەم کەرتە.

لە راستیشدا زۆرێك لە خاڵەکانی پلانەکە جێبەجێ دەکرێن، بۆیەش دەستەی گەشت وگوزار هەموو توانا ماددی و مرۆییەکانی فەراهەم کردووە بە یارمەتیی پاڵپشتی راستەوخۆی سەرۆکایەتی حکوومەتی هەرێم و وەزارەتی شارەوانی و گەشت وگوزار.

بەشی سەرەکی ماستەر پلانەکە، پلانی ستراتیژی پێشخستنی ئەم کەرتە لە خۆ دەگرێ تاکو 2025، لەمەشدا پشت بە 14 راپۆرتی وردەکاری بەستراوە کە هاوپێچن لەگەڵ راپۆرتی کۆتایی. هەروەها پلانەکە چوار پاشکۆی لە خۆ گرتووە تێیاندا بە روونی ئاماژە بۆ 67 پرۆژە کراوە کە دیزاینی بنەڕەتییان بۆ دانراوە لەگەڵ 350 پرۆژەی ئایندەیی سەرکەوتوو کە لەسەر نەخشەی گەشتیاری کوردستاندا چەسپێنراون لەگەڵ دەستنیشانکردنی پێویستیەکانی ژێرخانی سەرەکی بۆ پێشخستنی ئەم کەرتە.

ئەوەی لەو پلانەدا هاتووە بەرهەمی کار و ماندووبوونی چەند ساڵەی گشت کارمەندانی ئەم کەرتەیە هەر لەوەتەی کە بەڕێوەبەرایەتیەکی گشتی بوو و دواتر بووە دەستە و ئینجا بووە دەزگا و پاشان وەزارەت و ئینجا ئەم دەستەی گەشت وگوزارەی ئێستا. ئەم کارە پوختەی ماندووبوونی گشت ئەو دڵسۆزانەیە کە بۆ ماوەی چەندین ساڵ کاریان لەم کەرتەدا کردووە، بۆیە لێرەوە سڵاویان لێ بێت.

لە کۆتایشدا سوپاس و پێزانینمان ئاراستەی سەرۆکایەتی حکوومەتی هەرێمی کوردستان دەکەین بۆ پاڵپشتیە بێسنوورەکانی بۆ ئەم کەرتە چالاکە، هەروەها سوپاسیش ئاراستەی ئەنجوومەنی ئابووری هەرێمی کوردستان و وەزارەتی شارەوانی و گەشت وگوزار و بەڕێوەبەرانی گشتی و بەڕێوەبەرانی دیوانی دەستە و بەڕێوەبەرایەتیەکانی تر دەکەین، بە هەمان شێوە سوپاس و رێزی خۆم ئاراستەی بەڕێزان سەرۆك و ئەندامانی لیژنەی سەرپەرشتی پرۆژەکە و کۆمپانیای جێبەجێکار دەکەم لەگەڵ هەموو ئەوانەی بەشدار بوون لە ئامادەکردنی ئەم پلانە کە ئەم کەرتە بۆ دەیان ساڵی تر شانازیی پێوە دەکات.

دەبا هەموومان کار بکەین بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکەمان (هەرێمی کوردستان رووگەیەکی گەشتیاری جیهانیە بە سروشتێکی جوان و کەلتوورێکی رەسەنەوە)

مەولەوی جبار وهاب

سەرۆکی دەستە

پلانی ستراتیژی گەشت وگوزاری هەرێمی کوردستان

پلانی ستراتیژی بۆ گەشت وگوزار (ماستەرپلان) دەستپێشخەریەکی حکومەتی هەرێمی کوردستان–وەزارەتی شارەوانی و گەشت وگوزارە کە گروپی راوێژکاری لوبنانی نەمساوی (تیم ئینتەرناشناڵ Team International کۆڵ ئاند پارتنەر KOHL & Partner) بە سەرپەرشتیی دەستەی گشتی گەشت وگوزار ئەنجامیان داوە.

ستاف سەرەکی دەستە لەم بەڕێزانە پێکهاتبوو:

مەولەوی جبار وهاب / سەرۆکی دەستەی گشتی گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان – عێراق

شارەزا زیوەر محمد صدیق / سەرۆکی لیژنەی پرۆژەی پلانی ستراتیژی گەشت وگوزار

شارەزا فوزی یوسف تۆما / بەڕێوەبەری پلان و بەدواداچوون

ئومێد کەیفی اسماعیل / بەڕێوەبەری کاروباری کۆمپانیا گەشت وگوزار ییەکان

أکرم حسین عبداللە / بەڕێوەبەری ژمێریاریی پلانی ستراتیژی بۆ گەشت وگوزار

ئەندازیار دڵپاك عمر عبداللە / بەڕێوەبەری بەشی ئەندازیاری

ئەندازیار نیاز خدر الیاس / سەرۆکی بەشی دیزاینەکان

وەفا جبار سولاقا / بەڕێوەبەری بەڕێوەبردنی جۆری وهەڵسەنگاندن – بەرپرس لە ووردبینیی کۆتایی

عبداللە ابراهیم ملا شێخ / بەڕێوەبەری سەرچاوە مرۆییەکان

نادر ئاغا حسین / بەڕێوەبەری راگەیاندن

ئەندامی لێژنەکان لە بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکانی گەشت وگوزار لە پارێزگاکان بە سەرۆکایەتی هەریەکە لە بەڕێزان:

شێروان قادر حمدامین / بەڕێوەبەری گشتی گەشت وگوزار – هەولێر

یاسین فقی سعید عبداللە / بەڕێوەبەری گشتی گەشت وگوزار – سلێمانی

عبیداللە داود علی / بەڕێوەبەری گشتی گەشت وگوزار – دهۆك

پشتیوان عبدالکریم محمد غریب / بەڕێوەبەری گشتی گەشت وگوزار – گەرمیان

وە بە ئەندامێتیی بەڕێزان:

سلمان عوسمان سعید	**بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشت وگوزاری هەولێر**
زاهر محمد محسن	**بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشت وگوزاری هەولێر**
باسم زکریا شابا	**بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشت وگوزاری هەولێر**
جهاد همزە جلال	**بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشت وگوزاری هەولێر**
نائل جبار سولاقا	**بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشت وگوزاری هەولێر**
نامق محمد شریف	**بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشت وگوزاری سلێمانی**
ئاری احمد حمەرەش	**بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشت وگوزاری سلێمانی**
ئەمیر عوسمان حسین	**بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشت وگوزاری سلێمانی**
ئامانج لەتیف کریم	**بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشت وگوزاری سلێمانی**
هەردی محمد عبد الله	**بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشت وگوزاری سلێمانی**
مژدە نور الدین حسین	**بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشت وگوزاری دهۆك**
چیا امین عوسمان	**بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشت وگوزاری دهۆك**
دیدار رەمەزان خورشید	**بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشت وگوزاری دهۆك**
ایاس عبد الله حسن	**بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشت وگوزاری دهۆك**
رجاء غریب ئەنتوان	**بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشت وگوزاری دهۆك**
سالار فقی محمد	**بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشت وگوزاری گەرمیان**
اکرم کاك احمد علی	**بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشت وگوزاری گەرمیان**
انور عبد القادر کاك احمد	**بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشت وگوزاری گەرمیان**
نجم الدین حسین محمد	**بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشت وگوزاری گەرمیان**
ارام احمد کریم	**بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشت وگوزاری گەرمیان**

لە تاوتوێکردنی ئەنجامەکان و وۆرکشۆپەکاندا ژمارەیەکی زۆر لە شارەزایان و بەرپرسان لە دەستە و بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکانی پارێزگاکان و لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەرمیان، بە سوپاسەوە بەشدارییان کرد.

تیمی راوێژکاری لەم بەڕێزانەی خوارەوە پێك هاتبوو:

د. یوسف سلام/ سەرپەرشتیاری گشتی توێژینەوە.

کریستۆفەر هێنتریگەر/ بەڕێوەبەری پرۆژە.

عارف شمص/ بەڕێوەبەری جێبەجێکار لە هەرێم

د. محمد مکداشی/ چاودێری کوالیتی

د. ربیع ئەلزەریف/ شارەزای ئابووری کۆمەڵایەتی

گیرنۆ مێمەر/ شارەزای ئابووری گەشت وگوزار

ماتیاس هاوتلی/ راوێژکاری پەرەپێدانی گەشت وگوزار

ئاندی کایزەر/ راوێژکاری پەرەپێدانی گەشت وگوزار

ڤیکتۆر خووری / شارەزای رێکخستن و سەرچاوە مرۆییەکان

د. فوئاد فاخووری/ شارەزا لە ئابووری

رامی زەغلول/ راوێژکار لە کارگێری گەشەپێدان

فادی زەغلول/ راوێژکار لە کارگێری گەشەپێدان

علی حەمقە/ ئەندازیاری سیستەمەکانی زانیاری

محمد شومان/ راوێژکاری کارگێری گەشەپێدان

سارە الشامی/ راوێژکاری کارگێری

ویسام هەدبە/ راوێژکاری سەرچاوە مرۆییەکان

ماهیر قاترچی/ شارەزای سیستەمەکانی زانیاری

بلال شمعە/ ئەندازیاری تەلارسازی – نەخشەساز

عبدالحمید منیمنە/ ئەندازیاری تەلارسازی – نەخشەساز

حکم معروف/ ئەندازیاری تەلارسازی – نەخشەساز

زهراب کۆفتیکیان/ شارەزای بەبازاڕکردنی گەشتیاری

سعد ئەلخەتیب/ شارەزای کارگێری گەشت وگوزار

د. عبداللە حکیم / شارەزا لە ئاماری گەشتیاری

تەلال حسن/ شارەزای رێکخستنی کارگێری

لەگەڵ:

د. ئەنتوان عەساف / شارەزا لە کارگێری و ئابووری و پلاندانانی ستراتیژی

پلانی ستراتیژی گەشتیاری هەرێمی کوردستان

ناوەرۆک

لاپەڕە

پلانی ستراتیژی گەشتیاری هەرێمی کوردستان..11
1- پێشەکی..11
1-1 سەرەتا..11
1-2 بنەما سەرەکیەکانی چالاککردنی گەشت وگوزار...12
1-3 پرۆگرامی پێشخستنی ستراتیژیەتی کەرتی گەشت وگوزار.................................13
2- باری ئێستای کەرتی گەشت وگوزار لە هەرێم...15
2-1 پێشەکی: جیهانی گەشت وگوزار..15
2-2 ڕەوشی گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان..16
2-3 شیکردنەوە PESTEL...19
3- شیکردنەوە ژینگەی رکابەرییانەی هەرێم...26
3-1 توانای رکابەریکردن...26
3-2 جۆرەکانی گەشت وگوزار..28
3-3 جوگرافیای گەشتیاری لە هەرێمی کوردستان...29
3-4 ئەو یاسایانەی کەرتی گەشت وگوزار ڕێکدەخەن...34
3-5 فاکتەرەکانی گەشەپێدانی گەشتیاری..35
4- شیکردنەوەی چوار لایەنە...36
5- دید و پەیام و بەهاکان..38
6- مەبەست و سیاسەتەکانی پێشخستنی گەشتیاری لە هەرێم..................................41
7- ستراتیژیەتی گەشەپێدانی گەشتیاری...43

لاپەڕە

7–1 ستوونەکانی پێشخستنی ستراتیژیەت..43
7–2 تایبەتمەندیە جیاوازەکانی ناوچە گەشتیاریەکان لە هەرێمی کوردستان........................44
8– تەوەرە ستراتیژیەکان بۆ پەرەپێدانی کەرتی گەشت وگوزار..45
9– تەوەری ستراتیژی یەکەم: پەرەپێدانی هەیکەلیەتی کارگێری گەشت وگوزار
بۆ بەڕێوەبردنی گەشەپێدانێکی بەردەوامی گەشتیاری..53
9–1 دەستەی گشتی گەشت وگوزار...53
9–2 هەیکەلیەتی رێکخستنی دەستەی گشتی گەشت وگوزار 54
9–3 بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکان...55
9–4 بەرەو رێکخستنی هەیکەلیەتێکی نوێ بۆ دەستەی گشتی گەشت وگوزار 56
9–5 ئەرکە سەرەکیەکانی بەڕێوەبەرایەتیەکانی دەستەی گشتی گەشت وگوزار........................57
9–6 هەیکەلی رێکخستنی پێشنیارکراو بۆ کارگێری گەشتیاری لە پارێزگاکان........................66
10– تەوەری ستراتیژی دووەم: پەرەپێدانی شوێن و بەرهەمە گەشتیاریەکان 71
10–1 بوارە سەرەکیەکانی سەرنجڕاکێشانی گەشتیاری و بنەماکانیان................................71
10–2 ناوچە سەرنجڕاکێشەکان وڕووگە گەشتیاریەکانی هەرێمی کوردستان 75
10–3 ڕووگە گەشتیاریەکان لە هەرێمی کوردستان...76
10–4 شوێنە سەرنجڕاکێشە گەشتیاریەکان لە هەرێمی کوردستان 77
10–5 گەشت وگوزار لە ئاسۆی 2025: سیناریۆی واقیعی..78
10–6 خولی ژیانی پرۆژەی وەبەرهێنانی گەشتیاری...89
10–7 شوێنە گەشتیاریەکان کە پێشنیارکراوە پەرەیان پێبدرێت...91
11– تەوەری ستراتیژی سێیەم: بەرزکردنەوەی ئاستی کوالیتی و توانای رکابەریکردن
لە کەرتی گەشتیاریدا..99

لاپەڕە

11–1 **بەهێزکردنی رکابەریکردنی گەشتیاری داهێنانکارانە لە هەرێمی کوردستان**................99
11–2 **پەرەپێدانی بەرهەمی زیاتر: گەشت کردن لە رێگەی هەرێمەوە**..............................103
11–3 **بەرێوەبردنی جۆری لە خزمەتگوزاریە گەشتیاریەکان**..104
12– **تەوەری ستراتیژی چوارەم: پەرەپێدانی ستراتیژیەتی براندی گەشتیاری**.................. ..110
12–1 **جۆرەکانی براند**..112
12–2 **بەرەوپێشبردنی براند**..115
12–3 **لۆگۆ**..127
12–4 **چەند پێشنیارێك بۆ دەستەواژەی (براند)**..129
13–**تەوەری ستراتیژی پێنجەم: ئامادەکردنی ستراتیژیەتی بەبازاڕکردنی گەشتیاری بۆ هەرێمی کوردستان** 131
13–1 **چەمکی بەبازاڕکردن** (Marketing Concept)..133
13–2 **پێویستیەکانی بەرزکردنەوەی کارایی بەبازاڕکردن**..133
14– **تەوەری ستراتیژی شەشەم: بەرەوپێشبردنی فێرکردنی گەشتیاری**...........................162
14–1 **رەوشی ئێستای فێرکردنی گەشتیاری**..162
14–2 **هەوڵە پێشنیارکراوەکان بۆ پەرەپێدانی فێرکردنی گەشتیاری**.................................164
14–3 **پرۆگرامەکانی بەرەوپێشبردنی سەرچاوە مرۆییەکان بۆ کەرتی گەشت وگوزار**.............166
14–4 **چەند هەوڵێکی فێرکاری – شیاندنی درێژخایەن لە بواری گەشتیاریدا**.......................168
14–5 **دامەزراندنی ئامادەییە پیشەییە گەشتیاریەکان**..169
14–6 **هەلی کاری زیاتر لە کەرتی گەشت وگوزار** 171
15– **تەوەری ستراتیژی حەوتەم: رۆڵی دەوڵەت لە بەرەوپێشبردن و پاڵپشتیکردنی گەشت وگوزار دا**..172

لاپەرە

15-1 **چوارچێوەی رێکخەر بۆ پەرەپێدانی چالاکی گەشتیاری**..172
15-2 **زیادکردنی سەرنجراکێشانی پرۆژە گەشتیاریەکان بۆ وەبەرهێنەران**..........................173
15-3 **پاڵپشتیکردنی پرۆژە گەشتیاریەکان**...177
15-4 **مەرجەکانی پاڵپشتیکردنی پرۆژە گەشتیاریەکان**..180
15-5 **پێشنیار ورێکارە جێبەجێکاریەکانی بەرەوپێشبردنی یاسای وەبەرهێنان**....................181
15-6 **هاوبەشی نێوان کەرتی گشتی و تایبەت لە بەرەوپێشبردنی کەرتی گەشت وگوزار دا (PPP in Tourism)**...183.
16- **تەوەری ستراتیژی هەشتەم: کاریگەریە ژینگەییەکان و چارەسەرکردنی پاشماوەکان**.........189
16-1 **پێشەکی**..189
16-2 **رەوشی ئێستا**..189
16-3 **قەبارەی پاشماوە رەقەکان**...190
16-4 **ستراتیژیەتی چارەسەرکردنی پاشماوە رەقەکان**...191
16-5 **پرۆسەی چارەسەرکردنی پاشماوە رەقەکان**...192
16-6 **چارەسەری تەواو بۆ پاشماوە رەقەکان**..193
16-7 **کاریگەریە ژینگەییە خراپەکان**..194
16-8 **جۆرەکانی پاشماوە رەقەکان**..195
16-9 **کەمکردنەوەی بری پاشماوەکان**..196
16-10 **شێوازەکانی کرینی کەرەستەی سەوز**..198
16-11 **شێوازەکانی چارەسەرکردنی پاشماوەکان**...199
17- **تەوەری ستراتیژی نۆیەم: پەرەپێدانی ژێرخان لە هەرێمی کوردستان**........................205
17-1 **ژێرخانی بنچینەی کەرتی گەشتیاری لە هەرێمی کوردستان**...............................205

لاپەڕە

17-2 ژێرخانی بەشێك لەو شوێنانەی كە پرۆژە گەشتیاریەكانیان بۆ پێشنیار كراوە............207

17-3 دروستکردنی دامەزراوەکانی ژێرخان بۆ خزمەتکردنی گەشت وگوزار 212

18- تەوەری ستراتیژی دەیەم: دانان و نوێکردنەوەی رێنمایی و یاسا و بڕیارە گەشتیاریەكان..213

19- پلانی جێبەجێکاری..214

19-1 پێکهاتەکانی پلانی جێبەجێکاری..215

19-2 پلانە جێبەجێکاریەكان بۆ تەوەرەکانی پلانی ستراتیژی گەشت وگوزار 217

19-3 دانان و جێبەجێکردنی پلانەکان بە وردەکاریەوە بۆ پرۆژەکانی گەشەپێدانی گەشت وگوزار...234

20- میکانیزمی نوێکردنەوەی پلانی ستراتیژی گەشتیاری 235

دوا وتە...236

پاشکۆکان:

پاشکۆی ژمارە1: پرۆژەکانی پەرەپێدانی گەشتیاری

- **پاشکۆی ژمارە (1-أ): دیزاینەکان**
- **پاشکۆی ژمارە (1-ب): تەرخانکردنی زەوی**
- **پاشکۆی ژمارە (1-ج): شوێنە گەشتیاریە ئایندە گەشەکان**
- **پاشکۆی ژمارە (1-ج/أ): لیستێك بە ناوی ناوچە گەشتیاریە ئایندە گەشەکان – ئەو شوێنانەی پێشبینی دەکرێن لە ساڵانی داهاتوودا سوودیان لیٚ ببینرێت**

پاشکۆی ژمارە (2): ژێرخانەکان لە هەرێمی کوردستاندا – رەوشی ئێستا، پێویستیەکان و دەستپێشخەریەکانی پەرەپێدان

پاشکۆی ژمارە (3) نموونەکانی وردەکاری پلانەکان بۆ پرۆژەکانی گەشەپێدانی گەشتیاری

پاشکۆی ژمارە(4) رێبەری پێوەرەکانی پۆلێن کردنی بنکە گەشتیاریەکان لە هەرێمی کوردستان

پێڕستی خشتەکان

لاپەڕە

خشتە

خشتەی ژمارە (1): بەرەوپێشچوونی ژمارەی گەشتیاران لە هەرێم لە ماوەی نێوان 2012-2007..........18

خشتەی ژمارە (2): گەشتیارانی هاتوو بۆ هەرێمی کوردستان لە 2012بە گوێرەی پارێزگاکان.....18

خشتەی ژمارە (3): نیشاندەرەکانی پەرەپێدانی گەشت وگوزاری لە هەرێمی کوردستان.........49

خشتەی ژمارە (4): نیشاندەرەکانی پەرەپێدانی گەشت وگوزار بۆ پارێزگاکان......................49

خشتەی ژمارە (5): نیشاندەرەکانی پەرەپێدانی گەشت وگوزاری بەپێی ئەو شوێنانەی گەشتیاران بۆی دەڕۆن..50

خشتەی ژمارە (6): نیشاندەرەکانی پەرەپێدانی گەشت وگوزاری بۆ پارێزگاکان......................51

خشتەی ژمارە (7): پێشبینیەکانی زیادکردنی هەلی کاری راستەوخۆ لە کەرتی گەشت وگوزار...... 52

لاپەڕە

پێڕستی شێوەکان

شێوە

شێوەی ژمارە (1): پێکهاتەکانی پلانی ستراتیژی گەشت وگوزار 14

شێوەی ژمارە (2): بەرەوپێشچوونی جووڵەی گەشت وگوزار – ئاسۆی ساڵی 2030 17

شێوەی ژمارە (3): هەیکەلیەتی شیکردنەوەی چوار لایەنە بۆ خاڵەکانی هێز و لاوازی و هەل و مەترسیەکان بۆ دەرخستنی ئاراستە ستراتیژیەکان..................................37

شێوەی ژمارە (4): توخمەکانی گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان. 43

شێوەی ژمارە (5): تایبەتمەندیە گەشت وگوزاریەکان لە هەرێمی کوردستان..........................44

شێوەی ژمارە (6): نەخشەی ستراتیژیەتی پەرەپێدانی گەشت وگوزاری لە هەرێمی کوردستان.....48

شێوەی ژمارە (7): ڕاددەی گونجانی نۆ بوارەکەی گەشت وگوزار لەگەڵ رەوشی هەرێم. 75

شێوەی ژمارە (8): دابەشبوونی جوگرافیی رووگە گەشتیاریە پێشنیارکراوەکان................ 77

شێوەی ژمارە (9): سووری ژیانی پرۆژەی وەبەرهێنانی گەشتیاری..................................89

شێوەی ژمارە (10): چوارچێوە و پێداویستیەکانی پەرەپێدانی رێگا گەشتیاریە نێوانیەکان... 104

پلانی ستراتیژی گەشتیاری هەرێمی کوردستان

1- پێشەکی

هەرێمی کوردستان بنەمای گەشتیاری گرنگی تێدا هەیە وەکو سەرچاوەی سروشتی و مێژوویی و کەلتووری و ژینگەیی و شوێنەواری گرنگ و چەندین شوێنی ئایندە گەش کە دەکرێ بۆ پەرەپێدانی بەرهەمە گەشتیاریەکان لە گشت پارێزگاکانی هەرێم سوودیان لێ وەربگیرێت بۆ بازاڕی گەشتیاری ئێستا و داهاتوو.

حکوومەتی هەرێمی کوردستان گرنگییەکی زۆری بە کەرتی گەشت وگوزار داوە و بە یەکێك لە کەرتە بەرهەمهێنەرە لەپێشینەکانی داناوە لەگەڵ کەرتەکانی کشتوکاڵ و پیشەسازی کە پاڵپشتی گەشەسەندنی ناوخۆیی هاوسەنگ دەکات. پلانی ستراتیژی بابەتی ئەم راپۆرتە دەستپێشخەریەکی حکوومەتە مەبەست تێیدا دانانی نەخشەڕێگایەکە بۆ پەرەپێدانی ئەم کەرتە و دانانی بنەماکانی گەشەسەندنێکی بەردەوام بۆ ئاسۆی ساڵی 2025.

1-1 سەرەتا

گرنگی کەرتی گەشت وگوزار لەو بەرەوپێشچوونە گەورەیە رەنگ دەداتەوە، کە لە پێنج ساڵی رابردوودا بەدەستی هێناوە (ژمارەی گەشتیاران لە 0.38 ملیۆن لە ساڵی 2007 بەرز بووەوە بۆ 2.2 ملیۆن کەس لە 2012) و بەو پێیەش بەشداری لە ئابووری گشتی هەرێم و ئابووریە ناوچەیەکاندا دەکات، هەروەها بەشداریەکی کارایی هەیە لە بەدیهێنانی ئامانجە ستراتیژیەکانی گەشەی ئابووری و کۆمەڵایەتی و ژینگەی بەردەوام لە هەرێم، بە تایبەتیش لەم رووانەوە:

- چالاککردنی خولی ئابووری بۆ گشت کەرتە ئابووریەکان (کشتوکاڵ و پیشەسازی و خزمەتگوزاری و دارایی).
- هەمەجۆرکردنی بنکەی ئابووری و پەرەپێدانی ناوچە و بەرهەمە گەشتیاریە نوێیەکان.
- باشترکردنی ئاستی خزمەتگوزاریەکان لە یەکە و چالاکیە گەشتیاریەکاندا.
- فەراهەمکردنی هەزاران هەلی کار بۆ گەنجان لە گشت ناوچە و کۆمەڵگە ناوچەیەکان بۆ رێگرتن و کەمکردنەوە دیاردەکانی هەژاری و بێکاری و کۆچکردن بەرەو شار.

- بنیاتنانی توانا دامەزراوەیی و تاکەکەسیەکان و بەشداری و هەماهەنگیکردنی زانست و زانیاریەکان له گشت ناوچەکاندا.

- پێشخستنی ژێرخانی ناوچە جیاجیاکان، بە تایبەت ئەوانەی ئایندەیەکی گەشیان لە رووی گەشتیاریەوە هەیە.

- پێشکەشکردنی هەلی باش و سەرکەوتوو بۆ وەبەرهێنانی ناوخۆیی و بیانی لە ناوچە گەشتیاریەکاندا.

- پاراستنی کەلتوور و سروشت و ژینگە، بەدەستهێنانی تەواوکاری لە نێوان گەشت وگوزار و شوێنەوار.

- پەرەپێدانی شوێنە ئاینی و مێژوویی و کەلتووریەکان، بڵاوکردنەوەی هۆشیاری لە بارەیانەوە وەك رووگەی گەشتیاری بناسرێن.

- ئاوێتەبوون و تێکەڵبوونی کۆمەڵگە و کەلتوورە ناوچەیەکان لەگەڵ یەکدی، هەروەها لەگەڵ کەلتوورە هەرێمایەتی و جیهانیەکان.

2-1 بنەما سەرەکیەکانی چالاککردنی گەشت وگوزار

گەشتیار هەمیشە گرنگی بەو تایبەتمەندیانە دەدات کە سروشت پێشکەشی دەکات یاخود بەو تایبەتمەندیە کەلتووریانەی کە هەندێك ناوچەی هەرێم هەیەتی و ئەو زیندوویی و خزمەتگوزاریە گەشتیاریانەی هەرێم پێشکەشیان دەکات. بە هەمان شێوە، سەرگەرمی و خۆشی و خاوبوونەوە ئامانجی یەکەمی گەشت وگوزارن بۆ زۆرێك لە جۆرەکانی گەشتیاران.

سروشت وەك بنەمای یەکەمی ناوچەی بۆ گەشەپێدانی گەشتیاری

هەرێمی کوردستان دەوڵەمەندە بە سەرچاوە سروشتیەکان وەکو تاڤگەکان و رووبارەکان و دەریاچەکان و چیاکان و دارستانەکان، ئەمانەش هەموویان چەند بنەمایەکن کە پێویستە لە خزمەتی گەشەپێدان و پەرەپێدانی گەشتیاریدا بەکار بخرێن.

کەلتوور وەك بنەمای دووەمی ناوچەیی بۆ گەشەپێدانی گەشتیاری

کەلتووری تایبەتی کوردەواری، شانبەشانی چەندەها ناوچەی بۆ مێژوویی و شوێنەواری کۆن، چەند سەرچاوەیەکی گرنگن کە مایەی پشتپێبەستنن بۆ مەبەستی گەشەپێدانی گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان.

گەشت وگوزاری شارەکان وەك بنەمای سێیەمی ناوچەی بۆ گەشەپێدانی گەشتیاری

هەولێر پایتەختی کارگێری هەرێم، نموونەیەکی ئەم بۆچوونەیە، شارێکی خاوەن چالاکیە و تایبەتمەندی رەسەنایەتی مێژوویی و لایەنی سەردەمیانەی بەهێزی تێدا بەدی دەکرێت، لەم شارەدا کەلەپوور و دابونەریتەکان ئاوێتەی نوێبوونەوە و مۆدێرنیزم دەبن، بەمەش دەبێتە روویەکی شارستانیانە بۆ هەرێم و سەرنجڕاکێشانی جۆرەها گەشتیار کە خواست و ئارەزووی جیاوازیان هەیە.

خۆشی و رابواردن وپشودان وەك چوارەمین بنەمای ناوچەی بۆ گەشەپێدانی گەشتیاری

خۆشی و رابواردن و پشودان یەکەمین و گرنگترین سەرچاوەی گەشتیاریە لە هەموو جیهان، هەر بۆیەش چالاکیە گەشتیاریەکان لە کاتی پشووەکانی سال بەتایبەت درێژخایەنەکان زیاتر دەبن. هەرێم زۆر شتی هەیە تا لەم بوارەدا پێشکەشیان بکات، بۆ نموونە شوێن و یەکە گەشتیاریەکان کە دەتوانن سەرنجی گەشتیاران رابکێشن بۆ ئەوەی پشووەکەیان بە خۆشی و بە ئارامی بەسەر ببەن.

3–1 پرۆگرامی پێشخستنی ستراتیژیەتی کەرتی گەشت وگوزار

پرۆسەی پلاندانانی ستراتیژی بۆ کەرتی گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان، بە پێداچوونەوەیەکی گشتگیر بۆ بارودۆخی هەنووکەیی (PESTEL) و ئەنجامدانی چەندین دیدار و بەدواداچوونی مەیدانی بۆ شیکردنەوەی رەوشی ئابووری و کۆمەڵایەتی و وەبەرهێنان لە هەرێم دەستی پێکرد، لەگەڵ ژمارەیەك توێژینەوە لە بارەی رەوشی ئێستای کەرتی گەشت وگوزار و شیکردنەوەی خاڵەکانی هێز و لاوازی و هەل و مەترسیەکان، ئەمەش بۆ دەستنیشانکردن و ئامادەکردنی ستراتیژیەت و ئامانجە ستراتیژی پەرەپێدانی کەرتەکە. مەبەست لە پرۆسەی پلاندانان بریتیە لە دەستنیشانکردنی پێشینەکانی گەشەپێدان بۆ کەرتەکە و دانانی رێنمایی و دەستپێشخەریەکان و

پلانی جێبەجێکاری بۆ بەدەستهێنانی بەرەوپێشچوونی ویستراو، ئینجا دەستنیشانکردنی سەرچاوەی پێویست بۆ جێبەجێکردنی پلانەکە. ئەم پلانە بناغەکان دادەنێت بۆ تەرخانکردنی سەرچاوەکان بەمەبەستی بەدیهێنانی ئامانجی پلان بۆ دانراو و، هەروەها نەخشەڕێگاکەش دەکێشێت بۆ گەیشتن بەو ئامانجانە لە بارەی دەستپێشخەری و پرۆگرام و پرۆژەی پێویست.

شێوەی ژمارە (1) توخمە سەرەکیەکانی پلانی ستراتیژی گەشت وگوزار روون دەکاتەوە کە ئەم راپۆرتە لەخۆ گرتوو:

((شێوەی ژمارە 1: پێکهاتەکانی پلانی ستراتیژی گەشت وگوزار))

2- باری ئێستای کەرتی گەشت وگوزار لە هەرێم

2-1 پێشەکی: جیهانی گەشت وگوزار

پیشەسازی گەشت وگوزار یەکێکە لەو بەرهەمە هەناردەییانەی کە داهاتێکی باش و کاریگەریەکی هەمەلایەنەی (Multiple Effect) زۆر بەرزی هەیە، بە هۆی ئەوەی پێکهاتەی ناوخۆیی وا هەرزان بەکار دێنێت کە هیچ تێچوونێکیان نیە، بۆ نموونە (سروشت، ژینگە، کەشوهەوا، شوێنە دێرینەکان، هێزی کاری ناوخۆیی). زۆرێك لە بۆچوونەکان بەو ئاراستەیەن کە کەرتی گەشت وگوزار دەبێتە یەکێك لە گرنگترین کەرتە گەشەپێدەرەکانی ئابووری لە سەدەی بیست و یەکدا.

کەرتی گەشت وگوزار بە شێوەیەکی کارا پشکداری لە بەدیهێنانی ئامانجە ستراتیژیەکانی گەشەپێدانی ئابووری و کۆمەڵایەتی و ژینگەی بەردەوام دەکات.

پیشەسازی گەشت وگوزار لەسەر ئاستی جیهاندا بەرەوپێشچوونێکی ریشەیی لە رووی پێکهاتە و لقەکانیەوە بەخۆیەوە بینیوە، هەروەها گونجاوی و نەرمیەکی بەرزی سەلماندووە لە بەرامبەر گۆڕانکاریە ئابووری و کۆمەڵایەتیەکاندا، ئەمەش وای لە زۆرێك لە وڵاتان کردووە رێوشوێنی وا بگرتەبەر کە کەرتی گەشتیاری توانای رکابەریی هەبێت.

نموونە زۆر هەن کە بەرزبوونەوەی ئاستی گرنگیپێدانی پلاندارێژەرانی ئابووری بەم کەرتە دەسەلمێنن، لەوانە:

- **تورکیا، کە ئێستا لە ریزبەندی شەشەمینی لیستی وڵاتە گەشتیاریەکانی جیهاندایە و لە ستراتیژیەتی گەشەپێدانی خۆیدا بە نیازە لەساڵی 2023دا بێتە ریزبەندی پێنجەم.**
- **چین کە کۆمەڵە رێوشوێنێك پەیرەو دەکات بۆ ئەوەی پیشەسازی گەشت وگوزار ببێتە بەشێك لە هاندانی ئابووری وڵات.**
- **تایلەند و کۆریای باشوور کە دەیان هەزار پلیتی فڕۆکەیان بە خۆڕایی دابەش کردووە بۆ ئەوەی سەردانی وڵاتەکانیان بکرێت.**
- **ئیمارەتی دوبەی بە هەمان شێوە هەڵساوە بە هەڵمەتێکی گەورەی رێکلام و بانگەشە بە هاوکات لەگەڵ فیستیڤالی گەشت وگوزار و بەبازارکرن کە تێیدا ئەنجام دەدرێت، هەڵمەتەکە چەندین لایەنی لە خۆ گرت وەکوو داشکاندن لە نرخەکان و رسووماتەکان تا رادەی 60٪ لەگەڵ چەند رۆژێك مانەوەی بە خۆڕایی و پێدانی داشکاندن لە هۆتێل و چێشتخانەکاندا.**

- شانشینی عەرەبی سعوودی کە ئەویش هەڵساوە بە ئەنجامدانی چەندین ڕێوشوێن و پرۆژەی زەبەلاح بۆ هاندانی کەرتی گەشت وگوزاری ناوخۆیی بۆ شارەکان و شوێنە گەشتیاریەکان لە ناوچەکانی ڕۆژئاوا و باشووری وڵات و ئەوانەی کە دەکەونە سەر دەریای سوور.

ئامارە جیهانیەکانی کەرتی گەشت وگوزار

– پشکی وڵاتە گەشەسەندووەکان لە کەرتی گەشت وگوزاری جیهانیدا لە 30٪ لە ساڵی 1980 بەرز بووەوە بۆ 47٪ لە ساڵی 2011، پێشبینی ئەوەش کراوە کە لە ساڵی 2030 ئەو ڕێژەیە بگاتە 57٪.

– لە ساڵانی نێوان 2010 – 2030 ژمارەی گەشتیاران بە تێکڕای ڕێژە ساڵانە 3.3٪ زیاد دەکات، بەم شێوەیەش ژمارەی گەشتیارانی جیهان لە 2030 دەگاتە 1.8 ملیار گەشتیار.

– لە ساڵانی نێوان 1990 – 2011 ژمارەی گەشتیاران و داهاتەکانیان لەسەر ئاستی جیهان زیادی کردووە، (لە ساڵی 2011 داهاتەکان لە کەرتی گەشت وگوزارەوە گەیشتە هەزار ملیار دۆلار لە ملیارێك گەشتیار).

– ئاستی پشکداریی کەرتی گەشت وگوزار لە کۆی گشتی داهاتی ناوخۆیی جیهانی بە نزیکەی 10٪ دەخەملێنرێت.

– پشکی کەرتی گەشتیاری لە کۆی گشتی داهاتی ناوخۆیی بریتیە لە 6٪ لە ئێران، 11٪ لە سوریا و تورکیا، 19٪ لە هەریەکە لە میسر و ئیماراتی عەرەبی یەکگرتوو، 35٪ لە لوبنان.

2–2 ڕەوشی گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان

هەرێمی کوردستان سامانێکی گەشتیاری گەورەی هەیە کە تا ئێستا جیهان زانیاری لەبارەیەوە نیە. سەرباری قەڵا دێرینەکان و مەزارە ئاینیەکان، چەندین گەنجینەی گەشتیاری نەدۆزراوە و ئەشکەوتی نەناسراو و ناوچەی گەشتیاری پەرەپێنەدراو هەن.

سەرباری چەند ناوچەیەکی هاوینەهەواری ناسراو کە هەمیشە –ئێستایش لەگەڵ بێت– ئامانج و رووگەی گەشتیارە عێراقییەکانە، لە چەندین ناوچەی هەرێمدا گوند و کۆمەڵگە و هۆتێل و هەوارگەی گەشتیاری لەلایەن وەبەرهێنەرە ناوخۆیی و بیانیەکان دروست کراون، بەڵام هێشتا زۆرێك لە ناوچە

گەشتیاریە تازەکان لە دەرەوەی لیستی گەشتیاری و یەکەی گەشتیاریان تێدا دروست نەکراوە، تەنانەت رێگاکان بەرەو ئەو شوێنانە گونجاو نین. شێوەی ژمارە

(2) **پێشبینیەکانی رێکخراوی گەشت وگوزاری نێودەوڵەتی روون دەکاتەوە لە بارەی بەرەوپێشچوونی گەشت وگوزار بۆ ئاسۆکانی ساڵی** 2030.

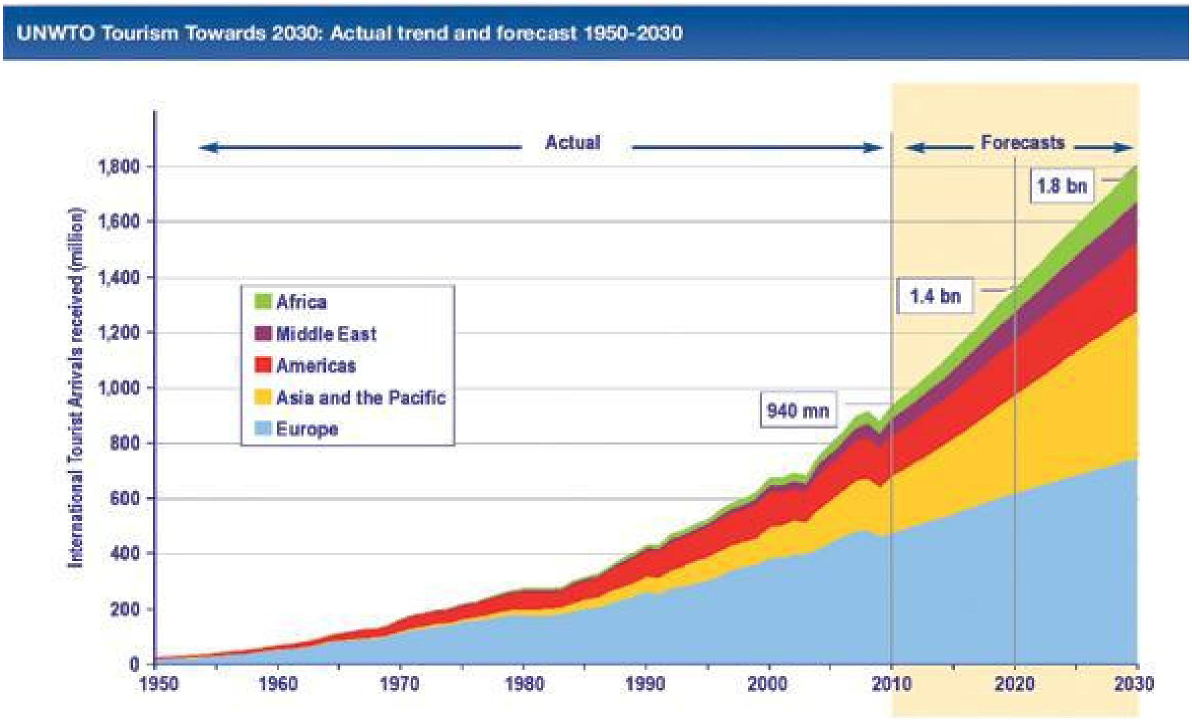

شێوەی ژمارە 2 **بەرەوپێشچوونی جووڵەی گەشت وگوزار – ئاسۆی ساڵی** 2030

2-2-1 جووڵەی گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان

ژمارەی گەشتیاران لە هەرێمی کوردستان لە ماوەی شەش ساڵی نێوان 2007 – 2012 **نزیکەی شەش ئەوەندەی خۆی زیادی کرد، ژمارەکە لە** 337 **هەزار گەشتیار لە ساڵی** 2007 **گەیشتە زیاتر لە** 2.2 **ملیۆن گەشتیار لە کۆتایی ساڵی** 2012 (**خشتەی ژمارە** 1)

خشتەی ژمارە 1 بەرەوپێشچوونی ژمارەی گەشتیاران لە هەرێمی کوردستان لە نێوان 2007 – 2012

ساڵ / سەرچاوی گەشتیاران		2007	2008	2009	2010	2011	تاکو 31/12/2012
لە ناو هەرێم		137,118	190,230	209,611	329,536	315,161	313,144
لە عێراق و دەرەوەی هەرێم		168,420	285,740	449,193	789,760	1,149,738	1,470,138
کەسانی بیانی لە دەرەوەی عێراق		53,859	82,890	132,541	194,545	237,491	433,711
کۆی گشتی	ژمارە	377,397	558,860	791,345	1,313,841	1,702,390	2,216,993
	ڕێژەی گەشە	–	٪48,1	٪41,6	٪66,1	٪29,6	٪30

سەرچاوە: دەستەی گشتی گەشت وگوزار

پارێزگای هەولێر زیاتر لە دوو لەسەر سێی ژمارەی گەشتیارانی بۆ خۆی برد، واتا زیاتر لە 1.5 ملیۆن یاخود بە ڕێژەی 68.5٪ لە کۆی گشتی گەشتیاران کە بریتی بوو لە 2.2 ملیۆن گەشتیار. لە دوای ئەویش پارێزگای سلێمانی هات بە ڕێژەی 17٪ و ئینجا پارێزگای دهۆك بە ڕێژەی 13.6٪، ناوچەی ئیدارەی گەرمیانیش لە سەدا یەکی بەر کەوت (خشتەی ژمارە 2)

خشتەی ژمارە 2 گەشتیارانی هاتوو بۆ هەرێمی کوردستان لە 2012 بە گوێرەی پارێزگاکان

پارێزگا	لە ناو هەرێم	لە دەرەوەی هەرێم	کەسانی بیانی	کۆی گشتی
هەولێر	147,146	1,049,235	322,449	1,518,830
سلێمانی	66,021	256,032	52,223	374,276
دهۆك	87,735	158,444	55,825	302,004
گەرمیان	12,242	6,427	3,214	21,883
کۆی گشتی	**313,144**	**1,470,138**	**433,711**	**2,216,993**

سەرچاوە: دەستەی گشتی گەشت وگوزار

تێبینی: ئەو ژمارانەی گەشتیاران ئەو گەشتیارانە دەگرێتەوە کە لە خاڵەکانی هاتنە ژوورەوەی زەمینی و ئاسمانیەوە هاتوونەتە هەرێم.

3-2 شیکردنەوە PESTEL

ئەم تەکنیکە بۆ شیکردنەوەی کەشوهەوا و رەوشی دەوروبەر بەکار دێت لە رێگەی توێژینەوە و دیراسەتکردنی ئەو فاکتەرە دەرەکیانەی کە کاریگەریان بەسەر کەرتی گەشت وگوزار ەوە هەیە.

شەش ئاکارەکانی ئەم شیکردنەوەیە بریتین لە:

- **سیاسی (کاریگەریە هەنووکەیی و پێشبینیکراوەکانی فشارە سیاسییەکان).**
- **ئابووری (کاریگەری ئابووری ناوخۆیی و نیشتمانی و جیهانی).**
- **کۆمەلایەتی (کاریگەری کۆمەڵگا بەسەر گەشت وگوزارەوە).**
- **تەکنۆلۆجی (کاریگەری تەکنۆلۆجیای نوێ)**
- **یاسایی (کاریگەری یاسا نیشتمانی و جیهانیەکان)**
- **ژینگەیی (پرسە ژینگەییەکانی ناوخۆیی و نیشتمانی و جیهانی).**

1-3-2 بارودۆخی سیاسی

هەرێمی کوردستان هەرێمێکە لە عێراقی فیدرالی، دامەزراوە سەرەکیەکانی بریتین لە: سەرۆکایەتی هەرێم و پەرلەمان و حکوومەت.

دامەزراوەکان لە هەرێمی کوردستان هەڵدەستن بە جێبەجێ کردنی دەستەڵاتەکانی یاسادانان و دادوەری و جێبەجێکاری لە چەندین بواردا، لەوانەش تەرخانکردنی بودجە و پۆلیس و ئاسایش و سیاسەتەکانی پەروەردە و فێرکردن و تەندروستی و کارگێری سەرچاوە سروشتیەکان و پەرەپێدانی ژێرخان.

سەرۆکایەتی هەرێم :

سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان لە ساڵی 2005 وەکوو دامەزراوەیەك لەلایەن پەرلەمانی کوردستان ڕاگەیەنرا. سەرۆکی هەرێمی کرودستان باڵاترین دەستەڵاتی جێبەجێکاریە و لەسەر هەردوو ئاستی نیشتمانی و نێودەوڵەتیدا نوێنەرایەتیی گەلی کوردستان دەکات، هەروەها سەرپەرشتی پەیوەندی و هەماهەنگییەکانی نێوان هەرێم و دەستەڵاتە فیدرالیەکانی عێراق دەکات. بە هەمان شێوە نوێنەرایەتیی گەلی کوردستانیش دەکات لە ئەنجوومەنی سیاسی بۆ ئاسایشی نیشتمانیی عێراقی، هەروەها لە میانەی دانوستان و گفتوگۆکانیشدا کە لەگەڵ حزب و لایەنەکانی تری عێراق ئەنجام دەدرێن.

سەرۆکی هەرێم بەرپرسە لە پەسەندکردنی ئەو دامەزراندن و پلە بەرزکردنەوە تایبەتیانەی کە سەرۆك وەزیرانی حکوومەتی هەرێم دەریان دەکات، هەروەها لە پەسەندکردنی گشت ئەو یاسایانەش بەرپرسە کە پەرلەمانی هەرێم دەریان دەکات. سەرۆکی هەرێم ماف گەڕاندنەوەی هەر یاسایەکی هەیە کە پەرلەمان دەریکردووە، ئەوەش بۆ یەك جار، بۆ ئەوەی گفتوگۆ و تاوتوێی زیاتری لە بارەوە بکرێت.

پەرلەمانی هەرێم :

پەرلەمانی کوردستان دەزگایەکی یاسادانانە بە شێوەیەکی دیموکراتیانە لە هەرێمی کوردستان هەڵبژێردراوە و لە یەك ئەنجوومەنی هەڵبژێردراو پێکهاتووە، سێ ئەرکی سەرەکی هەیە کە بریتین لەمانە:

- تاوتوێکردنی پێشنیارەکانی تایبەت بە یاساکانی نوێ.
- چاودێریکردنی کارگێری و سیاسەتەکانی حکوومەت.
- تاوتوێکردنی گرفت و پرسە سەرەکیەکانی ڕۆژانە.

بنەما دامەزرێنەرەکانی پەرلەمان بریتین لە ئازادی و فرەیی و لێپێچینەوە و کرانەوە و نوێنەرایەتیکردنی هەموو گەل لە هەرێمی کوردستان.

حکوومەتی هەرێم :

حکوومەتی هەرێمی کوردستان کە بە شێوەیەکی دیموکراتیانە هەڵبژێردراوە، دەستەڵاتەکانی جێبەجێکاری پراکتیزە دەکات بە گوێرەی ئەو یاسا هەرێمیانەی کە پەرلەمان دەریاندەکات.

لە هەرێمدا حکوومەتێکی ئیئتیلاق هەیە کە لە ژمارەیەك پارتی سیاسی پێکهاتووە و، رەنگدانەوەی هەمەجۆریی دانیشتوانی هەرێمە لە کورد و تورکمان و کلدان و ئاشوری و سریانی و یەزیدی و ئەوانی تر، کە هەموویان بە یەکەوە بە شێوەیەکی دۆستانە و لێبوردەییانە ژیان بەسەر دەبەن.

بارەگای سەرەکی حکوومەتی هەرێمی کوردستان لە شاری هەولێری پایتەختە، ئەرکی کارگێریکردنی پارێزگاکانی هەولێر و دهۆك و سلێمانی و ئیدارەی گەرمیانی لە ئەستۆدایە.

2–3–2 **رەوشی ئابووری**

لە ساڵی 2012دا، گەشەی ئابووری هەرێمی کوردستان بە 10٪ تا 12٪ خەملێنرا، وەبەرهێنان لە کەرتەکانی نەوت و گاز و بیناسازی و کارەبا وگەشت وگوزار فاکتەری سەرەکین لە گەشەی ئابووری.

بەرهەمی ناوخۆ لەوەتەی ساڵی2006ـەوە سێ ئەوەندەی خۆی زیاتر بووە و پێشبینیش دەکرێت بۆ 2013 بگاتە 8٪. داهاتی ساڵانەی تاکیش لە ساڵی 2009 گەیشتە 4500 دۆلاری ئەمریکی (بە گوێرەی ئامارەکانی دەستەی وەبەرهێنان).

ئەم پێشکەوتن و زیادبوونە لە سایەی پەرەپێدانی ئابووریەکی دروست و هەبوونی یاسای وەبەرهێنان بەدەست هاتووە.

گەشەی ئابووری بۆ ساڵی 2012 بە تێکڕای 12٪ خەملێنراوە ئەوەش بە هۆی بەرهەمهێنانی نەوت لە هەرێمی کوردستان.

روون و ئاشکرایە کە داهاتووی ئابووری هەرێمی کوردستان لەسەر پیشەسازی نەوت بنیات نراوە بەڵام چەند کەرتێکی تریش هەن کە پشکداریان لە کۆی گشتی داهاتی ناوخۆ کردووە لەوانەش کەرتی بیناسازی و گەشت وگوزار کە بە 19٪ و کشتوکاڵ کە بە 6٪ پشکداریان کردووە، ئەمەش بە گوێرەی ئامارەکانی دەستەی وەبەرهێنان. هەرچی سەبارەت بە کەرتی گەشتیاریە ئەوا هەرێم دەیەوێت سوود لە گشت تایبەتمەندی و توانا گەشتیاریەکانی ببینێت.

2–3–3 ڕەوشی کۆمەڵایەتی

هەرێمی کوردستان بەوە ناسراوە کە پێکهاتەیەکی هەمەڕەنگی دانیشتوانی هەیە و رەگەز و رەچەڵەك و ئاین و ئاینزاکان تێیدا زۆرن، هەمووشیان لە ریشە کەلتووریەکەیدا بەشدارییان هەیە.

نەوەی نوێ لە هەرێمی کوردستان تا رادەیەك تەنها بە زمانی کوردی قسە دەکات، لە کاتێکدا کە گەورەکان عەرەبیش دەزانن بەو پێیەی کە یەکێکە لە دوو زمانە سەرەکیەکەی عێراق. لە بواری کار و بازرگانی و مامەڵە کارگێری و بازرگانیەکانیشدا لەگەڵ بەشەکەی تری عێراق و وڵاتانی تر هەردوو زمانی عەرەبی و ئینگلیزی بەکار دێن.

خێزانی کوردی ئاسایی، خێزانێکی گەورە و زۆر ئەندامە، تێیدا هیچ جیاوازیەك لە نێوان ئافرەت و پیاو ناکرێت و لە بۆنە کۆمەڵایەتیەکانیشدا رەگەزی نێر و مێ لە یەکدی جیا ناکرێنەوە.

گروپ و کۆمەڵە ئاینزایی و ئاینیەکان لە سایەی دەستوورێکدا دەژین کە مافی هەموویانی پاراستووە و زامنی ئەوە دەکات کە ئەوان هەموویان یەکسانن، هەریەکەیان سروشت و شێوازی ژیان و دابونەریتە ئاینی و نەتەوەییەکانیان بەوپەڕی سەربەستی و ڕێزگرتنی بەرامبەرەوە ئەنجام دەدەن.

پێویستە ئەوەش باس بکرێت کە 65٪ی هێزی کار لە کوردستان لە کەرتی گشتیدا کار دەکەن.

2–3–4 بارودۆخی تەکنۆلۆجی:

کوردستان لە ڕێگەی هێنانە ژوورەوەی تۆڕەکانی پەیوەندیەوە دەستی بە پەرەپێدانی کەرتی تەکنۆلۆجی کرد بەمەبەستی گەیشتن بە داپۆشینێکی تەواو بۆ تۆڕەکانی بەتەل واتا تۆڕەکانی ئەو تەلەفۆنانەی کە بۆ مەبەستی ئینتەرنێت بەکار دەهاتن، هەر بۆیەش بازاڕی تۆڕەکانی بێتەل گەرم بوو و زۆرێك لە کۆمپانیاکان نمایش خزمەتەکانیان دەکرد بۆ ئەوەی خزمەتگوزاری ئینتەرنێتی بێتەل بێننە کوردستانەوە، بۆ نموونە WiMAX و GPERS و هیتر کە ئێستا لە بەرەو نەمان و ونبووندان بە هۆی پێشکەوتنی خێرای ئەم بوارە کە هەرێم پێویستە لەگەڵیدا بڕوات.

کەرتی پەیوەندیەکان لە هەرێمی کوردستان خزمەتگوزاریەکانی تەلەفۆنی نۆرمال و مۆبایل و ئینتەرنێت (کە هێشتا بە کەرتێکی تازە پێگەیشتوو دادەنرێت) و پۆستە پێشکەش دەکات، هەرێمی کوردستان تا ئێستاش بەدەست کەمیی داپۆشینی تۆڕی زەمینیەوە دەناڵێنێت (لە بەرامبەر زۆربوونی

داواکاری و کەمیی دابەشبوون و بڵاوبوونەوە لە نێو دانیشتوان)، سەرباری فراوانبوونێکی سنووردار لە بازنەی داپۆشین.

حکوومەتی هەرێمی کوردستان ستراتیژیەتیکی تێروتەسەلی کارپێکردووە بۆ پەرەپێدانی تەکنۆلۆجیای زانیاریەکان کە پێی دەگوترێت ستراتیژیەتی گشتی حکوومەتی هەرێمی کوردستان، ئەو ستراتیژیەتە هەیکەلیەتێکی تەکنۆلۆجیای زانیاریەکان لەخۆ دەگرێت تایبەتە بە گشت کەرتە کۆمەڵایەتی و ئابووریەکان. ئامانجەکانی ئەو ستراتیژیەتە بریتین لە:

- **بەستنەوەی گشت یەکەی کارگێری و فەرمانگە و نووسینگە حکوومیەکان لە رێگەی تۆڕێکی پارێزراوەوە.**
- **رێکخستنەوە و ئامادەکردنی ژێرخانی هاوبەش بۆ گشت پێویستیە حکوومیەکان.**
- **دانانی نەخشەیەکی گشتی گشتگیر و کارا بۆ سیستەمی پەیوەندیەکان.**

لە هەرێمی کوردستاندا چەندین کۆمپانیای وەبەرهێنانی بیانی هەن کە لە بواری تەکنۆلۆجیای زانیاریەکان دا کار دەکەن، ئەو لایەنانەش یەکە و تۆڕی پەیوەندی بەستراویان بە بارەگاکانی سەرەکی هەیە. ژمارەی کۆمپانیا بچووك و مامناوەندەکان رۆژانە لە هەرێمی کوردستاندا زیاد دەکەن (زۆربەشیان سیستەمی تەکنۆلۆجیای زانیاریان تێدا فەراهەم نەکراوە).

کەرتی پەیوەندیەکان و تەکنۆلۆجیای زانیاری لە هەرێمی کوردستان بەدەست ئەم گرفتانەوە دەناڵێنێت:

- **نەبوونی گونجان و هەماهەنگی لە نێوان کەرتە جۆراوجۆرەکاندا.**
- **گرانی و نرخی بەرزی کڕین و پاراستن و چاککردنەوە.**
- **شوێنە دوورەدەستەکان کە گەیشتن پێیان سەختە.**
- **لاوازی پابەندی لایەنە پەیوەندیدارەکان.**
- **کەمیی هۆشیاری و راهێنان.**
- **بەربەستی رێکخستن و رێککاری.**

2-3-5 رەوشی ژینگەیی

بەشێکی زۆری جوگرافیای هەرێم شاخاویە، چیاکانیشی بریتین لە بەشێك لە زنجیرە چیاکانی زاگرۆس کە بەرەو رۆژهەلات درێژ دەبنەوە تا ناو سنووری ئێران. تێکرای ناوەندی بەرزی چیاکانی ئەو زنجیرەیە بریتیە لە 2400 مەتر، لە زۆر شوێنیشدا بەرزاییەکەیان لە نێوان 3000 تا 3600 مەترە.

کەشوهەوا لە هەرێمی کوردستان لە وەرزی هاویندا گەرم وشکە جگە لە شوێنە بەرز و چیاییەکان، لە زستانیشدا ساردە، بەهار جوانترین وەرزە لە هەرێمی کوردستان و ئەو کاتەیە کە نەتەوەی کورد ئاهەنگی رۆژی نەورۆز دەگێرن. هەرێم لە رووی ئاوەوە دەوڵەمەندە، چەندین ناوچەی ئاویی هەیە و چەندین رووباری پێدا تێپەڕ دەبن کە بریتین لە رووبارەکانی (سیروان، دیجلە، زێی گەورە، زێی بچووك)، ئەمە جگە لە بڕێکی زۆر لە ئاوی ژێر زەوی.

هەرچی سەبارەت بە پلەکانی گەرمی و رەوشی هەوایە، ئەوا لە نێو شارەکانی سلێمانی و دهۆك و هەولێردا جیاوازە، ئەو چالاکیە گەشتیاریانەی دەتوانرێ ئەنجام بدرێن جیاوازن لە پارێزگایەکەوە بۆ پارێزگایەکی تر، بۆ نموونە گەشتیاری ژینگەیی لە ناوچە شاخاویەکاندا چالاکترە، لە کاتێکدا کە لە شارەکان و بە تایبەتیش لە هەولێر گەشت وگوزاری بازرگانی و پشوو وکات بەسەربردن زیاتر ئەنجام دەدرێت.

ئەم تایبەتمەندیانە بەشێکن لە سەرنجڕاکێشی هەرێم بۆ دانیشتوانی ناوچەکانی خوار و ناوەراستی عێراق و وڵاتانی دراوسێ. بۆ ئەوەی ئەو تایبەتمەندیانە تێروتەسەل بن پێویستە هەرێم چارەسەری گرفتەکانی پیسبوون و چارەسەرکردنی پاشماوە ئۆرگانیکەکان و پیشەسازیەکان بکات بۆ ئەوەی بتوانێت ژینگەی سروشتی لە هەرێم بپارێزێت، لەم رووەشەوە حکومەتی هەرێم دەستی بە چەند دەستپێشخەریەك کردووە بەمەبەستی کەمکردنەوە رێژەی پیسبوون لە شارەکان، ئەوەش لە رێگەی رێکخستنی دەرکردنی گازە پیسەکان لە هەوادا کە لە ئەنجامی زۆربوونی جووڵەی هاتوچۆوە هاتۆتە ئاراوە و، دۆزینەوەو چارەسەر بۆ شاردنەوە و فرێدانی خاشاك و پاشماوە رەقەکان لە دەرەوەی شارەکان، هەروەها پاككردنەوەی ئاوی پیس بۆ ئەوەی دووبارە بەکار بهێنرێتەوە.

6-3-2 رەوشی یاسایی

دەستەی گشتی گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان، کە کەسایەتی مەعنەوی خۆی هەیە و لە رووی کارگێری و داراییەوە سەربەخۆیە، شوێنکەوتەی وەزارەتی شارەوانی و گەشت وگوزارە کە لە سالی 2010 بە یاسای ژمارە 12ی سالی 2010 دامەزراوە.

یاسای وەبەرهێنان چەندین تایبەتمەندی بۆ وەبەرهێنەران دەستەبەر دەکات، لەوانە:

- **ماف و ئیمتیازاتەکان.**
- **ئاسانکاری و گەرەنتی.**
- **مەرجەکانی بەخشین و چاوپۆشیکردن.**
- **بوارەکانی وەبەرهێنان.**

حکوومەتی هەرێم پشتی بە سیاسەتێك بەستووە بۆ ئاسانکردنی رێوشوێنەکانی هاتنە ژوورەوە بۆ هەرێمی کوردستان و سەفەرکردن و دەرکردنی ڤیزا و مانەوە ئەوەش لە رێگەی بەخشینی هاولاتیانی بەشێك لە ولاتە بیانی و عەرەبییەکان لە ڤیزا لە کاتی گەیشتنیان بۆ فرۆکەخانەکانی هەرێم.

3- شیکردنەوەی ژینگەی رکابەرییانەی هەرێم

3-1 توانای رکابەریکردن

رکابەریکردنی هەرێم لەگەڵ هەندێك لە وڵاتانی دراوسێ

هەرێمی کوردستان وێنەیەکی باشی لەسەر ئاستی نێودەوڵەتی هەیە بەوەی کە رووگەیەکی گەشتیاری سروشتیە. ئامارەکانیش ئاماژە بە هاتنی 2.216.993 گەشتیار دەدەن لە ساڵی 2012، واتا بە رێژەی 30٪ زیاتر لە ساڵی 2011.

وا پێشبینی دەکرێت لەگەڵ بەرەوپێشچوونی ئابووری کوردستان لە کەرتی گەشت وگوزار و خزمەتگوزاریدا، ئەو ژمارەیەش بەرز ببێتەوە. بەسەرکەوتنی پلانی ستراتیژی هەرێمی کوردستان دەتوانێت ژمارەیەکی زۆرتری گەشتیاران بەلای خۆیدا رابکێشێت کە زیاتر بێت لە ژمارەی گەشتیارانی هەندێك لە وڵاتانی دراوسێ.

بەراوردێك لەگەڵ وڵاتانی دراوسێ کە بنەمای هاوشێوەیان هەیە:

بنەما سەرەکیەکانی گەشت وگوزار	کوردستان	تورکیا	ئەردەن	ئێران
گەشت وگوزاری ژینگەیی	✓	✓	✓	✓
گەشت وگوزاری ئاوی	✓	✓	✓	✓
گەشت وگوزاری کات بەسەربردن و رابواردن	✓	✓	✓	-
گەشت وگوزاری بازرگانی و کۆنگرەکان	✓	✓	✓	-
گەشت وگوزاری ئاینی	✓	✓	-	✓
گەشت وگوزاری رۆشنبیری و کەلتووری	✓	✓	✓	✓
گەشت وگوزاری سەرکەشی	✓	✓	-	-
گەشت وگوزاری چارەسەری و پزیشکی	-	✓	✓	-

	کوردستان	تورکیا	ئەردەن	ئێران
ژمارەی گەشتیاران 2011	1.700.000	34.038.000	3.975.000	3.354.000
کاتی پێویست بۆ بەدەستهێنانی ڤیزا	2-3 هەفتـــــە و بەخشـــــــــینی هاولاتیـــــــانی هەنـدێك ولات لـە ڤیزا	یەك رۆژی كار	3-5 رۆژی کار	1-2 هەفتە
سەقامگیری و ئاسایش	ئارام و سەقامگیرە	ئارام و سەقامگیری لـە سەرانســەری تورکیـا هەیــە (بـــەلام بەشـــی باشـــووری رۆژهـــەلات ســـــقامگیر نیــــە و سەرچاوەی گەشتیاری لیَ نیە)	ئارام و سەقامگیرە	ئارام و سەقامگیرە (بەلام ئێران بـە دەســت پەراوێزخســتن و سزای نێودەولەتی دەنالێنێت کـە کاریگـەری بەسـەر گشـت کەرتـە ئابوورییەکانـەوە هەیـە لەوانـــەش کـــەرتی گەشـــت وگوزار)
گەشت وگوزاری ئەلیکترۆنی	-	هەیەتی	هەیەتی	-
ریزبەندیــــەکانی کۆربەنــدی ئـــابووری جیهانی بۆ گەشت وگوزار 2013	-	46	60	98
ریزبەندی لە رکابەریەکانی نرخی گەشت وگوزار	-	112	76	-

سەرچاوە world bank data 2011
Gbotr-Kurdistan Region

شیکردنەوەی ژینگەی رکابـەریی هـەرێم بۆ ئـەوە کراوە کە توانـای رکابـەریی کـەرتی گەشـتیاریەکەی دەربخرێت لەگەل جۆرەکان و کاریگەریە جوگرافی و یاساییەکان.

3-2 جۆرەکانی گەشت وگوزار

هەرێمی کوردستان کۆمەڵێك تایبەتمەندی جوگرافی و جوگرافی سیاسی و چەندەها بنەمای مێژوویی و کەلتووری و وەبەرهێنانی و ئاسایشیی هەن. ئەمەش وا دەکات لە توانایدا هەبێت کە لە روی گەشتیاریەوە رکابەری بکات ئەگەر ستراتیژیەتی پێشنیارکراوی تایبەت بە گەشەپێدانی گەشتیاری جێبەجێ کرا کە بنیات نراوە لەسەر بنەما گەشتیاریەکان بۆ پەرەپێدانی چەندین بەرهەم.

3-2-1 گەشت وگوزاری سروشتی و هاوینە

گەشت وگوزاری سروشتی هاوینە یەکێکە لەو کەرتە گەشتیاریانەی کە پشتیان پێ دەبەسترێت و مایەی ئومێدن، چونکە کوردستان بە سروشتی جوان و سەرنجراکێش، بە زۆریی ئاو و رووبار و ناوچە ئاویەکان، بە چیا بەفرینەکان، هەروەها بە مێرگە سەوزەکانی و کەشوهەوا گونجاوەکەی ناسراوە.

3-2-2 گەشت وگوزاری ئاینی

کوردستان رووگەی ئیماندارانە لە سەرانسەری جیهان و بە جیاوازی ئاین و ئاینزاکانیانەوە، بە هۆی ژمارەی زۆری ئەو مەزار و ئارامگایانەی کە لێیەتی.

گەشت وگوزاری ئاینی، شانبەشانی چالاکیە گەشتیاریەکانی دیکە، دەتوانێ بێتە سەرچاوەیەکی ئابووری گرنگ بۆ هەرێمی کوردستان. دەستەی گشتی گەشت وگوزاری لەم رووەوە گرنگی بە رووپێو و توێژینەوەی ئەو ناوچانە داوە بۆ کۆکردنەوەی زانیاری لەبارەیانەوە تا بیانداتە دەستی هەڵمەتەکانی بەبازارکردنی گەشتیاری.

3-2-1 گەشت وگوزاری مێژوویی و شوێنەوارەکان

مێژووی دەوڵەمەندی کوردستان یەکێکە لەو فاکتەرانەی سەرنجی گەشتیارانی گرنگیدەر بە دیاردە شوێنەواری و تەلارسازی و مێژوویی گەلان رادەکێشن. لەم رووەوە هەرێم چەندین ناوچە و شوێنی کەلەپووری هەیە کە باس لە مێژووە سیاسی و سەربازی و ئاینی و شارستانیەکەی دەکەن.

لەگەڵ زیادبوونی گرنگیدان بە گەشت وگوزار ، دەستەی گشتی گەشت وگوزار و بەڕێوەبەرایەتیەکانی گەشت وگوزار لە پارێزگاکان هەوڵ دەدەن ئەو ناوچانە بێننە بەر چاوان و بیانکەنە خاڵی گرنگ بۆ سەرنجڕاکێشانی گەشتیاران.

3-2-4 گەشت وگوزاری کات بەسەربردن و رابواردن

ئەمەشیان مۆڵ و چێشتخانە و پارک و خزمەتگوزاریە گەشتیاریەکان لە خۆ دەگرێت کە لە دامەزراوە هۆتێلەکان پێشکەش دەکرێن لەگەڵ شارەکانی یاری و شوێنەکانی ئاهەنگ و مانەوەی شەوانە. هەرێمی کوردستان پڕیەتی لە بۆنە و ئاهەنگ و فیستیڤاڵ بە تایبەت لە کاتی سەرەتاکانی وەرزی بەهار و نەورۆز کە فاکتەرێکی سەرنجڕاکێشانی گەشتیارانن.

3-2-5 گەشت وگوزاری بازرگانی و کۆنگرەکان

ئەمەش تایبەتە بەو سەردانە گەشتیاریانەی کە ئامانج تێیاندا بریتیە لە گەڕان بە دوای هەلەکانی وەبەرهێنان یاخود بەدواداچوونی جێبەجێکردن/دەستپێکردنی پرۆژەکان یان بەشداریکردن لە پێشانگا و کۆنگرە و کۆبوونەوە و وۆرکشۆپەکان. هەرێم گرنگی بە پەرەپێدانی ئەم جۆرە گەشتیاریە داوە لە رێگەی پەرەپێدانی ئەو فاکتەرانی کە پێیەوە بەندن وەکوو پێشخستنی سەنتەری پێشانگاکان و هۆڵەکانی کۆنگرە و هۆتێلەکان و فرۆکەخانەکان و گەشەپێدانی ژینگەی رێکخستنیان و رێوشوێنە حکوومیەکان و پێشخستنی توانا مرۆییەکان و بەبازارکردن.

3-3 جوگرافیای گەشتیاری لە هەرێمی کوردستان

3-3-1 ناوچە

رووبەری هەرێمی کوردستان بریتیە لە 40.643 کلم2 کە (پارێزگاکانی هەولێر و سلێمانی و دهۆک و ئیدارەی گەرمیان و ناوچە دابڕێنراوەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێمیش لە خۆ دەگرێت)، دەکەوێتە لای سەرەوەی باکووری عێراق، لەلای باکوورەوە تورکیا سنووریەتی، لەلای رۆهەڵات ئێران و لەلای رۆژئاواشەوە سووریا.

هەرێم بە شێوازی جۆراوجۆر کاریگەری دەوروبەری لەسەرە. لە رووی گەشتیاریەوە شوێنەکەی بە سەرچاوەیەکی باش و خراپ دادەنرێت لە یەك کاتدا:

– سەرچاوەیەکی باشە: بە هۆی ئەوەی مێرگێکی ئارام و سەقامگیرە لەو ناوچە پەشۆکاوەدا.

– سەرچاوەیەکی خراپە: چونکە پەشۆکاوی و نائارامیی ناوچەکە کاریگەری دەبێت بەسەر رێژەی رووتێکردنی گەشتیارانی دەرەوە.

3–3–2 بەرز و نزمیەکان

بەشی زۆرینەی جوگرافیای هەرێم چیاییە. چیاکانیشی بەشێکن لە زنجیرە چیای زاگرۆس کە بەرەو رۆژهەلات دەرۆن تا دەگەنە ناو سنووری ئێران، تێکرای ناوەندی بەرزیی چیاکانی ئەو زنجیرەیە بریتیە لە 2400 مەتر و بەرزایی بەرزترین لوتکەکانیشی لە نێوان 3000 تا 3600 مەتردایە.

3–3–3 کەشوهەوا و ئاو

کەشوهەوا لە وەرزی هاویندا لە هەرێمی کوردستان گەرم و وشکە جگە لە شوێنە بەرز و چیاییەکان، لە زستانیشدا ساردە، بەهار جوانترین وەرزە لە هەرێمی کوردستان و ئەو کاتەیە کە نەتەوەی کورد ئاهەنگی رۆژی نەورۆز دەگێڕن. هەرێم لە رووی ئاوەوە دەوڵەمەندە، چەندین ناوچەی ئاویی لێ هەیە، چەندین رووباری پێدا تێپەڕ دەبن کە بریتین لە رووبارەکانی (سیروان، دیجلە، زێی گەورە، زێی بچووك)، ئەمە جگە لە بڕێکی زۆر ئاوی ژێر زەوی.

ئەم تایبەتمەندیانە بەشێکن لە سەرنجڕاکێشی هەرێم بۆ دانیشتوانی ناوچەکانی خوارو ناوەراستی عێراق و وڵاتانی دراوسێ.

3–3–4 دانیشتوان

ژمارەی دانیشتوانی هەرێم لە 2012 بە نزیکەی 5.1 ملیۆن کەس خەمڵێنراوە. پێشبینیەکانیش دەڵێن کە ئەو ژمارەیە لە 2015 دەگاتە 5.6 ملیۆن واتا بە رێژەیەکی زیادبوونی ساڵانەی 3٪. دانیشتوانی ئاستی تەمەنی 0–14 ساڵ نزیکەی 38٪ی کۆی دانیشتوان پێك دێنن، ئەمەش رەنگی

لاوێتی و بنکەیەکی هەرەمیی فراوان دەداتە دانیشتوان، کە ئەمەشیان بەرپرسیارێتیەکی قورس لە رووی دەستەبەرکردنی خزمەتگوزاریە تەندروستی و پەروەردەییەکان دەخاتە ئەستۆی دەوڵەت.

3–3–5 کەلتوور و پێکهاتەی کۆمەڵایەتی هەرێم

هەرێمی کوردستان بەوە دەناسرێتەوە کە لێبووردەیی رەگەزی و ئاینی تێدایە بە هۆی ئەوەی کە پێکهاتەیەکی هەمەڕەنگ و پێکەوە ژیاوی رەگەز و ئاینەکانی هەیە. زۆرینەی دانیشتوانی هەرێم شانبەشانی یەکتری لە گروپ گەلێکی ئاینی و رەچەڵەکی تردا دەژین وەکوو تورکمان و کلدان و ئاشوری و یەزیدی و شەبەك و ئەرمەنی و عەرەب و زەردەشتیەکان کە هەموویان هاوبەشی یەکترن لە رەگ و ریشە کەلتووریەکاندا. رەنگێکی ئیسلامی بەسەر ژینگەی کەلتووری هەرێمدا زاڵە بە هۆی ئەوەی زۆرینەی دانیشتوان سەر بە ئاینزا جیاوازەکانی ئیسلامن.

نەوەی نوێ لە هەرێمی کوردستان تا رادەیەك تەنها بە زمانی کوردی قسە دەکات، لە کاتێکدا کە گەورەکان عەرەبیش دەزانن بەو پێیەی کە یەکێکە لە دوو زمانە سەرەکیەکەی عێراق. لە بواری کار و بازرگانی و مامەڵە کارگێری و بازرگانیەکانیشدا لەگەڵ بەشەکەی تری عێراق و وڵاتانی تر هەردوو زمانی عەرەبی و ئینگلیزی بەکار دێن.

خێزانی کوردیی ئاسایی خێزانێکی گەورە و زۆر ئەندامە، تێیدا هیچ جیاوازیەك لە نێوان ئافرەت و پیاو ناکرێت و لە بۆنە کۆمەڵایەتیەکانیشدا رەگەزی نێر و مێ لە یەکدی جیا ناکرێنەوە.

گروپ و کۆمەڵە ئاینزایی و ئاینیەکان لە سایەی دەستورێکدا دەژین کە مافی هەموویانی پاراستووە و زامنی ئەوە دەکات کە ئەوان هەموویان یەکسانن لە ئەرك و مافەکاندا، هەریەکەیان سرووت و شێوازی ژیان و دابونەریتە ئاینی و نەتەوەییەکانیان بەوپەڕی سەربەستی و رێزگرتنی بەرامبەر ئەنجام دەدەن.

3–3–6 بەرەوپێشچوونی خزمەتگوزاریەکانی میوانخانە و شوێنی مانەوە

کۆمەڵە یاسای بەخشین لە باجەکان و ئاسانکاریەکان کە حکوومەتی هەرێم پەسەندی کردوون زەمینەیەکی لەباری ساز کرد بۆ بەرەوپێشچوونی وەبەرهێنان لە پرۆژە گەشتیاریەکاندا، بەمەش ژمارەی هۆتێلە گەشتیاریەکان لە 106 هۆتێل لە ساڵی 2007 بەرز بووەوە بۆ 259 هۆتێل لە کۆتایی ساڵی 2012، هەروەها ژمارەی مۆتێلەکان لە ساڵی 2012 گەیشتە 168 مۆتێل، کۆی گشتی گوندە گەشتیاریەکانیش لە کۆتایی ساڵی 2012 گەیشتە 54 گوندی گەشتیاری و، زۆرینە ئەو یەکە گەشتیاریانەش لە ناو سەنتەری پارێزگاکانن.

ناوەندی کارپێکردنی قەروێلەکانی هۆتێلەکانیش بە ڕێژەی نزیکەی 66٪ زیادی کرد، ئەمەش شانبەشانی باشبوونێکی باش و هەستپێکراو لە کار ڕاییکردنی ئەو خزمەتگوزاریانەی کە لە یەکە گەشتیاریەکان و هۆتێلەکان بۆ گەشتیاران پێشکەش دەکرێن.

ئەم خشتانەی خوارەوە ئامارەکانی بەرەوپێشچوونی ژمارە و جۆرەکانی یەکەکانی نیشتەجێبوونی گەشتیاران و ئامارە سەرەکیەکانی کەرتەکە لە 2012 دەردەخەن، بە گوێرەی ئامارەکانی دەستەی گشتی گەشت وگوزار .

گەشتیارەکان کە هاتوون بۆ هەرێمی کوردستان بەپێی پارێزگاکان بۆ ساڵی 2012

پارێزگا	لە ناوەوەی هەرێم	لە دەرەوەی هەرێم	کەسانی بیانی	کۆی گشتی
هەولێر	147,146	1,049,235	322,449	1,518,830
سلێمانی	66,021	256,032	52,223	374,276
دهۆک	87,735	158,444	55,825	302,004
گەرمیان	12,242	6,427	3,214	21,883
کۆی گشتی	**313,144**	**1,470,138**	**433,711**	**2,216,993**

ئاماری شوێنە گەشتیاریەکان لە هەرێمی کوردستان لەنێوانی ساڵانی 2007 – 2012

شوێنی گەشتیاری / ساڵ	2007	2008	2009	2010	2011	کۆتایی 2012
ئۆتێلەکان	106	116	131	168	202	259
مۆتێلەکان	49	53	72	96	128	49
گوندەکانی گەشتیاری	29	33	37	42	44	54
ڕێستوڕانتەکان	129	151	233	305	338	482

ئاماری سەرەکی بۆ کەرتی گەشت وگوزاری بەپێی پارێزگاکان بۆ ساڵی 2012

	هەولێر	سلێمانی	دهۆك	گەرمیان	کۆی گشتی
ئۆتێل	159	52	47	1	259
مۆتێل	64	53	50	1	168
گوندی گەشتیاری	22	27	5	–	54
ژمارەی خێزان *	18,971	9,342	10,905	269	39,487
ڕێستورانت و کافیتیریا	187	228	59	8	482
ژوورەکان	7,131	3,483	3,252	32	13,898

شوێنە گەشتیاریەکان لە هەرێمی کوردستان بەپێی پۆلینیان تاکو کۆتایی ساڵی 2012

	5 ئەستێرە	4 ئەستێرە	3 ئەستێرە	2 ئەستێرە	1 ئەستێرە	پۆلین نەکراو	کۆ	شعبی	کۆی گشتی
ئۆتێل	9	27	65	75	71	12	259	183	442
مۆتێل	–	1	25	49	86	7	168	74	242
گوند	3	2	19	13	16	1	54	–	54
ڕێستورانت	8	26	39	96	137	176	482	998	1480

3-4 ئەو یاسایانەی کەرتی گەشت وگوزار ڕێکدەخەن

3-4-1 یاسا گەشتیاریەکانی بەر لە 2003 ز

یاسای ژمارە 54 تایبەت بە دامەزاندنی هەوارگەکان و فرۆشتنی زەوی بە هەموارکردنەکانیشیەوە لە هەرێمی کوردستان تا ساڵی 1991 کاری پێ دەکرا. لە ساڵی 1988 بە پێی بڕیاری ژمارە 681 "بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشت وگوزار " هەڵوەشێنرایەوە.

لە ساڵی 1992 بڕیاری ژمارە 3 دەرچوو کە کەرتی گەشت وگوزار و بەشەکانی ئەو کەرتەی خستە بەر دەستی وەزارەتی شارەوانیەکان. هەروەها لە 1993 یاسای ژمارە 15 دەرچوو تایبەت بە دامەزراندنی وەزارەتی شارەوانی و گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان، بڕگەی "و" لە یاساکە بڕیاری داوە لەسەر پێکهێنانی دەستەیەکی گشتی بۆ گەشت وگوزار کە لە رووی کارگێڕ و ڕێکخستنەوە سەر بە وەزارەتی ناوبراو دەبێت.

3-4-2 یاسا گەشتیاریەکان لە دوای 2003

ساڵی 2004 دەرچوونی یاسای ژمارە 39ـی بەخۆیەوە بینی کە بنەمایەکی دانا بۆ بنیاتنانی "دەزگای گشتی گەشت وگوزار " خاوەن کەسایەتی مەعنەوی و سەربەخۆیی لە رووی کارگێری و داراییەوە. ئیدارەی گەشت وگوزار یش بووە بەشێك لە ئەرکەکانی ئەنجوومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان.

لە ساڵی 2006، یاسای ژمارە 20 دەرچوو کە بە گوێرەی ئەو یاسایەوە "وەزارەتی گەشت وگوزار " دامەزرا.

هەرچی ساڵی 2010 بوو ئەوا بە گوێرەی یاسای ژمارە 12 وەزارەتی "شارەوانی و گەشت وگوزار " دامەزرا، دەستەی گشتی گەشت وگوزاری پێوە لکێنرا کە دەستەیەکی خاوەن کەسایەتی مەعنەوی و سەربەخۆیی کارگێری و داراییە.

بودجەی تەرخانکراو بۆ کەرتی گەشت وگوزار لە 16.1 ملیار دیناری عێراقی لە ساڵی 2010 زیادی کرد بۆ 39 ملیار دیناری عێراقی (نزیکەی 33 ملیۆن دۆلاری ئەمریکی) لە ساڵی 2011، ئەو بودجەیەش لە ساڵی 2012 بە نزیکەی 5 ملیۆن دۆلار کەم کرایەوە.

5–3 فاکتەرەکانی گەشەپێدانی گەشتیاری

توانای رکابەری لە رێگەی گەشەپێدانی هاوسەنگ بۆ خەڵك و بازرگانی و هۆشیاری و فەرمانڕەوایی هۆشمەندانە دێتە کایەوە، هاوسەنگی پێویستی بە پرۆگرامێکی تێر و تەسەل هەیە بۆ پرۆسەی گەشەپێدان بۆ نموونە هاوبەشی لە نێوان سەرچاوە و شارەزایەکاندا و کارپێکردنی سیستەم و ستانداردی یەکگرتوو بۆ کوالیتی و هاندانی نوێبوونەوە و باشترکردنی بەردەوام. هەندێك لەو توخمانەی کە هانی گەشەی گەشتیاری دەدەن و وای لێ دەکەن توانای رکابەریکردنی هەبێت، ئەمانەن:

کەلتوور و رۆشنبیری	ئاستی راپیکردنی کارەکان	جۆری ژیان	سیستەمی بەهاکان	گەشت وگوزار
جوانی سروشت	هێزی کاری لێهاتوو	زۆرینەی حەز دەکەن تێیدا بژین	ئازادی سیاسی	بەها بەرامبەر بە تێچووەکان
مێژوو	تەکنۆلۆجیای پێشکەوتوو	سیستەمی فێرکردن	لێبوردەیی	هەوارگە و میوانخانەکان
هونەر و رۆشنبیری	کەشوهەوای وەبەرهێنان	سیستەمی چاودێری تەندروستی	ژینگەیەکی یاسادانانی سەقامگیر	خاڵەکانی سەرنجراکێشی گەشتیاری
رەسەنایەتی	ژینگەی رێکخەر	ئاستی گوزەران	ئازادی رادەربڕین	خواردن
		سەلامەتی	خۆشەویستی ژینگە	گشت بەرهەمە گەشتیاریەکان

4- شیکردنەوەی چوار لایەنە

کاری "شیکردنەوەی چوار لایەنە" تەنها ئەوە نیە کە لیستێکی (یان خشتەیەکی) تایبەت بە خاڵە ناوخۆییەکانی هێز و لاوازی و، هەل و مەترسیەکانی ژینگەی دەرەکی ئامادە بکات، بەڵکو پێویستە تەواو بکرێت بە ئەنجامدانی شیکردنەوەیەکی رەوش و هۆکار و ئەنجامەکانی پەیوەست بە خاڵەکانی ئەو لیستە. پێویستە شیکردنەوەکە گشتگیر و تێروتەسەل بێت و، لە ئەنجامدا پێشبینیەکی سەرەتایی دەربکات لە بارەی رێوشوێنی پێویست بۆ زیاترکردنی هەلەکانی سەرکەوتنی پلانەکە بە بەدیهێنانی ئەو ئامانجانەی پلانەکەی بۆ دانراوە. بەربەستی سەرەکی کە رووبەڕووی دانانی پلانەکە دەبێتەوە بریتیە لە هاوچەشنکردن و هاوتاکردنی خاڵەکانی هێز لەگەڵ هەلە فەراهەمبووەکان بۆ زامنکردنی سەرکەوتنی دەستپێشخەریەکە و، گۆڕینی خاڵەکانی لاوازی بۆ خاڵی هێز و، گۆڕینی بەربەستە ناوخۆییەکان بۆ تەحەددا و تەحەدداکانیش بۆ هەلی پەرەپێدەر.

شیکردنەوەکە بە گوێرەی ئەم میتۆدەی خوارەوە ئەنجام دراوە کە لە شێوەی ژمارە (3) لە خوارەوە روون کراوەتەوە، کە ئەمانە لە خۆ دەگرێت:

- شیکردنەوەی هەلەکان بە گوێرەی سەرچاوە گەشتیاریەکان لە هەرێم و خاڵەکانی تری هێز.
- شیکردنەوەی هەڕەشە و مەترسیەکان بە پشتبەستن بە ستاندارده کارپێکراوە هەنووکەیەکان و رکابەری و پێداویستیەکان بازاڕی سەرچاوەکان.

خاڵەکانی لاوازی

- هەیکەلە کارگێڕییەکان.
- لاوازی سیاسەت و چوارچێوە ڕێکخەرەکان.
- لاوازی دامەزراوە و کەناڵەکانی سەردان و گەشت وگوزار .
- لاوازی ژێرخان و سەرخانەکان.
- لاوازی ڕۆشنبیریی گەشتیاری.
- لاوازی کوالیتی / کادیر/ بەبازارکردن/زانیارییەکان
- چالاکیە گەشتیارییەکان وەرزین و توێژینەوەکانیش

خاڵەکانی هێز

- وێنەی باشی هەرێم لە نێوەندە نێودەوڵەتییەکاندا.
- سەرچاوە سروشتییەکان
- سەرچاوە مێژوویی و کەلتوورییەکان
- کەشی ئابووری و کۆمەڵایەتی
- گرنگیپێدانی حکوومەت بە پەرەپێدانی کەرتی گەشت وگوزار
- گرنگیدان بە وەبەرهێنانی لە هەرێم.

چۆنیەتی بەکارهێنانی خاڵەکانی هێز بۆ سوود وەرگرتن لە هەلەکان

- وەبەرهێنان لە ناوچەکانی سەرچاوە سروشتی و مێژوویەکان و پەرەپێدانی گەشتیاری بە درێژایی ساڵ.
- بەهێزکردنی هاندەرەکان و کاراکردنی پاڵپشتییە حکوومیەکان بۆ وەبەرهێنان لە سەرخان و ژێرخانی گەشتیاری.
- پەرەپێدانی سیستەمی وەبەرهێنان
- پەرەپێدانی میکانیزمی هاوبەشی لەگەڵ کەرتی تایبەت.

چۆنیەتی کۆنترۆڵکردنی خاڵەکانی لاوازی و گۆڕینیان بۆ خاڵی هاندەر

- پەرەپێدانی و پەیڕەوکردنی هەیکەلیەتی نوێ و ڕێکخستنی گەشت وگوزار .
- کارپێکردنی ستاندارە جیهانیەکان.
- باشترکردنی کوالیتی و بەهێزکردنی ڕکابەرییانەی بەرهەمە گەشتیارییەکان.
- پەرەپێدانی ستراتیژیەتی بەبازارکردنی ئەلیکترۆنی
- پەرەپێدانی فێرکردنی گەشتیاری.
- پەرەپێدانی سیستەمی ئاماری گەشتیاری.

هەلەکان

- گەشەی بازاڕەکانی سەرچاوە.
- تواناکانی وەبەرهێنان.
- پاڵپشتیە حکوومیەکان.
- فەراهەمکردنی سەرچاوەکان.
- گرنگیدان بە فێرکردن.

چۆنیەتی بەکارهێنانی خاڵەکانی هێز بۆ کەمکردنەوەی کاریگەریی مەترسیەکان

- پەرەپێدانی ستراتیژیەتی براند و بەهێزکردنی بازاڕی سەرچاوە گەشتیارییەکان.
- پەرەپێدانی پەیوەندییەکان لەگەڵ وڵاتانی دراوسێ و جیهان و دروستکردنی هاوبەشیی نوێ.
- جوانترکردنی وێنەی هەرێم لە ڕێگەی کۆنگرە پیشەیی و زانستیەکان.
- جوانترکردنی وێنەی هەرێم لە ڕێگەی کۆنگرە پیشەیی و زانستیەکان و باشترکردنی تواناکانی بەرهەمهێنان.
- پەرەپێدانی پرۆگرامەکانی ڕاهێنان.

چۆنیەتی چارەسەرکردنی خاڵەکانی زیاتر لاوازی بۆ ئەوەی نەبنە مەترسی

- پەرەپێدانی توانای بەرهەمهێنان لە هەردوو کەرتی گشتی و تایبەت.
- بەهێزکردنی بنەماکانی حوکمڕانی هۆشمەندانە لە هەرێم.
- بەهێزکردنی تواناکان لە بوارەکانی پلاندانان و داڕشتنی سیاسەتەکان و کارگێڕیکردنی ڕاییکردنی کارەکان.
- باشترکردنی کەشی وەبەرهێنان.
- بەهێزکردنی ژینگەی ڕێکخەری کارەکان.
- پاراستنی ژینگە.

مەترسییەکان

- ڕکابەریکردنی وڵاتانی دراوسێ
- گرانی تێچووەکان
- نەهاتن بە دەم وەبەرهێنانی گەشتیارییەوە
- کەمیی کادیر
- تێکچوونی ژینگەیی

شێوەی ژمارە (3): هەیکەلیەتی شیکردنەوەی چوار لایەنە بۆ خاڵەکانی هێز و لاوازی و هەل و مەترسیەکان بۆ دەرخستنی ئاراستە ستراتیژیەکان.

5- دید و پەیام و بەهاکان

دید و پەیام و بەهاکان بە هەماهەنگی لەگەڵ بەرپرسانی لایەنە پەیوەندیدارەکانی هەردوو کەرتی گشتی و تایبەت دانراون کە لە میانەی بەرنامەی کۆکردنەوەی زانیاریەکان و پەرەپێدانی ئاراستە ستراتیژیەکانی گەشت وگوزاری هەرێمی کوردستاندا دیداریان لەگەڵدا ئەنجام دراوە.

دید (Vision) **"هەرێمی کوردستان ناوچەیەکی سەرنجڕاکێشی گەشتیاری جیهانیە کە بە جوانی سروشتی و ڕەسەنایەتی کەلتوورەکەی دەناسرێتەوە"**

ئەم پلانە ستراتیژیەی گەشت وگوزار کار بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانی گەشتیاری هەرێم دەکات بە شێوەیەك کە لە ساڵی 2025 وێنەی کەرتی گەشتیاری هەرێم بەم شێوەیەی خوارەوە بێت:

- گەشتیاری بووەتە پیشەسازیەکی بەردەوام و نوێبووەوە کە بە یەکێك لە سەرچاوە سەرەکیەکانی پاڵپشتیکردنی هەرێم لە رووی ئابووری و کەلتووری و کۆمەڵایەتیەوە دادەنرێت.
- هەرێم بووەتە رووگەیەکی گەشتیاری سەرنجڕاکێش و پەسەندکراو بۆ گەشتیارانی ناوخۆ و هەرێمایەتی.
- هەرێم بووەتە رووگەی جۆرەها توێژی گەشتیاران لە هەموو چەشنە سەرچاوە و بازاڕە گەشتیاریەکانەوە.
- پارێزگاکانی هەرێم چەندین جیاوازی سەرنجڕاکێشی گەشتیاریان هەیە کە بە گوێرەی ستانداردە نێودەوڵەتیەکان ن، لەگەڵ هەبوونی جۆرەها خزمەتگوزاری هۆتێلی بۆ گەشتیاران.
- گەشت وگوزار بووەتە کەرتێکی ئابووری بەهێز بۆ پەرەپێدانی هەرێم و هەمەچەشنکردنی بنکە ئابووریەکەی.
- فێرکردن و راهێنانی گەشتیاری بووەتە بنەمایەك بۆ دەستەبەرکردنی خزمەتگوزاری گەشتیاری نموونەیی کە مایەی گرنگپێدانی هەرێمە.
- هەرێم توانیویەتی براندێکی گەشتیاری "Tourism Brand" بەهێز دابمەزرێنێت.

– هەرێم بووەتە نموونە و پێشەنگ لە بواری بەرەوپێشبردنی کەرتی گەشت وگوزار دا بە شێوەیەکی تێروتەسەل، کە بنیات نراوە لەسەر راییکردنی باش و کۆمەڵێك پرۆژەی پێشەنگ و هەیکەلیەتی کارگێری و رێککاری لێهاتوو کە پشت بە بنەماکانی بەڕێوەبردنی باش دەبەستن.

پەیام (Mission)

"پەرەپێدانی چوارچێوەی کارگێری بۆ پلاندانان و بەبازارکردن و هۆشیارکردنەوە بۆ کەرتی گەشت وگوزار، بەهێزکردنی هاوبەشیکردن لەگەڵ کەرتی تایبەت و کۆمەڵگە ناوخۆییەکان بۆ پەرەپێدانی رووگە و بەرهەم و یەکە گەشتیاریەکان بە گوێرەی ستانداردە جیهانیەکان"

ئەم پەیامە رۆڵێکی سەرەکی بە دەستەی گەشتی گەشت وگوزار دەدات، کە لەمانەدا خۆی دەبینێتەوە:

– بەهێزکردنی کارگێری سیاسەتە گەشتیاریەکان، بۆ نموونە نوێکردنەوەی یاسا و رێساکانی پۆلینکردن و رێپێدان و فێرکردنی گەشتیاری و سیستەمی ئامار و پەرەپێدانی پەیوەندیە نێودەوڵەتیەکان .

– دانان و پێشخستنی پلان و ستراتیژیەتە گەشتیاریەکان و پەرەپێدانی بەرهەمەکان و باشترکردنی کوالیتی و پلاندانانی پرۆژەکان و ئامادەکاری بۆ وەبەرهێنانی گەشتیاری بە هاوبەشی لەگەڵ کەرتی تایبەت.

– پێشخستن و کارگێریکردنی براندی گەشتیاری و ستراتیژیەکانی بەبازارکردن و پرۆسەکانی پەیوەندی و رێکلام و بانگەشە و زانیاریەکان و کەرەستەی داهێنراو بۆ بەبازاڕکردن.

– لادانی بەربەستەکان لە بەردەم کەرتی تایبەت و پاڵپشتیکردنی بۆ ئەوەی بتوانێت رۆلی خۆی لە گەشەپێدانی گەشتیاری بە شێوەیەکی لێهاتووانە ببینێت.

– ئامادەکردنی و بەهێزکردنی کەرتی گەشتیاری بۆ ئەوەی بە گوێرەی ستانداردە جیهانیەکان کار بکات.

– گرنگیدان بە ناوچە شوێنەواری و کەلتووریەکان وەك سەرچاوەی گرنگ بۆ گەشت وگوزار .

– بنیاتنانی توانای دامەزراوەکان بۆ کەرتەکانی گشتی و تایبەت بە شێوەیەکی مەرکەزی لە پارێزگاکاندا.

– بەدواداچوون بۆ جێبەجێکردنی دەستپێشخەری و پرۆگرام و پرۆژەکانی پلانی ستراتیژی.

بەهاکان (Values)

"– ڕێزگرتن – ڕەوشت – شەفافیەت – هاوکاری و کاری بە کۆمەڵ – دادپەروەری."

ئەم بەهایانە ئەو زەمینەیە ساز دەکەن کە ڕۆشنبیری گەشتیاری داهاتووی لە هەرێم لەسەر بنیات دەنرێت، لە ناونیشانەکانیشیان:

– پاراستنی هەمەڕەنگی کەلتووری لە هەرێم و بەرزکردنەوەی بەردەوامی ژینگەی گەشتیاری و پاراستنی کوالیتی لە گشت بەرهەم و خزمەتگوزاریە گەشتیاریەکاندا کە پێشکەشی گەشتیار دەکرێن.

– پێکەوەژیانی ڕەسەنایەتی و نوێبوونەوە و یەکتر تەواوکردنیان لە ژینگەیەکی شارستانیانەی بەرز و نوێبووەوەی بەردەوام.

– لێبووردەیی و لەیەك تێگەیشتن و ئاشتیخوازی باشترین زمانی پەیوەندین لە نێو ڕۆڵەکانی کەلتوورە جیاوازەکان.

– کرانەوە بە ڕووی کەلتوورە جیاوازەکان و ڕەفتارە تایبەتەکانی گەشتیاران کە ڕوو لە هەرێم دەکەن.

بنەماکان :

"– جەختکردنەوە لەسەر ئەنجامەکان.

– گەشەپێدانی بەردەوام.

– بەدەستهێنانی سوود بۆ کۆمەڵگە.

– هۆشیارکردنەوە لە بارەی بەکارهێنانی سەرچاوەکان.

– پاراستنی میراتی مێژوویی.

– کارپێکردنی ستاندارده جیهانیەکان."

6- مەبەست و سیاسەتەکانی پێشخستنی گەشتیاری لە هەرێم

پاڵپشتیکردنی پەرەپێدانی گەشتیاری لە هەرێمی کوردستان پشت بەم ستراتیژیەتە سەرەکیانە دەبەستێت:

1- پەرەپێدانی هەیکەلیەتی کارگێری بۆ گەشت وگوزار لە هەرێم، بەڕێوەبردنی گەشەکردنی گەشتیاری بە شێوەیەکی چالاکانە.

2- هێنانەکایەی چەند خاڵێکی نوێی سەرنجڕاکێش بۆ زیاتر سەرنجڕاکێشانی گەشتیاری هەرێم وەك رووگەیەکی گەشتیاری و پەرەپێدانی شوێنە گەشتیاریەکان و خستنەرووی گەشتیاری بۆ راکێشانی جۆراوجۆرو وبازاڕی نویێ، فراوانکردنی داهاتی وەرزی هاوینە و هەوارگەکان و و دەرخستنی سروشتی مێژوویی و کەلەپوری و شوێنەواری و کەلتووری بۆ شارە سەرەکیەکانی هەرێم بە شێوەیەك کە سروشتە مێژوویی و کەلتووری کە تایبەتمەندی شارستانیەتی تەلارسازیەکانیان بخاتە روو.

3- باشترکردنی ئاستی کوالیتی شوێنە خزمەتگوزاریەکان و خزمەتگوزاریە گەشتیاریەکانی هەرێم.

4- باشترکردنی وێنەی هەرێم لە رێگەی هێنانەکایەی براندێکی گەشتیاری بەهێز و پاراستن و بەبازاڕکردن بۆی.

5- دەستپێکردنی پرۆگرامێکی نیشتمانی بۆ بەبازاڕکردنی گەشت وگوزار کە تایبەتمەندیە باش و رکابەریەکان بخاتە روو و هەرێم بە جیهان بناسێنێت وەك رووگەیەکی گەشتیاری تایبەت و، پارەدارکردنی بە هاوبەشی لەگەڵ دامەزراوە گەشتیاریە تایبەتەکان.

6- باشترکردنی فێرکردنی گەشتیاری بۆ ئامادەکردنی ژمارەی پێویستی کادیری لێهاتوو.

7- بەدیهێنانی چوارچێوەی پێویست و دەستەبەرکردنی پێداویستیەکانی نەشونمای گەشتیاری و تەرخانکردنی سەرچاوەی دارایی حکوومی پێویست بۆ پاڵپشتیکردنی گەشەی گەشتیاری بە شێوەیەکی پیشەگەرانە و مۆدێرن.

8- پشتبەستن بە شێوازەکانی پلاندانان و گەشەپێدانی بەردەوام لە پەرەپێدانی کەرتی گەشتیاریدا.

9- پەرەپێدانی ژێرخانی هەرێم لە نێو کۆمەڵە کارێکی لەپێشینە کە پێویستیەکانی پەرەپێدانی کەرتی گەشت وگوزار لەبەر چاو بگرێت.

10- دانان و نوێکردنی یاسا و رێسا و رێنماییە گەشتیاریەکان.

7- ستراتیژیەتی گەشەپێدانی گەشتیاری

7-1 ستوونەکانی پێشخستنی ستراتیژیەت

- بنیاتنان لەسەر سەرچاوە سروشتیەکان بۆ پەرەپێدانی گەشت وگوزار ، ئەوەش لە ڕێگەی گۆڕینیان بۆ ناوچەی سەرنجڕاکێشی گەشتیاری نویٚ و پاراستنی سەرچاوەی سەرەکی و بەهێزکردنی کە بەشی زۆرینەی پێکهاتووە لە گەشتیارەکانی ناوەڕاست و باشووری عێراق و ولاٚتانی دراوسیٚ بۆ چێژ وەرگرتن لە سروشت و کەشوهەواکە (شێوەی ژمارە 4).

- پەرەپێدانی شوێنە خزمەتگوزاریەکان و نمایشە گەشتیاریەکان بۆ ڕاکێشانی چەشن و بازاڕی نویٚ بۆ فراوانکردنی داهاتەکانی لە وەرزی هاوین و هەوارگە هاوینیەکان و پەرەپێدانی گەشتیاری بەدرێژایی سالٚ.

- کردنی سەنتەری هەر سی پارێزگاکە بە شاری هاوچەرخ و مۆدێرن کە زۆرێك لە دیاردە گەشتیاریەکان لە خۆ بگرن.

- دەرخستنی فەرهەنگ و کەلتووری کوردی وەك بنەمایەکی گرنگ لە گەشەپێدانی گەشت وگوزار دا.

- پشتبەستن بە پێوەرەکانی کوالیتی جیهانی لە گشت توخم و پێکهاتەکانی کەرتی گەشتیاری.

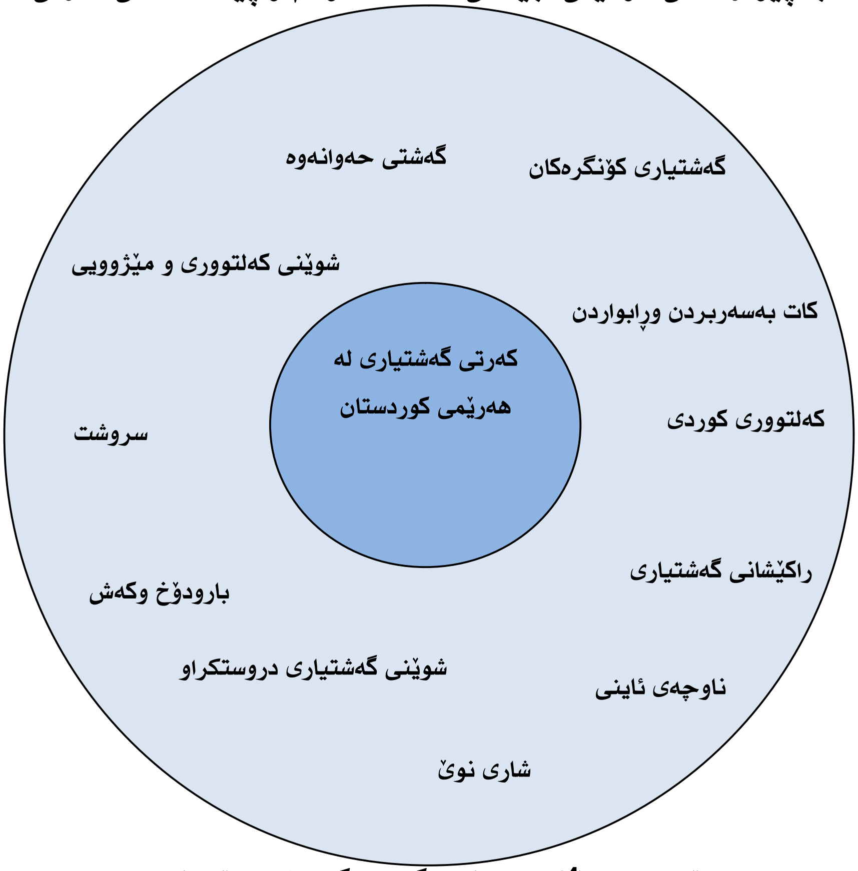

شێوەی ژمارە (4): توخمەکانی گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان

2–7 تایبەتمەندیە جیاوازەکانی ناوچە گەشتیاریەکان لە هەرێمی کوردستان

تایبەتمەندیە جیاوازە گەشتیاریەکانی هەرێمی کوردستان لە چوار خاڵی بەردەوام پێك دێن لەگەڵ خاڵێکی پێنجەم کە کاتیە و بەردەوام نیە، وەك لە شێوەی ژمارە (5) لە خوارەوە هاتووە.

ژمارە (5) تایبەتمەندیە گەشت وگوزار یەکان لە هەرێمی کوردستان

8- تەوەرە ستراتیژیەکان بۆ پەرەپێدانی کەرتی گەشت وگوزار

تەوەرە ستراتیژیەکان بۆ پەرەپێدانی کەرتی گەشت وگوزار پشت بە شیکردنەوەی چوار لایەنە و ئامانج و ستوونەکان و سیاسەتەکانی پەرەپێدانی گەشتیاری هەرێمی کوردستان دەبەستن، تەوەرەکان ئەمانە لە خۆ دەگرن:

– تەوەری ستراتیژی یەکەم: پەرەپێدانی هەیکەلیەتی کارگێری گەشت وگوزار بۆ بەڕێوەبردنی گەشەپێدانێکی بەردەوامی گەشتیاری

ئەم هەیکەلیەتە پشت بە پێداویستیەکانی ستراتیژیەتی پەرەپێدانی کەرتەکە دەبەستێت، لەوانەش بەهێزکردنی ئەرکەکانی پەرەپێدانی سیاسەت و پلان و ستراتیژیەت و بەبازارکردن و بانگەشە و رێکلام و پەیوەندی و هاوبەشیکردن لەگەڵ کەرتی تایبەت و شێوازەکانی پاڵپشتیکردنی گەشەپێدانی بەردەوام بۆ کەرتەکە.

– تەوەری ستراتیژی دووەم: پەرەپێدانی ناوچە و بەرهەمە گەشتیاریەکان

ئەمەش بریتیە لە دەستنیشانکردنی سەرچاوە گەشتیاریەکان و جۆرەکانی گەشتیاری ئایندە و تەرخانکردنی شوێنەکان و پەرەپێدانی بەرهەمە گەشتیاریەکان لەسەر بنەمای کۆمەلی (Zones/Clusters) هاوسەنگ لە هەر پارێزگایەك کە بەرهەمی رکابەری تێدا هەبن. سەرچاوەکان ناوچە سروشتیەکان لە خۆ دەگرن وەکوو چیا و ئاو و ئەشکەوت و ناوچە شوێنەواریە دەستکردەکانی خۆشی و رابواردنی تایبەت بە بەرهەمە گەشتیاری و مێژوویی و کەلتووریەکان، هەروەها سەنتەری پارێزگاکانیش لەخۆ دەگرن.

– تەوەری ستراتیژی سێیەم: بەرزکردنەوەی ئاستی کوالیتی و توانای رکابەریکردن لە کەرتی گەشتیاریدا

ئەمەش بریتیە لە پەرەپێدانی میکانیزمی گشتگیر بۆ کوالیتی و کارپێکردنی پێوەر و ستانداردی جیهانی لە پۆلینکردنی شوێنە خزمەتگوزاریەکان و بەرهەمە گەشتیاریەکان و کارکردن بە سیستەمی ئاماری گەشتیاری جیهانی کە پشت بە ژمێرەی لقیی گەشت وگوزار دەبەستێت و هەروەها هاندانی دامەزراوکانی کەرتی تایبەت بۆ پەرەپێدان و کارپێکردنی سیستەمی کارگێری کوالیتی .

– تەوەری ستراتیژی چوارەم: پەرەپێدانی ستراتیژیەتی براندی گەشتیاری

براندی گەشتیاری وێنای ناسنامەی رکابەرییانەی هەرێم دەکات و هۆکارێکی سەرەکی و ناوەندیە بۆ گشت هۆکارەکانی پەیوەندی بەبازاڕکردن، پێویستە بپارێزرێت و رێك بخرێتەوە بە گوێرەی توێژینەوە و بەدواداچوونە بازاڕیەکان کە بنەمای گشت پرۆسەکانی پلاندانان و پەیڕەوکردنی بەبازار کردن.

– تەوەری ستراتیژی پێنجەم: دانانی ستراتیژیەتی بەبازاڕکردنی گەشتیاری هەرێمی کوردستان

ئەمەش میکانیزمەکان لەخۆ دەگرێت تایبەت بە ناوچەگەرێتی و پەیوەندی ستراتیژی و راگەیاندن و هۆشیارکردن، لەوانە کەناڵەکانی پەیوەندی و هۆکارە تەقلیدی و هاوچەرخەکانی پەیوەندی و کەرەستەکانی هێنانەکایەی وێنەی هزری پێویست و چالاکیە ئاراستەکراوەکان بۆ بازاڕی مەبەست.

– تەوەری ستراتیژی شەشەم: پەرەپێدانی فێرکردنی گەشتیاری

بریتیە لە ستراتیژیەتەکانی پەرەپێدانی فێرکردن و راهێنانی گەشتیاری لە سۆنگەی رەوشی ئێستاوە لەگەڵ پەرەپێدانی پرۆگرام و دامەزراوەکانی خوێندن و دەستنیشانکردنی پرۆگرامی گونجاو بۆ پێکهاتە جیاوازەکانی پیشەسازی گەشت وگوزار .

– تەوەری ستراتیژی حەوتەم : رۆڵی دەوڵەت لە پەرەپێدان و پاڵپشتیکردنی کەرتی گەشت وگوزار

پێکدێت لە رۆڵی پاڵپشتیکارانەی حکوومەت بۆ بەهێزکردن و سەرنجراکێشانی وەبەرهێنانی گەشتیاری و پاڵپشتیکردنی کەرتەکە و پەرەپێدانی چوارچێوە رێکخەرەکان و یاسا و رێسا گونجاوەکان و پرۆگرامەکانی سەرنجڕاکێشانی پرۆژە گەشتیاریەکانی وەبەرهێنەران و پێشنیارکردنی چەپکی هاندەرەکانی وەبەرهێنانی گونجاو.

– تەوەری ستراتیژی هەشتەم: کاریگەریە ژینگەییەکان و هەڵسوڕاندنی پاشماوەکان

بریتیە لە هۆشیارکردنەوە و رێنماییکردنی دامەزراوەکانی کەرتی گەشت وگوزار بۆ روونکردنەوەی چۆنیەتی بەڕێوەبردن و چارەسەرکردنی پاشماوەکان تا کاریگەریەکەیان لەسەر ژینگە و سیستەمی سروشت کەم بکرێتەوە.

– تەوەری ستراتیژی نۆیەم: پەرەپێدانی ژێرخان لە هەرێمی کوردستان

پێکدێت لە بنەماکانی پەرەپێدانی ژێرخان وەکو رێگا و گواستنەوە و فڕۆکەخانە و تۆڕەکانی کارەبا و ئاو و پەیوەندی بە شێوەیەك کە پاڵپشتی لە ئابووری هەرێم بکات شانبەشانی پاڵپشتیکردنی کەرتی گەشت وگوزار .

– تەوەری ستراتیژی دەیەم: دانان و نوێکردنەوە رێنمایی و یاسا و بڕیارە گەشتیاریەکان

بریتیە لە ئامادەکردن و پەرەپێدانی یاسا و رێسا و رێنماییەکان کە دەتوانن کەرتی گەشت وگوزار بەهێز بکەن، لەوانەش بەشداریکردن لە پەرەپێدانی پرۆژە و شوێنە خزمەتگوزاریەکان و دامەزراوە گەشتیاریەکان بۆ وەبەرهێنان تێیاندا و رێکخستنی کوالیتی ان بەڕێوەبردنیان بە شێوەیەکی رکابەرانە و بەردەوام.

شێوەی ژمارە (6) نەخشەی ستراتیژیەتی پەرەپێدانی گەشتیاری لە هەرێم روون دەکاتەوە، هەروەها بەشی داهاتووش هەیکەلیەتی دەستپێشخەریەکانی پەرەپێدانی گەشتیاری بۆ هەر یەکە لەم تەوەرانە روون دەکاتەوە. ئاماژە و پێوەرە سەرەکیەکان بە گوێرەی پارێزگاکان دانراون و لە خشتەکانی (3) (4) (5) (6) (7) لە خوارەوە روون کراونەتەوە

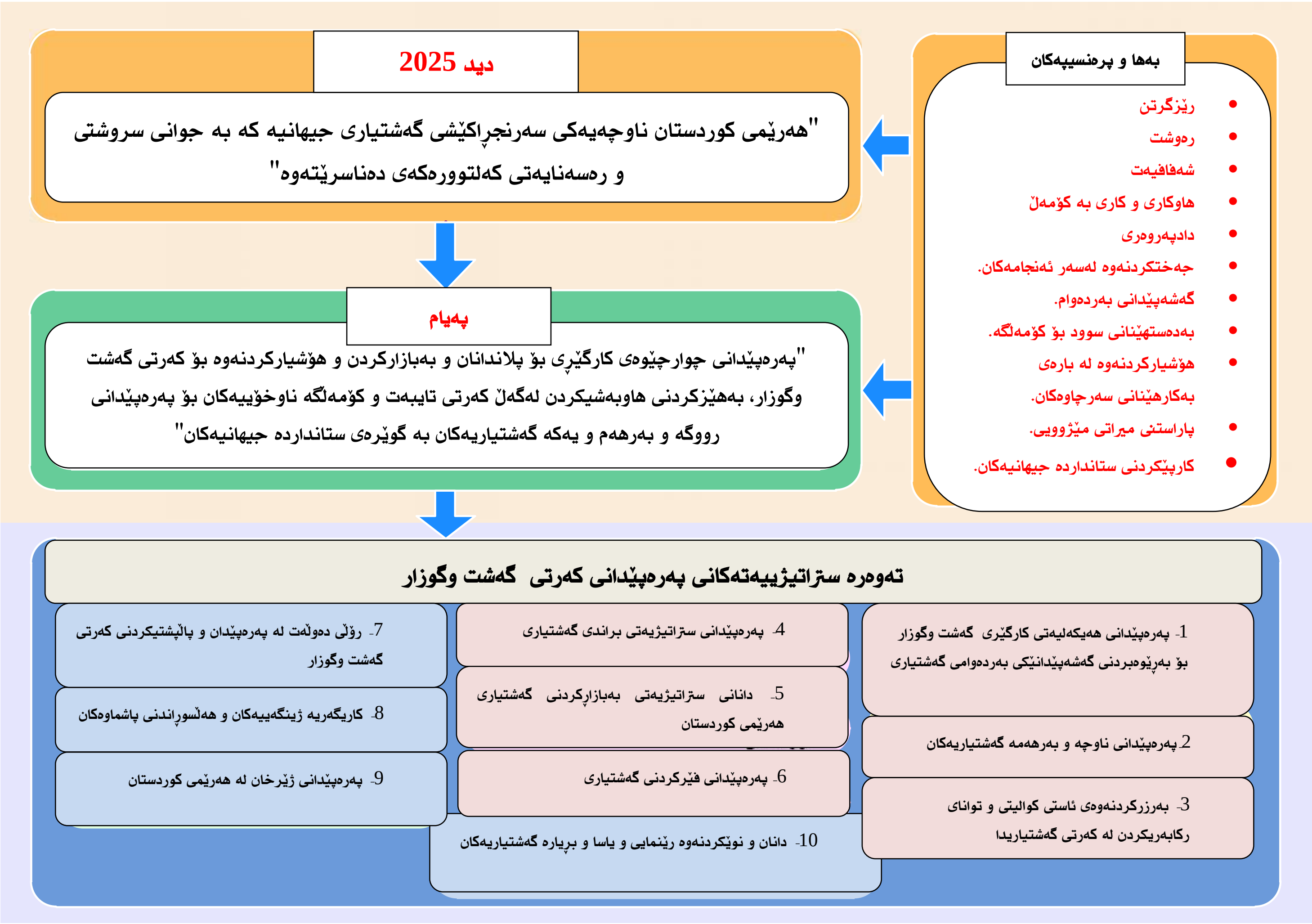

شێوەی ژمارە (6): نەخشەی ستراتیژیەتی پەرەپێدانی گەشت وگوزاری لە هەرێمی كوردستان

خشتەی ژمارە (3): نیشاندەرەکانی پەرەپێدانی گەشت وگوزاری لە هەرێمی کوردستان

هەرێمی کوردستان				
نیشاندەرەکان / ساڵ	**2012**	**2016**	**2020**	**2025**
خێزان / بە هەزاران	39.5	45.5	52.7	61
ژمارەی گەشتیاران / بە ملیۆنان	2.216	3.560	5.1	7
داهات/بە ملیۆنان دۆلاری ئەمریکی	910	1171	1680	2170

خشتەی ژمارە (4): نیشاندەرەکانی پەرەپێدانی گەشت وگوزاری بۆ پارێزگاکان

پارێزگا / ساڵ	هەولێر				سلێمانی				گەرمیان				دهۆك			
	2012	2016	2020	2025	2012	2016	2020	2025	2012	2016	2020	2025	2012	2016	2020	2025
خێزان / بە هەزاران	19	21.9	25.1	28.2	9.3	10.6	12.2	14.7	0.269	0.769	1.269	1.769	10.9	12.2	14.1	16.3
داهات / بە ملیۆنان دۆلاری ئەمریکی	525	684	930	1160	169	228	355	468	50	8	22	34	170	250	375	511

سەرچاوە: راپۆرتی ژمارە (14)

خشتەی ژمارە (5): نیشاندەرەکانی پەرەپێدانی گەشت وگوزاری بەپێی ئەو شوێنانەی گەشتیاران بۆی دەڕۆن

گەشتیاران	2012	ڕێژە لە کۆی گشتی	زیادەی پێشبینی کراو	2016	ڕێژە لە کۆی گشتی	زیادی پێشبینی کراو	2020	ڕێژە لە کۆی گشتی	زیادەی پێشبینی کراو	2025	ڕێژە لە کۆی گشتی
لە ناو هەرێم	313144	٪14.1		516000	٪14.5		775200	٪15.2		1055700	٪15
لە پارچەکانی دیکەی عێراق لەدەرەوەی هەرێم	1470138	٪66.4		2420800	٪68		3253800	٪63.8		3444300	٪49.3
لەدەرەوەی عێراق	433711	٪19.5		623200	٪17.5		1071000	٪21		2500000	٪35.7
کۆی گشتی	**2216993**	**٪100**	**٪62**	**3560000**	**٪100**	**٪43**	**5100000**	**٪100**	**٪37**	**7000000**	**٪100**

خشتەی ژمارە (6): نیشاندەرەکانی پەرەپێدانی گەشت وگوزاری بۆ پارێزگاکان

	هەولێر				سلێمانی				گەرمیان				دهۆک				کۆی گشتی			
	2012	2016	2020	2025	2012	2016	2020	2025	2012	2016	2020	2025	2012	2016	2020	2025	2012	2016	2020	2025
ژمارەی گەشتیاران بە ملیۆنان	1.518	2.403	3.391	4.520	0.374	0.615	0.918	1.341	0.022	0.042	0.066	0.124	0.302	0.500	0.725	1.015	2.216	3.560	5.100	7.000
ڕێژە لە کۆی گشتی	٪68.5	٪67.5	٪66.5	٪64.5	٪16.9	٪17.3	٪18	٪19	٪1	٪1.2	٪1.3	٪1.8	٪13.6	٪14	٪14.2	٪14.7	%100	%100	%100	%100

خشتەی ژمارە (7): پێشبینیەکانی زیادکردنی هەلی کاری راستەوخۆ لە کەرتی گەشت وگوزار

ئاستی پیشە	2016	2020	2025
کارگێری باڵا	600	1,300	2,100
کارگێری مامناوەندی	1,200	2,600	4,200
کارگێری سەرپەرشتیاری	1,800	3,900	6,300
پیشەی بەکارخستن	8,400	18,200	29,400
کۆی گشتی	**12,000**	**26,000**	**42,000**

9- تەوەری ستراتیژی یەکەم: پەرەپێدانی هەیکەلیەتی کارگێری گەشت وگوزار بۆ بەڕێوەبردنی گەشەپێدانێکی بەردەوامی گەشتیاری

(وەزارەتی شارەوانی و گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان – عێراق) وەزارەتی پەیوەندیدارە لە کاروباری گەشت وگوزار لە کوردستان، دامەزراوە بە گوێرەی یاسای ژمارە 12 بۆ ساڵی 2010، لە ئەرکەکانی (... پلاندانان و بەدواداچوون و پەرەپێدانی جووڵەی گەشتیاری لە چوارچێوەی پلانی گشتی گەشتیاری لە هەرێم). ئامانجەکانی وەزارەت ئەمانە لە خۆ دەگرن :

- بەرزکردنەوەی ئاستی خزمەتگوزاریە شارەوانیە جیاوازەکان، شانبەشانی پێشکەشکردنی خزمەتگوزاریە شارەوانی و گەشتیاریەکان و دەستەبەرکردنی پێداویستیەکانی هاوڵاتیان لە ناوچە گەشتیاریەکان و سەیرانگاکان.

- بەستنەوەی گەشەپێدانی گەشتیاری بە ئامانجەکانی وەزارەت لە بواری هێنانەکایەی گەشەسەندنی ئابووری ناوخۆیی، پەیڕەوکردنی سیاسەت گەلێکی کارا لە بواری بەکارهێنانەکانی زەوی و نەخشەی تەلارسازی.

- دەستەبەرکردنی ژینگەیەکی پاك و ژێرخانێکی گونجاو لەگەڵ پێداویستیەکانی چالاککردنی چالاکیە گەشتیاریەکان.

ماددەی نۆیەم لە یاساکە ئەرکی بەڕێوەبردنی هەر شتێکی پەیوەندیدار لە شوێنەوار و ناوچە شوێنەواریەکان و بینایە کەلەپوریەکان و دەستنووس و سکە دراوەکان بە وەزارەتی شارەوانی و گەشت وگوزار دەسپێرێت تا ئەو کاتەی یاسایەکی تایبەتیان لە بارەوە دەردەچێت.

9-1 دەستەی گشتی گەشت وگوزار

بە هەمان شێوە و بە گوێرەی ماددەی چوارەم لە یاساکە، سەرپەرشتیکردنی کەرتی گەشتیاری و بەڕێوەبردنی پلانی ستراتیژی گەشت وگوزار بە دەستەی گشتی گەشت وگوزار سپێردراوە لە رووی پلاندانان و سەرپەرشتیەوە، لە رووی جێبەجێکردنیشەوە بە بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکانی گەشت وگوزار لە پارێزگاکان سپێردراوە.

لە هەمان ماددەدا هاتووە کە "دەستە" بەستراوەتەوە بە وەزارەتی شارەوانی و گەشت وگوزاری هەرێمی کوردستان – عێراق و، کەسایەتیەکی مەعنەوی و سەربەخۆیی لە بواری کارگێری و داراییەوە هەیە، کە پێکهاتووە لە:

1– نووسینگەی سەرۆکی دەستە: کارمەندێك بە پلەی بەڕێوەبەر بەڕێوەی دەبات کە بڕوانامەی زانکۆی هەبێت و ژمارەیەك کارمەند یارمەتی دەدەن.

2– بەڕێوەبەرایەتی گشتی گەشت وگوزار لە هەر پارێزگایەك لە پارێزگاکانی هەرێم و هەروەها لە ناوچەی ئیدارەی گەرمیان.

3– ئەنجوومەنی کارگێری/ پێکدێت لە:

أ. سەرۆکی دەستە / سەرۆك.

ب. بەڕێوەبەرە گشتیەکان لە هەر پارێزگایەك لە پارێزگاکانی هەرێم و ناوچەی گەرمیان / ئەندام.

ت. دوو لە راوێژکارانی وەزارەت کە وەزیر دەستنیشانیان دەکات / ئەندام.

کارمەندێك بە پلەی تایبەت سەرۆکایەتی دەکات کە بڕوانامەی زانکۆی هەبێت و خاوەن پسپۆری و شارەزای بێت لە بواری گەشت وگوزار.

یاساکە ئەوەشی باس کردووە کە بڕیارەکانی ئەنجوومەنی کارگێری پێویستە بە زۆرینەی دەنگ بن و ملکەچی پەسەندکردنی وەزیرن.

2–9 هەیکەلیەتی رێکخستنی دەستەی گشتی گەشت وگوزار

دەستەی گشتی گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان لە کاتی ئێستادا لە دە بەڕێوەبەرایەتی جیاواز پێکدێت:

- **بەڕێوەبەرایەتی پلاندانان و بەدواداچوون.**
- **بەڕێوەبەرایەتی وردبینی.**
- **بەڕێوەبەرایەتی ئای تی.**
- **بەڕێوەبەرایەتی دارایی.**

- **بەڕێوەبەرایەتی ڕاگەیاندن و بە بازاركردن.**
- **بەڕێوەبەرایەتی كاروباری ئەندازیاری.**
- **بەڕێوەبەرایەتی یاسایی.**
- **بەڕێوەبەرایەتی كاروباری كارگێڕی.**
- **بەڕێوەبەرایەتی كاروباری گەشت وگوزار.**
- **بەڕێوەبەرایەتی بەڕێوەبردنی جۆری وهەڵسەنگاندن.**

میلاكی ئێستای دەستە (ساڵی 2012) لە 135 كارمەند پێكهاتووە لە پلە و پسپۆری جیاواز، ئەم شێوەیەی خوارەوە شێوازی ڕێكخستنی دەستە ڕوون دەكاتەوە

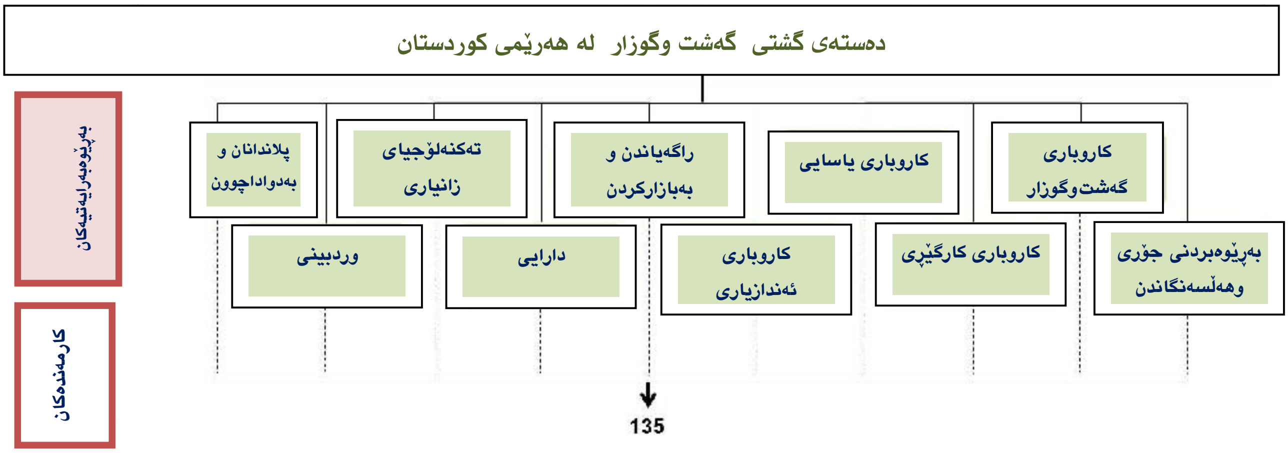

هەیكەلیەتی ڕێكخستن بۆ دەستەی گشتی گەشت وگوزار

3-9 بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەكان

هەریەكە لە سێ پارێزگاكەی هەرێم –سەرباری ناوچەی گەرمیان- بەڕێوەبەرایەتیەكی گشتی گەشت وگوزاری لە ڕووی ئیداریەوە پێوە پەیوەستە، كە لە ڕووی پیشەییەوە سەر بە دەستەی گشتی گەشت وگوزارن. بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەكانی گەشت وگوزار لە پارێزگاكان، هەروەها لە ئیدارەی گەرمیان، لە ئەنجوومەنی كارگێری "دەستە" لەلایەن خودی بەڕێوەبەرە گشتیەكانیانەوە نوێنەرایەتی دەكرێن، كە بە گوێرەی یاسا پێویستە هەڵگری بڕوانامەیەكی زانكۆیی بێت و پسپۆر و شارەزا بێت لە بواری گەشت وگوزار (یاسای ژمارە 12 بۆ ساڵی 2010، ماددەی چوارەم).

9-3-1 هەیکەلیەتی رێکخستنی بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکانی گەشت وگوزار لە پارێزگاکان و ئیدارەی گەرمیان

بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکانی گەشت وگوزار لە پارێزگاکان و ناوچەی گەرمیان هەمان هەیکەلیەتی رێکخستنیان هەیە کە دەستەی گشتی گەشت و گوزار هەیەتی. ئەویش بە هەمان شێوە 9 بەڕێوەبەرایەتی لاوەکی لەخۆ دەگرێت بە هەمان ئەو پسپۆریانەی بەڕێوەبەرایەتیە لاوەکیەکانی دەستەی گشتی.

ژمارەی فەرمانبەران لە بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکانی پارێزگاکان و ناوچەی گەرمیاندا جیاوازە، بۆ نموونە لە هەولێر ژمارەیان دەگاتە 233 فەرمانبەر، لە پارێزگای دهۆك 244، لە سلێمانی 343، لە گەرمیانیش ژمارەیان 30 فەرمانبەرە. هەریەکە لەو بەڕێوەبەرایەتیە گشتیانەش ژمارەیەك بەڕێوەبەرایەتی ناوخۆییان هەیە. لە هەولێر سێ بەڕێوەبەرایەتی ناوخۆیی هەن لە کۆیە و سۆران و شەقلاوە، لە دهۆکیش بەڕێوەبەرایەتیە ناوخۆییەکان لە شێخان و سەرسەنگ و ئاکرێ و زاخۆ هەن، لە سلێمانیش لە هەڵەبجە و دوکان و دەربەندیخان. لە کۆتاییشدا، لە گەرمیان، دوو بەڕێوەبەرایەتی ناوخۆیی هەن لە کفری و خانەقین.

9-4 بەرەو رێکخستنی هەیکەلیەتێکی نوێ بۆ دەستەی گشتی گەشت وگوزار

دەستەی گشتی گەشت وگوزار پێویستی بەوە هەیە کە رێکخستنەوەیەکی ریشەیی لە رووی هەیکەلیەتەوە بۆ ئەنجام بدرێت بە ئاراستەی جەختکردنەوە لەسەر ئەرکە ستراتیژیەکانی دەستە و گرنگیدان بە پیشەگەرێتی لە کارە پەیوەندیدارەکان بە کەرتی گەشت وگوزار لە رووی پلان و گەشەپێدان و بەبازاڕکردن.

پلانی ستراتیژی گەشت وگوزار پێشنیارێکی لەخۆ گرتووە سەبارەت بە دووبارە پێکهێنانەوەی دەستە بەو شێوازەی کە لە شێوەی خوارەوە روون کراوەتەوە، بەمەبەستی ئەوەی کە توانا پیشەییەکانی زیاد بکرێن و کارایی ئەرکەکانی باشتر بکرێت.

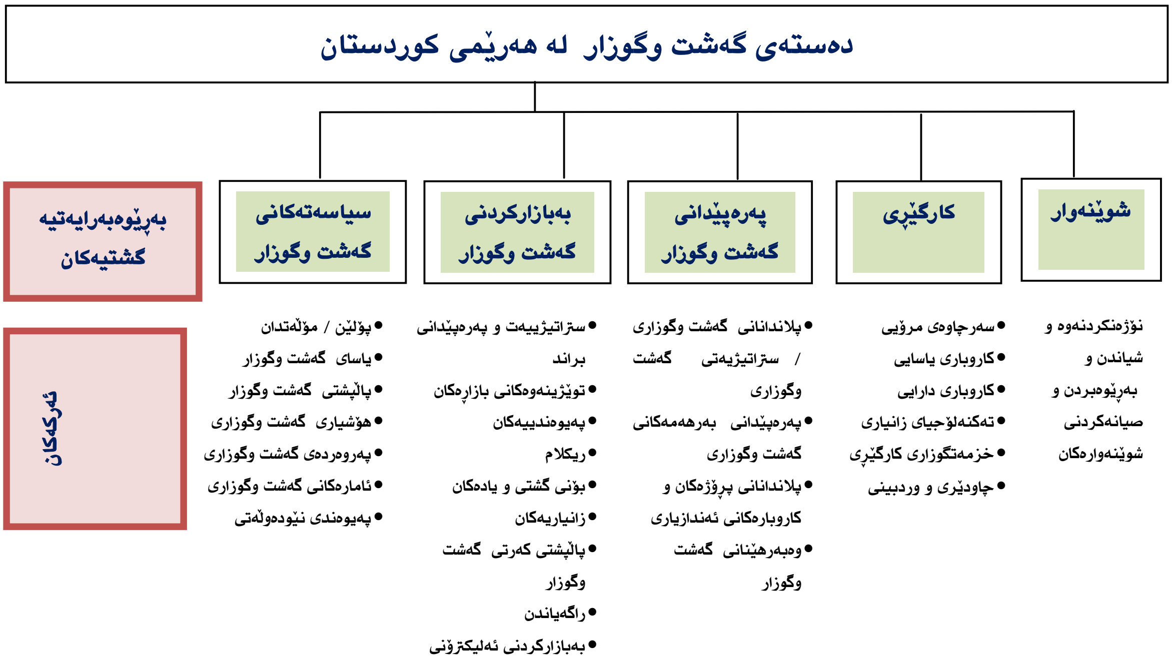

هەیکەلی رێکخستنی پێشنیارکراو بۆ دەستەی گشتی گەشت وگوزار

ئەو هەیکەلیەتەی سەرەوە گشت بوارە گرنگەکان لە خۆ دەگرێت کە زامنی راییکردنێکی باشی کارەکان دەکەن بۆ دەستەی گەشت وگوزار لە کوردستان. هەروەها ئەوەش لەبەر چاو دەگرێت کە لە ماددەی نۆیەمی یاسای 12 ساڵی 2010 دا هاتووە سەبارەت بە بەردەوامبوونی دەستە لە بەڕێوەبردنی هەر بابەتێکی پەیوەندیدار بە شوێنەوار و ناوچە شوێنەواریەکان و بینایە کەلەپوریەکان و دەستنووس و سکە دراوەکان تا ئەو کاتەی یاسایەکی تایبەت لەم بارەوە دەردەچێت، بە مەرجێك کە گشت بەرپرسیاریتی و ئەرکەکانی پەیوەندیدار بە شوێنەوار لە دەستەدا بمێننەوە و، هیچ بەشێکیان نەگوازرێتەوە بۆ بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکان لە پارێزگاکان.

5-9 ئەرکە سەرەکیەکانی بەڕێوەبەرایەتیەکانی دەستەی گشتی گەشت وگوزار

دەستەی گشتی گەشت وگوزار رۆڵێکی سەرەکی لە ئەستۆ دەگرێت بۆ هاندان و هۆشیارکردنەوە لە گەشەپێدانی گەشت وگوزار لە هەرێم لە رێگەی پەرەپێدانی سیاسەتی گونجاو و دانانی پلانی تۆکمە

و ستراتیژی و پرۆگرامی بەبازاڕکردن و راگەیاندن و هۆشیار کردنەوە و پاڵپشتیکردنی بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکان لە پارێزگاکان تا بتوانن رۆڵی خۆیان بە شێوەیەکی لێهاتووانە و کارا بگێڕن.

ئەرکە سەرەکیەکانی بەڕێوەبەرایەتیەکانی دەستە بەم شێوەیەن:

أ) ئەرکە سەرەکیەکانی بەڕێوەبەرایەتی سیاسەتە گەشتیاریەکان:

ئەمەش بریتیە لەمانەی خوارەوە:

- **پۆلینکردن/رێپێدان: ئەرکە پەیوەندیدارەکان بەم کارە بریتین لە:**
  - **نوێکردنەوەی پێوەرەکانی پۆلینکردن بۆ شوێنە خزمەتگوزاریەکانی میوانداری و مانەوە لە هەرێمی کوردستان.**
  - **راپەڕاندنی رێوشوێنەکانی پۆلینکردن.**
  - **دەرکردنی رەزامەندی لەسەر پۆلینکردن.**
  - **پێدانی مۆڵەتەکانی بنیاتنان و کارپێکردن بۆ پرۆژەکانی گەشت وگوزار .**

- **یاسا و رێنماییە گەشتیاریەکان: ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:**
  - **پەرەپێدانی یاسا و رێنماییە گەشتیاریەکانی تایبەت بە رێکخستنی مەسەلە پەیوەندیدارەکان بە گەشت وگوزار .**
  - **زامنکردن و چاودێریکردنی جێبەجێکردنی راست و دروستی یاساکان.**
  - **دانانی دەستەی گشتی بە سەرچاوە و مەرجەعی سەرەکی بۆ وەرگرتنی پێشنیار و بۆچوون لە گشت مەسەلە پەیوەندیدارەکان بە یاسای گەشت وگوزار .**

- **پاڵپشتی کردنی گەشت وگوزار : ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:**
  - **دانانی پرۆگرامێك بۆ پاڵپشتیکردنی گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان کە یارمەتیدەر بێت لە هاندانی وەبەرهێنانی کەرتی تایبەت لە کەرتی گەشت وگوزار دا.**
  - **جێبەجێکردنی پرۆگرامەکانی پاڵپشتی تایبەت بە کەرتی گەشت وگوزار .**

o وەرگرتن و توێژینەوەی داواکاریەکانی پاڵپشتی.

o بڕیاردان لە بارەی پێدانی پاڵپشتی داواکراو بۆ چەند پرۆژەیەك.

o چاودێریکردنی پرۆسەی جێبەجێکردنی پرۆژەکە.

- **هۆشیارکردنەوەی گەشتیاری: ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:**

o بڵاوکردنەوەی رۆشنبیری گەشتیاری لە ناوەندەکانی کۆمەڵگەی کوردستانیدا.

o کارکردن بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی هۆشیاری گەشتیاری لە نێو چینە جیاوازەکانی گەل، بەوەی کە گەشت وگوزار یەکێکە لە ستوونەکانی گەشەسەندنی ئابووری و ناوچەی گشتی لە هەرێم.

o دانانی چەمکە هۆشیارکەرەوەکان لە نێو پرۆگرامەکانی خوێندن لە قوتابخانە و زانکۆکان.

o کارکردن بە هاوبەشی لەگەڵ دەزگا جیاوازەکانی راگەیاندن بۆ چڕکردنەوە و چەسپاندنی ئەو چەمکانە و بڵاوکردنەوەیان لە گشت نێوەند و ناوچەکاندا و لەسەر گشت ئاستەکان.

o دانانی چەمکەکانی دروستکردنی گەشتیاری و گەشەسەندنی گەشتیاری لە چەند پرۆگرامێکی شیاندن و هۆشیارکردنەوەی ئاراستەکراو بۆ کۆی خەڵك و بەرنامەکانی دروستکردنی گەشت وگوزار ، لەو میانەیەشدا کارکردن بۆ دیارخستن و پیشاندانی گرنگی گەشت وگوزار بۆ ئابووری هەرێم بەوەی کە ستوونێکی سەرەکیە بۆ سەرهەڵدانی ئابووری و کۆمەڵایەتی و رۆشنبیری، چونکە ئەو بەرەوپێشچوونە گەشتیاریە یارمەتیدەر دەبێت بۆ:

- دروستکردنی هەلی کار لە سەرانسەری هەرێم، بە تایبەتیش لەو ناوچانەی توانای گەشتیاری زۆریان تێدایە و شوێنی کەلتووری و شوێنەواری و دیاردەی مێژوویی و ناوچەی سروشتیان لەخۆ گرتووە.
- هاندانی پرۆژەکانی وەبەرهێنان لە کەرتی گەشت وگوزار و لە بواری خزمەتگوزاریە گەشتیاریەکان.
- بەهێزکردنی داهاتی نیشتیمانی.
- پاڵپشتیکردنی گەشەپێدانی کەرتی و ناوچەی لە پارێزگاکان و ناوچەی گەرمیان.
- بەهێزکردنی جووڵەی ئابووری بە شێوەیەکی گشتی.

o هۆشیارکردنەوەی کۆمەڵگا و لایەنە کارگێریە بەرپرسەکان لە پارێزگاکان سەبارەت بە گرنگیی پاراستنی ناوچە سەوزەکان و ناوچە ژینگە دۆستەکان.

– **فێرکردنی گەشتیاری: ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:**

o پەرەپێدانی چوارچێوە سەرەکیەکانی یەکە فێرکاریەکانی بواری گەشتیاری.

o کارکردن بە هاوبەشیەکی پتەو لەگەڵ وەزارەتی پەروەردە و فێرکردن لە هەرێمی کوردستان.

o پەرەپێدان و جێبەجێکردنی پرۆگرامێکی تایبەت بە کۆڕ و کۆنگرەی تایبەت بە گەشت وگوزار بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی زانیاری و پسپۆریە گەشتیاریەکان لە هەرێمی کوردستان.

o ئامادەکردنی ووٚرکشۆپ بۆ لایەنانی پەیوەندیدار بە کەرتی گەشت وگوزار و هاولاتیانی ناوچەکان بۆ بەرزکردنی ئاستی هۆشیاری لە بارەی کاریگەریە باشەکانی گەشت وگوزار .

o کردنەوەی قوتابخانەی هاوینە تایبەت بە گەشت وگوزار بە هاوکاری لەگەڵ زانکۆیەکی ناوچەی.

- ئامارە گەشتیاریەکان: ئەرکە پەیوەندارەکانی بریتین لە:

o پەرەپێدانی سیستەمێکی ئاماری نوێ تایبەت بە کەرتی گەشت وگوزار ، جیا لە ژمێرەی لقەکانی تایبەت بە گەشتیاری.

o کارکردن هاوبەشیەکی پتەو لەگەڵ دەستەی ئاماری هەرێم لە هەرێمی کوردستان.

o ئامادەکردن و بلاوکردنەوەی داتای ئامارەکان لە بارەی گەشت وگوزارە لە هەرێمی کوردستان.

o شیکردنەوە و دابەشکردنی داتای ئامارەکان لە نێو کارگێریە ناوخۆیەکاندا.

– **پەیوەندیە نێودەوڵەتیەکان : ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:**

o نوێنەرایەتیکردنی هەرێمی کوردستان لە رێکخراو و دامەزراوە نێودەوڵەتیەکاندا.

o هەماهەنگی و هاوکاری نێودەوڵەتی.

o دەستپێکردنی پرۆژە و دەسپێشخەری گەشتیاری لە دەرەوە.

o پاڵپشتیکردنی پرۆسەی ئاڵوگۆڕی زانیاریەکان لەگەڵ دەستەکانی گەشت وگوزار لە ولاتانی دراوسێ و لەگەڵ بەغدا.

ب) ئەرکە سەرەکیەکانی کارگێری بەبازاڕکردنی گەشتیاری

ئەرکەکان پەیوەندیدارن بە:

- ستراتیژیەت و پەرەپێدانی براند: ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:

- **پەرەپێدانی پلانی بەبازاڕکردنی ستراتیژی درێژخایەن بۆ هەرێمی کوردستان.**
- **ئامادەکردنی پلانی کارپێکردن بۆ بەبازاڕکردنی سالانە بۆ هەرێمی کوردستان.**
- **پەرەپێدان و پاراستنی براندی گەشتیاری هەرێمی کوردستان.**
- **پەرەپێدان و تۆمارکردنی لۆگۆیەکان.**
- **ئامادەکردنی رێبەری براند بۆ لایەنانە پەیوەندیدارەکان بە کەرتی گەشت وگوزار .**
- **پێشخستنی هاوبەشی (بۆ نموونە لەگەڵ بەرهەمهێنەرانی کەلوپەلەکان لە هەرێمی کوردستان) و جێبەجێکردنی پێشنیارەکانیان.**
- **دامەزراندنی ئاژانسی رێکلام و بانگەشە لە دەرەوە و هەماهەنگیکردن لە نێوان چالاکیەکانیان.**

- توێژینەوەی بازاڕەکان : ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:

- **دەستنیشانکردنی نموونەیەکی تەرخانکراو بۆ رووپێوە ئاماریە رێکوپێکەکان لە نێوان گەشتیاران و، کۆکردنەوەی ئەنجامەکان.**
- **دانانی چەند دیراسەت و توێژینەوەیەك لە بارەی گەشت وگوزار و، دۆزینەوەی ئاراستە گشتیە هەنووکەیەکان لە بواری گەشت وگوزار کە پەیوەندیدار بن بە هەرێم.**
- **شیکردنەوەی پێشکەوتن لە لای رووگە گەشتیاریە هاوشێوەکان و بەراودکردن لەگەڵیان.**

- پەیوەندیەکان: ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:

لە بواری رێکلام:

- **پێشخستن و پەخشکردنی بابەتی بانگەشەیی لە بارەی هەرێمی کوردستانەوە لە ئێزگە و کەناڵە تەلەفزیۆنیەکان.**

- **پەرەپێدان و جێبەجێکردنی هەڵمەتە ریکلامیەکان (وەکوو رێکلام لە گۆڤار و رۆژنامە و تابلۆی رێکلامی گەورە) بۆ هەرێمی کوردستان.**
- **هەماهەنگی کردن لەگەڵ کۆمپانیای گەورە و ناودار (وەکوو زنجیرە مارکێتە گەورەکان، سوپەر مارکێتەکان، کۆمپانیاکانی پەیوەندی).**

دەرکەوتنە گشتیەکان و بۆنەکان:

- **ئامادەکردن و جێبەجێکردنی بەشداریکردن لە پیشانگاکان.**
- **ئامادەکردن و جێبەجێکردنی پیشانگا و کۆڕی جیا جیا.**
- **پەرەپێدانی چەند بابەتێك بۆ چەند بۆنەیەکی تایبەت بە هەرێمی کوردستان.**
- **رێکخستن و ئەنجامدانی بۆنەی گرنگی نیشتمانی کە بە شێوەیەك سالانە و/یان تایبەت و بۆ یەك جار ئەنجام بدرێن.**

زانیاریەکان :

- **ئامادەکردن و چاپکردن و دابەشکردنی دۆسیە و نامیلکە و نەخشە و پۆستەری گەشتیاری تایبەت بە هەرێمی کوردستان.**

پاڵپشتیکردنی کەرتی گەشت وگوزار :

- **ئامادەکردن و ئەنجامدانی گەشتی پێناساندن.**

راگەیاندن:

- **ئامادەکردن و دابەشکردنی بلاوکراوە هەواڵی رۆژنامەی ئاسایی.**
- **کردنەوەی هەڵمەتی پەیوەندیە گشتیەکان بۆ دیارخستن و پیشاندانی وێنەی گەشتیاری لە هەرێمی کوردستان.**
- **رێکخستن و ئەنجامدانی گەشتی تایبەت بۆ دەزگاکانی راگەیاندن.**
- **هاندان و پاڵپشتیکردنی ئەو چالاکیانەی کە هۆکارن بۆ گەیاندنی وێنەی گەشتیاری هەرێمی کوردستان (وەکوو بەرنامە دۆکیومێنتاریەکان).**

بەبازارکردنی ئەلیکترۆنی:

- **پەرەپێدان و نوێکردنی وێبسایتی رەسمی گەشتیاری لە هەرێمی کوردستان، کارگێریکردنی ناوەرۆکەکەی لەسەر تۆڕی ئینتەرنێت.**
- **ئامادەکردنی بڵاوکراوەی هەواڵەکان بە شێوەی ئەلیکترۆنی و دروستکردتی داتابەیسێك بۆ ئەو هەواڵانە.**
- **دروستکردنی ئەکاونتی تایبەت بە گەشتیاری لە هەرێمی کوردستان لەسەر پێگە کۆمەڵایەتیەکان و نوێکردنەوەیان بە شێوەیەکی بەردەوام.**
- **دانانی پێگەیەکی ناوەندی بۆ بە کرێ گرتنی ئەلیکترۆنی وەکوو بەشێکی سەرەکی لە وێبسایتی رەسمی.**

ج) ئەرکە سەرەکیەکانی بەڕێوەبەرایەتی گەشەپێدانی گەشتیاری

– **پلاندانانی گەشتیاری و ستراتیژیەتی گەشتیاری: ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:**

- **دانانی ستراتیژیەتەکانی گەشەپێدانی گەشتیاری و پلانی کارکردنی ساڵانە بۆ هەرێمی کوردستان.**
- **سەرپەرشتیکردنی ئەنجامدانی رێوشوێنە جێبەجێکاریەکان.**
- **ئاراستەکردنی گەشەی گەشتیاری هەرێمی کوردستان بۆ شێوەیەك کە هاورێك بێت لەگەڵ ئەو بابەتیبوونەی لە بازاڕی گەشتیاریدا بۆی دانراوە.**

– **پەرەپێدانی بەرهەمە گەشتیاریەکان: ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:**

- **پەرەپێدانی چەند بەرهەمێکی گەشتیاری فرۆشراو بۆ هەرێمی کوردستان.**
- **هێنانەکایە و بەهێزکردنی چەپکە گەشتیاریە دیاریکراوەکانی هەرێمی کوردستان.**
- **هێنانەکایەی بەرهەم گەلێك کە بنەما گەشتیاریە جیاوازەکان کۆ دەکەنەوە (وەکوو کارتەکانی داشکاندنی گەشتیاری).**

– **باشترکردنی کوالیتی : ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:**

- **ئەنجامدان و جێبەجێکردنی پرۆگرامێکی بەرزکردنەوەی کوالیتی گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان.**

- **پەرەپێدانی براندێکی کوالیتی تایبەت بە گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان.**
- **تەرخانکردنی خەڵاتی گەشتیاری ساڵانە بۆ هەرێمی کوردستان.**
- **پاڵپشتیکردنی دەستپێشخەریەکانی تایبەت بە باشترکردنی کوالیتی گەشت وگوزار (لە رێگەی وۆرکشۆپ و نامیلکە و.. هتد).**

– **پلاندانان بۆ پرۆژەکانی گەشتیاری و کاروباری ئەندازیاری: ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:**

- **ئامادەکردنی رێبەرێکی رێنماییکار بۆ بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکانی گەشت وگوزار لە پارێزگاکان کە هەڵسوکەوتیان لەگەڵ پرۆژە گەشتیاریەکان دەستنیشان بکات و رێکی بخات کە لە لایەن کەرتی گشتیەوە پارەیان پێ دەدرێت.**
- **هەڵسەنگاندنی پرۆژە گەشتیاریەکان و رەزامەندی دەربڕین لەسەر پرۆژە پێشکەشکراوەکان لەلایەن کارگێریە گشتیەکانی گەشت وگوزار لە پارێزگاکان کە لەلایەن کەرتی گشتیەوە پارەیان پێ دەدرێت.**
- **سەرپەرشتیکردنی بەڕێوەبەرایەتیەکانی گەشتیاری لە پارێزگاکان لە رێگەی جێبەجێکردنی ئەو پرۆژانەی کە رەزامەندییان بۆ وەرگیراوە.**

– **وەبەرهێنانی گەشتیاری: ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:**

- **پاڵپشتیکردنی بەڕێوەبەرایەتیە گەشتیاریەکان لە پارێزگاکان بۆ پەرەپێدانی پرۆژەگەلی گەشتیاری گونجاو بۆ کەرتی تایبەت.**
- **هەڵبژاردنی پرۆژەی گەشتیاری گونجاو لە نێوان ئەو پرۆژانەی کە کارگێریە نمایشیان دەکەن بۆ ئەوە لەلایەن کەرتی تایبەتەوە وەبەر بهێنرێن.**
- **فەراهەمکردنی مەرج و چوارچێوەی گونجاو و باش بۆ وەبەرهێنەرانی کەرتی تایبەت.**
- **پاڵپشتیکردنی پرۆژەکانی وەبەرهێنانی گەشتیاری بە هاوکاری لەگەڵ ئەنجوومەنی وەبەرهێنان لە هەرێمی کوردستان.**

د) ئەرکە سەرەکیەکانی بەڕێوەبەرایەتی کاروباری کارگێری

– **سەرچاوە مرۆییەکان: ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:**

- دامەزراندنی ژمارەی پێویست لە فەرمانبەرانی لێهاتوو لە دەستەی گشتی گەشت وگوزار .
- دەستنیشانکردنی ئاکارەکانی فەرمانبەرێتی بە هەماهەنگی لەگەڵ بەڕێوەبەرانی بەڕێوەبەرایەتیەکان.
- رەفتارکردن لەگەڵ گشت یەکە و کەرتەکانی پەیوەندیدار بە سەرچاوە مرۆییەکان.

– کاروباری یاسایی: ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:

- ئامادەکردن و پێداچوونەوەی گرێبەستەکانی دەستەی گشتی گەشت وگوزار.
- رەفتارکردن لەگەڵ کەیس و ململانیەکانی پەیوەندیدار بە زەوی و مولکەکان.
- چارەسەرکردنی گشت کاروبارە ناوخۆییەکان کە رەهەندێکی یاساییان هەیە.

– کاوباری دارایی و وردبینی: ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:

- بەڕێوەبردنی پارە دراوەکان (بۆ فەرمانبەران، بەڵێندەران) و دابەشکردنی بودجە.
- راپەڕاندنی کاروبارە ژمێریاریەکانی دەستە.
- رەفتارکردن لەگەڵ کاروبارە داراییە ناوخۆییەکان.
- لە ئەستۆگرتنی ئەرکەکانی چاودێری و وردبینیکردنی کاروبارە داراییەکانی دەستە.

– تەکنۆلۆجیای زانیاری: ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:

- دامەزراندنی ژێرخانێکی گونجاو بۆ تەکنۆلۆجیای زانیاری لە دەستە.
- دەستەبەرکردنی ئامێرەکانی کۆمپیوتەر و خزمەتگوزاری و کەرەستە تەکنیکیەکانی تر.
- رەفتارکردن لەگەڵ گشت کاروبارە پەیوەندیدارەکان بە تەکنۆلۆجیای زانیاری.

– خزمەتگوزاریە کارگێریەکان: ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:

- ئامادەکاری بۆ کۆبوونەوەکان و ئامادەکردنی نامە و پەیوەندیەکان.
- بەڕێوەبردنی نووسینگەی بەڕێوەبەر.

ﻫ) ئەرکە سەرەکیەکانی بەڕێوەبەرایەتی شوێنەوار

– پاراستنی ناوچە شوێنەواریەکانی هەرێمی کوردستان.

– پاراستن و چاککردنەوەی ناوچە شوێنەواریەکانی ئێستا.

– پاڵپشتیکردنی وەبەرهێنان لە ناوچە شوێنەواریەکان.

– پەرەپێدان و پێشخشتنی ناوچە شوێنەواریەکان بە شێوەیەك کە ببنە مایەی سەرنجڕاکێشانی گەشتیاران (وەکوو: تابلۆی ڕێنمایی و زانیاریەکان ، دانانی دەستشۆر، ڕێبەرە دەنگیەکان، گەڕانە گەشتیاریە ڕێکخراوەکان کە ڕێبەرانی گەشتیاری ئەنجامیان دەدەن... هتد).

9–6 هەیکەلی ڕێکخستنی پێشنیارکراو بۆ کارگێڕی گەشتیاری لە پارێزگاکان

ئامانج لە دووبارە ڕێکخستنەوەی هەیکەلی بەڕێوەبەرایەتیەکانی گەشت وگوزار لە پارێزگاکان بریتیە لە چالاککردنیان و دەستنیشانکردنی ئەرکەکانیان بە شێوەیەکی ورد، لە لایەك بە پەیوەستبوون بە پارێزگا و لە لایەکی دیکەشەوە بە دەستەی گشتی گەشت وگوزار لە هەولێر.

هەیکەلیەتی ڕێکخستنی پێشنیارکراو بۆ بەڕێوەبەرایەتیەکانی گەشت وگوزار لە پارێزگاکان گونجاوە لەگەڵ ئاراستە و ئامانجەکانی پلانی ستراتیژی بۆ گەشت وگوزار ، بۆ ئەوەی ئاستی ڕاییکردنی کارەکان و ئاستی چالاکی و کاراییەکانی تایبەت بەم یەکە کارگێڕیانە بەرز بکرێتەوە. ئەم شێوەیەی خوارەوە هەیکەلی ڕێکخستنی گونجاو و پێشنیارکراو بۆ ئەو بەڕێوەبەرایەتیانە ڕوون دەکاتەوە:

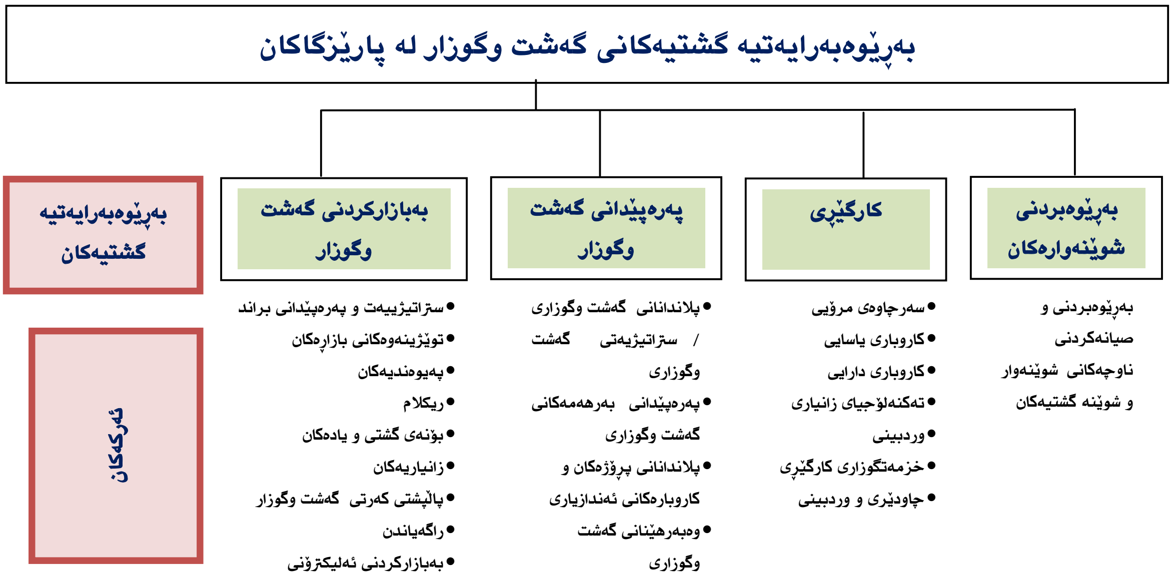

هەیکەلی پێشنیارکراو بۆ بەڕێوەبەرایەتیەکانی گەشت وگوزار لە پارێزگاکان گونجاو و هاوچەشنە لەگەڵ هەیکەلی ڕێکخستن (پێشنیارکراو) بۆ دەستەی گشتی گەشت وگوزار، چونکە دوانەیی لە ئەرکەکاندا ناهێڵێت و بەرپرسیارێتیەکانی لەسەر ئاستی هەرێمی کوردستان و لەسەر ئاستی پارێزگاکان بە روونی دەستنیشان دەکات.

أ) ئەرکە سەرەکیەکانی بەڕێوەبەرایەتی بەبازاڕکردنی گەشتیاری (لە پارێزگاکان)

– ستراتیژیەت و پەرەپێدانی براند: ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:

- **پەرەپێدانی پلانی بەبازاڕکردنی ستراتیژی درێژخایەن بۆ پارێزگا.**
- **ئامادەکردنی پلانێکی کارپێکردن بۆ بەبازاڕکردنی سالآنە بۆ پارێزگا.**
- **هەماهەنگی چالاکیەکانی بەبازاڕکردن لە نێوان پارێزگا و دەستەی گشتی.**
- **پاڵپشتیکردنی دەستەی گشتی سەبارەت بە پەرەپێدانی براند.**

– توێژینەوە بازاڕیەکان: ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:

- **ئەنجامدانی توێژینەوە و راپرسی دیاریکراو لە نێو گەشتیاران بە گوێرەی نموونەیەکی تەرخانکراو بۆ ئەو رووپێوە ئاماریە کە لە لایەن دەستەی گشتیەوە دانراوە.**
- **دۆزینەوەی ئاراستە گشتیە هەنووکەیەکان لە بواری گەشت وگوزار کە پەیوەندیدار بن بە پارێزگاکە.**
- **شیکردنەوەی پێشکەوتن لە لای رووگە گەشتیاریە هاوشێوەکان و بەراودکردن لەگەڵیان.**

– پەیوەندیەکان: ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:

لە بواری ڕێکلام:

- **پەرەپێدان و جێبەجێکردنی هەڵمەتە ڕێکلامیەکان (وەکوو ڕێکلام لە گۆڤار و رۆژنامە و تابلۆی ڕێکلامی گەورە).**
- **سپۆنسەری بۆنە و چالاکیەکان.**
- **هەماهەنگی کردن لەگەڵ کۆمپانیای گەورە و ناودار (وەکوو زنجیرە مارکێتە گەورەکان، سوپەر مارکێتەکان، کۆمپانیاکانی پەیوەندی).**

دەرکەوتنە گشتیەکان و بۆنەکان:

- **بەشداریکردن لە پیشانگا و کۆڕە گوازراوەکان کە دەستەی گشتی ڕێکیان دەخات.**
- **پەرەپێدانی چەند بابەتێك بۆ چەند بۆنەیەکی تایبەت لە پارێزگاکە.**
- **ڕێکخستن و ئەنجامدانی بۆنەی گرنگ کە بە شێوەیەکی ساڵانە و تایبەت و بۆ یەك جار ئەنجام بدرێن.**

زانیاریەکان :

- **ئامادەکردن و چاپکردن و دابەشکردنی دۆسیە و نامیلکە و نەخشە و پۆستەری گەشتیاری تایبەت بە پارێزگاکە.**

پاڵپشتیکردنی کەرتی گەشت وگوزار :

- **ئامادەکردن و ئەنجامدانی گەشتی پێناساندن.**

ڕاگەیاندن:

- **ئامادەکردن و دابەشکردنی بڵاوکراوەی هەواڵەکان بە شێوەیەکی ڕێکوپێك.**
- **کردنەوەی هەڵمەتی پەیوەندیە گشتیەکان تایبەت بە لایەنی گەشتیاری.**
- **ڕێکخستن و ئەنجامدانی گەشتی تایبەت بۆ دەزگاکانی ڕاگەیاندن.**
- **هاندان و پاڵپشتیکردنی ئەو چالاکیانەی کە هۆکارن بۆ گەیاندنی وێنەی گەشتیاری (وەکوو بەرهەمهێنانی بەرنامە دۆکیومێنتاریەکان).**

- **بەبازارکردنی ئەلیکترۆنی:**

- **پەرەپێدان و نوێکردنەوەی وێبسایتی رەسمی گەشتیاری بۆ پارێزگاکان.**
- **ئامادەکردنی بڵاوکراوەی هەواڵەکان بە شێوەی ئەلیکترۆنی و دروستکردنی داتابەیسێك بۆ ئەو هەواڵانە.**
- **دروستکردنی ئەکاونتی تایبەت بە گەشتیاری لە پارێزگا لەسەر پێگە کۆمەڵایەتیەکان و نوێکردنەوەیان بە شێوەیەکی بەردەوام.**
- **بەڕێوەبردنی ناوەرۆکەکان لەسەر تۆڕی ئینتەرنێت (بۆ نموونە ویکیپیدیا).**

ب) ئەرکە سەرەکیەکانی بەڕێوەبەرایەتی گەشەپێدانی گەشتیاری (لە پارێزگاکان)

– **پلاندانانی گەشتیاری و ستراتیژیەتی گەشتیاری: ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:**

- **دانانی ستراتیژیەتەکانی گەشەپێدانی گەشتیاری و پلانی کارکردنی سالانە بۆ پارێزگاکە.**
- **سەرپەرشتیکردنی ئەنجامدانی ڕێوشوێنە جێبەجێکاریەکان.**
- **ئاراستەکردنی گەشەی گەشتیاری بە شێوەیەك کە هاورێك بێت لەگەڵ بابەتیانەی پێشنیارکراو بۆ پارێزگاریکردن لە گەشت وگوزار.**

– **پەرەپێدانی بەرهەمە گەشتیاریەکان: ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:**

- **پەرەپێدانی چەند بەرهەمێکی گەشتیاری کە بفرۆشرێن (بۆ نموونە گەڕانی گەشتیاری لە دەرەوەی سنووری پارێزگاکە).**
- **هێنانەکایە و بەهێزکردنی چەپکی گەشتیاری تایبەت بە پارێزگاکە.**
- **هێنانەکایەی بەرهەم گەلێك کە بنەما گەشتیاریە جیاوازەکان کۆ دەکەنەوە (وەکوو کارتەکانی داشکاندنی گەشتیاری).**

– **پلاندانان بۆ پرۆژەکانی گەشتیاری و کاروباری ئەندازیاری: ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:**

- **دەستنیشانکردنی ئەو پرۆژە گەشتیاریانەی کە پێویستە لەلایەن کەرتی گشتیەوە پارەیان پێ بدرێت و ئامادەکردنیان بۆ وەرگرتنی ڕەزامەندی.**
- **جێبەجێکردنی ئەو پرۆژانەی کە پەسەند کراون.**

– **وەبەرهێنانی گەشتیاری: ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:**

- **پەرەپێدانی پرۆژەگەلی گەشتیاری کەرتی تایبەت.**
- **کارکردن وەکوو خاڵی هاوبەش و بەیەکگەیشتن بۆ وەبەرهێنەرە پێشبینیکراوەکان.**
- **پاڵپشتیکردنی وەبەرهێنەرانی کەرتی تایبەت لە قۆناغی ئامادەکردن و جێبەجێکردنی پرۆژەکانیان.**

ج) ئەرکە سەرەکیەکانی بەڕێوەبەرایەتی کاروباری کارگێری (لە پارێزگاکان)

– **سەرچاوە مرۆییەکان**: ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:

- دامەزراندنی ژمارەی پێویست لە فەرمانبەرانی لێهاتوو لە بەڕێوەبەرایەتیەکانی گەشت وگوزار لە پارێزگاکان.
- دەستنیشانکردنی ئاکارەکانی فەرمانبەرێتی بە هەماهەنگی لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتیە لاوەکیەکان لە پارێزگا.
- رەفتارکردن لەگەڵ گشت یەکە و کەرتەکانی پەیوەندیدار بە سەرچاوە مرۆییەکان.

– **کاروباری یاسایی: ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:**

- ئامادەکردن و پێداچوونەوەی گرێبەستەکانی بەڕێوەبەرایەتی گەشت وگوزار لە پارێزگاکە.
- رەفتارکردن لەگەڵ کەیس و ململانیەکانی پەیوەندیدار بە زەوی و مولکەکان.
- چارەسەرکردنی گشت کاروبارە یاساییە ناوخۆییەکان.

– **کاوباری دارایی و وردبینی**: ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:

- بەڕێوەبردنی پارە دراوەکان (بۆ فەرمانبەران، بەڵێندەران) و دابەشکردنی بودجە.
- راپەڕاندنی کاروبارە ژمێریاریەکانی بەڕێوەبەرایەتی.
- رەفتارکردن لەگەڵ کاروبارە داراییە ناوخۆییەکان.
- لە ئەستۆگرتنی ئەرکەکانی چاودێری و وردبینیکردنی کاروبارە داراییەکانی بەڕێوەبەرایەتی.

– **تەکنۆلۆجیای زانیاری**: ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:

- دامەزراندنی ژێرخانێکی گونجاو بۆ تەکنۆلۆجیای زانیاری لە پارێزگا.
- دەستەبەرکردنی ئامێرەکانی کۆمپیوتەر و خزمەتگوزاری و کەرەستە تەکنیکیەکانی تر.
- رەفتارکردن لەگەڵ گشت کاروبارە پەیوەندیدارەکان بە تەکنۆلۆجیای زانیاری.

– **خزمەتگوزاریە کارگێریەکان**: ئەرکە پەیوەندیدارەکانی بریتین لە:

- ئامادەکاری بۆ کۆبوونەوەکان و ئامادەکردنی نامە و پەیوەندیەکان.

o بەڕێوەبردنی نووسینگەی بەڕێوەبەر.

د) ئەرکە سەرەکیەکانی بەڕێوەبەرایەتی ناوچە و شوێنە گەشتیاریەکان (لە پارێزگاکان)

- پاراستن و بەکارخستنی ناوچە گەشتیاریەکانی پارەدارکراو لەلایەن کەرتی گشتیەوە.

- دامەزراندنی کارمەندان بۆ ئەو شوێنانە.

- لە ئەستۆگرتنی ئەرکە ژمێریاریەکان (وەکوو بودجەی ساڵانە و لیستکردنی زیان و قازانجەکان).

- پەرەپێدان و پێشخشتنی ناوچەکان.

- راپەڕاندنی ئەرکەکانی بەبازاڕکردنی ناوچەکان.

10 – تەوەری ستراتیژی دووەم: پەرەپێدانی شوێن و بەرهەمە گەشتیاریەکان

ئەم تەوەرە باس لە جۆرەکانی گەشت وگوزاری رکابەرانە و پەرەپێدانی بەرهەمە گەشتیاریەکان دەکات لە ناوچە جیاوازەکانی پەرەپێدانی گەشتیاری لە هەرێم (Zones/Clusters).

10-1 بوارە سەرەکیەکانی سەرنجڕاکێشانی گەشتیاری و بنەماکانیان

داواکاریی جیهانی لەسەر گەشت وگوزار باشتر بووە تا 9 بواری جیاواز لەخۆ بگرێت لەگەڵ رووگەی سەرنجڕاکێشی سەرەکی. ئەم بوارانە رەنگە لە رووی چەندایەتی و چۆنایەتیەوە لە وڵاتێکەوە بۆ وڵاتێکی تر جیاواز بن، بۆ نموونە وڵاتێك هەیە تایبەتمەندە لە یەك یان دوو بواری گەشتیاریدا (وەکوو ئیمارەتی مۆناکۆ و ئیمارەتی دوبەی)، یاخود وڵاتێکی تر هەیە کە گشت بوار و نمایشە گەشتیاریەکانی تێدا هەن (وەکوو تورکیا).

بەم شێوەیە، هەریەکە لەو نۆ بوارەی سەرنجڕاکێشانی گەشتیاری چەند بنەمایەکی هەیە کە تایبەتمەندیەکانی روون دەکاتەوە، هەروەها ئەمەشیان لە بوارێکەوە بۆ بوارێکی تر جیایە.

گەشت وگوزاری کەلتووری	گەشت وگوزاری شارەکان	گەشت وگوزاری کەنارەکان و بەر خۆر
- شوێنی مێژوویی گرنگ - چالاکی رۆشنبیری (چ ناوخۆیی و چ نێودەوڵەتی) - موزەخانەیەکی کەلتووری تایبەتمەند - رێبەری گەشتیاری	- ژمارەی زۆری دیمەن و رووداوەکان - سەنتەری شار کە سەرنجراکێش و زۆر پارێزراو بێت - بازاڕ و مۆڵی سەرنجراکێش	- دیمەنی دەریایی - کەناری پارێزراو کە گەیشتن پێیان ئاسان بێت. - رەوشی کەشوهەوایی گونجاو
گەشت وگوزاری شاخ و چیاکان	**گەشت وگوزاری تەندروستی و توانای جەستەیی SPA**	**گەشت وگوزاری بازرگانی و کۆنگرەکان MICE**
- زنجیرە چیای سەرنجراکێش - ئاسانیی گەیشتن بە درێژایی ساڵ - کەشێکی گونجاو - فەراهەمبوونی هۆکارەکانی پاراستن و سەلامەتی	- هەبوونی ئاوی کانزایی و/یان گەرم. - هەبوونی یەکەی چارەسەری سروشتی و توانای جەستەیی - لێهاتوویی شوێنەکان بۆ وەرزش و چالاکیەکان - تواناکان بۆ گەشت وگوزاری راوچییەتی - ئەگەرەکانی گەشت وگوزاری تەندروستی	- ژمارەی زۆری کۆمپانیا نیشتمانی و جیهانیەکان - یاسا و رێسای حکومی پاڵپشتیکار - ژمارەی زۆری پیشانگا و کۆنگرەکان - هەبوونی یەکەی زۆر بۆ کۆنگرە و کۆبوونەوە و ئاهەنگ و بۆنەکان (MICE)
گەشت وگوزاری ئاینی	**گەشت وگوزاری ژینگەیی سروشتی**	**گەشت وگوزاری جەربەزەییەکان**
- مەزار و تەلاری ئاینی. - شوێنی رۆحانیی سەیر و سەمەرە (Mystic) - بۆنەی ئاینی گرنگ	- شوێنە سروشتیە پاك و سەرنجراکێشەکان - ژیانی رووەکی و ئاژەڵیی سەرنجراکێش - رۆشنبیری و جۆری ژیانی تەقلیدی. - ژیانی لادێیی.	- زۆری گەشتە رێکخراوەکان بۆ سەرکێشی. - هەبوونی شوێنە ئاڵۆز و سەرنجراکێشەکان. - شوێنی نائاسایی (Mystic) - هەبوونی هۆکارەکانی سەلامەتی و پارێزراوی

پاڵپشت بە تایبەتمەندیە جوگراف و ژینگەیی و سروشتیەکانی هەرێم و هەروەها بە ناسنامە و سروشتی ناوخۆیی زاڵ، دەتوانین بڵێین کە هەرێمی کوردستان بەم بوارانەی گەشتیاری دەناسرێتەوە:

(گەشت وگوزاری سروشتی ژینگەیی، گەشت وگوزاری شاخەوانی و چیاکان، گەشت وگوزاری کەلتووری، گەشت وگوزاری ئاینی).

گەشت وگوزاری کەلتووری/ نموونە: قەلآی شێروانە

گەشت وگوزاری شارەکان/ نموونە: شاری هەولێر

گەشت وگوزاری ئاینی/ نموونە: مەزاری شێخ عبدالعزیز گەیلان

گەشت وگوزاری خۆر و دەریاچەکان/ نموونە: دەریاچەی دوکان

گەشت وگوزاری تەندروستی و جەستە باشی/ نموونە: گۆمی گەڕاو

گەشت وگوزاری بازرگانی و کۆنگرەکان/ نموونە: فڕۆکەخانەی سلێمانیی نێودەوڵەتی

گەشت وگوزاری شاخەوانی و چیاکان/ نموونە: چیای گۆیژە

گەشت وگوزاری کەلتووری/ نموونە: قەڵای پاشا

گەشت وگوزاری ژینگەیی و سروشتی/ نموونە: ئەشکەوتی شانەدەر

گەشت وگوزاری سەرکێشییەکان/ نموونە: تاڤگەکانی ئەحمەئاوا

ئەم شێوەیەی خوارەوەش (شێوەی ژمارە 7) هەڵسەنگاندنێکی سەرەتایی روون دەکاتەوە سەبارەت بە ئاستی گونجاویی هەریەکە لە نۆ بوارەکەی گەشت وگوزار بۆ هەرێمی کوردستان و تێیدا بنەما گشتیەکانی پێویست بۆ هەریەك لەو بوارانە روون کراوەتەوە.

	بنەما گشتییەکان	ڕەوشی ئێستا	تواناکان
گەشت گوزاری کەنارەکان	−	−	+
گەشت گوزاری شارەکان	+	−	++
گەشت گوزاری کەلتووری و رۆشنبیری	++	~	+
گەشت گوزاری بازرگانی	+	−	~
گەشت گوزاری چارەسەری	~	~	++
گەشت گوزاری شاخ و چیاکان	++	−	~
گەشت گوزاری سەرکەشی	~	~	++
گەشت گوزاری سروشت / ژینگە	++	~	++
گەشت گوزاری ئاینی	+	~	++

لاواز − ناوەند ~ باش + زۆر باش ++

(شێوەی ژمارە 7 – رادەی گونجاوی نۆ بوارەکەی گەشت وگوزار لەگەڵ رەوشی هەرێم)

2–10 ناوچە سەرنجڕاکێشەکان و رووگە گەشتیاریەکانی هەرێمی کوردستان

لەسەر ئاستی جیهانیدا، پەرەپێدانی گەشتیاری جیاوازی دەکات لە نێوان رووگەی گەشتیاری و سەرنجڕاکێشانی گەشتیاری.

رووگەی گەشتیاری (بە گوێرەی رێکخراوی گەشت وگوزاری جیهانی) وا پێناسە دەکرێت کە بریتیە لە شوێنێکی جوگراڤ تێیدا گشت بنەماکانی بەسەربردنی پشوو هەن، وەکوو دیمەنە سروشتیەکان، رەوشی ئاووهەوا، شوێنی مانەوە، شوێنی رابواردن و خۆشی... رووگەی گەشتیاری لە لایەن ئاژانس و دامەزراوەکانی گەشتکردن و بریکارەکانی گەڕانە گەشتیاریەکانەوە بانگەشەی بۆ دەکرێت بە مەبەستی پێناساندنی ئەو شوێن و وڵاتانەی کە هەلی بەسەربردنی پشوویەکی خۆش و بەسوود دەستەبەر دەکەن بە گەشتیارە پێشبینیکراوەکان و لە چوارچێوەی ئەو بودجەیەی کە هەریەکەیان بۆ گەشتکردن تەرخانی دەکات.

هەروەها ناوچەی سەرنجڕاکێشانی گەشتیاری (بە گوێرەی ڕێکخراوی گەشت وگوزاری جیهانی) بەو شوێنە پێناسە دەکرێت کە بۆ گەشتیاران گرنگی خۆی هەیە بە هۆی بەها کەلتووری ەکەی یان مێژووییەکەی یان ئاینیەکەی یان شوێنەواریەکەی، یاخود بە هۆی جوانیە سروشتیەکەی یان تەلارسازیەکە، یان بە هۆی هەلی رابواردن و خۆشی تێیدا.

3–10 رووگە گەشتیاریەکان لە هەرێمی کوردستان

لە کوردستاندا نۆ ناوچەی باش هەن کە دەتوانرێ پێش بخرێن و بکرێنە رووگەی گەشتیاری نوێ. ئەوەش پێویستی بە دروستکردنی رووگەی گەشتیاری خۆشی و رابواردن هەیە لە شەش ناوچە، سەرباری سەنتەری هەر سێ پارێزگاکە، پێویستیشە بزانرێت کە هێنانە کایەی ئەو رووگانە پێویستی بە پەرەپێدانی زیاتری گەشت وگوزاری بازرگانی و سەنتەری یەکەکان و خزمەتگوزاریە گەشتیاریەکانی پارێزگاکان هەیە.

رووگە پێشنیارکراوەکان بریتین لە شارەکانی (هەولێر، سلێمانی، دهۆك) و دەریاچەی دەربەندیخان و دەریاچەی دوکان و شەقلاوە و رەواندوز و ئاکرێ و سەرسەنگ.

بنچینە سەرەکیەکان بۆ دەستنیشانکردنی شوێنەکانی سەرنجڕاکێشانی گەشتیاری

سروشت: هەرێمی کوردستانی بە سەرچاوە سروشتیەکان دەوڵەمەندە وەکوو تاڤگە و رووبار و دەریاچە، چیا و دارستان، هەمووشیان دەتوانن پشکداری لە پەرەپێدانی گەشت وگوزار بکەن.

کەلتوور: کەلتووری کوردی تایبەت لەگەڵ هەبوونی چەندین شوێن و ناوچەی رۆشنبیری و کەلتووری کۆن کە سەرچاوەی گرنگن بۆ گەشەپێدانی گەشتیاری لە هەرێمی کوردستان.

گەشت وگوزاری شارەکان: سەنتەرە شارستانیەکانی هەرێم، کە تێیاندا (کۆن و نوێ) بەیەك دەگەن – رووی هەرێمی کوردستانن.

خۆشی و رابواردن: دەکرێ شوێنەکانی "خۆشی و سەرکەشی – Fun & Action) ببێتە مایەی گرنگیدان بە هەرێمی کوردستان.

شێوەی ژمارە 8 لە خوارەوە دابەشبوونی جوگرافیانەی رووگە گەشتیاریە پێشنیارکراوەکان روون دەکاتەوە.

شێوەی ژمارە 8 – دابەشبوونی جوگرافیانەی رووگە گەشتیاریە پێشنیارکراوەکان

دابەشکردنی رووگەیەکی گەشتیاری لەسەر بنەمای رێڕەوێکی گەشتیاری تێروتەسەل ئەوەش لە رێگەی بەستنەوەی جۆرەها ناوچەی جیاواز و خاڵی سەرنجڕاکێش لە سەرانسەری جوگرافیای هەرێم بە سوودبینین لە هۆیەکانی گواستنەوە و پەرەپێدانی پلانی ستراتیژی و بەبازاڕکردنی هاوبەش.

10-4 شوێنە سەرنجڕاکێشە گەشتیاریەکان لە هەرێمی کوردستان

سەرباری رووگە گەشتیاریە باش و ئایندە گەشەکان، دەتوانرێ ژمارەیەکی زۆری ناوچەی سەرنجڕاکێش لە سەرانسەری هەرێم پەرەیان پێ بدرێت، لەوانە:

شوێنە سەرنجڕاکێشە کەلتووریەکان:

سازان – پەرستگایەك لە نزیك سیروان – بازاڕی سلێمانی – قەڵای هەولێر

شوێنە سەرنجڕاکێشە سروشتیەکان:

کانیەکانی ئاوی کانزایی – ئەشکەوتی بێستون – تاڤگەکانی بێخاڵ – دەریاچەی دوکان

شوێنە سەرنجڕاکێشە دەستکردەکان:

کۆمەڵگایەکی کات بەسەربردنی شارستانیانە – کۆمەڵگا بازرگانیەکان – گەلی کانی مازی / دهۆك – هەوارگەکان

10–5 گەشت وگوزار لە ئاسۆی 2025 : سیناریۆی واقیعی

سەرکەوتنی پلانەکە پەیوەستە بە ئەنجامدانی پرۆژە پێشنیارکراوەکان کە زۆرکردنی ژمارەی شوێنە خزمەتگوزاریە گەشتیاریەکان و قەروێلەکانی لەخۆ گرتووە لە سێ پارێزگاکە و ئیدارەی گەرمیان

لە چوارچێوەی ئەم پلانەدا، سێ سیناریۆ ئامادە کراون بۆ پێشبینیەکان کە رەنگدانەوەی راددەی بەرەوپێشچوونی تواناکانن بۆ پێشوازیکردن و لەخۆگرتنی گەشتیاران و سەردانیکاران لە ئاسۆی ساڵی 2016، 2020، 2025 لەگەڵ جەختکردنەوەمان لەسەر ئەرزشی جێبەجێبوون و هاتنەدیی سیناریۆی واقیعی.

ئەمەی خوارەوە وردەکاریی پێشبینیە پەیوەندیدارەکانی ئەم سیناریۆیەن، سیناریۆی گەشبینانە و رەشبینانە دەتوانرێ لە راپۆرتی ژمارە 14 ببینرێن کە هاوپێچ کراوە.

سیناریۆی واقیعی :

سیناریۆی واقیعی وای دادەنێت کە ژمارەیەکی زۆری چالاکی و پێشنیارەکانی ناو پلانی ستراتیژی گەشت وگوزار بەرە بەرە ئەنجام دەدرێن و جێبەجێ دەکرێن (یانیش دەتوانرێ جێبەجێ بکرێن) و، حکوومەتیش سەرچاوەی دارایی پێویست بۆ گەشەپێدانی گەشت وگوزار تەرخان دەکات.

سیناریۆی واقیعی

ئەبێ سیناریۆ راستیەکە (21,500) قەروێڵەی هۆتیلی زیاد بکات لە هەموو شوێنەکانی مانەوە و زیاتر لە 9٪ لە کارەکان

ژمارەی خێزان (تخمینی گەشەکردن)

Beds (estimated development)

شوێنگری خێزان (تەخمینی گەشەکردن

Bed occupancy (estimated development)

تەخمینی گەشەکردن بەشی سەردانەکانی کار

Share of business arrivals (estimated development)

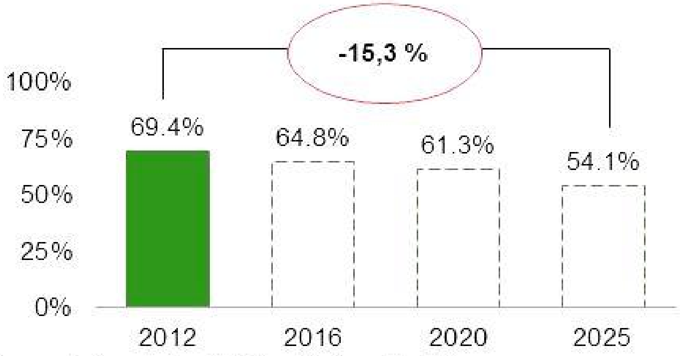

تەخمینی گەشەکردن بەشی سەردانەکانی خۆشی

Share of leisure arrivals (estimated development)

* Compound Annual Growth Rate نسبة النمو السنوي المركبة

سیناریۆی واقیعی

ئەبێ سیناریۆ راستیەکە (9.300) قەروێلەی هۆتیلی زیاد بکات لەپارێزگای هەولێر تا ساڵی 2025 (5.200 قەروێلە ناو شاری هەولێر و 4.100 قەروێلە لە دەرەوەی شاری هەولێر)

پارێزگای هەولێر

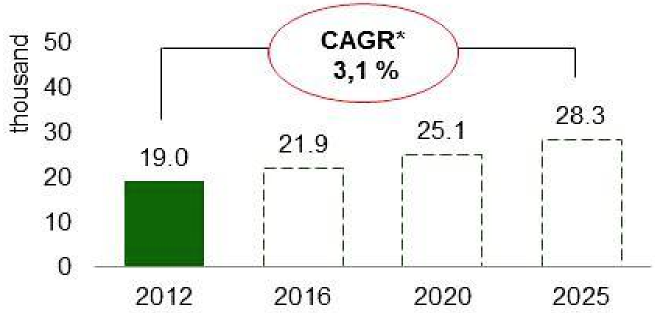

ناو شاری هەولێر

دەرەوەی شاری هەولێر

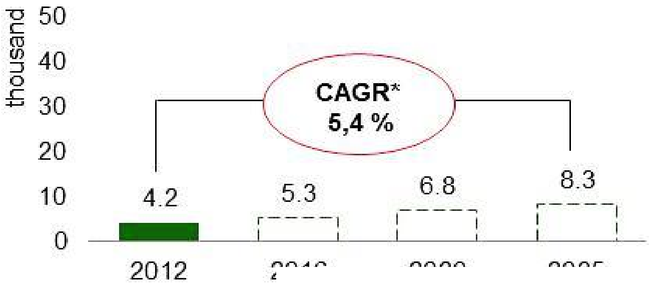

* Compound Annual Growth Rate ڕێژەی گەشەکردنی ساڵانە

لە هۆتێلە 5/4 ئەستێرەکان ژمارەی خێزان لە پارێزگای هەولێر زیاد دەکات لە 3,800 بۆ 12,300 قەرویلە لە ساڵی 2025 بەگوێرەی تەخمینی سیناریۆی راستیەکە

هۆتێلەکان

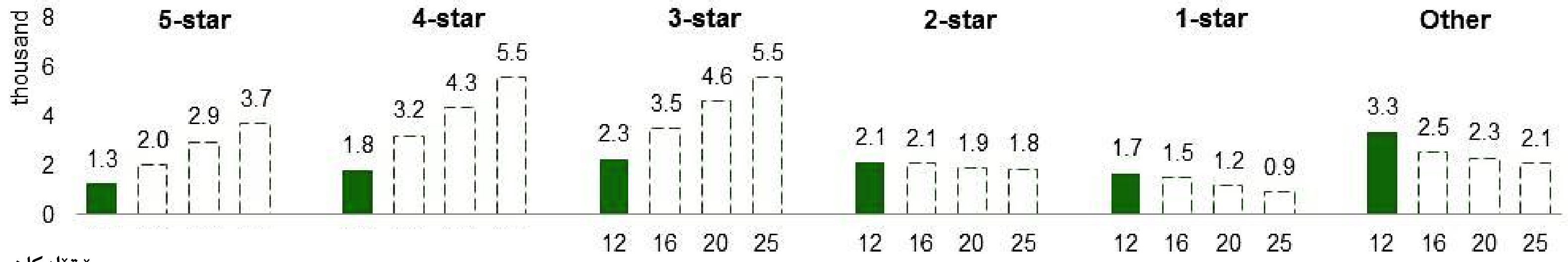

مۆتێلەکان

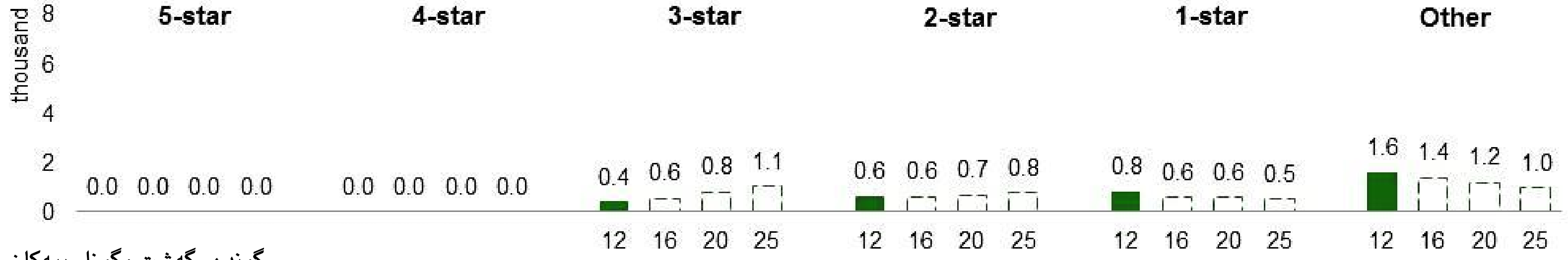

گوندە گەشت وگوزار ییەکان

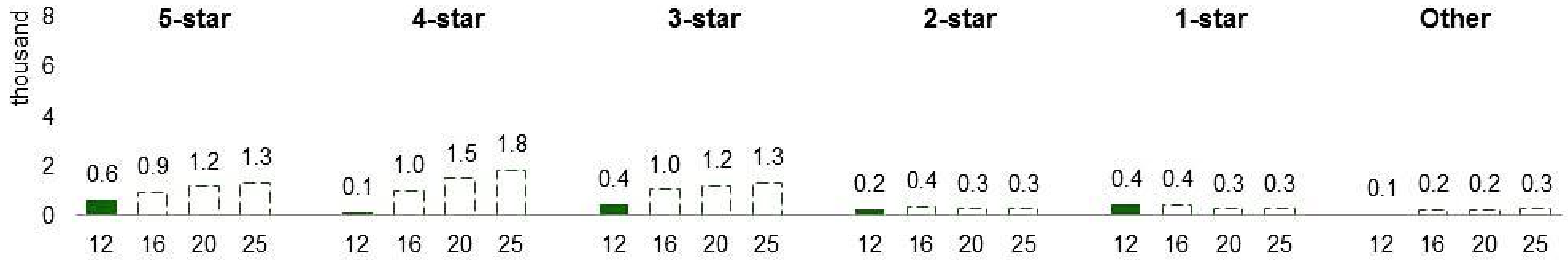

ئەبێ سیناریۆ راستیەکە (5,400) قەروێلەی هۆتیلی زیاد بکات لەپارێزگای دهۆك تا ساڵی 2025
2,500 قەروێلە ناو شاری دهۆك و 2,900 قەروێلە لە دەرەوەی شار)

پارێزگای دهۆك

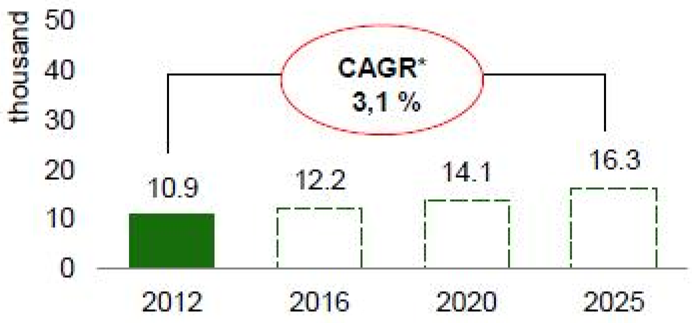

دەرەوەی شاری دهۆك

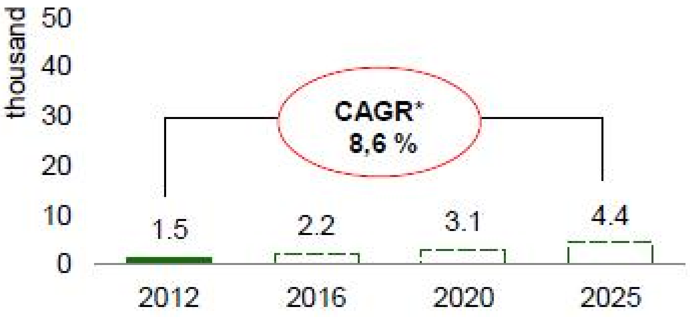

ناو شاری دهۆك

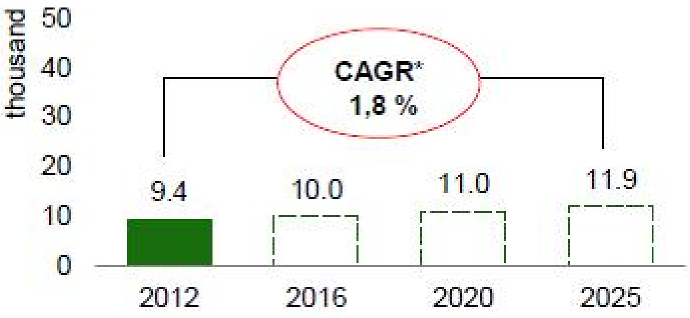

لە هۆتێلە 5/4 ئەستێرەکان ژمارەی خێزان لە پارێزگای دهۆك زیاد دەکات لە 1,800 بۆ 5,800 قەروێلە لە ساڵی 2025 بەگوێرەی تەخمینی سیناریۆی راستیەکە

هۆتیلەکان

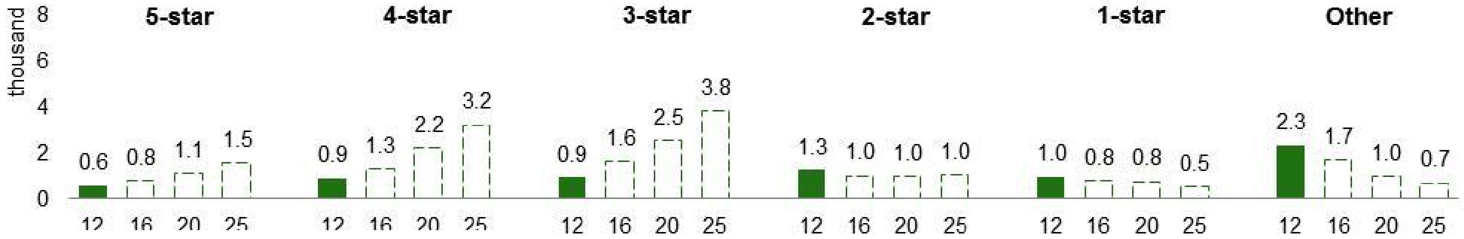

مۆتێلەکان

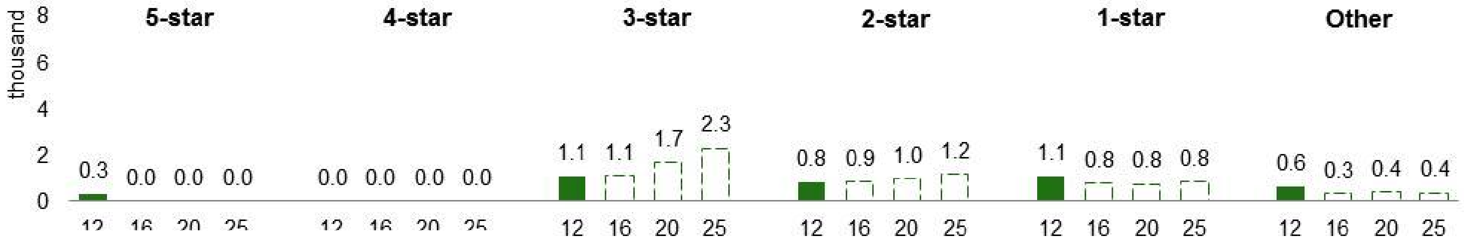

گوندە گەشت وگوزار ییەکان

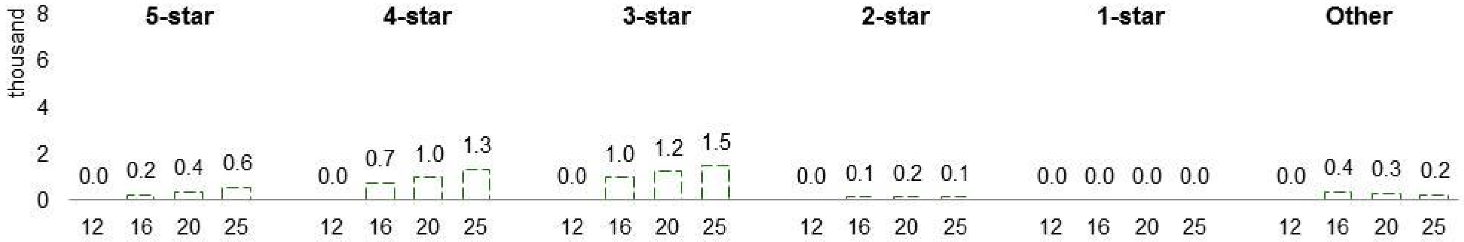

ئەبێ سیناریۆ راستیەکە (5.300) قەروێلەی هۆتیلی زیاد بکات لەپارێزگای سلێمانی تا ساڵی 2025
2.500 قەروێلە ناو شاری سلێمانی و 2.800 قەروێلە لە دەرەوەی شار)

پارێزگای سلێمانی

دەرەوەی شاری سلێمانی

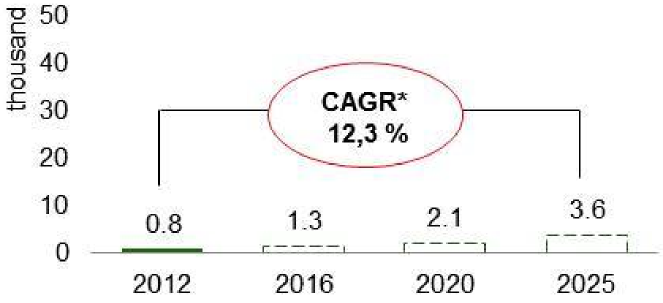

ناو شاری سلێمانی

* Compound annual growth rate

لە هۆتێلە 5/4 ئەستێرەکان ژمارەی خێزان لە پارێزگای سلێمانی زیاد دەکات لە 700 بۆ 5,600 قەروێلە لە ساڵی 2025 بەگوێرەی تەخمینی سیناریۆی راستیەکە

هۆتێلەکان

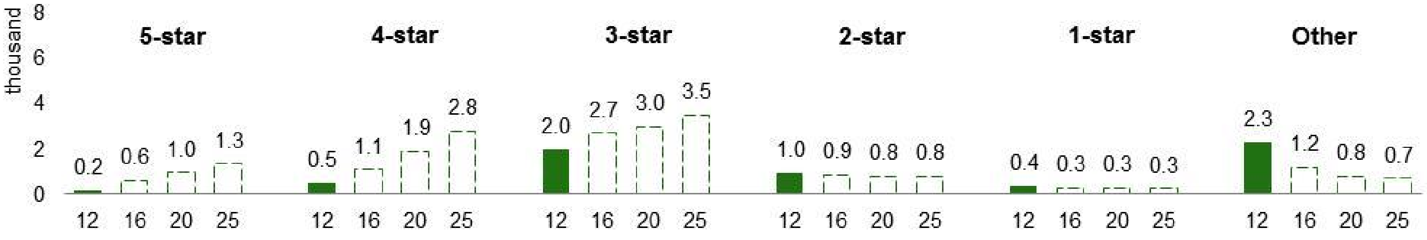

مۆتێلەکان

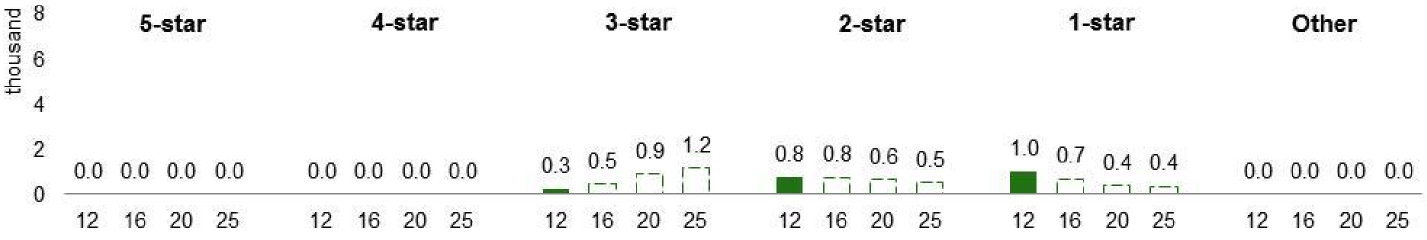

گوندە گەشت وگوزار یەکان

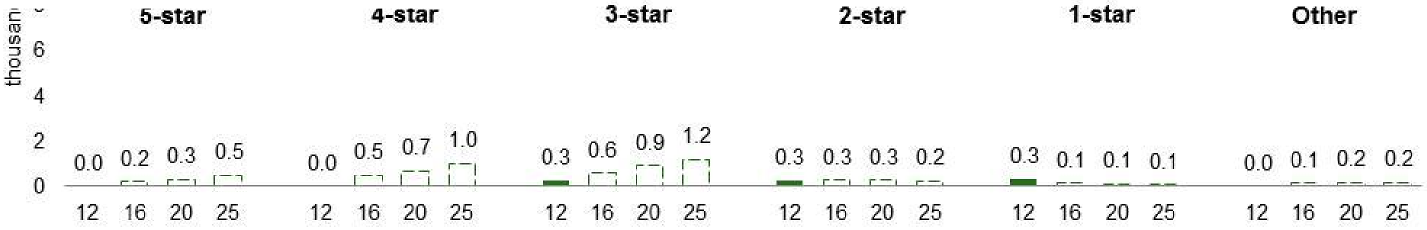

سیناریۆی واقیعی

ئەبێ سیناریۆ راستیەکە (1500) قەروێلەی هۆتیلی زیاد بکات لە ئیدارەی گەرمیان

ئیدارەی گەرمیان

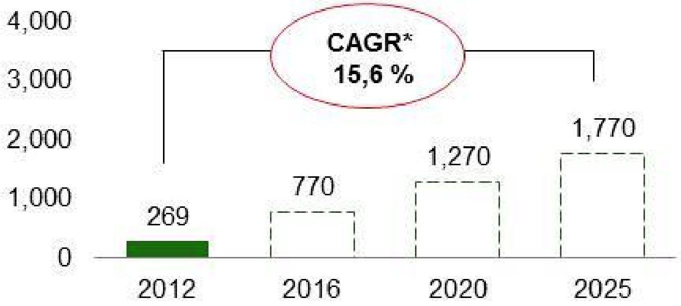

لە هۆتێلە 5/4 ئەستێرەکان ژمارەی خێزان لە ئیدارەی گەرمیان زیاد دەکات لە 0 بۆ 734 قەروێلە لە ساڵی 2025 بەگوێرەی تەخمینی سیناریۆی راستیەکە

هۆتێلەکان

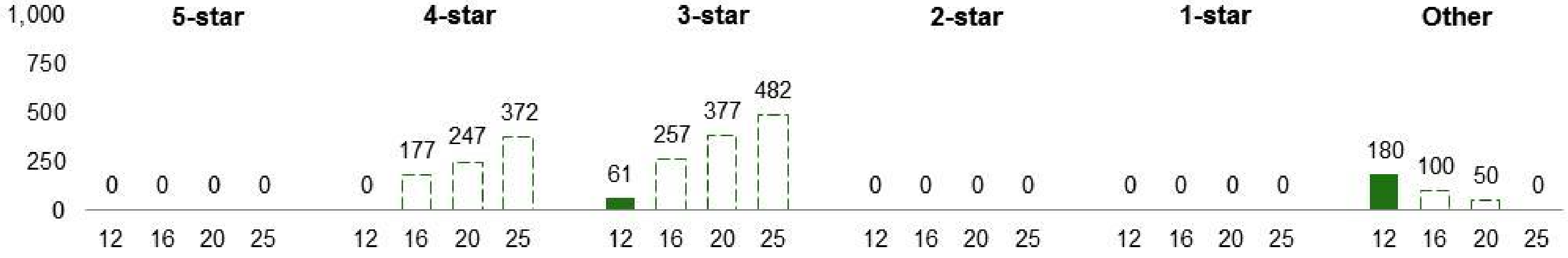

مۆتێلەکان

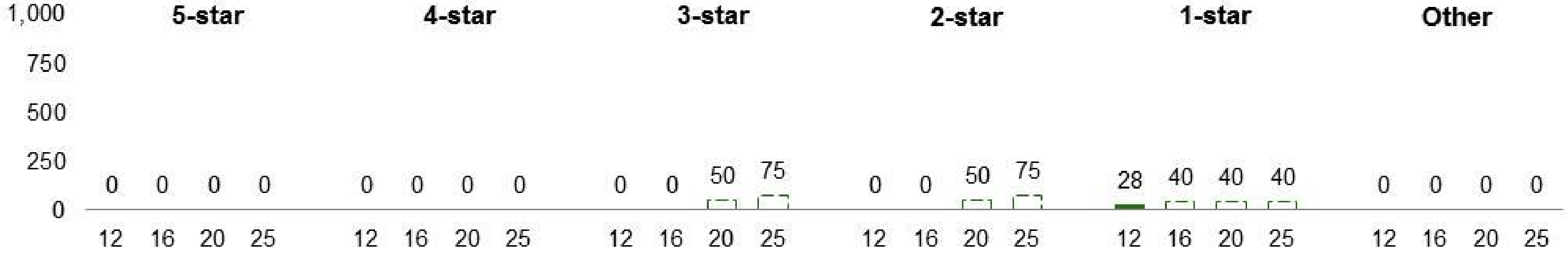

گوندە گەشت وگوزار یەکان

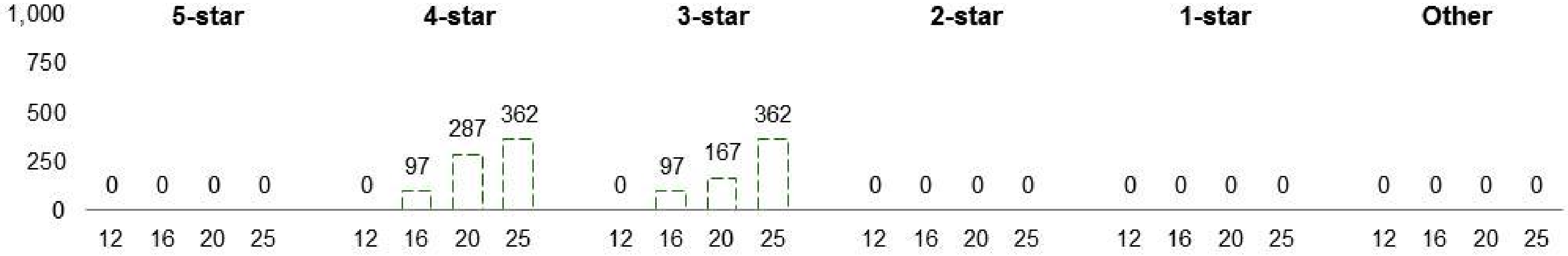

6–10 سووڕی ژیانی پرۆژەی وەبەرهێنانی گەشتیاری

هەر قۆناغێك لە قۆناغەکانی سووڕی ژیانی پرۆژەی وەبەرهێنان ئەرکی دیاریکراوی تێدا هەن کە پێویستە پلاندارێژیان بۆ بکرێت و تەواو بکرێت بۆ ئەوەی بڕیاری گونجاو و یارمەتیدەر بدرێت بۆ ئەنجامدانی قۆناغەکانی دواتر.

دەتوانرێ قۆناغەکانی سووڕی ژیانی پرۆژەی وەبەرهێنانی گەشتیاری بەم شێوازە دەستنیشان بکرێن کە لە شێوەی ژمارە 9 هاتووە. لەم پلانەدا زۆرینەی ئەرکەکانی باسکراو لە قۆناغەکانی یەکەم و دووەمی پرۆژەکە ئەنجام دراون، دەستەی گشتی گەشت وگوزار و بەڕێوەبەرایەتیەکانی گەشت وگوزار یش لە پارێزگاکان هەڵدەستن بە بەدواداچوونی ئەو قۆناغانە بە هەماهەنگی لەگەڵ گەشەپێدەرانی کەرتی تایبەت و لایەنە حکوومیە پەیوەندیدارەکانی تر.

1 ئامادەسازی	2 پرۆگرام	3 بەبازاڕکردن	4 جێبەجێکردن	5 بیناکردن	6 بەکارخستن
ئامادەکردنی بیرۆکەی رووگەی گەشتیاری	پرۆگرامی پێشخستن	پلانی وەبەرهێنان	پرۆگرامی بەڕێوەبردنی پرۆژە	سەرپەرشتیکردنی جێبەجێکردن	بەڕێوەبردنی رووگەی گەشتیاری
- بەدواداچوون و دەستنیشانکردن - ستراتیژییەت - بیرۆکەکانی پێشخستن - پلاندانان - بەرهەمەکان - پلانی کارەکان	- قۆناغەکان - پرۆگرام - خشتەی زەمەنی - پلانی کڕینی خزمەتگوزاریەکان - پێشبینیکردنی تێچووەکان - دیزاینی سەرەتایی - پێویستیەکانی سەرمایە ـ دیزاینی سەرەتایی - پێویستیەکانی سەرمایە	- دیزاینی کۆتایی - وەبەرهێنانی حکوومی - بەبازاڕکردن - هاوبەشەکان - کارپێکەران - وەبەرهێنەران - هەیکەلیەتی سەرمایە - پارەدارکردنی پرۆژەکان	- نووسینگەی بەڕێوەبردنی پرۆژە - هەماهەنگی - کەمکردنەوە و تەندەرەکان - بزاوتی پارەدارکردن - ژێرخان - سیستەمی فەرمانڕانی - بەڕێوەبردنی تێچووەکان	- بەدواداچوون - راپۆرتە وەرزیەکان - کۆنترۆلی جۆری - سەرمایەی هاتوو - ژێرخان - بیناکردن	- راهێنان - کردە و عەمەلیات - چالاکیەکان - کارەکان - سەردانیکارن - پارەی هاتوو

((شێوەی ژمارە 9 – سووڕی ژیانی پرۆژەی وەبەرهێنانی گەشتیاری))

لە کاتی پلاندانانی پرۆژەکانی وەبەرهێنانیشدا پێویستە ئەم مەسەلانەی خوارەوە لەبەر چاو بگیرێن:

- **رێوشوێنەکان و ماوەی پێویست بۆ دەستخستنی رێپێدان و گرنگیی ئاسانکاری و کەمکردنەوەی ئەو رێوشوێنانە.**

- **توێژینەوی کەڵکی ئابووری و توێژینەوەی کاریگەریە ژینگەییەکان.**

- **جۆر و دیزاین و تایبەتمەندیەکانی پرۆژەکە و لایەنی بەکارخەر و هەبوونی ژێرخان لە ناوچەکەدا.**

- **هاوبەشەکان و لایەنە پارەدارکارەکان و بەردەستی دارایی و هەیکەلیەتی سەرمایە و ئاسانکاریە پێشکەشکراوەکان بۆ وەبەرهێنەران.**

- **جۆری گرێبەستەکان و سیستەمی بەڕێوەبردنی پرۆژەکە و کۆنترۆلی جۆری و راپۆرتە وەرزییەکان و هاتنی سەرمایە لە قۆناغی بنیاتناندا.**

- **بەڕێوەبردنی بەکارخستن و راهێنان و چالاکیە گەشتیاریەکان و کارکردن و هاتنی پارە و داهات لە قۆناغی بەکارخستن و بەڕێوەبردندا.**

10–7 شوێنە گەشتیاریەکان کە پێشنیارکراوە پەرەیان پێبدرێت

وەدیهێنانی ئامانجەکانی پلانی ستراتیژیەتی گەشت وگوزار پەیوەستە بە پەرەپێدان و جێبەجێکردنی پرۆژە گەشت وگوزاریەکان لەو ناوچانەی کە راکێشانی سەرنجی گەشتیارانی هەیە بە ئەولەوییەت بەپێی بایەخی شوێن لەرووی ئاراستەی گەشت وگوزاری و هەبوونی خزمەتگوزاریە گشتیەکان وەکو جادە و کارەبا و ئاو و تۆڕەکانی پەیوەندیەکان.

لای خوارەوە لیستێك بە پرۆژە پێشنیارکراوەکان کە پێویستە دەستیان پێبکرێت، وردەکاریەکانیش لە پاشکۆی ژمارە (1) هاتووە:

پارێزگا	ژمارەی پرۆژەکان
هەولێر	19
سلێمانی	20
دهۆك	19
گەرمیان	9

لیستی ناوچە گەشتیاریەکان کە پێشنیارکراوە پەرەیان پێبدرێت لە پارێزگای هەولێر

قەزا	شوێن	قەبارەی پرۆژە	
		بچووک	گەورە
دەشتی هەولێر	1. دلوبە	✔	
شەقلاوە	1. چنیران شەقلاوە		✔
	2. تەوسکە	✔	
	3. قەڵای دوین	✔	
کۆیە	1. مەلا زیاد	✔	
	2. حەمامۆك		✔
	3. کراو	✔	
سۆران	1. لوتکەی چیای بابشتیان		✔
	2. چیای حەسەن بەگ		✔
	3. سەر چیای کۆڕەك		✔
رواندز	1. هاوینەهەواری بێخاڵ		✔
	2. هاوینەهەواری جوندیان		✔
	3. سەر چیای هەندرین		✔
مێرگەسور	1. روباری زرارا		✔
	2. ئەشکەوتی بێستون	✔	
	3. واری بیران	✔	
چۆمان	1. لوتکەی هەلگورد		✔
	2. ئازادی	✔	
	3. گوندی روستی	✔	
کۆی گشتی	**19**	**9**	**10**

نموونە لەسەر بەشێك لە پرۆژە پێشنیارکراوەکان لە پارێزگای هەولێر:

پارێزگای هەولێر

ئاڕاستەی گەشت وگوزاری: دەشتی هەولێر – شەقلاوە

- قەلاَی دوین: **گەشت وگوزاری مێژوویی**
- دلوپە – چنێران شەقلاوە – تەوسکە: **گەشت وگوزاری کات بەسەربردن ومانەوە**

توخمەکانی پەرەپێدانی پێشنیارکراو	سەنتەرەکانی مانەوەی پێشنیارکراو	ژێرخانەکان
دلوپە: گۆڕەپانی سەرەکی – شوێنی سەرەکی بۆ وەستان – یاریگای منداڵان – شوێنی حەوانەوە – قاوەخانە – بەکرێدانی ماتۆڕی 4 ویل درایف		• ژێرخانەکان هەیە و جادەکان ڤیرتاوکراوە • پێویستبوون بۆ شوێنێکی سەرەکی بۆ وەستانی ئۆتۆمبیل
چنێران شەقلاوە: کۆمەلگەی شالێە دۆستی ژینگە – گۆڕەپانی سەرەکی – فرۆشگای بازرگانی – ڕێستورانت – یاریگای وەرزشی – کیلگەی بچووك بۆ گۆلف – باخچە – ئۆتێل – کێلگە بۆ ماتۆڕی 4 ویل درایف – شوێنی سەرەکی بۆ وەستان	• هاوینەهەواری گەشت وگوزاری نوێ (4 ئەستێرە بەپێی پێوەری جیهانی) بریتیە لە ئۆتێل (100) ژوور و 41 شالێ گەشت وگوزاری	• تۆڕی جادەکان باشە (ڤیرتاوکراوە) بە گشتی بەلاَم کەموکورتی هەیە بە نیسبی لە ئاو لە وەرزی هاوین • پێویستبوون بۆ شوێنێکی سەرەکی بۆ وەستانی ئۆتۆمبیل
تەوسکە: گۆڕەپانی سەرەکی – ڕێستورانت – باخچە – شوێنی حەوانەوە – شوێنی سەرەکی بۆ وەستان		• تۆڕی جادەکان بەگشتی باشە و کارەبا و ئاو نیە لە مەوقع • پێویستبوون بۆ شوێنێکی سەرەکی بۆ وەستانی ئۆتۆمبیل
قەلاَی دوێن: گۆڕەپانی سەرەکی – مۆزەخانە – باخچە – قاوەخانە		• تۆڕی جادەکان شیاو نیە و کارەبا و ئاو لە مەوقع نیە • پێویستبوون بۆ شوێنێکی سەرەکی بۆ وەستانی ئۆتۆمبیل

لیستی ناوچە گەشتیاریەکان کە پێشنیارکراوە پەرەیان پێبدرێت لە پارێزگای سلێمانی

قەزا	شوێن	قەبارەی پرۆژە	
		بچووک	گەورە
سەنتەری سلێمانی	1. دەربەندی بازیان		✓
	2. زرگوێزەڵە		✓
	3. ئەشکەوتی هەزارمێرد		✓
	4. گردی کوردسات	✓	
هەڵەبجە	1. هاوینەهەوار و تاڤگەی ئەحمەد ئاوا		✓
	2. چاوی ریشین	✓	
پشدەر	1. جولانان	✓	
	2. گردی حوسنی		✓
دوکان	1. کلکە سماق		✓
	2. سارتکە	✓	
دەربەندیخان	1. روباری سیروان		✓
	2. ئەشکەوتی کونەبا	✓	
	3.دەریاچەی دەربەندیخان (بانی قوین)		✓
رانیە	1. دارستانەکانی رانیە		✓
	2. قورەگو	✓	
ماوەت	1. پارکی کونە ماسی	✓	
چوارتا	1. هاوینەهەوار و پارکی سرسیر	✓	
پێنجوێن	1. بلکیان		✓
سید صادق	1. سەراوی سبحان ئاغا	✓	
چەمچەماڵ	1. دارستانەکانی بانی مەقان		✓
کۆی گشتی	**20**	**9**	**11**

نموونە لەسەر بەشێك لە پرۆژە پێشنیارکراوەکان لە پارێزگای سلێمانی:

پارێزگای سلێمانی

ئاڕاستەی گەشت وگوزاری: سلێمانی

ئەشکەوتی هەزارمێرد – گردی کوردسات – پارکی کونە ماسی – هاوینەهەوار و پارکی سرسیر:

گەشت وگوزاری سروشتی و حەوانەوە

توخمەکانی پەرەپێدانی پێشنیارکراو	سەنتەرەکانی مانەوەی پێشنیارکراو	ژێرخانەکان
ئەشکەوتی هەزارمێرد: شالێه دۆستی ژینگە – سەنتەری ڕۆشنبیری سینەما – ڕێستورانت – باخچە – لەسەرووی دیمەنەکانە – مۆزەخانە – ڕێستورانت – شوێنی ئاهەنگ و بۆنەکان	ئۆتێلی 4 ئەستێرە (120 قەرەوێلە) و 20 شالێه ژینگەیی	• جادە تاکو مەوقع قیرتاونەکراوە بەدرێژی 800م لەگەڵ نەبوونی کارەبا و ئاو • پێویستبوون بۆ شوێنێکی سەرەکی بۆ وەستانی ئۆتۆمبیل
گردی کوردسات: گۆڕەپانی سەرەکی – ڕێستورانت – باخچە – شوێنی حەوانەوە		• تۆڕی جادەکان باشە (2کم پێویستیی هەیە بە قیرتاوکردن) کارەبا و ئاو هەیە • پێویستبوون بۆ شوێنێکی سەرەکی بۆ وەستانی ئۆتۆمبیل
پارکی کونە ماسی: ڕێستورانت – یاریگای منداڵان – خزمەتگوزاریەکانی برژاو –شوێنی حەوانەوە		• تۆڕی جادەکان باشە و ئاو هەیە بەڵام کارەبا بە مولیدە هەیە • پێویستبوون بۆ شوێنێکی سەرەکی بۆ وەستانی ئۆتۆمبیل
هاوینەهەوار و پارکی سرسیر: گۆڕەپانی سەرەکی – ڕێستورانت و گەرماوی گشتی – فرۆشگای بازرگانی – باخچە – پارکی خێزانی – خزمەتگوزاریەکانی ئامادەکردنی برژاو –شوێنی حەوانەوە		• تۆڕی جادەکان باشە و ئاو و کارەبا هەیە • پێویستبوون بۆ شوێنێکی سەرەکی بۆ وەستانی ئۆتۆمبیل

لیستی ناوچە گەشتیاریەکان کە پێشنیارکراوە پەرەیان پێبدرێت لە پارێزگای دهۆك

قەزا	شوێن	قەبارەی پڕۆژە	
		بچووك	گەورە
ئاکرێ	1. دارستانەکانی کات بەسەربردن		✔
	2. کری سپیلکی		✔
	3. تاڤگەکانی بجیل		✔
	4. مەزاری شێخ عبدالعزیز گەیلانی	✔	
ئامێدی	1. هاوینەهەواری سەرسەنگ		✔
	2. هاوینەهەواری ئینشکی		✔
	3. تاڤگەکانی ئاشاوا		✔
	4. گەلی کانی مازی	✔	
	5. هاوینەهەواری سۆلاڤ		✔
	6. پارك بری سیلی	✔	
	7. قووتابخانەی قبهانی مێژوویی	✔	
زاخۆ	1. هاوینەهەواری شەرانش		✔
	2. هاوینەهەواری کشان		✔
	3. رووباری خابور		✔
شێخان	1. پەرستگای لالش	✔	
	2. گەلی بیدیل	✔	
	3. شوێنەوارەکانی خەنەس	✔	
دهۆك	1. خابور باروشکی		✔
	2. گەلی زاوێتە	✔	
کۆی گشتی	**19**	**8**	**11**

نموونە لەسەر بەشێك لە پرۆژە پێشنیارکراوەکان لە پارێزگای دهۆك:

پارێزگای دهۆك

ئاراستەی گەشت وگوزاری: ئاکرێ

دارستانەکانی کات بەسەربردن: گەشت وگوزاری کەلتووری

مەزاری شێخ عبدالعزیز گەیلانی: گەشت وگوزاری ئاینی

تاڤگەکانی بجیل: گەشت وگوزاری ئاوی و حەوانەوە

گری سپیلکی: گەشت وگوزاری سروشتی و حەوانەوە

توخمەکانی پەرەپێدانی پێشنیارکراو	سەنتەرەکانی مانەوەی پێشنیارکراو	ژێرخانەکان
دارستانی رەفاهیە: گۆرەپانی سەرەکی – بازاری بازرگانی – رێستورانت – سەنتەری رۆشنبیری – شوێنی سەرەکی بۆ وەستان – تلیفریك – بەکرێدانی ماتۆری 4 ویل درایف – شالێە و باخچە – ئۆتێل – شوێنی حەوانەوە	شوێنی گوندەکانی گەشت وگوزاری بریتیە لە 1,000 قەرەوێڵە) مانەوە بە چەندین شێوەی جیاواز)	• تۆری جادەکان و ئاو و کارەبا هەیە لە مەوقع • پێویستبوون بۆ شوێنێکی سەرەکی بۆ وستانی ئۆتۆمبیل
تاڤگەکانی بجیل: گۆرەپانی سەرەکی – یاریگای و چالاکیی ئاوی – شوێنی حەوانەوە – رێستورانت و فرۆشگای بازرگانی – شوێنی سەرەکی بۆ وەستان		• تۆری جادەکان و ئاو و کارەبا هەیە لە مەوقع • پێویستبوون بۆ شوێنێکی سەرەکی بۆ وستانی ئۆتۆمبیل
مەزاری شێخ عبدالعزیز گەیلانی: شوێنی بۆنە و چالاکیەکان – مۆتێل – گۆرستان – مەقام – شوێنی سەرەکی بۆ وەستان – مزگەوت – هۆڵ بۆ چەندین مەبەست – ماڵی ئیمام – گۆرەپانی سەرەکی	مۆتێل کە بریتیە لە 200 قەرەوێڵە	• تۆری جادەکان نەرمونیانە و کارەبا و ئاو هەیە • پێویستبوون بۆ شوێنێکی سەرەکی بۆ وستانی ئۆتۆمبیل
گری سپیلکی: رێستورانت – شوێنی تایبەت بۆ برژاو – شوێنی وەستانی ئۆتۆمبیل – تلیفریك – گۆرەپانی سەرەکی		• پێویستبوون بۆ شوێنێکی سەرەکی بۆ وستانی ئۆتۆمبیل

لیستی ناوچە گەشتیاریەکان کە پێشنیارکراوە پەرەیان پێبدرێت لە گەرمیان

قەزا	شوێن	قەبارەی پرۆژە	
		بچووک	گەورە
کەلار	1. قولە بەرز		✓
	2. بنگرد (قەڵای شێروانە)		✓
	3. عیسایی	✓	
	4. بەردە سوور		✓
	5. سرتک		✓
	6. سەنگەر	✓	
کفری	1. سد باوە شاسوار		✓
خانەقین	1. سد ئەڵوەند		✓
	2. کەلات	✓	
کۆی گشتی	9	4	5

نموونە لەسەر بەشێك لە پرۆژە پێشنیارکراوەکان لە گەرمیان:

ئیدارەی گەرمیان – ئاڕاستەی گەشت وگوزاری: ئیدارەی گەرمیان

قولە بەرز: گەشت وگوزاری سروشتی و حەوانەوە بەردە سوور: گەشت وگوزاری کات بەسەربردن

بنگرد: گەشت وگوزاری مێژوویی عیسایی – سەنگەر: گەشت وگوزاری سروشتی

توخمەکانی پەرەپێدانی پێشنیارکراو	سەنتەرەکانی مانەوەی پێشنیارکراو	ژێرخانەکان
قولە بەرز: یاریگای منداڵان – کۆمەڵگەی شالێە و باخچەکان – بەکرێدانی ماتۆڕی 4 ویلْ دڕایڤ و یاریگاکانی وەرزشی – شوێنی حەوانەوە و ئامادەکردنی برژاو – رێستوڕانت – گۆڕەپانی سەرەکی – بەکرێدانی یەخت – باخچە – گۆڕەپانی بچووك بۆ گۆڵف	شالیهەی ژینگەیی (لە کەناری رۆژهەڵاتی رووبار)	• تۆڕی جادەکان باشە و ئاو و کارەبا هەیە • پێویستبوون بۆ شوێنێکی سەرەکی بۆ وەستانی ئۆتۆمبیل
بنگرد: گۆڕەپانی سەرەکی – مۆزەخانە – بازاڕی بازرگانی کەلتووری و نەتەوەیی – شالێە – قاوەخانە و رێستوڕانت – شوێن بۆ سازدانی ئاهەنگی گەورە لەگەڵ یاری نیە لە گیا و رووەکی سروشتی – باخچەی ئەندامێتی رووەکی		• جادەکان باشە و ئاو و کارەبا هەیە • پێویستبوون بۆ شوێنێکی سەرەکی بۆ وەستانی ئۆتۆمبیل
عیسایی: گۆڕەپانی سەرەکی – شوێنی حەوانەوە – رێستوڕانت – شوێنی برژاو– بەکرێدانی بەلەم		• پێویستبوون بۆ شوێنێکی سەرەکی بۆ وەستانی ئۆتۆمبیل
سەنگەر: گۆڕەپانی سەرەکی – رێستوڕانت – شوێنی برژاو– شوێنی حەوانەوە – بەکرێدانی بەلەم – شوێنی یاری ئاوی		• پێویستبوون بۆ شوێنێکی سەرەکی بۆ وەستانی ئۆتۆمبیل
بەردە سوور: گۆڕەپانی سەرەکی – شوێنی ئەسپ سواری – شوێنی پاسکیل لێخوڕین – کارتینگ – شوێنی تەرفیهی داخراو (بلیارد، بۆڵینگ، بیسبۆڵ، مەلەوانگە، سکواش) – یاریگای منداڵان – رێستوڕانت – پارکی پەیکەرەکان – پارك – شوێنی بەکرێدانی بەلەم – یاری ئاوی – گۆڕەپانی کێبڕکێ – مەلەوانگەی کراوە و داخراو – باخچە بە پەیکەری گەورە – رێستوڕانت لە کەناری رووبار – رێستوڕانت لە تاوەر و دیمەنی سەیرکردن		• رێگە هەیە بۆ مەوقع • پێویستبوون بۆ شوێنێکی سەرەکی بۆ وەستانی ئۆتۆمبیل

11– تەوەری ستراتیژی سێیەم : بەرزکردنەوەی ئاستی کوالیتی و توانای رکابەریکردن لە کەرتی گەشتیاریدا

11–1 بەهێزکردنی رکابەریکردنی گەشتیاری داهێنانکارانە لە هەرێمی کوردستان

سروشت

دە جۆر گەشت وگوزاری سروشتی لە هەرێمی کوردستان دەستنیشان کراوە کە بریتین لە:

1– پەرەپێدانی ئەشکەوتەکان بۆ ئەوەی ببنە ناوچەی سەرنجڕاکێشی گەشتیاری.

2– پەرەپێدانی تاڤگەکان بۆ ئەوەی ببنە ناوچەی سەرنجڕاکێشی گەشتیاری.

3– پەرەپێدانی ناوچە و گوندەکانی گەشت وگوزاری ژینگەیی و شوێنەکانی خێوەتگای ژینگەیی.

4– پەرەپێدانی رووگە گەشتیاریەکان لەسەر دەریاچەکان.

5– پەرەپێدانی رووگە گەشتیاریەکان لە چیاکان.

6– دروستکردنی ناوچەی سروشتی پارێزراو وەکوو شوێنی گەشتیاری.

7– پەرەپێدانی دۆڵەکان (Canyons) بۆ ئەوەی ببنە ناوچەی سەرنجڕاکێشی گەشتیاری.

8– پەرەپێدانی ناوچە ئاویە سەرنجڕاکێشەکان.

9– پەرەپێدانی ناوچەکانی ئاوی کانزایی.

10– دروستکردنی هەوارگە و باخچە و پارکەکان کە بابەت و شوێنە خزمەتگوزاری سەرنجڕاکێشیان تێدا بێت.

کەلتوور :

حەوت بواری ناسراو لە کوردستاندا هەن بۆ ئەوەی گەشت وگوزاری کەلتووری تێیاندا پەرەی پێ بدرێت:

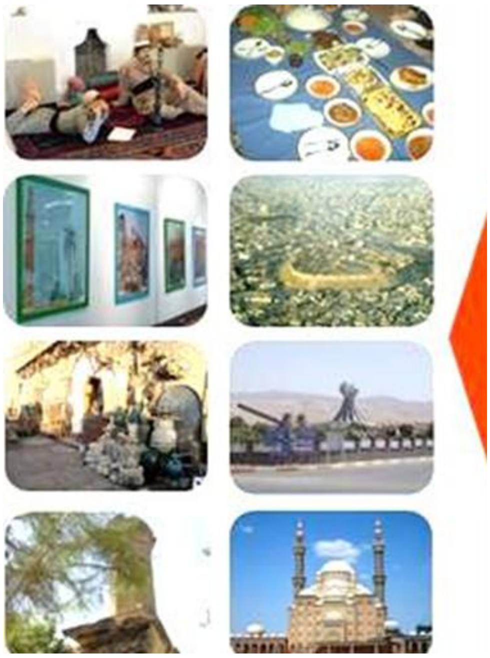

1- پەرەپێدانی ئەو مۆزەخانانەی کە رەنگدەرەوەی کەلەپوور و کەلتووری کوردین.

2- پەرەپێدانی ناوچە مێژوییەکان بۆ ئەوەی ببنە شوێنی سەرنجڕاکێشی گەشتیاری.

3- نوێکردنەوەی بینایە دێرینەکان و ناوچە شوێنەواریەکان.

4- پەرەپێدانی کۆمەڵێك چالاکی پەیوەندیدار بە بواری کەلتووری کوردی (مۆسیقا، ئەدەب، هونەر، فیستیڤاڵ، چێشتلێنان... هتد).

5- کردنی هەندێ ناوچە بە ناوچەی میراتی کەلتووری جیهانی لە یونسکۆ.

6- هێنانەکایە و دروستکردنی دیاری و یادگاری و کاری دەستی و پیشەی فۆلکلۆری کە سروشتێکی کوردانەیان هەبێت.

7- دەستپێکردنی گەشتەکان و پەرەپێدانی ئەو رێگایانەی دەگەنە ناوچە کەلتووری و ئاینیەکان لە هەرێم.

گەشت وگوزاری شارەکان: شاری (هەولێر) بە نموونە

نۆ بوار هەن کە دەتوانرێ لایەنە گەشتیاریەکەی شاری هەولێر پەرە پێبدەن:

1- پێشخستنی ناوچەی چواردەوری قەلاّ و کردنی بە شوێنێکی سەرنجڕاکێش بۆ گەشتیاران.

2- ئەنجامدانی بۆنەی سالانە تایبەت بە شاری هەولێر.

3- نۆژەنکردنەوەی قەلاّ تا ببێتە دیارترین شوێنی گەشتیاری لە هەولێر.

4- پەرەپێدانی مۆزەخانەی مێژووی نوێی کورد لە ناو یەکێك لە بینایە دێرینەکان.

5- بونیادنانی شارێکی ئاویی گەورە (ئەکوا پارك) و سەنتەرێکی وەرزش و تەندروستی SPA بە ئاستێکی بەرز.

6- پەرەپێدانی پیشانگای هونەری کوردی و ئەنجامدانی چالاکی هونەری بەردەوام.

7- گۆڕینی یەکێك لە باخچەکانی ناو شار بۆ "باغی بەهەشت" واتە باخچەیەکی گشتی بە ستانداردی بەرز.

8- دروستکردنی کۆمەڵگەیەکی داخراو (Indoor) بۆ رابواردن و خۆشی بە ستانداردی نویێ.

9- پەرەپێدانی سیستەمی گواستنەوەی گشتی بە شێوازێکی نوێ و دانانی ژمارەی پێویست لە نیشانەکانی رێنمایی رێگا و نیشانەکانی هاتوچۆ.

10- دروستکردنی سەنتەرێکی رابواردن و خۆشی لە نزیك سەنتەری شار کە بۆنە و چالاکی تایبەت ئەنجام بدات.

11- دەستنیشانکردنی شەقامێکی گشتی گەشتیاری بۆ دروستکردنی هۆتێل و چێشتخانە بە براندی جیهانی تێیدا.

شانبەشانی بەرهەمەکانی (سروشت) و (کەلتوور) و (گەشت وگوزاری شارەکان)، وا باشە گرنگی بدرێت بە پەرەپێدان و هێنانەکایەی بەرهەمی گەشتیاری گونجاو بۆ گەشت وگوزاری خۆشی کە توێژە جیاوازەکانی گەشتیاران بەلای خۆیدا رابکێشێت بە تایبەت گەشتیارە ناوخۆییەکان و عێراقییەکان و خەڵکی ئەو ناوچانەی کە خزمەتگوزاری و شوێنی خزمەتگوزاری رابواردن و خۆشی گونجاو یان تێروتەسەلیان تێدا نیە.

دیار کردنی هەندێك بوار لە بەرهەمی گەشتیاری پەیوەندیدار بە خۆشی و رابواردن کە دەکرێ پەرەیان پێ بدرێت:

1- **پەرەپێدانی کۆمەڵگەکانی یاری و رابواردن لە ناوچە داخراوەکان (وەکوو چێشتخانەکان و یاریگای منداڵان و سینەما و بۆڵینگ و خلیسکانی سەر بەفر و ناوچەی خلیسکان... هتد).**

2- **دروستکردنی باخچە ئاویە داخراوەکان.**

3- **دروستکردنی باخچەکانی سەرکێشی.**

4- **دروستکردنی ناوچەی سەرنجڕاکێشی خێزانی (بۆ نموونە "لیگۆلاند" یاخود خاکی بەسەرهاتە ئەفسانەییەکان وەکوو "دیزنی لاند"، هتد).**

5- **دروستکردنی شوێنی خزمەتگوزاری پیشانگاکان.**

6- **ئەنجامدانی سێرك بە بەردەوامی.**

7- **دروستکردنی سەنتەرێك بۆ مۆسیقا.**

8- **دروستکردنی مەیدانێکی سوارچاکی و پێشبڕکێی ئەسپەکان.**

9- **دروستکردنی هۆڵی ئاهەنگەکان (بۆ پێشوازیکردن لە ئەستێرەکانی گۆرانی و مۆسیقا).**

10- **گۆمەکانی نمایشە ئاویەکان** (Ocenium).

11- **دروستکردنی گازینۆیەك.**

12- **دروستکردنی باخچەیەکی ئاژەڵان.**

2-11 پەرەپێدانی بەرهەمی زیاتر: گەشتکردن لە رێگەی هەرێمەوە

أ) گەشتکردن لە رێگەی هەرێمەوە

پێویستە رێگای گەشتکردن بە ناو هەرێمدا پەرەی پێ بدرێت و پێش بخرێت بە گوێرەی شوێن و ناوچەی گەشتیاری گشتی هەرێم لە نەخشەی گەشت وگوزاری نێودەوڵەتیدا. چونکە پێشخستنی تۆڕی رێگاکان رێخۆشکەرە بۆ گەشەسەندنی " گەشت وگوزاری لە رێگەی هەرێمەوە"، کە ئێستا بووەتە گەشتگوزارێکی باو لە هەرێمدا.

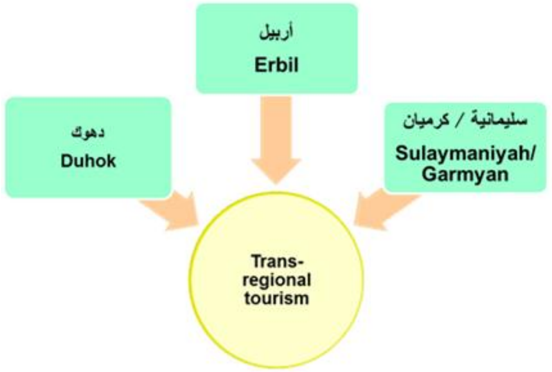

بۆ پاڵپشتیکردن و بابەتیکردنی هەرێم لە رووی گەشتیاریەوە، پێویستە رێگەی گەشتیاری بە ناو هەرێمدا دروست بکرێن لەسەر بنەمای چوار فاکتەرە سەرەکیەکەی گەشت وگوزار کە بریتین لە: (گەشت وگوزاری سروشتی، گەشت وگوزاری کەلتووری، گەشت وگوزاری شارەکان، گەشت وگوزاری خۆشی و رابواردن).

دروستکردنی رێگا گەشتیاریەکان پێویستە تەنها پەیوەست نەبێت بە هاندانی گەشت وگوزار ەوە، بەڵکو دەبێ پەرەپێدانی شوێنە دیارە سەرنجڕاکێشەکان و ئاسانکاری و شوێنی خزمەتگوزاری گەشتیاریەکانیش لە خۆ بگرێت بە شێوەیەك کە یارمەتیدەر بێت بۆ پەرەپێدانی زیاتر.

بە هەمان شێوە، پێویستە گرنگترین شوێنی خزمەتگوزاری وشوێنی دیارە سەرنجڕاکێشەکان بکرێن لە پارێزگاکان دەستنیشان و پۆلین بکرێن بۆ ئەوەی رێگەی گەشتیاری بە نێوانیاندا بە سەرکەوتوویی پێش بخرێت، لەگەڵ پەیڕەوکردنی چەند ستانداردێك بۆ گشت ئەو خزمەتگوزاریانە (وەکوو هەبوونی پارکی ئۆتۆمبیل و خزمەتگوزاری بۆ گەشتیاران و ئۆتۆمبیلەکانیان و هەبوونی دەستشۆر و.. هتد).

لەم چوارچێوەیەدا، پێویستە ژمارەیەك پێداویستی لە میانەی پەرەپێدانی رێگا گەشتیاریە

نێوانیەکاندا رەچاو بکرێن، بەو شێوەیەی کە لە شێوەی ژمارە 10 روون کراوەتەوە:

شێوەی ژمارە 10 – چوارچێوە و پێداویستیەکانی پەرەپێدانی رێگا گەشتیاریە نێوانیەکان

3–11 بەڕێوەبردنی جۆری لە خزمەتگوزاریە گەشتیاریەکان

سەرکەوتنی دامەزراوە خزمەتگوزاریەکان/گەشتیاریەکان لە رووی چەندایەتی و چۆنایەتیەوە پێوانە دەکرێت. سەرباری ئاماژەکانی چەندێتی، وەکوو رێژەی کارپێکردن و ژمارەی میوانان و ژمارەی شەوەکانی مانەوە لە دامەزراوە میوانخانەیەکاندا، پێویستە پێوەری چۆنێتی دابنرێن لەسەر بنەمای ئاستی سەرکەوتنی جۆری ئەو خزمەتانەی پێشکەش دەکرێن و رادەی رەزامەندی مێوانەکان لەو خزمەتانە، تا دەگاتە ئەوەی کە ناوە بازرگانیەکەی ئەو دامەزراوە خزمەتگوزاریە/گەشتیاریە ببێتە ناونیشیانێك بۆ متمانەی کڕیاران.

بەو پێیە، گرنگترین مەرجەکانی سەرکەوتنی دامەزراوەی خزمەتگوزاری/گەشتیاری و بەردەوامبوونی ئەو سەرکەوتنە، بریتیە لە جێبەجێکردنی راستەقینەی چەمکی کوالیتی کۆنترۆل لەسەر گشت پرۆسە ئەنجام دراوەکان.

هەروەها جێبەجێکردنی هۆشمەندانە و ئامانجداری ئەو چەمکە دەتوانێت ببێتە مایەی ئەنجامی باش لە زۆر رووەوە، لەوانە:

- سنووردارکردنی هەڵەکان و خێرایی چارەسەرکردنیان.
- کەمکردنەوەی تێچووی پرۆسەکان.
- زیادکردنی دینامیکیەتی کارەکان و باشترکردنی بڕی بەرهەمەکان.
- بەدەستهێنانی باشبوونی بەردەوام لە جۆری خزمەتگوزاریە پێشکەشکراوەکان.
- باشترکردنی سەرنجڕاکێشی دامەزراوە گەشتیاریەکان و زۆربوونی رووتێکردنیان.

1-3-11 دەستپێشخەریە هەنووکەیەکانی کوالیتی گەشتیاری

دەستپێشخەریەکانی کوالیتی گەشتیاری لە کوردستان لە کاتی ئێستادا تەنها بریتین لە سیستەمی پۆلینکردنی گەشتیاری بە گوێرەی ئەستێرەکان بۆ شوێنە خزمەتگوزاریەکان مانەوە و چێشتخانەکان.

سیستەمی ئەستێرەکان بۆ پۆلینکردنی گەشتیاری لە کوردستان:

- سیستەمی ئەستێرەکان بۆ پۆلینکردنی بۆ شوێنە خزمەتگوزاریەکان مانەوە و چێشتخانەکان تاکە پرۆگرامی کوالیتی پەیڕەوکراوە ئێستا لە کوردستان.
- لە سەرەتای ساڵی 2012 چەند بنەمایەکی رێنمایی نوێ دەرچوون بە مەبەستی دووبارە رێکخستنەوە و هەڵسەنگاندنەوەی ئەو سیستەمە.
- زیادبوونی بەرچاو لە ژمارەی هۆتێلە نوێیەکان (زیادبوونی 20٪ لە نێوان ساڵانی 2010 – 2012) هۆکاری دووبارە رێکخستنەوەی سیستەمەکەیە.
- کەتەلۆگی نوێی پێوەرەکان زیاتر لە 50٪ی پێوەرە نێودەوڵەتیەکانی جێبەجێ نەکردووە.
- پەیڕەوکردنی سیستەمی نوێی پۆلینکردن بە گوێرەی پێوەرە نێودەوڵەتیەکانی کوالیتی ، بەو شێوەیەی کە لە "رێبەری بنەما و پێوەرەکانی پۆلینکردنی دامەزراوە گەشتیاریەکان لە هەرێمی کوردستان".

هەیکەلیەتی سیستەمی ئەستێرەکان

11-3-2 دەستپێشخەریەکانی باشکردنی بەڕێوەبردنی جۆری لە کەرتی گەشتیاری

1- دانان و جێبەجێکردنی پرۆگرامی "کوالیتی گەشت وگوزار لە کوردستان"

پرۆگرامی "کوالیتی گەشت وگوزار لە کوردستان" لەسەر دوو ڕێڕەو دەوەستێت:

أ) کوالیتی خزمەتگوزاری

- فێرکردن و ڕاهێنانی کارمەندان لە شوێنی خزمەتگوزاریەکان و چێشتخانەکان و ئاژانسەکانی گەشتکردن و ڕێکخەرانی گەڕانە گەشتیاریەکان و کۆمپانیا بەکارخەرەکانی ناوچە گەشتیاریەکان، ... هتد.

- دامەزراندنی میکانیزمەکانی چاودێری بۆ زامنکردنی کوالیتی خزمەتگوزاریەکان.

- وەبەرهێنان لە بواری پرۆگرامسازی و پاڵپشتیکردنی پێوەرەکانی خزمەتگوزاری کۆمپانیا گەشتیاریەکان.

ب) کوالیتی کەرەستەکان

- باشکردنی کوالیتی لە رێگەی نوێکردنەوە و دووبارە دانانەوەی کەرەستە و کەلوپەلەکانی دامەزراوە گەشتیاریەکان و شوێنەخزمەتگوزاریەکانی مانەوە و چێشتخانەکان و ئاژانسەکانی گەشتکردن و رێکخەرانی گەڕانە گەشتیاریەکان.

- باشکردنی جۆری دیاردە سەرنجڕاکێشە گەشتیاریە تایبەتە هەنووکەیەکان.

- باشکردنی کوالیتی ناوچە سەرنجڕاکێشە گەشتیاریەکانی سەر بە دەوڵەت.

2- پرۆگرامی کوالیتی پێویستە گشت چین و بەشەکانی پیشەسازی گەشت وگوزار لە کوردستان لە خۆ بگرێت.

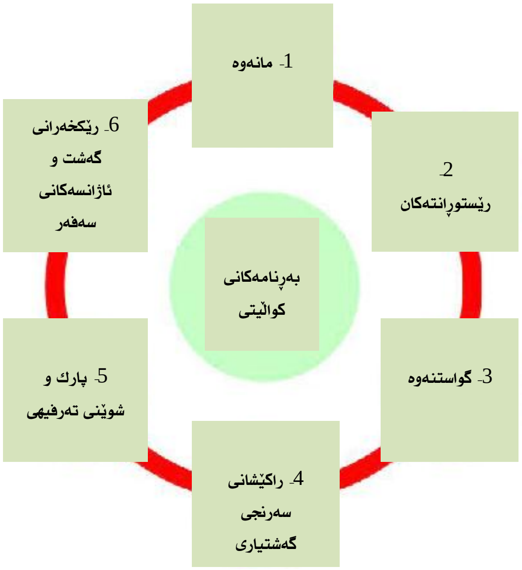

3- سەرکەوتنی پرۆگرامی کوالیتی لەسەر چوار بنەما وەستاوە

- راهێنانی کارمەندان:

رێکخستن و ئەنجامدانی خولی راهێنان و شیاندن بۆ کارمەندانی گشت کەرتە گەشت وگوزاریەکان بە هەماهەنگی لەگەڵ دەستەی گشتی گەشت وگوزار .

- پرۆگرامە پاڵپشتیکارەکان:

پەرەپێدانی پرۆگرامەکان بۆ پاڵپشتیکردن و بەهێزکردنی دامەزراوە گەشتیاریەکان لە رووی کەلوپەل و نوێکاریەوە (بەخشینی لە رسووماتی گومرگەکان و قەرزی گەشتیاری.. هتد) و باشترکردنی کوالیتیەکەیان.

- پێوەرەکانی کوالیتی :

فراوانکردنی جێبەجێکردنی سیستەمی پێوەرەکانی کوالیتی ، بۆ ئەوەی بە تەنها شوێنە خزمەتگوزاریەکانی مانەوە و چێشتخانەکان نەگرێتەوە.

- خەڵاتی ساڵانە بۆ کوالیتی :

کۆمپانیا و دامەزراوە گەشتیاریە پێشەنگەکان لە کوردستان خەڵات دەکرێن بەمەبەستی هاندانی دامەزراوەکانی تر تا کارەکانیان باشتر بکەن.

4- دانانی پرۆگرامی راهێنانی مەڵبەندی بۆ بەرزکردنەوەی ئاست و توانای کارمەندان

پێکهاتە سەرەکیەکانی پرۆگرامی راهێنانەکە ئەم خاڵانە لە خۆ دەگرێت:

- **کۆڕێکی گەشتیاری تایبەت لە چوارچێوەی پرۆگرامی باشکردنی کوالیتی .**
- **پرۆگرامەکە لە چەند رێرەوێکی فێرکاری پێك دێت کە یەکەی فێرکردن و راهێنانی جیا جیا لە خۆ دەگرێت، هەریەکە لەو رێڕەوانە ئاراستەی گروپێکی دیاریکراوی کارمەندانی بوارە گەشتیاریەکان دەکرێن.**
- **پێویستە حکوومەت پاڵپشتی لەو پرۆگرامە بکات و، خاوەنکاریش رسووماتەکانی تری بەشداریکردن لە کۆڕەکانی ئەو پرۆگرامە بدات.**

5- چڕکردنەوەی کاریگەری پرۆگرامی باشکردنی کوالیتی لەسەر یەکە گەشتیاریە هەنووکەیەکان

بنەما سەرەکیەکان :

- **باشکردنی کوالیتی مەرجی پاڵپشتیکردنی پرۆژەی وەبەرهێنەرانی کەرتی تایبەتە.**
- **ئەو کۆمپانیایانەی لە کەرتەکانی گەشت وگوزار دا کار دەکەن -هۆتێلەکان، چێشتخانەکان، شوێنەکانی سەرنجراکێشانی گەشتیاران، پارکەکان، ئاژانسەکانی گەشتکردن، رێکخەرانی گەڕانە گەشتیاریەکان- دەتوانن داوای بەدەستهێنانی ئەو پاڵپشتیە بکەن.**
- **پێشینەیی بۆ ئەوانەیە کە کەوتوونەتە ناوچە گەشتیاریە باش و ئایندە گەشەکان.**

- بەشێكی پاڵپشتیەكان بۆ پارەداركردنی دەستپێكردنی پرۆژەگەلی وەبەرهێنەرانی كەرتی تایبەت تەرخان دەكرێت.

- پاڵپشتیكردنی بنكە گشتیەكان پێویستە جەخت لەسەر فاكتەرەكانی سەرنجراكێشانی گەشتیاری بكاتەوە.

پێكهاتە سەرەكیەكانی پرۆگرامی پاڵپشتی راهێنان

- دەتوانرێ مەسەلەی پێدانی سلفەی بێ وەرگرتنەوە تاوتوێ بكرێت بۆ پرۆژە گەشتیاریەكان بە رێژەی 20٪ لە كۆی وەبەرهێنانەكانی پرۆژەكە، بە رادەیەكیش كە زیاتر نەبێت لە 0.5 ملیۆن دۆلاری ئەمریكی بۆ یەك پرۆژە.

- ماوەی پرۆگرامی پاڵپشتیەكە پێویستە دەستنیشان بكرێت و ئەنجامدانی پرۆژەكانیش پێویستە گونجاو بێت لەگەڵ بەها خەرجكراوەكانی بودجەی پرۆگرامی پاڵپشتیەكە.

- پێویستە گونجان و هەماهەنگی بكرێت لە نێوان كۆی گشتی پرۆگرامی پاڵپشتیەكە و بەها تەرخانكراوەكان بۆ وەبەرهێنان لە پرۆژەی نوێ.

6- ئاراستەكردنی سیستەمەكانی پێوەری كوالیتی بەرەو بەرزكردنەوەی ئاستی كوالیتی بۆ گشت پێشكەشكارانی خزمەتگوزاریە گەشتیاریەكان

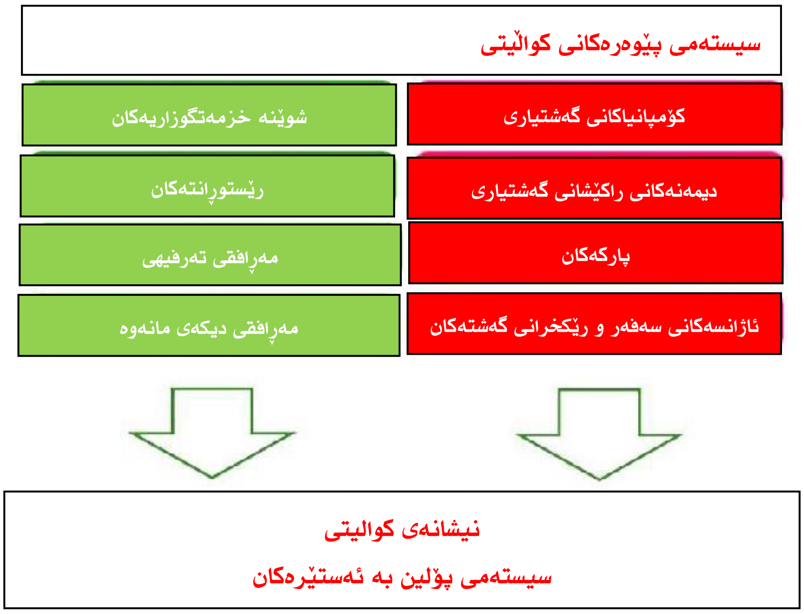

سیستەمی پۆلینکردن بە رێگەی ئەستێرەکان :

- سیستەمی پۆلینکردن بە رێگەی ئەستێرەکان بۆ بنکەکانی مانەوە و چێشتخانەکان لە راستیدا پێشتر هەبووە، بەڵام پێویستە گونجاوتر بکرێت لەگەڵ پێوەرە نێودەوڵەتیەکان .

نیشانەی کوالیتی :

- تا ئێستا هیچ یەکێك لە پێشکەشکارانی خزمەتگوزاریەکانی تر پۆلین نەکراون جگە لە شوێنەخزمەتگوزاریەکان و چێشتخانەکان.

- مەبەست تێیدا بریتیە لە هێنانەکایەی نیشانەیەکی کوالیتی بۆ زامنکردنی ئاستی کوالیتی و سەلامەتیی ئەو خزمەتگوزاریانە.

7- هاندانی پرۆژە گەشتیاریەکان بە گوێرەی پێوەرەکانی کوالیتی خزمەتگوزاریە گەشتیاریەکانیان بۆ بەرەوپێشبردنی گەشت وگوزار و کردنی بە پێشەنگ.

هەندێك لە هاندەرە پێشنیارکراوەکان ئەمانەن:

- وا باشە خەڵاتێکی ساڵانە بە سەرکەوتووەکانی بواری گەشت وگوزار بدرێت، ئەوەش لە ئاهەنگێکی گەورەدا بەمەبەستی بەرزکردنەوەی هۆشیاری بەرامبەر بە گرنگی گەشت وگوزار .

- دەکرێ ئەو خەڵاتە بە گوێرەی جۆر و پۆلەکانی چالاکیە گەشتیاریەکان پێشکەش بکرێت (وەکوو شوێنەکانی مانەوە و چێشتخانەکان و پارکەکان و بەڕێوەبەرایەتی دیاردە گەشتیاریەکان و کۆمپانیا گەشتیاریەکان و ... هتد).

- هەر دامەزراوەیەکی گەشتیاری لە کوردستان دەتوانێ بەشداری بکات، بە مەرجێك لەلایەن لێژنەیەکی پسپۆر هەڵسەنگاندنی بۆ بکرێت.

- پێویستە خەڵاتەکە شتێکی تایبەت و دیار بێت، بە شێوەیەك لە شێوەکان ئاماژە بە براندی گەشتیاری هەرێمی کوردستان بکات.

12- تەوەری ستراتیژی چوارەم: پەرەپێدانی ستراتیژیەتی براندی گەشتیاری

دەستەواژەی "براند" واتا ناسنامەی رکابەرانەی بەرهەمێك – ئەمەش سەبارەت بە کوردستان واتا: رووگەی گەشتیاری.

رکابەریکردن لە پیشەسازی گەشت وگوزار دا پێویستی بە پەیڕەوکردن و پێشخستنی شێوازی و بەکارهێنانی کەرەستەی بەبازاڕکردن و کارگێریانەی کارا بۆ گەیشتن بە ئامانجە ویستراوەکان هەیە ، ئامانجەکانیش بریتین لە ئامادەکردنی ژمارەی ئەو گەشتیارانەی سەردانی رووگە گەشتیاریەکە دەکەن و ئەو داهاتەی کە چالاکی گەشتیاری بە شێوەیەکی گشتی بەدەستی دێنێت.

بۆیە وشەی "براند Brand" لە ستراتیژیەتەکانی گەشت وگوزار دا بۆ دەربڕین لە ناسنامەی رکابەریکارانەی رووگە گەشتیاریەکان بەکار دەهێنرێت، تایبەتمەندیەکانیشی بریتین لەمانەی خوارەوە:

- رووگە گەشتیاریەکە ببێتە شتێکی ناوازە و ماوەیەکی زۆر لە هزر و بیرەوەریدا بمێنێتەوە، هەر ئەوەشە وا لە شوێنەکە دەکات جیاواز بێت و دەبێتە بناغەیەکیش بۆ پێگە رکابەریکارانەکەی لە سەر ئاستی جیهانیدا.

- ئەو رووگەیەش شیانی گۆڕانکاریی تێدایە و خۆی بە چەندین شێواز لە بازاڕدا نمایش دەکات بەگوێرەی چەشن و جۆری گەشتیارە بە ئامانجکراوەکان، بەڵام تایبەتمەندیە جەوهەریەکانی چونکە وێنای کرۆك و پوختەی کەسایەتی رووگە گەشتیاریەکە دەکات.

- وەکوو جینەکان وایە کە ناسنامەی رووگەکە دیاری دەکات کە پێویستە بوونی هەبێت و لە گشت هۆکارەکانی پەیوەندیە بازاڕیەکان و رەفتارەکانی دەستە و کەسانی پەیوەندیدار و دابینکارانی خزمەتگوزاریەکان دەربکەوێت.

- وێناکردنی پەیوەندی دینامیکیانە لە نێوان تایبەتمەندیەکانی رووگە گەشتیاریەکە لەگەڵ چۆنیەتیی بۆچوون و دیدی گەشتیارە پێشبینیکراوەکان.

- چۆنیەتی ناسینی شوێنەکە لەلایەن گەشتیاران و ئەو هەستەی کە گەشتیارانی پێشبینیکراو لە بارەی رووگە گەشتیاریەکە لایان دروست دەبێت و، ئەو ئەزمونە کەسیەی لە کاتی بیرکردنەوە لە رووگەکە پێشکەش دەکرێت.

- ناتوانێ بە شێوەیەکی دەستکرد و هەڕەمەکی دروست ببێت، چونکە تایبەتمەندیەکان ناوچە گەشتیاریەکە تێیدا رەنگ دەداتەوە (سروشت، خەڵك، رۆشنبیری، مێژوو)، هەروەها بەو شێوەیەش دێتە کایەوە کە گەشتیاران پێشبینی دەکەن لەگەڵ ئەو بەهایە دەروونی و سۆزدارییەی هاوکات دەبێت لەگەڵ تاقیکردنەوەی لەلایەن گەشتیارانەوە.

12-1 جۆرەکانی براند

چوار جۆر براند هەن، هەریەکەیان تایبەتمەندی خۆی هەیە بە گوێرەی ئەو بوارەی کە وێنای دەکات و ئەو هەڵوێستە رکابەرییەی کە رووبەڕووی دەبێتەوە:

- **براندی خزمەتگوزار: زۆر هەستیارە چونکە خزمەتگوزاریەکان لە رێگەی سومعە و ناوبانگ دەفرۆشێت، ئەوەش زۆر بە ئاسانی لەرزۆک دەبێت.**
- **براندی کەرەستە بەکارهێنراوەکان: بریتیە لە دەربڕین لە ماف موڵکداریێتی و دروستکردن، هەروەها دەتوانێت لە داهێنانی بەرهەمی نوێ یاخود گۆڕینی بەرهەمە کۆنەکان بەکار بهێنرێت.**
- **براندی رووگەی گەشتیاری: کە ئەویش چەند پێکهاتەیەکی سەرەکی تەواو سەربەخۆ و ئاڵۆز لە خۆ دەگرێت: (سروشت، دیمەنەکان، خەڵك، مێژوو، کەلتووری رۆشنبیری، زمانەکان.. هتد) و تێیدا پاڵپشتی و هەستی سۆزداری زۆر گرنگە.**
- **براندی شوێن: براندی شوێن لە رووی نزیکیەوە گشتگیرترە.**

12-1-1 براندی رووگەی گەشتیاری

وشەی "براند" بۆ دەربڕین لە بەرهەمێك یان خزمەتگوزاریەك بەکار دێت لە بەرامبەر رکابەریدا، کەسایەتیەکی دیاریکراو و ناسنامەیەکی رکابەریکارانە بە رووگەی گەشتیاری دەدات لە بەرامبەر رووگە گەشتیاریەکانی دیکە کە بەرکابەری هەرێمی کوردستان دادەنرێن.

تایبەتمەندیەکانی براندی رووگەی گەشتیاری

- **بریتیە لە پوختەی کەسایەتی ئەو رووگەیە کە ماوەیەکی زۆر لە بیرەوەریدا دەمێنێتەوە (Enduring Essence) لە دیدی گەشتیارانی پێشبینیکراو.**
- **بریتیە لە پەیوەندی دینامیکی لە نێوان رووگە و گەشتیارانی پێشبینیکراو.**
- **ناسنامەیەکی تایبەت بە رووگەکە دەدات و لەوانەی تر جیای دەکاتەوە،**

هاوسەنگی پێویستی بە پرۆگرامێکی تێروتەسەل هەیە بۆ پرۆسەی گەشەپێدان، وەکوو هاوبەشیکردن لە سەرچاوە و شارەزایەکان، بەکارهێنانی پێوەر و ستانداردی یەکگرتوو بۆ کوالێتی، هاندانی نوێبوونەوە و باشبوونی بەردەوام.

وای لێ دەکات لە بەرامبەر رکابەرەکانیدا دیار بێت بۆ ئەوەی سەرنجی گەشتیارانی پێشبینیکراو بەلای خۆیدا رابکێشێت.

– براند بریتیە لە دەرەنجامی ئەو بەهایانەیە کە وێنایان دەکات و ئەو هەستانەیە کە شوێنەکە دروستیان دەکات.

– تێکەڵەیەکە لە تایبەتمەندیەکانی شوێنەکە کە وای لێدەکات تایبەت بێت و لە هزردا بمێنێتەوە.

– هەر رووگەیەك "براند"ی تایبەت بە خۆی وەردەگرێت، چونکە ناتوانێت هەر لە خۆیەوە و بە هەڕەمەکی دروست بێت هەرچەندە چەند حاڵەتێکی واش هەن: (دوبەی، لاس ڤێگاس، دیزنی لاند)، ئەو سەرچاوە پاشماوانەش دەتوانرێ بە بەرهەمی نوێ بەهێزتر بکرێن (پارکی تایبەتمەند، دیاردەکان، رێگا شاخەوانیەکان.. هتد).

– پرۆسەی بەرەوپێشبردنی براند پشت بە دەستنیشانکردنی سەرچاوە گەشتیاریە گرنگترەکان دەبەستێت لەگەڵ دۆزینەوەی کرۆکەکەیان (Essence) کە جیای دەکاتەوە و وای لێ دەکات سەرنجڕاکێش بێت بۆ گەشتیاران سەرباری بەبازاڕکردنی چڕوپڕ بۆ ئەو کرۆکە تا لە بیرەوەریی گەشتیارانی پێشبینیکراودا بمێنێتەوە.

براندی رووگەی گەشتیاری بنچینەیە

براند بنچینەیەکە بۆ گشت چالاکیەکانی بەبازارکردنی رووگە گەشتیاریەکە، هەروەها تا رادەیەکی زۆریش رەفتاری پێویست لە گشت تایبەتمەندانی بواری بەبازاڕکردنی گەشتیاری پێك دێنێت لەگەڵ گشت کارمەندان و بەرپرسانی بەڕێوەبردنی چالاکیە گەشتیاریە جۆراوجۆرەکان لە کارمەندانی کەرتی گشتی و کەرتی تایبەت و کۆی خەڵك.

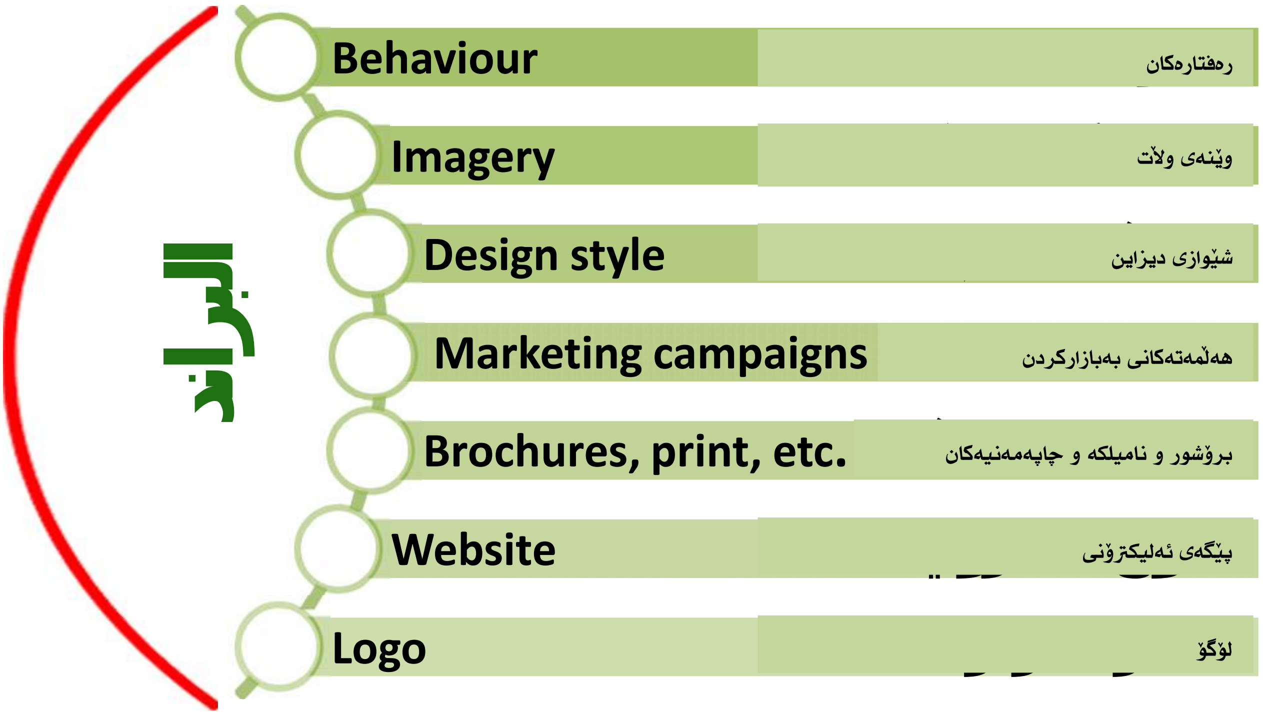

(براندی رووگەی گەشتیاری) بە بەشێکی دانەبڕاو و جیانەکراوە دادەنرێت لە "براندی وڵات / شوێن"، بە شێوەیەکی راستەوخۆیی کاریگەری بەها و رەوشی براندی وڵاتی لەسەرە، هەروەها سوودمەندیش دەبێت لە زیادبوونی بەهای سەرچاوەی کەرتەکانی تر لە رووگە گەشتیاریەکەدا.

تایبەتمەندیە سەرەکیەکانی "براندی وڵات":

- **وێنەی وڵات بە شتێکی زۆر گرنگ دادەنرێت بۆ بەرەوپێشچوون و گەشەسەندنی وەکوو گرنگی لۆگۆ بۆ سەرکەوتنی کۆمپانیاکان لە بازاڕدا، چونکە کاریگەری زۆری هەیە لەسەر رەفتار و سەرنجی ئەو لایەنەی مامەڵەی لەگەڵدا دەکەن (وەکوو وەبەرهێنەرانی بیانی، گەشتیاران، بەکاربەران، خوێندکاران، خاوەنکاران، هاوبەشانی بازرگانی، دەزگاکانی راگەیاندن، حکوومەتەکانی تر، لایەنە پارەدارکارەکان، رێکخراوە نێودەوڵەتیەکان و هیتر).**

چۆن لەگەڵ براند بژین:

- براند تەنها هۆکارێکی پەیوەندی و بەبازاڕکردن نییە.
- رەفتار زۆر گرنگە –لەلایەن دەستە و کارمەندەکانیەوە، هەروەها لەلایەن کەسانی پەیوەندیدار و گشت دانیشتوان (واتا هەر کەسێك کە گەشتیار ببینێت چ بە شێوەی رووبەڕوو و چ لە رێگەی زانیاریە بەردەستەکان یاخود لە رێگەی هەر خزمەتگوزاری و بەرهەمێك لە هەر کەسێکەوە بێت لە رووگە گەشتیاریەکەدا)

رەفتار هەمیشە گرنگترین پێکهاتەی براندی رووگەیە، چونکە گەشتیار لە رێگەی ئەو کەسانەی دەیانبینێت رووگەکە تاقی دەکاتەوە و هەڵیدەسەنگێنێت.

- لەم چەرخەدا، هەموو جیهان بووەتە یەك بازاڕ و تێیدا وڵاتان ركابەری دەكەن لەسەر بەدەستهێنان چەپكێك هەل و مامەڵەی بازرگانی و سیاسی و كۆمەڵایەتی و رۆشنبیری، لەم سۆنگەیەشەوە براندی وڵات دەبێتە شتێكی زۆر گرنگ و بایەخدار، چونكە یارمەتیدەر دەبێت لەوەی كە بە خێرایی بڕیار لەسەر هەڵبژاردنی بدرێت، وەك چۆن لۆگۆی بازرگانی كۆمپانیاكان یارمەتیدەرە لە بڕیاری كڕین.

- وێنە و ناوبانگی وڵات بە گرنگترین پێكهاتەی پیشەسازی گەشت وگوزار دادەنرێت، چونكە دەستنیشانكاری راددەی ئاسانی و گرانی و ئاڵۆزی و راستگۆیی پرۆسەی بەبازاڕكردنی ئەو وڵاتەیە لە رووی گەشتیاریەوە.

- ئەگەر بەرهەمهێنەر براندێكی بەهێزی هەبێت (Brand Equity) ئەوا بەهایەكی گەورەی دەبێت لەلای بەكاربەر و بەم شێوەیەش دەتوانێت بەردەوام بێت لە نوێبوونەوە و فرۆشتنی سەركەوتووانە، هەروەها هەوڵ و ماندووبوونێكی كەمتری دەوێت بۆ بەبازاڕكردن.

- پێویستە كارگێڕی رووگەی گەشتیاری براندێكی بەهێزی هەیە بەڕێوەبەرایەتی بەردەوام بەرەو باشبوون و نوێبوونەوە بچێت لە كارەكانیدا بۆ ئەوەی پێگەی خۆی بپارێزێت، ئەوەش خۆی لە خۆیدا ئامانج نیە، بەڵكو هۆكارە بۆ بنیاتنانی وێنە و ناوبانگی وڵات.

- براندی باش رەنگدانەوەی كۆمەڵگایەكی گەشەسەندوو و دادپەروەرە كە تێیدا حوكمڕانیی هۆشمەندانە پەیڕەو دەكرێت. بەڵام بەدەستهێنانی ئەمە پێویستی بە ماوەیەكی دوورودرێژ و چەند نەوەیەك هەیە، بۆیە گرنگیدان بە بەكارهێنانی تەكنیكەكانی براند دەكرێ لەم كاتەدا كورتتر بكرێنەوە. لێرەشدا پێویستە رەچاو و تێبینیی گرنگی فاكتەرەكانی بابەتیبوون و راستگۆیی بكرێت بە شێوەیەك كە وێنە و براندی وڵات لەگەڵ واقیعەكەدا گونجاو بن، هەروەها شتێكی ئاساییە كە توخمەكانی حەز و ئارەزووی ئامانجدار زیاد بكرێن كە كۆمەڵگە كار بۆ بەدەستهێنانیان دەكات.

12– 2 بەرەوپێشبردنی براند

پرۆسەی پەرەپێدان و بەرەوپێشبردنی براندی رووگەی گەشتیاری پرۆسەیەكی ئاڵۆزە، ئاوێتە و كارلێكی چەندین فاكتەری سەرەكیە بۆ دڵنیابوون لە گەیشتن بە براندێكی باش.

گرنگترین خاڵە هەستیارەکانی سەرکەوتن بریتین لە:

- **تێگەیشتنی باش بۆ بازاڕی سەرچاوەی رووگە گەشتیاریەکە.**
- **تێگەیشتنێکی روون بۆ رەوشی رکابەریی رووگەکە، خاڵەکانی هێز و لاوازیەکەش رێژەییە.**
- **سەرکردەیی براند و ئەو پاڵپشتیەی بۆی بەردەست کراوە لەلایەنە باڵاکانەوە بە جۆش و خرۆش و ئامادەییەکی بەهێز.**
- **پەیوەندی بەردەوام لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان بە سیفەتی هاوبەش نەک تەماشاکار.**
- **پشتبەستن و کارپێکردنی براند لەلایەن گشت لایەنە پەیوەندیدارەکانی رووگە لە بواری پەیوەندیەکانی بەبازاڕکردندا.**
- **پابەندبوونی درێژخایەن بۆ ئەوەی براندەکە هێزێکی رکابەریکارانە لە بازاڕی گەشت وگوزار دا بەدەست بێنێت.**
- **دەستەی گشتی گەشت وگوزار هەڵبستێت بە دیارخستن و پیشاندانی براند لە هەوڵەکانی بەبازاڕکردندا.**

12–2–1 هەنگاوی یەکەم

لە هەنگاوی یەکەمی بەرەوپێشبردنی براندا پێویستە هەڵسەنگاندنێکی قووڵ بۆ رووگە گەشتیاریەکە بکرێت و تێیدا باس لە بەرهەمە گەشتیاریە هەنووکەیەکانی هەرێم بکرێت کە پێکهاتوون لە پێکهاتە و سەرچاوە سەرەکیەکان (سروشت، کەلتووری، گەشت وگوزاری شارەکان، خۆشی و رابواردن)، شانبەشانی ئەنجامدانی هەڵسەنگاندن بۆ رادەی رکابەریکردنیان و چۆنیەتیی بەرەوپێشبردنیان.

بەرهەمە گەشتیاریەکان

سروشتی	کەلتووری	شاری هەولێر وەکو نموونە
ئەشکەوتەکان	مۆزەخانەکان	خاڵەکانی سەرنجراکێشانی گەشتیاری
تافگەکان	شوێنە مێژووییەکان	شوێنی خزمەتگوزاری
شوێنەکانی حەوانەوە و سەبووری	تەلارە دێرینەکان و ناوچە شوێنەواریەکان	یەکەکانی بازاڕ و مۆڵەکان
دەریاچەکان	چالاکیە کەلتووریەکان	یەکە گەشتیاریەکانی ناو شار
چیاکان	کارتە یادگارییە کوردیەکان	شوێنەکانی خۆشی و یاریی منداڵان
ناوچە سروشتیەکان	رێگای گەشتە رۆشنبیریەکان	یەکەکانی گەشت وگوزاری بازرگانی
دۆڵەکان	شوێنەکانی حاجیان	دیاردە و شوێنە گرنگەکان
ئاوی کانزایی		یەکە رۆشنبیریەکان
باخچە و سەیرانگاکان		

هەر سێ سەرچاوە سەرەکیەکان لەسەر ئاستی ناوخۆ توانای رکابەری بەرزیان هەیە:

- سێ سەرچاوە سەرەکیەکە رکابەریکردنێکی بەرزیان لەسەر ئاستی ناوخۆ هەیە (ناوەڕاست و باشووری عێراق)، ئەمەش شتێکی زۆر گرنگە چونکە زۆربەی گەشتیارانی هەرێم لە ناوەڕاست و باشووری عێراقەوەن، واش پێشبینی دەکرێت کە ئەم کەرتە گرنگترین بێت لە داهاتووی نزیک و ناوەڕاست.

- سەرچاوەی "ئەزموونی سروشت" توانایەکی بەرزی رکابەریی لەسەر ئاستی ناوخۆ هەیە، چونکە زۆربەی وڵاتانی دراوسێی هەرێم فرەیی و جۆراوجۆریی ناوچە سروشتیەکانیان نیە (تاڤگە، چیا، دەریاچە).

- سەرچاوەی "کەلتوور و رۆشنبیریی کوردی" توانایەکی بەرزی رکابەریکردنی هەیە لەسەر ئاستی جیهانی.

- زۆربەی ناوچەکان پێداویستی و توخمی سەرەکی بنەماکانی گەشت وگوزار یان تێدا نیە، وەکوو گەیاندن و رێگای گەیشتن پێیان.

- ئەگەری گەیشتن بە زەحمەتیەکی مامناوەند لە رووی "ئەزموونی سروشتی"، بە هۆی ئەوەی زۆرێك لەو ناوچانە بە شێوازێکی گەشتیاریانە بەرەو پێش نەبراو (نموونە: زۆرێك لە ئەشکەوتەکان).

- هەمان شت جێبەجێ دەبێت لەسەر سەرچاوەی "کەلتووری"، چونکە سەرەڕای هەبوونی ژمارەیەکی زۆر لە ناوچە مێژوویيە دێرینەکان کە جێگەی سەرنجڕاکێشانن لە سەرانسەری هەرێمی کوردستاندا، بەڵام زۆرینەیان بە باشی بەرەو پێش نەبراون بۆ ئەوەی سەرنجی گەشتیاران رابکێشن.

- توانای گەیشتن بۆ شاری هەولێر لە ئاستێکی بەرزدایە.

12-2-2 هەنگاوی دووەم

هەنگاوی دووەمی بەرەوپێشبردنی براند بریتیە لە شیکردنەوەی چینەکانی بازاڕ.

هەرێمی کوردستان، هەروەها باشوور و ناوەڕاستی عێراق بە بازاڕی سەرەکی کوردستان دادەنرێن، دوای ئەوانیش وڵاتە دراوسێیەکانی هەرێم دێن ئینجا وڵاتانی دەرەوەی رۆهەڵاتی ناوەڕاست.

أ: بازاڕە سەرەکیەکان
هەرێمی کوردستان و ناوەڕاست و باشووری عێراق

ب: بازاڕە گەشەسەندووەکان
ولأتانی دراوسێ، ولأتانی عەرەبی، باشووری عێراق و ناوچە سنووریەکان لەگەڵ تورکیا

ت: بازاڕە ئایندەگەشەکان
ولأتانی دەرەوەی ناوچە عەربیەکان، بەتایبەتی ولأتانی هەناردەکار، وەکو: ئەڵمانیا و بەڕیتانیا

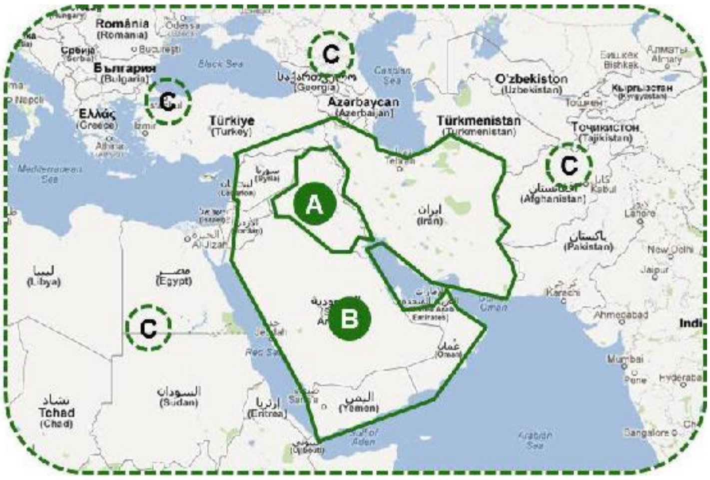

بازاڕە سەرەکیەکان

گەشتیارانی ناوخۆیی و ئەوانەی لە ناوەڕاست و باشووری عێراقەوە دێن، گرنگتری بازاڕی بە ئامانجکراون بۆ کوردستان.

تایبەتمەندیەکانی گەشتکردن بۆ گەشتیارانی ناوخۆیی و باشووری عێراق:

- زۆربەی دانیشتوانی هەرێمی کوردستان و ناوەڕاست و باشووری عێراق توانایان نیە پشووەکانیان لە دەرەوەی وڵات بەسەر ببەن.
- زۆربەیان لە کاتی وەرزی هاوین و بۆنە ئاینیەکان و جەژنەکان گەشت دەکەن.
- دانیشتوانی هەرێمی کوردستان و ناوچەکانی تری عێراق لە کاتی وەرزی هاویندا روو لە ناوچە سروشتیەکان و شاخاویە ساردەکان دەکەن کە ئاویان تێدایە.
- ئارامی و ئاسایش گرنگترین هاندەری ئەوانەیە کە لە ناوەڕاست و باشووری عێراقەوە سەردانی هەرێم دەکەن.
- زۆربەی ئەوانە لەگەڵ خێزانەکانیان گەشت دەکەن.
- گەشتکردن بە شێوەی گروپ لە نێو گەشتیارانی باشوور و ناوەڕاست زۆر باوە.
- بە شێوەیەکی گشتی ئامانج لەو گەشتانە کات بەسەربردن و خۆشی وەرگرتنە.

وا پێشبینی دەکرێت کە لە ئاسۆی ساڵی 2025یشدا ئەو بازاڕە سەرەکیانە وەکوو خۆیان بمێننەوە و گرنگترین بن، بەڵام ڕێژەیان لە کۆی گەشتیاران کەمتر دەبێتەوە، بە هەمان شێوە سەبارەت بە گەشت وگوزاری بازرگانیش.

بازاڕە گەشەسەندووەکان :

وڵاتانی عەرەبی و وڵاتانی دراوسێ بازاڕێکی گەشتیاری گەشەسەندوون بۆ کوردستان.

تایبەتمەندیەکانی گەشتیارانی هاتوو لە وڵاتانی عەرەبی و وڵاتانی دراوسێوە:

- **گەشت وگوزاری هاوینە گرنگترین جۆرەکانی گەشت وگوزارە لە بازاڕە ئایندە گەشەکان.**
- **زیادبوونی گەشتیاران (بە تایبەت ئەوانەی لە نیمچە دوورگەی عەرەبیەوە دێن) لە ماوەی ساڵانی رابردوو.**
- **گەشتیاران پێشبینی خزمەتگوزاریەکی نایاب و گونجاو دەکەن کە بە گوێرەی پێداویستیەکانیان بێت.**
- **گرنگترین ئەو چالاکیانەی ئەوان ئەنجامی دەدەن بریتیە لە گەڕان و سەیران و کڕینی کەلوپەل.**
- **ئەو کوردانەی لە وڵاتانی دراوسێدا دەژین بە گروپێکی گرنگ و بە ئامانجکراو دادەنرێن لە بازاڕە ئایندە گەشەکاندا.**

لە رووی رووتێکردنی گەشتیاریەوە، بازاڕە گەشەسەندووەکان پشکێکی گەورەتریان هەیە، بە تایبەت لە گەشت وگوزاری رابواردن و خۆشی، ئەمەش بە بەرەوپێشبردنی خزمەتگوزاریە گەشتیاریەکان کە بە پێوەر و ستانداردی جیهانی وەدەست دێت.

بازاڕە ئایندەگەشەکان:

دەتوانرێ بۆ ئاسۆی ساڵی 2025، وڵاتانی دەرەوەی نیمچە دوورگەی عەرەب بە بازاڕی ئایندەگەشەکان Niche Market دابنرێن.

تایبەتمەندیەکانی گەشتکردن لە بازاڕە ئایندەگەشەکان

- **ولاتانی دەرەوەی نیمچە دوورگەی عەرەبی ریگە و ئەگەری زۆر و فراوانیان لە بەردەمدایە بۆ گەشتکردن.**
- **گەشتیارانی هاتوو لەو بازاڕانەوە شارەزاییەکی درێژیان هەیە و، پێشبینی ئۆفەری گەشتیاری تایبەت بە خۆیان و جێبەجێکردنێکی لێهاتووانە دەکەن.**
- **ئاسایش و سەقامگیری فاکتەری سەرەکین بۆ گەشتیارانی ولاتانی نویٚ.**
- **رەسەنایەتی رووگە گەشتیاریەکان رووبەرێکی زۆر لە گرنگیپێدانی گەشتیاران داگیر دەکات.**
- **کەرەستە و شێوازەکانی گرتنی پێشوەختە لە رێگە ئینتەرنێت و زانیاریەکان بە شێوەی ئەلیکترۆنی بۆ هەموو لایەك فەراهەم بکرێن.**
- **زۆریی بژاردە و ئەگەرەکان لە بەردەم گەشتیاراندا لە نێوان جۆرەکانی گەشت وگوزار (رۆشنبیری، سروشت، شارەکان...).**
- **کوردانی دەرەوەی ناوچەی نیمچە دوورگەی عەرەب گروپێکی گرنگ و بە ئامانجکراون لە بازاڕە ئایندەگەشەکاندا.**

12–2–3 **هەنگاوی سێیەم**

هەنگاوی سێیەم لە پرۆسەی بەرەوپێشبردنی براند بریتیە لە ئەنجامدانی شیکردنەوەی چوار لایەنە (بۆ خاڵەکانی هێز ولاوازی، هەل و مەترسیەکان) بۆ پیشەسازی گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان.

12–2–4 **هەنگاوی چوارەم**

هەنگاوی چوارەم لە پرۆسەی بەرەوپێشبردنی براند بریتیە لە شیکردنەوەی لایەنە پەیوەندیدارەکان Stakeholders.

لەم هەنگاوەدا هەست و بۆچوونی لایەنە پەیوەندیدارەکان دیار دەکرێت لە رێگەی دیدارە کەسیەکان و لە رێگەی ئەو وۆرکشۆپانەی بەشداریی تێدا دەکەن و بە تایبەت بۆ گەیشتن بە زانیاری پێویست ئامادەکراون.

بۆچوونەکان لە بارەی هەرێم وەکوو رووگەیەکی گەشتیاری

- **هەرێمی کوردستان رووگەیەکی گەشتیاریە بۆ دانیشتوانی ناوەڕاست و باشووری عێراق.**
- **هەرێمی کوردستان مێژوویەکی دێرینی هەیە ، بەرەوپێشچوونی کەلتوورەکەشی هەلێکی گەورەیە بۆ بەرەوپێشبردنی گەشت وگوزار .**
- **هەرێمی کوردستان سروشتێکی سەرنجڕاکێش و نایابی هەیە بە بەراورد لەگەڵ ناوچەکانی دەوروبەر.**
- **هەرێم مایەی شانازیی گەلی کورد و کەلتووری کوردییە.**

5–2–12 هەنگاوی پێنجەم

هەنگاوی پێنجەم لە پرۆسەی بەرەوپێشبردنی براند خۆی لە ناسین و زانینی بۆچوونەکانی بەکاربەردا دەبینێتەوە لە رێگەی ئەنجامدانی دیداری چڕوپڕ لەگەڵ رێکخەران و کارمەندانی گەڕانە گەشتیاریەکان. هەر بۆ ئەو مەبەستەش، حەز و هەستی بەکاربەر لە رێگەی ئەنجامدانی رووپێوێکی ئامارییانە بۆ ئەو ناوچە شوێنەواریە کە زۆرترین سەردانی بۆ دەکرێ لە هەرێمی کوردستان، ئەمەی خوارەوەش گرنگترین ئەنجامەکانی ئەو رووپێوەیە:

هاندەرە سەرەکیەکانی گەشتکردن :

گەشتیاران ئێستا بۆ دوو هۆکاری سەرەکی سەردانی هەرێمی کوردستان دەکەن:

- **چێژ وەرگرتن لە شوێنە سروشتیەکان (36٪ لە کۆی بەشداربووانی راپرسی).**
- **چێژ وەرگرتن لە ئاووهەوای هاوسەنگ و فێنك لە هەرێمی کوردستان (30٪).**

12–2–6 هەنگاوی شەشەم

هەنگاوی شەشەمی پرۆسەی بەرەوپێشبردنی براند بریتیە لە شیکردنەوەی رکابەران، رەنگە رکابەرە سەرەکیەکانی هەرێمی کوردستان بە گوێرەی سەرچاوەی بازاڕەکانی گەشت وگوزار بگۆڕێن.

- **زۆربەی گەشتیاران ئۆتۆمبیل/پاس بەکار دێنن لە بازاڕ سەرەکیەکانەوە (هەرێمی کوردستان، ناوەڕاست و باشووری عێراق) بۆ گەیشتن بە هەرێمی کوردستان.**

- **گەشتیارانی هاتوو لە ناوەڕاست و باشووری عێراق دەتوانن بە ئاسانی بە ئۆتۆمبیل بگەنە هەرێم بە ماوەی (5–9) سەعات.**

- **رکابەرە سەرەکیەکانی هەرێمی کوردستان (لە دیدی بازاڕە سەرەکیەکانەوە) بریتین لەوانەی کە گەیشتن پێیان دەتوانرێ بە ئۆتۆمبیل و بە خێرایی بێت، ئەو رووگانەش بریتین لە:**
  - **ناوەڕاست و باشووری عێراق.**
  - **ناوچەی باشووری تورکیا.**
  - **ناوچەی باکووری سووریا.**
  - **ناوچەی رۆژئاوای ئێران.**
  - **ناوچەی باکووری شانشینی عەرەبی سعوودی.**
  - **کوێت.**

- **گەشت وگوزار پیشەسازیەکی دواکەوتووە لە گشت ئەو ناوچانەی لە سەرەوە باس کران، جگە لە کوێت نەبێت.**

هەرێمی کوردستان چەندین خاڵ و تایبەتمەندی رکابەریانەی هەیە سەبارەت بە سەرچاوەی بازاڕە سەرەکیەکان:

- ئاووهەوایەکی فێنکتر لە مانگە گەرمەکانی هاویندا.
- دەوڵەمەندە لە رووی سەرچاوە سروشتیەکان (چیاکان، دارستان، سەرچاوە ئاویەکان)
- گەیشتن بە ناوچە شاخاویەکان توانراوە و ئاسانە.
- پێویست بە ڤیزا ناکات.
- پێویست بە پەرینەوەی سنوورە نێودەوڵەتیەکان ناکات.
- ئاستی ئارامی و ئاسایش.

وڵاتانی ناوچەکە ئەوانەی کە لە رووی پیشەسازی گەشت وگوزار یەوە دەوڵەمەندن، رکابەری سەرەکین لە بازاڕە گەشەسەندوو و تایبەتمەندەکاندا.

- ولاتانی دراوسێی کوردستان یاخود ولاتانی دوورگەی عەرەبی بە شێوەیەکی گشتی بە رکابەری پێشبینیکراو دادەنرێن.

- هەندێك لە ولاتانی دراوسێ بە رکابەری هەرێم دانانرێن لە رووی گەشتیاریەوە بە هۆی نائارامی و خراپیی رەوشی ئەمنی و سیاسی تێیاندا، بەلام ئەم واقیعە لە داهاتوودا رەنگە بگۆڕێت.

- ئەو ولاتانەی کە لە کاتی ئێستادا دەکرێ وەکوو رکابەری کوردستان سەیر بکرێن ئەمانەن:

  - o تورکیا
  - o ئەردەن
  - oئیماراتی عەرەبی یەکگرتوو
  - o لوبنان
  - o عومان
  - o بەحرێن
  - o قەتەر

کەلتووری کوردی

کەلتوور و رۆشنبیریی کوردی فاکتەرێکی جیاکەرەوەیە لە لایەنە گەشتیاریە گەشەسەندووەکان/تایبەتمەندەکان:

- جگە لە فاکتەری کەلتووری کوردی، لە کاتی ئێستادا هیچ باشتربوون و پێشینەییەکی روون لەگەڵ رووگە گەشتیاریە جیهانیە رکابەرەکاندا بوونی نیە، بە تایبەت لە کاتێکیشدا کە گەشەپێدانی گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان هێشتا لە قۆناغەکانی سەرەتاییدا.

- سەرباری ئەوەش، هەرێم دەتوانێت بە کۆمەڵێك لە بەرهەمە گەشتیاریەکانی رکابەری بکات (سروشت و چیاکان) بۆ گەشتیارانی ناوچە دەشتاییەکان وەکوو سعوودیە و سووریا و کوێت (دەبێ ئەوەش بزانرێت کە ئەو بەرهەمانە لە چەند ولاتێکی تری نزیکیش هەن وەکوو لوبنان یەمەن و سوڵتاننشینی عومان).

- لەگەڵ سەرەتاکانی بەرەوپێشچوونی گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان، دەتوانرێت هەندێك فاکتەری جیاکەرەوەی تریش زیاد بکرێن، وەکوو:

+ **رێگای شاخەکانی کوردستان.**

+ **بەرەوپێشبردن و باشترکردنی خزمەتگوزاری گەشتیاری چیایی وسروشتی لە ناوچەکە.**

+ **بەئامانجکردنی چەند جۆرێکی گەشتیاری دیاریکراو، وەکوو خێزانەکان.**

7-2-12 هەنگاوی حەوتەم

هەنگاوی حەوتەم بریتیە لە بەرەوپێشبردنی براند بە بەکارهێنانی شێوازی هەرەم "قووچەك" یاخود شێوازی "پرۆسەی براند".

نموونەی هەرەمەکە لە شەش چین پێکهاتووە بۆ بەرەوپێشبردنی براند بە پشتبەستن بە سەرچاوە سەرەکیەکانی رووگەی گەشتیاری.

هەرەمی براند نموونەیەك دەستەبەر دەکات بۆ بنیاتنانی براند کە بنچینەکەی بریتیە لە سەرچاوە سەرەکیەکانی رووگە گەشتیاریەکە.

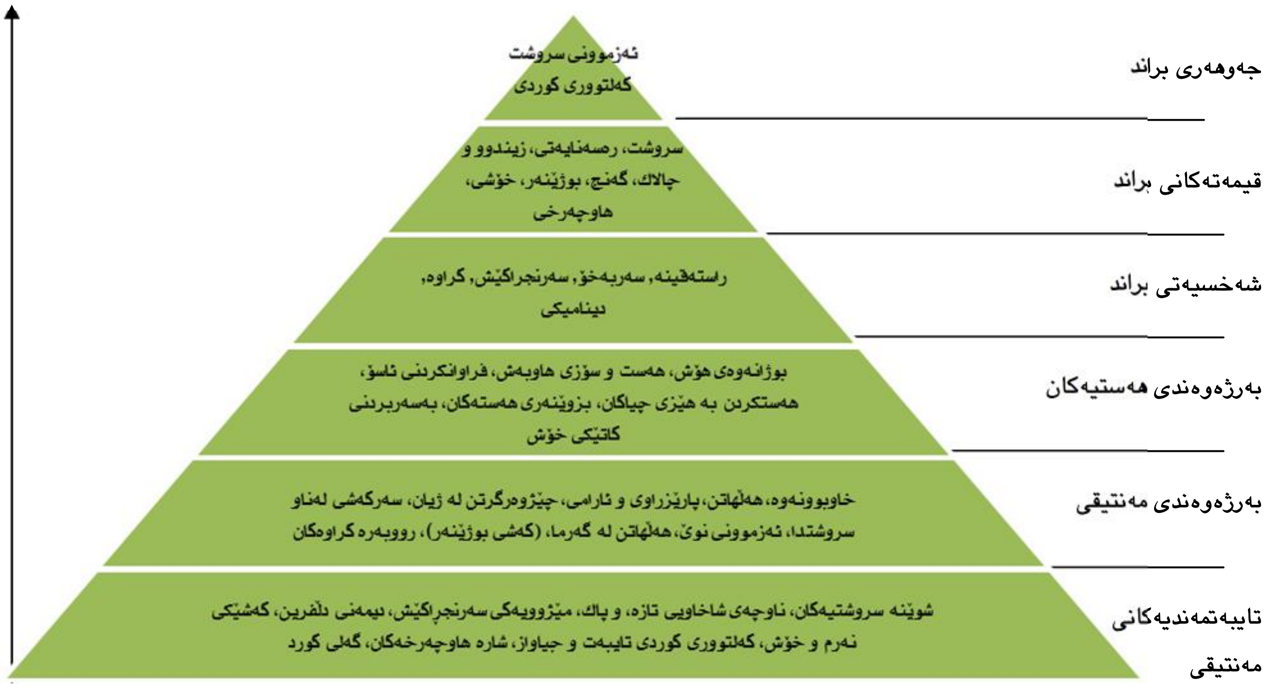

3–12 لۆگۆ

لۆگۆ بریتیە لە نیشانەی رووگەی گەشتیاری و کاریگەری دیدەی راستەوخۆی هەیە، پەیوەستە بە تێکستی نووسراو لە بارەی رووگە گەشتیاریەکە. بۆیە پێویستە لۆگۆکە درەخەری خاڵە بەهێزەکانی گەشت وگوزاری کوردستان و تایبەتمەندیە جیاکەرەوەکانی هەرێم بێت. دیزاینی سەرنجڕاکێش بۆ لۆگۆ شتێکی بنچینەییە بۆ ئەوەی ئەو لۆگۆیە کاریگەریەکی راستەوخۆ و دەستبەجێی هەبێت، بە شێوەیەك کە هەستێکی بەهێز دروست بکات و بۆ ماوەیەکی زۆر بمێنێتەوە.

پێشنیارەکانی لۆگۆ

وا باشە لۆگۆ ئەو پێکهاتانە لە خۆ بگرێت کە ئاماژەن بە سروشتی کوردستان، یاخود ئاماژە بە پێکهاتەیەکی دەگمەنیان بکات. بۆ ئەو مەبەستەش داوای یارمەتی لە کۆمپانیای جیهانی تایبەتمەند لە بواری پەیوەندی بەبازاڕکردن "لیۆ پرینت" کراوە بۆ دیزاینکردنی ئەگەرەکانی لۆگۆ، ئەم ئەکەرانە پێشنیار کراون:

ئەگەری ژمارە (1): گوڵیك و باڵندە

گوڵیکە بەهار (گوڵی تولیپ) گوڵێکی ناسراوە لە سەرانسەری جیهاندا و لە چیاکانی کوردستان و سروشتەکەی دەرکەوتووە، ئەمەش وا دەکات ببێتە سیمبولێکی زیندوو بۆ میراتی ئەو سروشتە سیحراوییە و رێز و پێزانینێکی تایبەتی پێ دەدات.

"کەو" باڵندەی نیشتمانیە لە کوردستان و هێمایە بۆ روانین و کارکردن بەرەو باشتر، هێمایەکیشە بۆ ئەو ئازادیەی کە گەلی کورد ئاهەنگی بۆ دەگێڕێت. بە تێکەڵکردنی ئەو دووانەش ئەو لۆگۆیە پێك دێت کە هەردوو هێما بە شێوازی شێوەکاری تەجریدی و نویێ لە خۆ دەگرێت.

ئەگەری ژمارە (2): خۆری کوردستان

بە 21 تیشك دەدرەوشێتەوە بۆ ئەوەی وێنای خۆری رەسەنی کوردستان بکات کە سیمبولی رۆژی 21- ی ئادار و راگەیاندنی سەرەتای ساڵی نوێی کوردیە بە ئاهەنگ گێڕانی نەورۆز، بە هەمان شێوە رەنگەکانی ئاڵای کوردیشی هەڵگرتووە.

ئەو خۆرە، یان شێوە ئەستێرەییە، دووبارە رێکخراوەتەوە بۆ ئەوەی شێوەیەکی بازنەیی نەبڕاوە دروست بکات، کە لە ناو خۆیدا چەند رەنگێکی هەڵبژێردراو هەن بۆ ئەوەی وێنای پێکهاتە جیاوازەکانی سروشتی کوردستان بکەن.

ئەگەری ژمارە (3): شانازی چیاکان

بە ئیلهام وەرگرتن لەو گوتەیەی کە دەڵێت "کورد، جگە لە چیاکان هیچ دۆستێکی تری نیە"، ئەم ئەگەرە گرنگی و بەهای چیاکان لە کەلتووری کوردیدا دەردەخات بە هەموو ئەو شتانەی وێنایان دەکات.

یەکێك لە درێژخایەنترین و بەردەوامترین پێکهاتەکانی سروشت، ژیان لە خۆ دەگرێت و شوێنێکی ئارام و پارێزراوی پێدەبەخشێت. چیاکان لەگەڵ خۆری کوردستاندا ئاوێتە دەبن کە لە پشتیانەوە هەڵدێت بۆ ئەوەی ئاسۆیەکی نەبڕاوە پێك بهێنن.

ئەگەری ژمارە (4): سێ بەهرەکە

ئەم لۆگۆیە کە بە شێوەیەکی پڕ لە جووڵە و ئازادانە دانراوە، ئیلهامەکەی لە سروشتی کوردستان و بەرەکەتی زەویەکەی وەرگرتووە، نمایش و وێنایەکی هاوسەنگ و گونجاوە لە گشت لایەکانیدا.

لۆگۆیەکە لە سێ بەش پێکهاتووە کە بە هەرسێکیان ناوەڕۆك و کرۆکی کوردستانن. خۆری بازنەیی کە وێنای فرەیی و هەمەڕەنگی دەکات، ئەستێرە کە رەنگدانەوەی گیانی وخۆشی و کات بەسەربردنی خۆشە، هەروەها گەڵای دار کە دیارترین پێکهاتەی سروشتە.

ئەگەری ژمارە (5) قەڵای هەولێر و سروشتی کوردستان

قەڵای هەولێر یەکێکە لە دیارترین پێکهاتە ناسراوەکانی مێژووی کوردستان. قەڵایەکە کەوتووەتە سەر گردێکی گەورەی بازنەیی کە بەسەر هەموو شارەکەدا دەڕوانێت، ئەمەش وای لێدەکات مایەی شانازی بێت بۆ هەرێم.

ئەگەری ژمارە (6) قەڵای هەولێر و چیاکانی کوردستان

ئەم لۆگۆیە جەخت لەسەر دوو پێکهاتەی سەرەکی هەرێم دەکاتەوە، کە بریتین لە قەڵا و چیاکان

ئەگەری ژمارە (7) قەڵای هەولێر و چیاکانی کوردستان

ئەم لۆگۆیەش لە سروشتی کوردستان وەرگیراوە و، لۆگۆیەکی گونجاوترە و دەربڕینێکی باشتریشی تێدایە. لۆگۆکە لە سێ بەها پێکهاتووە: قەڵای هەولێر کە هێمای شوێنەوار و پاشماوەی کوردستانیە، ئەستێرەکان کە هێمای ئاهەنگ و خۆشین، هەروەها گەڵای دار کە وێنای جوانی سروشتی هەرێم دەکات.

4-12 چەند پێشنیارێك بۆ دەستەواژەی براند

پێویستە لۆگۆ گونجاو بێت لەگەڵ پێکهاتەکانی بازاڕ کە پێشتر باس کراون، هەروەها گونجاو بێت لەگەڵ ئەنجامەکانی شیکردنەوەی پێکهاتەکانی بازاڕ و هەڵسەنگاندنی رکابەریەکان:

1- **لەسەر ئاستی ناوخۆیی و هەرێمایەتی: سروشت سەرچاوەی سەرەکیە بۆ هەرێمی کوردستان دەربارەی سەرچاوەی بازاری گەشتیاران، پێویستە لۆگۆکە رەنگدانەوەی سروشتی کوردستان بێت.**

2- **ئاستی نێودەوڵەتی**: **رۆشنبیری کوردی کەرەستەیەکی باشی بەبازارکردنە بە بەراورد لەگەڵ چەند رووگەیەکی گەشتیاری دیکە، پێویستە لۆگۆکە ئەم راستیەش دەربخات.**

چەند دەستەواژەیەکی پێشنیارکراو لەسەر ئاستی هەرێمی و نێودەوڵەتی:

- **دێرینە/سروشتیە/سەرنجراکێشە** : Ancient/natural/exiting
- **سروشتێکی زۆر و زەوەند** : Nature and much more
- **چێژ لە سروشت وەرگرە** : enjoy nature
- **سروشت لە باشترین بارەکانیدا** : nature at its best
- **جوانی سروشت لە رۆژهەڵاتی ناوەراست** : natural beauty of middle east
- **گەوهەری سروشت لە رۆژهەڵاتی ناوەراست** : natural pearl of middle east
- **رۆژهەڵاتی ناوەراستی سەوز** : the green middle east
- **سروشتێکی جوان** : a natural beauty
- **سەوزاییەکی سەیر** : surprisingly green

چەند دەستەواژەیەکی پێشنیارکراو لەسەر ئاستی جیهانی

- **ئەو شوێنەی مێژوو و سروشت بەیەك دەگەن** : where history and nature meet
- **مێژوو تاقی بکەرەوە** : experience history
- **لانەی شارستانیەتەکان** : the cradle of civilization
- **بە دوای مێژوودا بگەرێ** : explore history
- **کەلتوورێکی دەگمەن** : unique cultural highights
- **گەوهەری شارستانیەت** : a cultural pearl

تێبینیەکی گرنگ: **دوای هەڵبژاردنی دیزاینی کۆتایی، هەمان لۆگۆ گشتاندنی بۆ دەکرێت (دیزاین، فۆنت، پێکهاتەکانی تر) لەسەر ئاستی ناوخۆیی و جیهانی و ناوچەکە، دەشکرێ تەنها نیشانەکە بگۆردرێت بە گوێرەی رەوشی ناوخۆیی لەگەڵ هێشتنەوەی فۆنتەکە وەکوو خۆی.**

13- تەوەری ستراتیژی پێنجەم: ئامادەکردنی ستراتیژیەتی بەبازاڕکردنی گەشتیاری بۆ هەرێمی کوردستان

بەبازاڕکردنی گەشتیاری لە هەرێمی کوردستان لە کاتی ئێستادا لاوازە، بە هۆی کەمیی سەرچاوە داراییە تەرخانکراوەکان بۆ ئەم مەبەستە و کەمیی هێزی کار بەو بوارەدا. لاوازیەکەش لەمانەدا دەردەکەوێت:

لایەنی گشتی بەرپرس لە بەبازاڕکردنی گەشت وگوزار :

- دەستەی گەشتی گەشت وگوزار .

- بەڕێوەبەرایەتی بەبازاڕکردن سەر بە دەستەی گشتی گەشت وگوزار ، کە تەنها پێنج فەرمانبەری هەیە

بودجەی بەبازاڕکردن:

- بودجەی ساڵانەی دەستەی گشتی گەشت وگوزار بریتیە لە 2.4 ملیۆن دۆلاری ئەمریکی.

- دەستەی گشتی گەشت وگوزار بڕی ساڵانە 300.000 دۆلار بۆ بەبازاڕیکردن تەرخان دەکات.

کەرەستەکانی بەبازاڕکردن:

- دەستەی گشتی گەشت وگوزار هەندێك بابەتی بەبازاڕکردن چاپ دەکات.

- بەڕێوەبەرایەتیەکانی تری گەشت وگوزار هەندێك کەرەستەی سەرەکی دەردەکەن.

بەبازاڕکردنی ئەلیکترۆنی:

- هەرێمی کوردستان دەستی بە هێنانەکایەی چەند پێگەیەك کردووە بۆ خزمەتگوزاری گەشت وگوزار بە گوێرەی پێوەرە جیهانیەکان.

- بەکارهێنانی تۆڕەکانی پەیوەندی کۆمەڵایەتی و بەکارهێنانی تۆڕە هەواڵیە ئینتەرنێتیەکان زیادیان کردووە.

مارکەی بازرگانی گەشتیاری:

– تا ئێستا نیشانەیەکی بازرگانی بۆ گەشت وگوزار له کوردستاندا نەهاتوەتە ئاراوە.

– له ئێستادا براند و نیشانەی ناسراوی بازرگانی له کوردستاندا بوونیان نیه.

پەیوەندی :

– ئێستا ژمارەیەکی کەمی کەناڵە پەیوەندیە بەردەستەکان بۆ ئەوە بەکار دەهێنرین کوردستان "وەکوو وڵاتێکی گەشتیاری رکابەر" بناسێنن.

– هەڵمەتەکانی پەیوەندیە گشتیەکان و چالاکیەکانی داهێنانی وێنەی بازاڕیانەی (Image) پێویست بۆ رووگە و بەرهەمە گەشتیاریەکان سنووردارن، بە هۆی کەمیی سەرچاوە داراییە تەرخانکراوەکان.

تەکنۆلۆجیای زانیاری (ئینتەرنێت)

هەرچی سەبارەت بە بەکارهێنانی تەکنۆلۆجیای زانیاری و ئینتەرنێتە بۆ بەبازاڕکردنی گەشت وگوزار لە کوردستان، ئەوا دەستەی گشتی گەشت وگوزار پێگەیەکی نوێی هەیە لەسەر تۆڕی ئینتەرنێت (www.kurdistantour.net) کە ئێستا لە ژێر بەرەوپێشبردندایە،لەداهاتووشدا (www.bot.krg.org)

1-13 چەمكی بەبازاڕكردن (Marketing Concept)

ئامانجەكانی چەمكی بەبازاڕكردن و بانگەشەی گەشتیاری بریتیە لە زیادكردنی هۆشیاری گشتی لە ناوەوە و لە بازاڕە ئایندەگەشەكان، لە بارەی كوردستانەوە وەكوو رووگەیەكی گەشتیاری گرنگ كە پێكهاتە و خاڵی سەرنجڕاكێشی هەن و چەندین بەرهەمی گەشتیاری بە شێوازێكی پیشەگەرانە و نوێ و پێشكەوتوو پێشكەش دەكات، گونجاوە بۆ پێشبینی و حەزی زۆرێك لە چینەكانی گەشتیاران.

ئامانجەكانی چەمكی بەبازاڕكردن و بانگەشە:

- بەرزكردنەوەی ئاستی هۆشیاری سەبارەت بە كوردستان وەكوو رووگەیەكی گەشتیاری سەرنجڕاكێش و نوێ.
- زیادكردنی ژمارەی رێبواران و سەردانیكارانی كوردستان لە سەرچاوەی بازاڕە سەرەكییەكانەوە.
- بەبازاڕكردنی بەرهەمە گەشتیاریە تایبەتەكان بۆ زیادكردن و درێژكردنەوە وەرزی گەشتیاری كوردستان.
- بەرزكردنەوەی ئاستی هۆشیاری لە بارەی گەشت وگوزار لە كوردستان بەوەی كە سەرچاوەیەكی ئابووری گرنگە.
- بانگەشەكردن بۆ بیرۆكەی ئەوەی كە پیشەسازی گەشت وگوزار لە كوردستان وەبەرهێنان رادەكێشێت.

ئەمەش بەدی دێت لە رێگەی

كەرەستەی ئاسایی (تەقلیدی)	كەرەستەی نوێ	كەرەستەكانی دروستكردنی وێنە و ناوبانگ
- چاپكراوەكان - پیشانگا بازرگانیەكان - رۆژنامەوانی و گەشتی پێناساندن - پرۆگرامەكانی تاقیكردنەوەی بەرهەمە گەشتیاریەكان - دەركەوتنی تەلەفزیۆنی (TV Spots) - بانگەشەكان لە گۆڤار و رۆژنامەكاندا	- بەبازاڕكردنی ئەلیكترۆنی – وێبسایتەكان - تۆڕەكانی پەیوەندی كۆمەڵایەتی - ئاژانسەكانی بەبازاڕكردن لە دەرەوە - هەڵمەتی دەرەكی بۆ فرۆشتن - پیشانگا جووڵاوەكان	- زانیاری بازرگانی - فیلم و زنجیرەی تەلەفزیۆنی - فیستیڤاڵەكان - سپۆنسەری راگەیاندنكارانە - پاڵپشتی و بەهێزكردن - زانیاری بازرگانی

13- 2 پێویستیەكانی بەرزكردنەوەی كارایی بەبازاڕكردن

چەند هەنگاوێكی كارگێری و دارایی و هەیكەلی دەتوانرێ بگرێنە بەر بۆ بەرەوپێشبردنی بەبازاڕكردنی گەشتیاری:

زیادکردنی بودجەی بەبازاڕکردن:

ئەو بودجەیەی بۆ بەبازاڕکردنی گەشت وگوزار دانراوە زۆر سنووردارە، پێویست بەوە دەکات کە زیاد بکرێت بۆ ئەوەی لەگەڵ پێداویستیەکانی بنیاتنانی چالاکیەکی بازاڕ پیشەگەرانە وزۆر گونجاو بێت، لەگەڵ تەرخانکردنی سەرمایەی پێویستە بۆ جۆرەها پرۆگرامی بەبازاڕکردن و سەردان و پیشانگاکان، چونکە واقیعی ئێستای بەبازاڕکردن بەم شێوەیەی خوارەوەیە:

- بەبازارکردن لە ئێستادا رۆڵێکی پەراوێزی هەیە بە بەراورد لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتیەکانی تری دەستەی گشتی گەشت وگوزار . بەبازاڕکردن لە کاتی ئێستادا ئەرکی بەڕێوەبردنی راگەیاندن و بەبازاڕکردنی لە ئەستۆ گرتووە کە وا دانراوە کار لەسەر "دۆسیەی نیشتیمانی بۆ گەشت وگوزار " و پێگەکانی گەشت وگوزار بکەن لەسەر ئینتەرنێت.

- دامەزراندنی دەزگایەکی پیشەگەرانە بۆ بەبازاڕکردن پێویستی بە ماوەی چەند ساڵێك هەیە، پێویستیشە بە گوێرەی پلانێکی ستراتیژی 3-5 ساڵی و پلانێکی جێبەجێکاریی 1 ساڵی ئەنجام بدرێت.

- ساڵی 2013 بە ساڵی گواستنەوە دادەنرێت و، ساڵی 2014 دەبێتە یەکەمین بە بودجەیەکی گرنگ بۆ بەبازاڕکردن لە دەوروبەری 8 ملیۆن دۆلار.

- پێویستە بودجەی تەرخانکراو بۆ بەبازاڕکردن ساڵ بە ساڵ زیاتر بێت و زیاد بکات لە ماوەی چوار ساڵی داهاتوودا تا دەگاتە 15 ملیۆن دۆلار، ئەمەش جگە لە بودجەی بەبازاڕکردن لەسەر ئاستی پارێزگاکان.

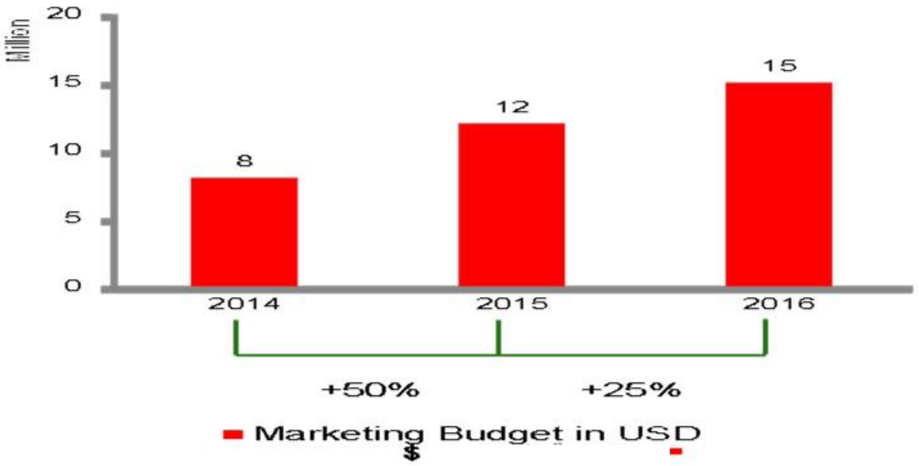

بودجەی بەبازارکردن

هەیکەلێکی رێکخستنی پیشەییانە و نویٚ بۆ بەڕێوەبردنی بەبازاڕکردنی گەشت وگوزار

بۆ بنیاتنانی کارگێریەکی نویٚ بۆ بەبازاڕکردنی گەشت وگوزار ، پێویستە هەیکەلی ئەو دەزگایە دووبارە رێك بخرێتەوە و کارمەندەکانی لە رووی ژمارە و لێهاتووییەکانەوە شیاوتر بکرێن بۆ ئەوەی بتوانن ئەرکەکانی بەبازاڕکردن لە ئەستۆ بگرن.

شیاندنی کارمەندان:

– **پێویستە زیادکردنی ژمارەی کارمەندان هاوکات بێت لەگەڵ زیادبوونی بودجەساڵی** 2014.

– **بڕی** 100.000 **دۆلار بریتیە لە کەمترین بودجە بەرامبەر هەر کارمەندێك، ئەوەش بە گوێرەی پێوەرەکانی رووگە گەشتیاریە پێشکەوتووەکان.**

– **بۆ زامنکردنی کارایی پرۆسەی بەبازاڕکردن، پێشنیار دەکرێت کە بودجەی** 160.000 **دۆلار دابنرێت لە بەرامبەر هەر کارمەندێك لە هەرێمی کوردستان، بەمەش** 95 **کارمەند لە بەڕێوەبەرایەتی بەبازاڕکردن لە ساڵی** 2016 **دەستەبەر دەبن.**

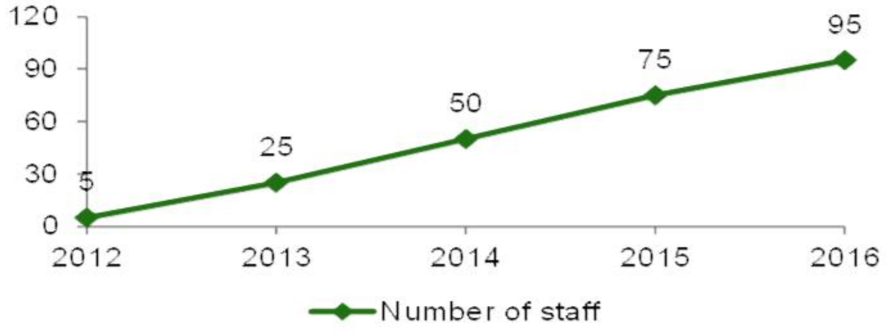

ژمارەی کارمەندەکان

هەیکەلی رێکخستن

هەیکەلی رێکخستنی گشت یەکەکانی بەڕێوەبەرایەتی بەبازاڕکردن دەستنیشان دەکات، هەروەها ئەرك و بەرپرسیارێتی و کەناڵەکانی پەیوەندی پێناسە دەکات.

سەرۆکی بەڕێوەبردنی بەبازارکردنی گەشتیاری

توێژینەوەکانی بازاڕ
ئامارەکان / گەشت وگوزار
بەپێی لقی شیکاری بازاڕ

پەیوەندییەکان
بازاڕی بەکارخستن
(ریکلام و
پیشانگای گەشتیاری و
زانیارییەکان وبەبازارکردنی
ئەلیکترۆنی ...وهتد)

ستراتیژییەت و براند
پەرەپێدانی ستراتیژی
بۆ بەبازارکردنی براند /
پەرەپێدانی ئامانج /
پەرەپێدان و
بەرەوپێشەوەبردنی بازاڕ

تەرخانکردنی بودجەی بەبازاڕکردن لەسەر ئاستی پارێزگاکان

شانبەشانی بەڕێوەبەرایەتی مەرکەزی بۆ بەبازاڕکردن، ئەوا بەڕێوەبەرایەتیەکانی بەبازاڕکردن لەسەر ئاستی پارێزگاکانیش ئەرکی گرنگیان هەیە بۆ گەشەپێدانی کەرتی گەشت وگوزارەکانی خۆیان، بۆیە پێویستە برە پارەی پێویست بۆ زیادکردنی توانای ئەو بەڕێوەبەرایەتیانە بۆ راپەڕاندنی ئەرکەکانیان تەرخان بکرێت.

کاری پێویست لە بەڕێوەبەرایەتیەکانی گەشت وگوزاری لۆکاڵ

گەشت بۆ رۆژنامەگەری – بەرنامە بۆ پێکەوەژیان لەگەڵ بەرهەم فیستیڤاڵەکان / بۆنەکان – پیشانگای گەڕۆك لەسەر شەقامەکان کەرەستەی چاپکراو – ریکلام – فیستیڤاڵەکان / بۆنەکان گەشتەکان

لەپێناوی دڵنیابوون لە جێبەجێکردنی چالاکیەکانی بەبازارکردن لەسەر ئاستی سێ پارێزگا، پێویستە بودجەی ئیزافی تەرخانبکرێت لەسەر چەند قۆناغێك: (2014-3.0$ ملیۆن) (2015-4.0$ ملیۆن) (2016-5.0$ملیۆن)

- ئامانجی بودجەکان لەسەر ئاستی پارێزگاکان بۆ جێبەجێکردنی چالاکیەکانی لەسەر ئاستی لۆکاڵ وەکو فیستیڤاڵی لۆکاڵ، نامیلکە و رێبەر، بەبازارکردنی لۆکاڵ، ریکلامی لۆکاڵی
- پەیوەندییەکانی گشتی و تەرویجی بەبازارکردن هۆشیاری زیاد دەکات لەڕووی بەبازارکردن لە پارێزگاکان

بودجەی زیادکراو و پێویست بۆ دەستپێکردن بە جێبەجێکردنی چالاکیەکان لەسەر ئاستی لۆکاڵ بۆ ساڵی 2014

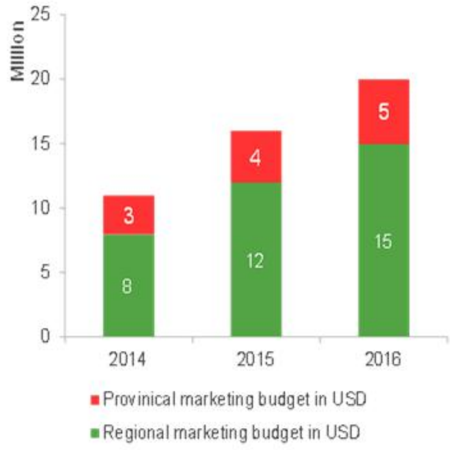

دابەشکردنی بودجە بۆ هەشت خاڵ:

بودجەکانی بەبازاڕکردنی گەشت وگوزار بەسەر هەشت خاڵی سەرەکیدا دابەش دەکرێن، ئەمەش بە هاوشانی لەگەڵ ئەو کارانەی لە شوێنە گەشتیاریە پێشکەوتووەکاندا ئەنجام دەدرێن، بە مەرجێك کە تایبەتمەندیەکانی بەڕێوەبەرایەتی گشتی لە هەرێمی کوردستان لە بەر چاو بگیرێت.

چالاکیەکانی بەبازاڕکردن:

1- **ڕێکلام و بانگەشە**: **بابەتە چاپکراوەکان، بانگەشەی گشتی، رادیۆ، تەلەفزیۆن، پیشانگای سەر شەقامەکان.**

2- **پیشانگا و بۆنەکان**: **ڕێکخستن و بەشداریکردن لە پیشانگاکان بە ڕێککەوتن لەگەڵ دامەزراوەی جیهانی تایبەتمەند لە بواری ڕێکخستنی پیشانگا و کۆنگرەکان، شاندەکانی بەبازاڕکردن، فیستیڤالەکان، بۆنەکان.**

3- **زانیاری**: **نووسینگەکانی گەشت وگوزاری نێودەوڵەتی، سەنتەرەکانی زانیاری.**

4- **پاڵپشتی گەشتیاری**: **گەشتە خێزانیەکان، ژیان لەگەڵ ئەزموونەکان، بەرهەمی گەشتیاری، سپۆنسەری، هاوبەشی، پەیوەندی لەگەڵ نێوانگیرەکانی پیشەسازی گەشت وگوزار لە هەرێم و پاڵپشتیکردنیان.**

5- **دەزگاکانی ڕاگەیاندن**: **زانیاری بازرگانی، تەلەفزیۆن و سینەما، گەشتە ڕۆژنامەوانیەکان، بەبازاڕکردنی ئەلیکترۆنی.**

6- **بەبازاڕکردنی ئەلیکترۆنی**: **وێبسایتەکان، پێگەکانی پەیوەندی کۆمەڵایەتی، بڵاوکراوە هەواڵیەکان.**

7- **بەبازاڕکردنی ڕاستەوخۆ**: **بەبازاڕکردنی گەشت وگوزار لە هەرێم لە ڕێگەی چەند چالاکیەکەوە ئەنجام دەدرێت لە بارەی پەیوەندی ڕاستەوخۆ بە هۆی ئیمەیل و کورتە نامەی مۆبایل و هەروەها پەیوەندی بەردەوام بە بەکارهێنانی تەلەفۆنە هۆشمەندەکان لەگەڵ کۆمپانیاکانی گەشت وگوزار و ئاژانسە گەشتیاریە جیهانیەکان، ناردی چاپەمەنی و برۆشورەکان بۆیان و ئاراستەکردنی بانگهێشت بۆ ڕۆژنامەوانانی تایبەتمەند بۆ سەردانیکردنی هەرێم و، ئەو سەردانانی کە بەرپرسانی دەستەی گشتی گەشت وگوزار ئەنجامیان دەدەن بەرەو وڵاتەکانی سەرچاوە.**

8- **توێژینەوەکانی بازاڕ.**

دابەشکردنی بودجەی بەبازارکردن

Recommended Marketing Budget Split

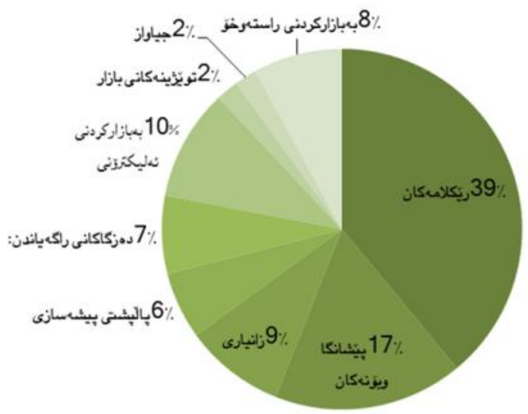

پاڵپشتیکردن و هاندانی رکابەری لە کەرتی گەشت وگوزار دا

پرۆسەکانی پاڵپشتیکردنی گەشت وگوزار لە هەرێمدا کاری دەستەی گشتی لە خۆ دەگرێت سەبارەت بە هاندانی رکابەری لە نێوان نێوانگیرە گەشتیاریەکان لە لایەك و، لە نێوان کارگێری پرۆژە گەشتیاریەکانی وەکوو هۆتێل و چێشتخانەکان لەلایەکی دیکە، ئەوەش بەمەبەستی گەیشتن بە باشترین نرخە رکابەریکارەکان بۆ خزمەتگوزاریە گەشتیاریە پێشکەشکراوەکان کە دەبێتە مایەی هاندانی جووڵەی گەشتیاری و زیادکردنی سەرنجڕاکێشانی گەشتکردن بەرەو هەرێم و بۆ زۆرێك لە چەشنەکانی گەشتیاران عێراقی و هەرێمایەتی و بیانی.

بۆیە، شتێکی زۆر باشە ئەگەر دەستەی گەشت وگوزار پاڵپشتی لە دەستپێشخەریەکانی کردنەوە و دامەزراندنی هۆتێل و سەنتەر و کۆمپانیا گەشتیاریەکان بکات کە زۆر گرنگن بۆ هێنانەکایەی کەشێکی رکابەرییانە لە چەندین بواردا. لەم چوارچێوەیەشدا پێویستە دەستە شێوازەکانی هاندان بێنێتە ئاراوە و دایانبهێنێت بۆ هاندانی دامەزراوە گەشتیاریەکان تا رکابەری لە نێوان خۆیاندا بکەن و، ئۆفەری گەشتیاری تێر و تەسەل بۆ گەشتیاران دەستەبەر بکات کە نرخێکی دیاریکراوی لە خۆ گرتبێت بۆ تێچووەکانی گەشتکردن و مانەوە لە هۆتێلەکان و گەڕان لە شوێنە گەشتیاریەکان و چوون بۆ بازاڕەکان و بەشداریکردن لە چالاکی رۆشنبیری و وەرزشییەکان و ئەنجامدانی گەڕان و سووڕانی گەشتیاریانەی رێکخراو لە ناوچە گەشتیاری و سروشتیە سەرنجڕاکێشەکانی سەرانسەری هەرێم.

لەو شێوازانەش، پێدانی خەڵاتی دارایی نیشانەی و بڕوانامەی رێزلێنان کە لە میانەی ئاهەنگەکاندا پێشکەش بکرێن و لە دەزگاکانی راگەیاندندا بگوازرێنەوە بۆ ئەو دامەزراوە گەشتیاریانەی کە بە شێوەیەکی باش خزمەت دەکەن و گەشتیاران رادەکێشن و کەمترین گلەییان لێ دەکرێت، لەگەڵ خەڵات و رێزلێنانی هاوشێوە بۆ ئەو دەزگا و بەشوێنە خزمەتگوزاریەکە گەشتیاریانەی کە باشترین خزمەتگوزاری بە نرخی کارا و گونجاو Cost Efficiency **پێشکەش دەکەن.**

بابەتە چاپکراوەکان :

بابەتە چاپکراوەکانی راگەیاندن بە کوالیتی بەرزەوە بە کەرەستەیەکی سەرەکی دادەنرێن بۆ زۆرێك لە چالاکیەکانی بەبازاڕکردن.

پێویستە بابەتەکان بە دیزاین و چاپێکی کوالیتی زۆر بەرزەوە چاپ بکرێن، لەگەڵ لەبەرچاوگرتنی چەمگی ستراتیژیانەی بەبازاڕکردن (گروپە بە ئامانجکراوەکان، دابەشکردنی بازاڕ، بنچینەی ناوچەگەری).

ئامانج :

- **بنیاتنانی بنکەی چالاکیە جۆراوجۆرەکانی بەبازاڕکردن (پیشانگاکان، بۆنەکان، گەشتە خێزانی و رۆژنامەوانیەکان، زانیاریەکانی گەشت وگوزار).**
- **دابینکردن و فەراهەمکردنی زانیاریەکانی گەشت وگوزار لە کوردستان بۆ بازاڕە بەئامانجکراوەکان.**
- **بەرزکردنەوەی ئاستی هۆشیاری لە بارەی کوردستانەوە وەکو رووگەیەکی گەشتیاری.**
- **پیشاندان و خستنەڕووی پیشەگەرێتیی گەشت وگوزار لە کوردستان لە رێگەی بابەتە چاپکراوەکان بە کوالیتیەکی بەرزەوە.**

بە مەرجێك کە ئەمانە لە بەرچاو بگیرێن:

- **بەکارهێنانی وێنە بە کوالیتی بەرز، چونکە مەبەست تێیاندا بریتیە لە هەست بزواندن و هاندان بۆ بەکارهێنانی ئەو بەرهەمە گەشتیاریانە.**
- **نامیلکە و بروشۆری وێنەیی و زانیاری لە بارەی کوردستانەوە، بە لایەنی کەمەوە بە سێ زمان (کوردی، عەرەبی، ئینگلیزی).**
- **پێویستە وێنەکان دەربخرێن و جەختی زیاتریان لەسەر بکرێتەوە، نەك وشە و رستەکان (هێزی وێنە)، چونکە وێنەی بەهێز لە هەزار وشە واتادارترە.**

بانگەشەی بەبازاڕکردنانە :

بانگەشە و رێکلام کەرەستەیەکی بەبازاڕکردنی کاران و گونجاون لەگەڵ ناوچەگەری ستراتیژی کوردستان، چونکە هانی خەڵك دەدەن بۆ سەردانکردنی هەرێم، هەر بۆیەش پێویستە رێکلامی گشتی دابنرێت بۆ جۆرەها هۆکاری راگەیاندن (رۆژنامە و گۆڤار و تابلۆکان)، ئەوەش پاڵپشت بە هەر چوار بنچینە سەرەکیەکەی تایبەت بە ناوچەگەری هەرێمی کوردستان.

ئامانج :

- **بەرزکردنەوەی ئاستی هۆشیاری سەبارەت بە کوردستان لە بازاڕە پەیوەندیدارەکان، بۆ زیادکردنی ژمارەی گەشتیاران.**
- **پێدانی زانیاری گەشتیارە پێشبینیکراوەکان سەبارەت بە نوێترین ئۆفەرە گەشتیاریەکان.**
- **ئەنجامدانی بانگەشە و رێکلام و دواندنی کەسەکان راستەوخۆ سەبارەت بە سەردانکردنیان بۆ کوردستان، بۆ نموونە: (ئەم هاوینە هاوینی کوردستان تاقی بکەرەوە، کوردستانی ئێستا).**
- **گەیشتن بە جەماوەرێکی فراوان لە رێگەی رێکلامەوە.**

بە مەرجێك کە رەچاوی ئەمانە بکرێت :

- **شێوەیەکی سەرنجڕاکێش بۆ ئەوەی بە زوویی تێبینی بکرێت و هەستێکی باش لەلای بینەرەکەی جێ بهێڵێت.**
- **بەکارهێنانی کەناڵی گونجاو بۆ بانگەشە (رۆژنامە گەورەکان، تابلۆیەکانی بانگەشە لە شوێنە گرنگەکان).**
- **رێکلامەکە ئەو زانیاریانە لەخۆ بگرێت کە بۆ کڕیار گرنگن و، کاریگەر بێت بۆ دانی بڕیاری یەکلاکەرەوە لە بارەی ئەنجامدانی گەشتەکە.**
- **پێویستە هەڵمەتەکانی بانگەشە هەڵگری براند و لۆگۆ بن.**

ڕێکلامە تەلەفزیۆنیەکان :

تەلەفزیۆن شێوازێکی کاریگەرە بۆ پەیوەندیە ڕێکلامیەکان و بۆ گەیاندنی وێنەی کوردستان وەکوو ڕووگەیەکی گەشتیاری سەرنجڕاکێش بە زۆرترین ژمارەی خەڵك.

پێویستە پلانێك هەبێت بۆ ڕێکلامی تەلەفزیۆنی و بانگەشە تەلەفزیۆنیەکان بە شێوەیەکی پیشەگەرانە ئامادە بکرێن کە کوردستان وەکوو ڕووگەیەکی گەشتیاری گەشەدار پیشان بدەن.

ئامانج :

- **بەزرکردنەوەی هۆشیاری لە بازاڕەکانی سەرچاوە بەوەی کە کوردستان ڕووگەیەکی گەشتیاریە.**
- **گەیشتنی ڕاستەوخۆ بە ژمارەیەکی زۆری گەشتیارانی پێشبینیکراو لە داهاتوودا.**
- **پێدان و دەستەبەرکردنی زانیاری لە بارەی گەشت وگوزاری کوردستان بۆ بازاڕە بەئامانجکراوەکان.**
- **بەکارهێنانی توانا کۆمەڵایەتیەکانی هۆکارەکانی ڕاگەیاندن بۆ بانگەشەکردن بۆ کوردستان.**
- **هێنانەکایەی وێنەیەکی درەوشاوە تایبەت بە کوردستان لە ڕێگەی بانگەشەی تەلەفزیۆنی.**
- **بەکارهێنانی ڕێکلامی تەلەفزیۆنی لە کۆنگرە و پێشانگاکاندا.**

پێویستە ڕەچاوی ئەمانەش بکرێت :

- **بەرەوپێشبردنی ڕێکلامە تەلەفزیۆنیەکان لە ڕێگەی ئاژانسە ناسراوەکانی ڕاگەیاندن و ڕێکلام کە شارەزایی پێویستیان لەم بارەیەوە هەیە.**
- **پێویستە ڕێکلامەکە دەنگ و وێنە و لێدوانەکان تێکەڵ بکات لەگەڵ ڕۆشنایی خستنە سەر جوانترین شوێنە سەرنجڕاکێشەکان و کەلتوور و شوێنە گەشت وگوزار ییەکانی کوردستان.**
- **پێویستە ڕێکلام پاڵپشتی لە لۆگۆی کوردستان بکات.**
- **هەڵبژاردنی دروست بۆ کەناڵە تەلەفزیۆنیەکان و خولاندنەوەی ڕێکلامەکان.**

هەروەها پێویستە لە کاتی ڕێکلامە تەلەفزیۆنیەکاندا دوو خاڵی گرنگ لەبەر چاو بگیرێن:

یەکەم: خشتەی ریکلام

پێویستە دیزاینی نەخشەی رێکلامەکە بەر لە وێنەگرتن و دەرچوواندن دابنرێت –دیزاینەکە بەکار دەهێنرێت بۆ وردبینیکردنی کاری ئاژانسی رێکلامەکە، بە مەرجێك کە ئەمانە لە خۆ بگرێت:

بەڵێندان بەوەی کە کڕیار بەهای ئەو خزمەتگوزاریانە بەدەست دێنێت کە لە کوردستان پێشکەشی دەکرێن ـــــ راستگۆیی/ پێویستە بەکاربەر بڕوا بە راستی پەیامەکە بکات.

دیـدێك/ ئەنجامـدانی توێژینـەوە بازاڕیـەکان لـە بـازاڕە بـەئامانجکراوەکان (بـۆ نموونـە: هۆکـاری گەشتکردن) ــــــــ پـەیام/ پێویستە پەیامەکە وەڵامـدەری ئەو پێویستیە بێت کە دید و بۆچوون لەخۆی گرتووە.

دووەم: خشتەی هۆکارەکانی راگەیاندن:

پلانی خشتەی هۆکارەکانی راگەیاندن بە رەچاوکردنی ئەمانە ئامادە دەکرێت:

- **پەخش: وا چاکترە کە پەخشکردنەکە لە کاتی هەبوونی زۆرترین بینەردا بێت.**
- **چـوونەژوورەوە: دەستنیشـانکردنی ئـەو کەناڵانـەی کـە زۆرتـرین بینـەریان لـە بـازاڕێکی دەستنیشانکراودا هەیە.**
- **ئامادەیی و پیشاندان لە دەزگاکانی راگەیاندن لە ماوەی 2-3 مانگ بەر لە دەستپێکی وەرزی گەشتیاری چڕتر ببێتەوە.**

- جۆری ڕێکلامەکان بە گوێرەی پێویستیەکانی بازاڕە بە ئامانجکراوەکە پشتیان پێ دەبەسترێت
– بۆ نموونە چەد ڕێکلامێك لە بارەی وڵات و شارەکان کە ئاراستەی گەشتیارە بیانیەکان دەکرێت، هەروەها ڕێکلام بۆ کەلوپەل و بەرهەمە گەشتیاریەکان کە ئاراستەی بازاڕی ناوخۆ دەکرێت.

گەشتەکانی بەبازاڕکردن :

گەشتە ناسێنەرەکان بۆ ئەو شوێنانەی کە خەڵکانێکی زۆر سەردانیان دەکەن هۆکارێکی باشە بۆ چاوپێکەوتن لەگەڵ گەشتیارانی پێشبینیکراو.

ئەمەش پێویستە بەرەوپێشبردنی گەشتە ناسێنەرەکانی هەرێم لە خۆ بگرێت لەگەڵ ڕێکخستنی هەل و بانگهێشتکردنی گەورە کۆمپانیاکانی گەشتیاری لە هەرێمی کوردستان بۆ ئەوەی ئەوانیش بەشدار بن.

ئامانجی گەشتەکانی بەبازاڕکردن:

- بڵاوکردنەوە هۆشیاری بەوەی کە کوردستان رووگەیەکی گەشتیاریە.
- ناساندنی ناوچە جیاوازەکان و تایبەتمەندیەکانیان بۆ گەشتیارە پێشبینیکراوەکان.
- باوەڕهێنان بە گەورە دامەزراوەکانی گەشتیاری بەوەی کە کەرتی پیشەسازی گەشتیاری لە ئاستێکی بەرزی پیشەگەریدایە.
- هاندانی خەڵکی بۆ سەردانکردنی کوردستان لە ڕێگەی پرۆگرامی پاڵپشتی دەگمەن وەکوو (یانەسیب، بۆنە موزیکیەکان، خەڵات).

چەند خاڵێکی گرنگ بۆ کارایی گەشتەکانی بەبازاڕکردن :

– پێویستە پلانێکی ورد بۆ گشت وردەکاریەکانیان دابنرێت بۆ چڕکردنەوەی هەوڵی بەبازاڕکردن.
– پێویستە ئەو شوێنانە دەستنیشان بکرێن کە خەڵکێکی زۆر سەردانیان دەکات وەکوو (سەنتەرەکانی بازاڕ و شوێنەکانی خۆشی و کات بەسەربردن و سەیرانگاکان).
– دڵنیابوون لە گواستنەوەی باش لەلایەن هۆکارەکانی راگەیاندن لە کات و دوای گەڕانەکانی بەبازاڕکردن.

ئەستێرەکانی وەرزش و ناوداران :

سپۆنسەری (Sponsership) لەلایەن ئەستێرەکانی وەرزش و ناودارانەوە بۆ گەشت وگوزار لە کوردستان لە بازاڕە بەئامانجکراوەکاندا، یەکێکە لە هۆکارە گرنگەکانی بەبازاڕکردنی.

ئەمەش پێویستی بە ئامادەسازی هەیە بۆ چەمکی (سپۆنسەری) لەگەڵ ناوداران و ئەستێرەکان، بەو پێیەی کە کەرەستەیەکی باشە بۆ جیاوازی و دەرکەوتنی بازاڕیانەی گشتگیر بۆ کوردستان.

ئامانج لێی بریتیە لە:

- کاریگەری راستەوخۆ بەسەر دوایین بەکاربەران بە تایبەت لە ناوچەکانی (أ) و (ب)ی بەئامانجکراو.

- بەرزکردنەوەی هۆشیاری سەبارەت بە گەشت وگوزار لە کوردستان.

- بەستنەوەی وێنەی کوردستان بە ناوداران و ئەستێرەکانی وەرزشەوە، بۆ بنیاتنان و سەلماندنی راستگۆیی (براند) لەگەڵ گەشتیاران و پەیوەندیداران.

- زیادکردنی توانای سەرنجڕاکێشی چالاکیە تەقلیدییەکانی بانگەشە لە رێگەی بەشداری پێکردنی ئەستێرەکانی وەرزش و ناوداران.

هۆکارە گرنگەکانی سەرکەوتنی سپۆنسەری :

- هەڵبژاردنی ئەو ناودار و ئەستێرە وەرزشییانەی کە راستگۆییان هەیە وەکوو دڵنیاییەك بۆ ئەنجامدانی رێکلامێکی باش.

- بنیاتنانی پرۆگرامی تێروتەسەل بۆ پاڵپشتی بۆ سوودوەرگرتن لە زیادبوونی سەرنجڕاکێشی هۆکارە تەقلیدییەکانی بانگەشە (رادیۆ و تەلەفزیۆن).

- دەستپێکردنی هاوبەشی درێژخایەن، نەك تەنها پشتگیری کاتی و سنووردار.

پیشانگاکان :

بەشداریکردن لە پیشانگاکاندا هەلێکی باشە بۆ پێشکەشکردنی کوردستان بۆ جەماوەرێکی بەرفراوان و شارەزایانی بواری گەشت وگوزار و بانگەشەکارانی ئەو کەرتە. هەروەها هەلی بەکارهێنانی چەندین شێوازی بەبازاڕکردن و پەیوەندی لەگەڵ جەماوەریش فەراهەم دەکات.

دەتوانرێ بە بەشداریکردنی دوو لە گرنگترین پێشانگا نێودەوڵەتیەکان ی گەشت وگوزار (ITB لە بەرلین و WTM لە لەندەن) دەست بەو کارە بکرێت، هەروەها لە بازاڕی گەشت وگوزاری عەرەبی لە دوبەی، سەرباری سێ یان چوار پێشانگای تری ناوچەی لە جیهاندا.

ئامانج :

– پێشکەشکردنی کوردستان وەکوو رووگەیەکی گەشتیاری گرنگ، بەو پێیەی کە شوێنێکی لەسەر نەخشەی گەشت وگوزاری جیهانی گرتووە.

– دروستکردنی وێنەیەکی باش لە بارەی هەرێمی کوردستانەوە

– پێناساندنی زۆرترین ژمارەی گەشتیاران و هاوبەشان (رێکخەرانی گەشتەکان) و شارەزایانی گەشت وگوزار لەبارەی گەشتیاری هەرێمی کوردستان.

– دروستکردنی هەلی گرنگیپێدانی نێودەوڵەتی بە کوردستان.

بەشداریکردنی کارا لە پێشانگاکان پێویستی بە ئامادەکاری باش هەیە لە رووی دیزاینکردن بۆ پیشانگاکە و بابەتە نمایشکراوەکان و بەرنامەی نمایشکردن و کەسانی هەڵساو بەو کارە:

– شێوەیەکی پیشەگەرانە و ئامادەکراو بە باشی و بنیاتنراو لەسەر بنچینەی چەمکەکانی پیشانگا نوێیەکان.

– قەبارە و دیزاینی گونجاو بۆ شوێنی بەشداربوونی لە پیشانگا، کە رەنگدانەوەی کەسایەتی کوردستان بن.

– کۆمەڵێك بۆنەی پیشەیی و چالاکی راگەیاندن و کۆنگرەی رۆژنامەوانی لە میانەی پێشانگاکەدا.

– لە کشکەکاندا پێویستە کەسانێکی راهێنراو هەبن و لە رووی روخساری دەرەوە سەرچڕاکێش بن و بتوانن بە چەند زمانێك قسە بکەن.

فیستیڤاڵ و بۆنەکان :

بەشداریکردن لە فیستیڤال و بۆنەکاندا بە بەکارهێنانی شێوازەکانی بەبازاڕکردن وەك کەرەستەیەکی بەهێزە بۆ دروستکردنی وێنەی ویستراو لە بارەی کوردستان و سەرنجراکێشانی گەشتیاران.

پێویستە پلان و ئامادەکاری بۆ کۆمەڵێك فیستیڤال و بۆنەی زستانە بکرێت بەمەبەستی دروستکردنی هۆشیاری پێویست بە تایبەت لە بازاڕە بەئامانجکراوەکاندا.

ئامانج :

- پاڵپشتیکردنی هەوڵەکانی فراوانکردنی وەرزی گەشتیاری بۆ ئەوەی تەواوی ساڵ بگرێتەوە.

- گۆڕینی هەستی گشتی لە بارەی کوردستان بۆ وێنەیەکی ئەرێنی و نوێ.

- هاندانی گەشتیاران بۆ هەڵبژاردنی کوردستان بۆ بەسەربردنی پشووەکانیان و بەشداریکردن لە فیستیڤال و بۆنەکاندا.

- زیادکردنی ئامادەیی رۆژنامەوانی و راگەیاندنکارانە لە بازاڕە بەئامانجکراوەکاندا.

- رێکخستنی فیستیڤال و بۆنەکانی گونجاو بۆ هەرێمی کوردستان و دیاریکردنی ناوچە بابەتەکان بە گوێرەی پلانێك.

هۆکارە گرنگەکانی سەرکەوتنی بۆنەکان :

- بۆنەکان پاڵپشتی لە وێنەی رووگە گەشتیاریەکە بکەن.

- هەبوونی ژمارەیەك بۆنە و دووبارەکردنەوەیان نەك تەنها یەك بۆنەی گەورە.

- بۆنەکان پاڵپشتی سەرەتایی بن بۆ بەرەوپێشبردنی بەرهەمە گەشتیاریەکان.

- پێویستیەکانی بەردەوامبوون لە بۆنەکاندا هەبن (ئابووری و ژینگەیی و کۆمەڵایەتی).

شاندەکانی بەبازاڕکردن :

ناردنی شاندەکانی بەبازاڕکردن بۆ پێشکەشکردنی کوردستان بۆ بازاڕە بەئامانجکراوەکان، بەشداریەکی کارا دەکات لە پێناساندنی بریکارانی گەشتکردن و رێکخەرانی گەشتەکان بەوەی کە کوردستان لە رووی گەشت وگوزارەوە پێشکەشی دەکات، ئامانجیش لەوە بریتیە لە:

- دروستکردنی پەیوەندی کەسی لەگەڵ بڕیاربەدەستان.

- رازیکردنی بەکارخەرانی گەڕانە گەشتیاریەکان بەوەی کە کوردستان لە پرۆگرامەکانیان زیاد بکەن و، بەدەستهێنانی پاڵپشتی بریکارانی گەشتکردن بۆ ئەوەی ببنە چالاکوانی بواری بەبازاڕکردنی گەشت وگوزار لە کوردستان.

- دابینکردنی کەرەستەی رازیکار بەمەبەستی بەکارهێنانی لە بەبازاڕکردنی گەشت وگوزار لە کوردستان، لەگەڵ دیارخستنی شوێنە خزمەتگوزاریەکان و شوێنە سەرنجڕاکێشە گەشتیاریەکان کە پێوەرە نێودەوڵەتیەکان یان تێدا رەچاو کراوە.

- دروستکردنی وێنەیەکی باش لەبارەی کوردستان.

سەرکەوتنی شاندە بازاڕکارەکان پێویستی بەمانەی خوارەوە هەیە :

- بەرەوپێشبردنی ستراتیژیەتیکی کارا بۆ شاندەکان کە باشترین شێوازەکانی خستنەڕوو و ناوەڕۆکەکان دەستنیشان بکات.

- جەختکردنەوە لەسەر بریکارەکانی گەشتکردن و رێکخەرانی گەشتەکان ئەوانەی کە لە بازاڕە بەئامانجکراوەکاندا گرنگن.

- شێوەی گشتی شاندەکان بە خاڵێکی زۆر گرنگ دادەنرێت لە رووی شێوەی دەرەوە و پۆشاکەکان و پەیوەندی و تواناکانی تێکەڵبوون و ئاوێتەبوون.

سەنتەری زانیاری :

دامەزراندنی چەند خاڵێك بۆ بەردەستکردن و فەراهەمکردنی زانیاریەکان لە سەنتەرە گەشتیاریەکان بە خاڵێکی زۆر پێویست دادەنرێت بۆ خزمەتکردنی گەشتیاران، چونکە یارمەتیدەرە لە بەرەوپێشچوونی پیشەگەرێتی لە گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان و دروستکردنی هەستی باش لەو رووەروە.

ئەمەش پێویستی بەمانە هەیە :

– دامەزراندنی چەند خاڵێك بۆ بەردەستکردن و پێدانی زانیاری لە هەولێر و دهۆك و سلێمانی و، هەروەها لە سەنتەرە گەشتیاریەکانی وەکوو شەقلاوە، کە بەڕێوەبەرایەتیەکانی گەشت وگوزار لە سێ پارێزگاکە بەڕێوەیان ببەن و کەسانی راهێنراویان تێدا هەبێت بۆ ئەنجامدانی ئەرکی پێدانی زانیاری و شیکردنەوە و کاراسانیەك بە شێوەیەکی باش و، دابەشکردنی بابەتە چاپکراوە گەشتیاریەکان.

ئامانج :

– بەرزکردنەوەی ئاستی خزمەتگوزاریە گەشتیاریەکان لە رێگەی بەردەستکردنی زانیاری بەسوود بۆیان (شوێنە خزمەتگوزاریەکان و دیاردە گەشتیاریە سەرنجڕاکێشەکان و ئاراستەکان و، ....).

– پێدانی بابەتە چاپکراوەکان بە خۆڕایی (نەخشە و نامیلکەی تایبەت بە گەڕانە گەشتیاریەکان).

– بەکارهێنانی خاڵەکانی بەردەستکردنی زانیاریەکان بۆ کۆکردنەوەی داتای تایبەت بە توێژینەوە بازاڕیەکان (بۆ نموونە لە رێگەی رووپێوکردنی میوانان).

– زیادکردنی دوکانێك بۆ فرۆشتنی دیاری و یادگارییە ناوخۆییە دەستکردەکان لە خاڵەکانی زانیاریدا.

ئەمانەش دەبێ رەچاو بکرێن :

– هەڵبژاردنی تیمێك کە بە چەند زمانێك قسە بکەن (کوردی و عەرەبی و ئینگلیزی).

– چەمکی نوێ و داهێنراو بۆ رێکخستنی خاڵەکانی پێدانی زانیاری کە ببنە مایەی گرنگیپێدانی گەشتیاران و، بەکارهێنانی تەکنۆلۆجیا.

– هەڵبژاردنی ئەو شوێنە گەشتیاریانەی کە زۆرترین سەردانیکاریان هەیە (سەنتەری شارەکان و ناوچە سەرنجڕاکێشە گەشتیاریەکان).

نووسینگە گەشتیاریە جیهانیەکان:

هەبوونی نووسینگەکانی گەشت وگوزار لە بازاڕە جیهانیە گرنگەکاندا بۆ مەبەستی بەبازاڕکردنی بانگەشەیی لە بارەی گەشت وگوزاری هەرێم، بە کارێکی گرنگ و کاریگەر دادەنرێت، بە هەمان شێوە بۆ کۆکردنەوەی زانیاریەکانی بەبازاڕکردنیش گرنگە.

لەم رووەوە پێویستە چەند نووسینگەیەکی گەشتیاری نێودەوڵەتی لە گرنگترین بازاڕە سەرەکیەکاندا دابنرێن، لە سەرەتاشدا بازاڕی سەرەکی هەرێمی کوردستان (ناوەڕاست و باشووری عێراق) و پاشان لە بازاڕە باش و ئایندە گەشەکان.

ئامانج:

- پێدانی سروشتێکی پیشەگەرانە بە بەبازاڕکردنی گەشت وگوزار لە بازاڕە گرنگەکان.

- زیادکردنی هۆشیاری لە بارەی هەرێمی کوردستان وەکوو رووگەیەکی گەشتیاری، بە شێوەیەك کە کاردانەوەی باشی هەبێت لەسەر زۆربوونی ژمارەی گەشتیارە نێودەوڵەتیەکان .

- کۆکردنەوەی زانیاری بۆ یارمەتیدان لەسەر گونجان لەگەڵ رەوشی ناوخۆیی بەبازاڕکردن (وەکوو توێژینەوە بازاڕیەکان).

- هاوکاریکردن لەگەڵ لایەنە سەرەکیەکانی بواری گەشت وگوزار بۆ دەرەوە (وەکوو رێکخەرانی گەشتەکان و کۆمپانیا فڕۆکەوانیەکان و هیتر) بۆ بەهێزکردنی وێنەی کوردستان وەکوو رووگەیەکی سەرنجڕاکێش بۆ بەسەربردنی پشووەکان.

بە مەرجێك کە ئەمانە رەچاو بکرێن :

- دامەزراندنی نووسینگەکان بەرە بەرە لە عێراقەوە دەست پێ بکات کە لە ئێستادا گرنگترین سەرچاوەی بازاڕە.

- هەماهەنگی کردنی پتەو لە بواری چالاکیەکانی بەبازاڕکردن لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتی بەبازاڕکردنی گەشتیاری لە شاری هەولێر.

- توێژینەوەی قووڵ بۆ بازاڕەکان و راپۆرتی بەدواداچوونی ئەو بازاڕانە، بۆ باشترکردنی چالاکیەکانی بەبازاڕکردن و کاری نووسینگە گەشتیاریەکان.

ڕێکخستنی چەند سەردانێك بۆ بریکارەکانی گەشتکردن

بانگهێشتکردنی فەرمانبەرانی ڕێکخەری گەشتەکان و بریکارانی گەشتکردن بۆ بینینی رووگە گەشتیاریەکان و ناوچە سەرنجڕاکێشە گەشتیاریەکان، بۆ رازیکردنیان بەوەی کە کوردستانیش بخەنە نێو بەرنامەی گەشتەکانیان.

ئامانج :

- دروستکردنی پەیوەندی لەگەڵ بڕیاربەدەستانی بواری پیشەسازی گەشت وگوزار .

- پێناساندنی ڕێکخەرانی گەشتەکان و بریکارانی گەشتکردن بە شوێنە خزمەتگوزاریە ناوچە گەشتیاریەکان کە بە گوێرەی بڕی خزمەتگوزاریەکان و پێوەری کوالیتیە پێشبینیکراوەکانی ئەوانە.

- رەخساندنی هەل بۆ بریکارانی گەشتکردن بۆ ئەوەی خزمەتگوزاری و شوێنەکان بە شێوەیەکی راستەوخۆ تاقی بکەنەوە، بە شێوەیەکی کە پاساویان بۆ دەستەبەر بکات تا لە هەڵمەتەکانی بازاڕکردنیاندا بەکاریان بێنن، لەگەڵ جەختکردنەوەی تایبەت لەسەر میوانداری و رێزگرتنی میوان لە کەلتووری کوردەواری و تایبەتمەندیە نیشتمانیەکان و ئۆفەرە جیاوازەکان کە تەنها لە هەرێم دەست دەکەون (Unique Selling Properties).

- بەکارخەرانی گەشتەکان هەرێمی کوردستان لە پرۆگرامە گەشتیاریەکانیاندا دابنێن و بریکارانی گەشتکردن رازی بکەن بەوەی بەبازاڕکردن بۆ کوردستان بکەن.

دەبێ ئەمانەش رەچاو بکرێن :

- دەرخستنی میوانداری و رێزگرتن لە کوردستان لە بەرزترین ئاست.

- وردی لە رێکخستندا، هەر لە پلانی گشتیەوە تا بچووکترین وردەکاری لە کاتی گەشتەکاندا.

- گەشتەکانی رۆژنامەوانان تەنها بۆ کات بەسەربردن نەبێت، بەڵکو لە بنەڕەتدا بۆ کارکردن بێت.

- دەستنیشانکردنی بانگهێشتکراوان پێویستە بە هۆشیاریەوە بێت (بازاڕی سەرچاوە، بڵاوەیی دابەشبوون، گرووپی بەئامانجکراو).

هاوژینیکردنی بەرهەم (Product Experience)

پرۆگرامەکانی هاوژینیکردنی بەرهەم ئۆفەرگەلێکی بەردەوام و ناسراون لە لایەن کارمەندانی بواری گەشت وگوزار و میوانداری، کە بە گوێرەی چەند مەرجێکی تایبەت پێیان دەدرێت.

ئەمەش پێویستی بە دامەزراندنی شوێنێك (ستاندێك) هەیە کە تێیدا کارمەندانی بواری گەشت وگوزار و میوانداری بتوانن خزمەتگوزاریە گەشتیاریەکان بە نرخی داشکێنراو تاقی بکەنەوە.

ئامانج :

- بەرزکردنەوەی ئاستی هۆشیاری کارمەندانی بواری گەشت وگوزار و میوانداری لە کوردستان، بەوەی کە کوردستان رووگەیەکی گەشتیاریە.

- هاوژینیکردنی بەرهەم و یەکە گەشتیاریە سەرەکیەکانی هەرێمی کوردستان.

- زیادکردنی بانگەشەی زارەکی لای پیشەگەرانی گەشت وگوزار .

- بەهێزکردنی توانای کارمەندانی ئاژانسەکانی گەشتکردن لە بواری وتاری بەبازاڕکردن، لە رێگەی تاقیکردنەوەی راستەوخۆ و زانیاری ورد لە بارەی خزمەتگوزاریە گەشتیاریەکان.

- پێدانی پاساو بە بریکارانی گەشتکردن بۆ ئەوەی لە وتارە بەبازاڕکردنەکانیاندا بەکاریان بێنن.

دەبێ ئەمانە رەچاو بکرێن :

- پێشنیارکردنی داشکاندن بە 20٪ لەسەر نرخەکانی فرۆشتن بۆ بەڵێندەرەکان، بەو مەرجەی کە جیاوازی نرخەکە لەلایەن کارگێری رووگەکە بدرێتەوە.

- پێشکەشکردنی پاکێجی تەواو (پلیتی گەشت، مانەوە، گواستنەوە).

- دڵنیابوون لە سەلامەتی و پیشەیبوونی جێبەجێکردنی پرۆگرامەکە.

هاوبەشیەکان :

هاوبەشیکردنەکان و سپۆنسەری کەرەستەی گشتگیرن کە ناوازەییەکی گرنگ بە بەبازاڕکردنی گەشتیاری دەدات.

ئەرکی هەرێمە کە هاوبەشی لەگەڵ دامەزراوەکانی بازرگانی و پیشەیی گرنگ دروست بکات لە بازاڕە بەئامانجکراوەکاندا، کە گونجاو بێت لەگەڵ ناوچەگەری گەشتیاریانەی گشتی هەرێم.

ئامانج :

– پاڵپشتیکردن و بەهێزکردنی وێنەی براند لە ڕێگەی بەبازاڕکردن و بانگەشە و سپۆنسەری ڕاگەیاندنکارانە، ئەوەش بە هاوبەشی لەگەڵ کۆمپانیا بەهێز و ناسراوەکان.

– جەختکردن لەسەر یەکە و ناوچەی گەشتیاری گرنگ بۆ بەبازاڕکردن و پەیوەندیە گشتیەکان.

– فراوانکردنی هەوڵەکانی بەبازاڕکردن لە ڕێگەی تێکەڵکردنی گەشت وگوزار لەگەڵ ژیانی ڕۆژانەی خەڵك لە بازاڕە بەئامانجکراوەکاندا.

– کاریگەری ڕاستەوخۆ بەسەر گەشتیاری پێشبینیکراو.

– سوود وەرگرتن لەو پەیوەندیە گشتیە ئەرێنیانەی کە هاوبەشی و سپۆنسەری دروستیان دەکات.

بە ڕەچاوکردنی ئەمانە :

– هەڵبژاردنی ئەو دامەزراوانەی کە مایەی پشتپێبەستنن بۆ جێبەجێکردنی ئەوەی پێویستە لە سپۆنسەری بێتە دی بە گوێرەی پلانی ستراتیژی بەبازاڕکردن.

– نزیکبوونەوە لە هاوبەشە ناوخۆیی و نێودەوڵەتیەکان بە شێوەیەکی ئەرێنیانە و کراوە.

– دڵنیابوون لە جێبەجێکردنی پیشەگەرانە و سەرنجڕاکێش لە ڕێگەی بەدواداچوون و بەشداریکردنی چڕوپڕ.

سەردانی ڕۆژنامەنووسان :

زۆربوونی گواستنەوەی ڕاگەیاندنەکان بە شێوەیەکی باش بەوە دەبێت کە ڕۆژنامەنووسانی بازاڕە بەئامانجکراوەکان بانگهێشتی کوردستان بکرێن لە ڕێگەی ڕێکخستنی 10 – 15 گەشتی ساڵانە.

ئامانج :

– دروستکردنی پەیوەندی باش لەگەڵ ڕۆژنامەنووسان بۆ گەیشتن بە داپۆشینێکی ڕاگەیاندنانەی باش.

– دەرخستنی یەکە و ناوچە گەشتیاریە سەرنجڕاکێشەکان و (ئەوەی کە پێویستە بکرێت) کە پێوەرەکانی کوالیتی ان تێدا رەچاو کراوە و قەبارەی خزمەتگوزاریە پێشکەشکراوەکان بۆ جەماوەری بەئامانجکراو لەو بازاڕەی کە رۆژنامەنووسەکە کاری تێدا دەکات.

– هێنانەکایەی رووتێکردنێکی باشتر بەرەو گەشت وگوزار کردن لە هەرێمی کوردستان.

– پێدانی زانیاری لە بارەی گەشت وگوزار لە کوردستان بۆ بازاڕە بەئامانجکراوەکان لە رێگەی راگەیاندنکار و رۆژنامەنووسانەوە.

– دروستکردنی داتابەیسێك لە بارەی بەرپرسانی راگەیاندن بۆ بەکارهێنانیان لە بڵاوکراوەکانی راگەیاندن و دابەشکردنی رێکلام و هەواڵەکانی گەشت وگوزاری کوردستان بۆیان.

لەگەڵ رەچاوکردنی ئەمانەی خوارەوە:

– دەرخستنی میوانداری و رێزگرتنی میوان لە کوردستان لە بەرزترین ئاست.

– وردی لە رێکخستن ئەوەش لە پلانی گشتیەوە تا دەگاتە بچووکترین وردەکاریەکان لە کاتی گەشتەکاندا.

– سەردانی رۆژنامەنووسان لە راستیدا بۆ گەشتی جەژن و بۆنە نیە بۆ بەشداربووان، بەڵکو بۆ کارکردنە.

– هەڵبژاردنی بانگهێشتکراوان پێویستە هۆشیارانە بێت (بازاڕی سەرچاوە، بڵاوەیی، گروپی بەئامانجکراو...).

بانگەشە و رێکلام

رێکلام لە بازاڕە دەستنیشانکراوە بەئامانجکراوەکاندا هۆشیاری فراوان دروست دەکات و یارمەتیدەرە لە ناوچەگەری گەشتیاریانە بۆ کوردستان. ئەمە لە رێگەی رێکخستن و بەهێزکردنی رێکلامە بازرگانیەکان بۆ تەلەفزیۆنە بیانیەکانی بازاڕە بەئامانجکراوەکان و پلانەکانی بانگەشە دێتە ئاراوە.

ئامانج:

– نمایشکردنی کوردستان بە شێوەیەك کە وێنەی مەبەست بخاتە روو.

– دروستکردنی حەزی بینین لای بینەر بۆ ناسینی زیاتر و راستەوخۆی کوردستان.

– بەکارهێنانی بانگەشە و رێکلامە بازرگانیەکان بۆ قەبەکردنی کاریگەری هەڵمەتەکانی تری بەبازاڕکردن.

– بەهێزکردنی ئامادە بوون کوردستان لە بازاڕە سەرەکیەکان و ناساندنی لە رێگەی بانگەشە و رێکلامەوە.

– گەورەکردنی وێنەی کوردستان لەلایەن جەماوەری بەئامانجکراوەوە، بە شێوەیەك کە بەشدار بێت لە زیادکردنی گرنگیدان بە سەردانکردنی کوردستان وەکوو گەشتیار.

– پێدانی زانیاری خۆش وسەرنجڕاکێش لەبارەی کوردستان.

پێویستە ئەمانە رەچاو بکرێن :

– پێدانی پاڵپشتی و یارمەتی تەواو بۆ تیمی وێنەگران (رێکخستن، رێپێدان).

– ئامادەکردنی بەرنامەی دۆکیومێنتاریی تایبەت بە کوردستان و هەوڵدان بۆ فرۆشتنیان بە کەناڵە تەلەفزیۆنیەکان لە بازاڕە بەئامانجکراوەکان.

– دڵنیابوون لەوەی کە هەستی گشتی لای بینەر باش و ئەرێنی دەبێت دوای بینینی ئەو دۆکیومێنتاریانە.

زنجیرە تەلەفزیۆنیەکان :

بەرنامە و زنجیرە تەلەفزیۆنیەکان بە گرنگترین چالاکی راگەیاندن و پەیوەندی گشتی کارا و گرنگ دادەنرێن، کە دەگەنە ژمارەیەکی زۆری بینەران.

ئەمەش پێویستی بە رێپێدانی کەناڵە تەلەفزیۆنیەکانی ناوخۆیی و جیهانی هەیە بەوەی کە بەرنامە و زنجیرەکان لە کوردستان وێنە بگرن لە ناوچە و شوێنە سروشتیە دیار و ناسراوەکان (هەولێر، قەڵا، دەریاچەی دوکان).

ئامانج :

- بەرزکردنەوەی ئاستی هۆشیاری لە بارەی ناوچە گەشتیاریەکانی هەرێم.

- گەیشتن بە ژمارەیەکی زۆری بینەران لە گەشتیارانی پێشبینیکراو بۆ زیادکردنی ژمارەی گەشتیارانی هەرێم.

- بەکارهێنانی بەرنامە و زنجیرە تەلەفزیۆنیەکان بۆ زیادکردنی کارایی هەڵمەتەکانی بەبازاڕکردن.

- بەدەستهێنانی داپۆشینێکی راگەیاندنیانەی باش و رزگاربوون لە هەندێك لە تێچووەکان لە یەك کاتدا.

- ئەم شێوازەی بەبازاڕکردن پەیوەندیەکی پتەو و راستەوخۆ لەگەڵ چینە بەئامانجکراوەکان دروست دەکات.

لەگەڵ ڕەچاوکردنی ئەمانە :

- رەفتارکردن لەگەڵ بەرهەمهێنەرانی ناوخۆیی و بەرنامەکانی بیانی بە شێوەیەکی ئەرێنی.

- یارمەتیدانی تیمی فیلمەکان بۆ ئەوەی کارەکانیان بە باشی رابپەڕێنن (دەستنیشانکردنی شوێنەکان لە لایەن شارەزایانەوە، رێکخستنی گەشتەکان لەگەڵ رێبەر، دابینکردنی مانەوە بۆ تیمەکان).

- دڵنیابوون لە کاریگەری باشی ئەو زنجیرانە.

بڵاوکراوە هەواڵیەکان :

بڵاوکراوەی هەواڵ بە کەرەستەی کاریگەری بەبازاڕکردن دادەنرێت بۆ بڵاوکردنەوەی زانیاری لە بارەی دوایین بەرەوپێشچوونەکانی گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان و سەرنجڕاکێشانی گەشتیارانی نوێ.

ئەمەش پێویستی بە ئامادەکردن و چاپکردنی بڵاوکراوەی هەواڵ هەیە بە شێوەی ماوە ماوە لە بارەی دوایین هەواڵ و بەرەوپێشچوونەکانی گەشت وگوزار لە کوردستان.

ئامانج :

- بەرزکردنەوەی ئاستی هۆشیاری لە بارەی کوردستان وەکوو رووگەیەکی گەشتیاری، بەمەش ژمارەی سەردانیکاران زیاد دەکات.

- زیادکردنی ژمارەی گەشتیارانی (ئاسایی).

- پێڕاگەیاندن بە میوانان و گەشتیارانی پێشبینیکراو لە بارەی دوایین پەرەسەندنەکانی پیشەسازی گەشت وگوزار لە کوردستان (کردنەوەی هۆتێل، بۆنەکان، نمایشەکان...).

- پێشکەشکردنی ئەو ئۆفەرە گەشتیاریانەی کە دەتوانرێ لە رێگەی ئینتەرنێتەوە بگیرێن.

- بڵاوکراوەی هەواڵ بە کوالیتی ەکی بەرزەوە، کە پیشەگەری گەشت وگوزار لە کوردستان پیشان دەدات.

لەگەڵ رەچاوکردنی :

- بەکارهێنانی کەرەستەکانی بڵاوکراوە هەواڵیە پیشەگەرانەکان کە کارئاسانی بۆ ناردن و بڵاوکردنەوە دەکات و چەند فاکتەرێکی دیکەشی تێدا بەدی دەکرێت وەکوو هەڵسەنگاندنی ئامارەکان... هتد.

- پاڵپشتی تەکنیکیانەی پشتپێبەستراو لەلایەن شارەزایەکی بیانیەوە.

- راگەیاندنی تایبەت بە بڵاوکراوەی هەواڵ بۆ زیادکردنی ژمارەی خوێنەران.

وێبسایت :

وێبسایتی پیشەگەرانە یەکێکە لە گرنگترین فاکتەرەکانی بازاڕکردنی گەشتیاری لە کاتی ئێستادا، ئەمەش پێویستی بە هێنانەکایە و پاراستنی پێگەیەکی راگەیاندنکارانەی گەشتیاری نوێ و پیشەگەرانە هەیە بۆ کوردستان کە نوێترین کەرەستەی پێشکەوتووی تێدا بێت بۆ دیزاینی پێگەکە بۆ ئەوەی پرۆسەی گەڕان ئاسان بکات.

ئامانج :

– پێدانی زانیاری لە بارەی گەشت وگوزاری کوردستان بۆ کەسانی گرنگیدەر و گەشتیارانی پێشبینیکراو.

– پێدانی هەواڵی نویێ لە بارەی گەشت وگوزاری کوردستان بۆ بازاڕی بەئامانجکراو.

– فەراهەمکردنی توانای بەکرێگرتن لە رێگەی ئینتەرنێتەوە.

– بەهێزکردنی وێنەی کوردستان وەکوو رووگەیەکی گەشتیاری، بەمەش ژمارەی گەشتیاران زیاد دەبێت.

– پێدانی نوێترین هەواڵی گەشتیاری کوردستان بە دەزگاکانی راگەیاندن.

لەگەڵ پێویستی رەچاوکردنی :

– پشتبەستن بە وێبسایتەکە بە شێوەیەکی سەرەکی لە ئاستێکی کوالیتی بەرز بۆ شوێنە سەرنجڕاکێشەکان.

– پەیوەندیکردن لە رێگەی تۆڕە کۆمەلآیەتیەکان و شێوازەکانی بەکرێگرتن لە رێگەی ئینتەرنێت زۆر گرنگە.

– پێگەکە بە بەردەوامی بپارێزرێت و چاك بکرێتەوە و نویێ بکرێتەوە و بەکارهێنانی ئاسان بێت.

– وێبسایتەکە زانیاری تەواوی تێدا بێت بە لایەنی کەمەوە بە سێ زمان (کوردی، عەرەبی، ئینگلیزی).

پێداویستیەکانی وێبسایت :

پێویستە ناوەرۆکی وێبسایتەکە پێداویستیەکانی گروپە بەئامانجکراوە هەمەجۆرەکان جێبەجێ بکات.

کۆمەڵەی ئامانجکراو	گەشتیاران	پێشکەشکەرانی خزمەتگوزاریەکانی گەشت وگوزاری	ئامرازەکانی میدیا / رۆژنامەگەری
ئۆفەری گەشت وگوزاری	مەوقع B2C	مەوقع B2C	
ناوەڕۆک	زانیاری لەسەر کوردستان زانیاریەکانی گەشت چالاکیەکان و شوێنی گەشتیاری شوێنەکانی مانەوە ناوچە گەشتیاریەکان هەواڵەکان و رۆژمێری کات رێکخەرانی گەشتەکان رەوشی کەش‌وهەوا نەخشەی مەوقع	ئامارەکان و توێژینەوەکانی بەبازارکردن پێشانگاکان و وۆرکشۆپەکان رۆژنامەگەری و ئەرشیفی راگەیاندن فایلەکانی پێناساندنی بەبازارکردن	

چەند پێکهاتەیەکی گرنگ بۆ وێبسایت :

پێویستە وێبسایتەکە بە شێوەیەك دیزاین بکرێت کە بنیاتێکی نوێی هەبێت و هەڵگێڕکردنی ئاسان بێت، بە مەرجێك کە لاپەڕەی دەستپێك (Landing Page) چڕ و گشتگیر بێت.

ئەمەی خوارەوە پێشبینی و بۆچوونێکە لە بارەی هەیکەلی پێشنیارکراو بۆ لاپەڕەی سەرەکی وێبسایتی فەرمیی گەشت وگوزار لە کوردستان:

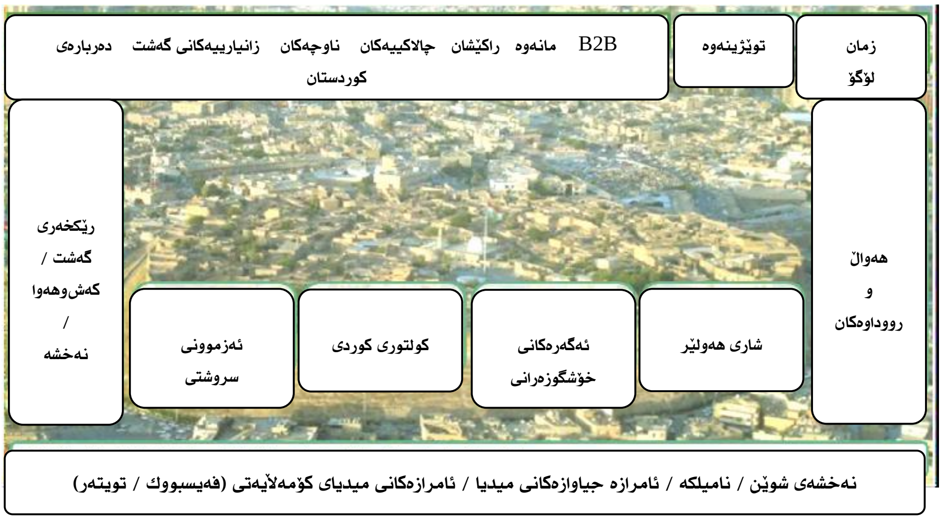

پەیوەندی کۆمەڵایەتی:

تۆڕەکانی پەیوەندی کۆمەڵایەتی (فەیسبووک، تویتەر، یوتیوب...) لە ماوەی دە ساڵی رابردوودا بوونە کەرەستەی باشی بەبازاڕکردن و، کە بە میلۆنان بەشداربوویان هەیە.

بۆیە پێویستە چەند لاپەڕەیەکی دۆسیەی تایبەت دروست بکرێن و بە مەرجێك کە بە بەردەوامی نوێ بکرێتەوە و پیشەگەرییەکی بەرزی پێوە دیار بێت.

ئامانج:

- بەکارهێنانی هۆکار و تۆڕەکانی پەیوەندی کۆمەڵایەتی بۆ گواستنەوەی وێنەیەکی باش لە بارەی گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان.

- کۆکردنەوەی زانیاری و کۆمێنتەکان لە کۆمەڵگەی ئینتەرنێتیەوە.

- زیادکردنی هۆشیاری بەوەی کە کوردستان رووگەیەکی گەشتیاریە.

- دۆزینەوەی پەیوەندی راستەوخۆ لەگەڵ ملیۆنەها گەشتیاری پێشبینیکراو بەرەو کوردستان دێن.

- هێنانەکایەی گرنگیدان بە کوردستان و ئەوەی پێشکەشی دەکات بە تایبەت لە رووی گەشت وگوزارەوە.

- بە جیهان پێشان بدرێت بەوەی کە کوردستان نوێترین کەناڵەکانی پەیوەندی بەکار دێنێت.

بە مەرجی رەچاوکردنی ئەمانە:

- ناوەرۆك بە کوالیتی بەرز.

- نوێکردنەوەی بەردەوام.

- ژمارەی کونجاو و پێویستە بۆ بەڕێوەبردنی هۆکارەکانی راگەیاندنی کۆمەڵایەتی.

- ناوەرۆکەکەی بە لایەنی کەمەوە بە سێ زمان بنووسرێت.

توێژینەوەکانی بازاڕ

توێژینەوەکانی بازاڕ یەکێکە لە کەرەستە کاریگەرەکان بۆ بەرەوپێشبردنی گەشت وگوزار و پلاندانانی بەبازاڕکردن، هەروەها بە خاڵی دەستپێك دادەنرێت بۆ پلانی گشت بەرەوپێشبردنەکانی بەرهەمی گەشتیاری، ئەوەش سەرباری رۆڵێکی گەورە لە بەبازاڕکردن.

پێویستە سیستەمێکی تایبەت بۆ توێژینەوەکانی بازاڕ دابنرێت بۆ کۆکردنەوە و راڤەکردنی داتا پەیوەندیدارەکان بە گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان ئەوەش بە شێوەیەکی زانستیانە و کارا، بە مەرجێك کە ئەنجامەکان ماوە ماوە نوێ بکرێنەوە.

ئامانج

– تێگەیشتن لە بارەی چۆنیەتیی بۆچوونی گەشتیارانی پێشبینیکراو بۆ رووگە گەشتیاریەکان و رکابەرە سەرەکیەکان.

– ناسینی تایبەتمەندی و ئاکارەکانی چینەکانی بازاڕ کە تواناى بەبازاڕکردنی بەرزیان هەیە بۆ رووگە گەشتیاریەکە.

– هێنانەکایەی بنچینەیەك بۆ پەرەپێدانی بەرهەم و وەبەرهێنانە گەشتیاریەکان لە رێگەی شیکردنەوەی قووڵ بۆ بازاڕەکان.

– بەراودکردن لەگەڵ رکابەرەکان و شیکردنەوەی رەوشەکانیان.

– دەستنیشانکردنی چەند کۆمپانیایەك بۆ ئەنجامدانی توێژینەوەکانی پەیوەندیدار بە گەشت وگوزار .

بە مەرجێك کە ئەمانە رەچاو بکرێن:

– جێبەجێکردنی سیستەمێکی گشتگیر بۆ کۆکردنەوەی داتا و زانیاری.

– ئامادەسازیەکی پیشەییانە بۆ داتاکان بۆ بەکارهێنانی بێ بەرامبەر لەلایەن پیشەگەرانی کەرتی گەشت وگوزارەوە.

– دامەزراندنی تیمێکی تایبەتمەند لە بواری توێژینەوەکانی بازاڕ لە چوارچێوەی بەڕێوەبەرایەتی بەبازاڕکردنی گەشتیاری.

ڕێوشوێنەکانی بەبازاڕکردن :

دیدێکی گشتی لەسەر ڕێوشوێنەکانی بەبازاڕکردن بۆ هەرێمی کوردستان کە پێویستە گشت دەستە پێی هەڵبستێت (کەمترین داواکاری).

چالاکی	گرنگی	بەهای بودجە نزم ناوەند بەرز	بازاڕی ئامانجکراو (تاکو 2017)
کەرەستەکانی چاپکراو	★★★★★		A, B, C
پێشانگاکان	★★★★★		A, B, C
ڕیکلامی گشتی	★★★★★		A, B
سایتی ئەلیکترۆنی	★★★★★		A, B, C
پەیامەکانی هەواڵ	★★★★★		A, B
توێژینەوەکانی بازاڕ	★★★★★		A, B, C

	تاکو 200,000 دۆلار		لەنێوانی 500,000 و ملیۆن دۆلار
	لەنێوانی 200,000 و 500,000 دۆلار		زیاتر لە ملیۆن دۆلار

چالاکیەکانی بەبازارکردن:

پێشنیاردەکرێت ئەو چالاکیە بەبازارکردنانەی لای خوارەوە جێبەجێبکرێت:

چالاکی	گرنگی	بەهای بودجە نزم ناوەند بەرز	بازاڕی ئامانجکراو (تاکو 2017)
گەشتی ڕۆژنامەوانی	☆★★★★		A, B
گەشتی پێناسەکردن	☆★★★★		A, B
ڕیکلامی تەلەفزیۆنی	☆★★★★		A, B
نێردەی فرۆشتن	☆★★★★		A, B
گەشتی پێناسەکردن	☆★★★★		A, B
بۆنە و فیستیڤاڵەکان	☆★★★★		A, B
خاڵەکانی زانیاری تایبەت بە گەشت وگوزار	☆★★★★		A, B, C
ئۆفیسەکانی گەشتی نێودەوڵەتی	☆★★★★		A, B

	تاکو 200,000 دۆلار		لەنێوانی 500,000 و ملیۆن دۆلار
	لەنێوانی 200,000 و 500,000 دۆلار		زیاتر لە ملیۆن دۆلار

چالاکیەکانی بەبازارکردنی ئیختیاری:

یاریدەدەرە لە جێبەجێکردنی چالاکیەکانی بەبازارکردنی ئیختیاری بۆ ئەوانەی لای خوارەوە لە پتەوکردنی گەشت وگوزار لە هەرێم:

چالاکی	گرنگی	بەهای بودجە: نزم	ناوەند	بەرز	بازاڕی ئامانجکراو (تاکو 2017)
کەسانی خاوەن نفوزی سیاسی	★★★☆☆	■			A, B
ریکلامی بازرگانی	★★★☆☆	■	■		A, B, C
بەرنامە و زنجیرەی تەلەفزیۆنی	★★★☆☆	■			A, B
سپۆنسەری و هاوبەشی	★★★☆☆	■	■		A, B
لایەنەکانی پاڵپشتیکەر	★★★☆☆	■			A, B

- ■ تاکو 200,000 دۆلار
- ■■ لەنێوانی 200,000 و 500,000 دۆلار
- ■■■ لەنێوانی 500,000 و ملیۆن دۆلار
- ■■■■ زیاتر لە ملیۆن دۆلار

14- تەوەری ستراتیژی شەشەم : بەرەوپێشبردنی فێرکردنی گەشتیاری

14-1 رەوشی ئێستای فێرکردنی گەشتیاری

ئەزموونی ولاتە پێشکەوتووەکانی بواری گەشت وگوزار ئەوە پیشان دەدات کە پەروەردە و فێرکردنی تایبەتمەند لە بواری گەشت وگوزار دا گەورەترین سەرچاوەیە بۆ دابینکردنی کادیری کارگێری و تەکنیکی بۆ ئەم کەرتە، کە ئامادەکراو بن بۆ راپەڕاندنی کارای کارەکان لەسەر ئاستی هەردوو کەرتی تایبەت و گشتی. تا گرنگی گەشت وگوزار یش بۆ ولاتێك زیاتر بێت، بەمەش گرنگیدان بە پەروەردە و فێرکردنی گەشتیاری لە رووی چەندایەتی و چۆنایەتیەوە زیاتر دەبێت.

لە کاتێکیشدا کە حکوومەتی هەرێم دەیەوێت لە داهاتوودا گەشت وگوزار بەشداریەکی کارا لە ئابووریەکەیدا بکات، بۆیە پەروەردە و فێرکردن لە کەرتی گەشتوگوزادا پێویستە گرنگی تایبەتی پێ بدرێت و ئەمەش بکرێتە چەند سیاسەت و پرۆگرامێکی فێرکاری و راهێنان و، یەکەی تایبەتی بۆ بکرێتەوە.

لە ئێستادا چەند پەیمانگایەکی فێرکردنی گەشتیاری (تیۆری و پراکتیکی) لە کوردستاندا هەن، لەوانەش:

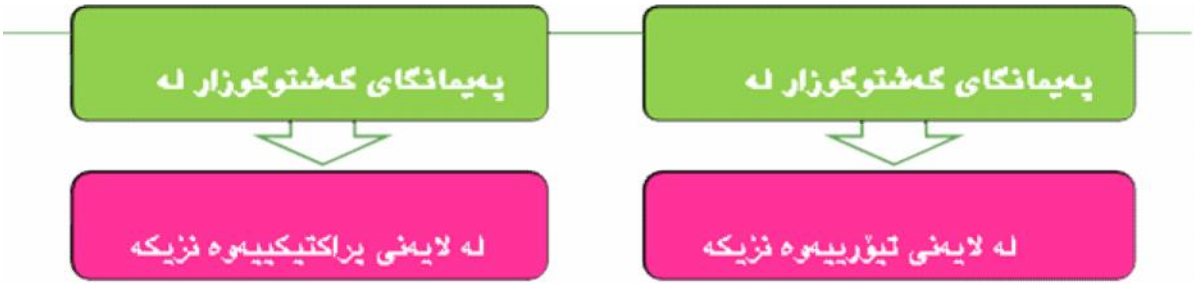

- پرۆگرامێکی دوو ساڵییە لە پەیمانگای تەکنیکیی هەولێر.
- جەختکردنەوە لەسەر بەڕێوەبردنی دامەزراوە گەشتیاریەکان و ڕاهێنانی ڕێبەرانی گەشتیاری.
- پێداویستی خوێندن بریتیە لە بڕوانامەی ئامادەیی بە لایەنی کەم.
- نزیکەی 400 خوێندکار و 200 دەرچوو لە ساڵی 2012.

پرۆگرامێکی سێ ساڵییە لە پەیمانگای دهۆك بۆ گەشت وگوزار و زانستە هۆتێلیەکان.
- جەختکردنەوە لەسەر ڕاهێنانی کارەکی لە بوارەکانی نووسینگەی پێشوازی و خزمەتگوزاریەکان و ماڵداری و ناندین.
- پێداویستی خوێندن بریتیە لە بڕوانامەی ناوەندی بە لایەنی کەم.
- 273 خوێندکار و 90 دەرچووی ساڵانە.
- خوێندنێکی تەکنیکی/پیشەیی.

گرفتی کەمی یەکەکان و کادیری پەروەردەیی شیاو دوو گرفتی سەرەکین، پێویستە چارەسەر بکرێن بۆ پەرەپێدانی گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان، ڕەوشی ئێستای پەیمانگای تەکنیکی هەولێر و پەیمانگای گەشت وگوزاری دهۆك بەم شێوەیە کورت بکرێتەوە:

1- پەیمانگای تەکنیکی هەولێر (دوای خوێندنی ئامادەیی)

- تەنها ڕێژەیەکی کەمی دەرچووان لە بواری گەشت وگوزار دا کار دەکەن.

- زۆربەی دەرچووان لە بواری چالاکی ئابووری وادا کار دەکەن کە مووچەکانیان لەو مووچانە زیاتر بێت کە لە گەشت وگوزار دەستیان دەکەوێت.

- زانیاری مامۆستایان و وانەبێژان لەسەر بنچینەی پێوەرە گەشتیاریە نێودەوڵەتیەکان نیە.

- وانەکانی پەیمانگا بریتین لە بنەما تیۆریەکانی گەشت وگوزار بە بێ هیچ بنچینەیەکی پراکتیکی کە خوێندکار شارەزایی لە ڕێگەیانەوە پەیدا بکات.

2- پەیمانگای گەشت وگوزاری دهۆك (دوای خوێندنی ناوەندی)

- بینایەکانی پەیمانگا پێویستیەکی زۆریان بە نوێکردنەوە و فراوانکردن هەیە.

- بودجە بە شێوەیەکی گشتی کەموکوڕیەکی زۆری تێدایە، هیچ قوتابیەك ناتوانێت بچێتە دەرەوەی وڵات بۆ راهێنان.

- گەشتکردن بۆ بەردەوامبوون لە خوێندن لە دەرەوە تەنها بۆ چەند قوتابیەکی خۆشگوزەران توانراوە.

- خوێندکارانی پەیمانگا تەنها هی پارێزگای دهۆکن.

- هەماهەنگیکردن لەگەڵ دامەزراوە گەشتیاریەکانی ناوچەکە زۆر سنووردارە.

- زۆربەی دەرچووان دوای تەواوکردنی خوێندن لە بواری گەشت وگوزار دا کار دەکەن.

3- پەیمانگای تەکنیکی کۆیە (بەشی گەشت وگوزار دوای خوێندنی دواناوەندی)

- لە ئێستادا ئەو پەیمانگایە خزمەتی 160 خوێندکاری بەیانیان و 120 خوێندکاری ئێواران دەکات.

- کەموکوڕی لە تاقیگە و کەرەستەکاندا هەیە.

- کەمی لە ژمارەی مامۆستاکاندا هەیە.

14-2 هەوڵە پێشنیارکراوەکان بۆ پەرەپێدانی فێرکردنی گەشتیاری

1- ئامادەکردنی لێهاتووان

چارەسەرکردنی کەموکوڕی لە کادیری لێهاتوو و زیادکردنی زانست لە بارەی پیشەسازی گەشت وگوزارەوە پێویستی بە گرتنەبەری ڕێوشوێنی خێرا هەیە کە لە ماوەیەکی تا رادەیەك کورتدا ئەنجام بدرێن و مەبەست تێیاندا ئامادەکردنی تواناکان بێت لە بابەتێکی دیاریکراودا، لەگەڵ چەند ڕێوشوێنێکی درێژخایەن بۆ ئامادەکردنی نەوەیەکی داهاتوو کە ئەرکی بەرەوپێشبردن و بەڕێوەبردنی کەرتی گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان لە ئەستۆ بگرێت و بیگەیەنێتە ئاستی ویستراو.

گەشت وگوزار ئاراستەیەکی خزمەتگوزاریانەی بەهێزە، بۆیەش رەفتار و هەڵسوکەوتی کارمەندانی گشت ئاستەکانی ئەم بوارە و لە جۆرەها کەرتی گەشتیاریدا، یەکێکە لە بنچینەکانی سەرکەوتنی ئەم کەرتە.

2- رێوشوێنی کورتخایەن

– رێکخستنی خولی شیاندنی تایبەت بە بەڕێوەبەرە گەشتیاریەکانی ئێستا و داهاتوو کە ماوەکەی یەك هەفتە بێت، بە بەشداری وانەبێژانی نێودەوڵەتی کە پرۆگرامی فێرکردنی گەشتیاری پێشکەش بکەن و چەند حاڵەتێکی پراکتیکی تایبەت لەخۆ بگرن.

– رێکخستنی خولی راهێنانی تایبەت بۆ کارمەندانی گەشتیاری ئێستا بە بەشداری راهێنەرانی پسپۆر و تایبەتمەند لە بوارەکانی کاری گەشت وگوزاری (بەڕێوەبردن، بەبازاڕکردن، میوانداریکردن..).

– ئامادەسازی بۆ گەشتی خوێندن بۆ بەڕێوەبەرانی گەشتیاری بۆ چەند ناوچەیەك کە باشترین رێکارەکان لە بواری پسپۆریە گەشتیاریەکان جێبەجێ بکات.

3- رێوشوێنی درێژخایەن

– دامەزراندنی بەشەکانی فێرکردنی گەشت وگوزار لە زانکۆکاندا.

– کردنەوەی ئامادەییە پیشەییەکانی گەشت وگوزار لە شارەکانی هەرێم.

– کردنەوەی ئەکادیمیا گەشتیاریە پسپۆریەکان کە سەر بە دەستەی گەشت وگوزار بن و لەلایەن پەیمانگا گەشتیاریە جیهانیەکانەوە بەڕێوە ببرێن.

– ناردنی شاندی خوێدن بۆ بەدەستهێنانی بڕوانامەی باڵا لە بواری کارگێری گەشت وگوزار دا.

– هەماهەنگیکردن لەگەڵ وەزارەتی کار و کاروباری کۆمەڵایەتی بۆ شیاندنی لاوان بۆ کارکردن لە بواری گەشت وگوزار ئەوەش لە رێگەی پرۆگرامەکانی راهێنان لە سەنتەرە تایبەتەکانی سەر بە وەزارەت.

– هاندان و ئامادەکردنی توێژینەوەکان و بەستنی کۆنگرە بۆ توێژینەوە گەشتیاریە زانستیەکان بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی خوێندنی باڵا.

3-14 پرۆگرامەکانی بەرەوپێشبردنی سەرچاوە مرۆییەکان بۆ کەرتی گەشت وگوزار

ڕێوشوێنە خێراییەکان کە دەتوانرێ بۆ پڕکردنەوەی کەموکوڕی و پەیداکردنی شارەزای گەشتیاری بۆ کارمەندان بگرێنە بەر، بریتین لە ئەنجامدانی خولی راهێنانی تایبەتمەند بۆ چارەسەرکردنی چەند بابەتێکی دیاریکراوی ئەم کەرتە، خولەکانیش لەمانەدا خۆیان دەبیننەوە:

1- پرۆگرامێك کە ساڵانە دووبارە ببێتەوە

لە ماوەیەکی دیاریکراودا ئەنجام دەدرێت بە بەشداری وانەبێژانی نێودەوڵەتی لە بواری گەشت وگوزار دا.

بیرۆکەی پرۆژە :

- دەستپێکردنی پرۆگرامێکی گەشتیاری ساڵانە لە کوردستان.
- ماوەی پرۆگرام 5-7 رۆژ دەبێت بۆ ژمارەیەك قوتابی ناوخۆ و نێودەوڵەتی و بەڕێوەبەرانی گەشتیاری.
- وانەبێژەکان لە سەرەتای خولەکاندا زانیاریە تیۆرییەکان باس دەکەن، دواتر ئەو زانیاریانە لە رێگەی چارەکردنی چەند حاڵەتێکی پراکتیکی کە پێشتر دەستنیشان کراون جێبەجێ دەکرێن.
- ئامانج لە چارەکردنی ئەو حاڵەتە پراکتیکیانە بریتیە لە باشترکردنی توانای کارکردن لە میانەی چەند تیمێکی فرەڕەگەز و ئاسانکردنی گواستنەوەی زانیاریەکان .
- بەشداریکردن و مانەوە و چالاکیە لاوەکیەکان بە خۆڕایی و بێ بەرامبەر دەبێت (بەو مەرجەی کە بەشداربووان تەنها کرێی سەفەرکردن بدەن).

2- خولەکانی راهێنان

هێنانەکایەی خولەکانی راهێنانی گەشتیاری بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی راییکردنی کارەکان لەلایەن چەشنە هەمەجۆرەکانی کارمەندانی ئێستای کەرتی گەشت وگوزار .

بیرۆکەی پرۆژە :

– هێنانەکایەی پرۆگرامێکی گەشتیاری راهێنانکارانەی تایبەت لە چوارچێوەی "پرۆگرامی بەرزکردنەوەی کوالیتی " لە ناوچەی کوردستان.

– پرۆگرامەکە لە چەند لقێك پێکدێت – هەر لقێك ئاراستەی گروپێکی کارمەندانی گەشتیاری دەکرێت– و هەر لقێك بۆ چەند بەشێك دابەش دەبێت.

– راهێنراو لە دوای کۆتاییهاتنی هەر یەکەیەکی خوێندن بڕوانامەی پێ دەدرێت، دامەزراوە گەشتیاریەکەش مۆری کوالیتی پێ دەبەخشرێت ئەگەر کۆمەڵێك لە کارمەندەکانی پێشوەختە ئەم جۆرە بڕوانامەیان وەرگرت.

– حکوومەت لە رووی ماددیەوە پاڵپشتی ئەم پرۆگرامانە دەکات، تێچووەکانی تریش خاوەن کارەکان لە ئەستۆیان دەگرن.

3– گەڕانە گەشتیاریەکان بەرەو ناوچە نایابەکان

زۆر جار باشترین بیرۆکەکان لەو کاتانەدا دروست دەبن کە سەردان بەرەو ئەو ناوچە گەشتیاریانە ئەنجام دەدرێت کە لە رووی کارگێری و خزمەتگوزاریەوە پێشکەوتوون.

بیرۆکەی پرۆژە :

– سەردانی زانستی بۆ ئەو ناوچە گەشتیاریانەی بە رەفتارە سەرکەوتووەکانیان ناسراون، کە دەبێتە مایەی زیادکردنی زانیاریەکانی بەڕێوەبەرانی گەشتیاری.

– ئەو سەردانانە بە شێوەیەکی رێکخراو دەبن (بۆ نموونە ساڵانە دوو جار) و، 20 – 30 بەڕێوەبەری گەشتیاری لە خۆ دەگرن.

– گەشتە پێشنیارکراوەکە ماوەی 4–5 رۆژ دەبێت، بەمەبەستی هاندانیش لایەنی حکوومی 50٪ی تێچووەکە لە ئەستۆ دەگرێت.

– زۆر گرنگە زامنی ئەوە بکرێت کە ئەو گەشتانە بۆ کات بەسەربردن نین بەڵکو ئامانج لێیان بریتیە لە زیادکردنی ئەو یەکە گەشتیاریانەی کە باشترین رەفتار و پێوەری گەشتیاری جێبەجێ دەکەن و فێربوون بێتە ئاراوە لە رێگەی زانینی راستەوخۆی کەسانی پەیوەندیدار.

– هەر بەشداربوویەك لە کۆتایی گەشتەکەدا کورتەی سەردانەکەی بۆ ئامادە دەکرێت.

4-14 چەند هەوڵێکی فێرکاری-شیاندنی درێژخایەن لە بواری گەشتیاریدا

ئەکادیمیایەکی تایبەتمەند لە بواری فێرکردنی گەشتیاری

ئامادەکردنی نەوەیەکی کادیرانی گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان پێویستی بە کارپێکردنی سیاسەتی درێژخایەن هەیە لەسەر ئاستی فێرکردنی زانکۆیی و قۆناغەکانی پێشتر. فێرکردن لە بواری گەشت وگوزاردا زانستێکی سەربەخۆیە کە پرۆگرامی ناسراوی جیهانی و شێواز و نەریتی خۆی هەیە، ولاتە گەشتیاریە پێشکەوتووەکان ئەو ولاتانەن کە لە رووی فێرکردنی گەشتیاریدا ناسراون و دامەزراوەکان فێرکردنیان لەم بوارەدا ناوبانگی جیهانیان هەیە.

بۆیە، دامەزراندنی ئەکادیمیایەکی پسپۆری بۆ فێرکردنی گەشت وگوزار بە رێککەوتنی لەگەڵ دامەزراوەیەکی گەشتیاری ناسراوی جیهانی، دەبێتە پاڵپشتیەکی بەهێز بۆ بیرۆکەی ئەوەی کە کوردستان کاری جیددی دەکات بۆ بەرەوپێشبردنی پیشەسازی گەشت وگوزار بە شێوەیەکی پیشەگەرانە.

بیرۆکەی پرۆژە :

– رێککەوتن لەگەڵ ئەکادیمیایەکی جیهانی ناسراو لە بواری کارگێری گەشتیاری بۆ دامەزراندن و بەرێوەبردنی قوتابخانەیەکی بالای کارگێری گەشتیاری لە کوردستان.

– ماوەی خوێندن لە ئکادیمیایەکەدا سێ ساڵ دەبێت و پێکهاتەیەکی پسپۆرییانە و پراکتیکییانەی بەهێزی دەبێت.

– ژمارەی قوتابیانی نوێ سالانە لەسەر بنەمای لێهاتوویی دەستنیشان دەکرێن بۆ زامنکردنی کوالیتی بەرزی فێرکردن.

– شانبەشانی بابەتە گشتیەکان (ئابووری، ئامار..) پێویستە جەخت لەسەر زمانەکان بکرێتەوە (بە لایەنی کەمەوە دوو زمان)، ئەوەش سەرباری بابەتە پەیوەندیدارەکان بە گەشت وگوزار (جوگرافیای گەشتیاری، ژمێریاری گەشتیاری..).

– بە هەمان شێوە ئەکادیمیاکە پرۆگرامی پسپۆری پێشکەش دەکات لە بوارەکانی گەشت وگوزاری کەلتووری و وەرزشی و بازرگانی.

5-14 دامەزراندنی ئامادەییە پیشەییە گەشتیاریەکان

گەشت وگوزار پێویستی بە ژمارەیەکی زۆری لێهاتووان هەیە لە جۆرەها بوار و ئاستی خزمەتگوزاریە پێکهێنەرەکانی ئەم کەرتە، قوتابخانە ئامادەکراوەکان بە پرۆگرامی نوێ و کادیری فێرکاریی لێهاتووش سەرچاوەی سەرەکین بۆ بەرهەمهێنانی نەوەی نوێ کە لە سەر ئاستی ناوەندی درێژخایەندا کاروبارەکانی گەشت وگوزار لە ئەستۆ دەگرێت.

بیرۆکەی پرۆژە :

– دامەزراندنی ئامادەیی پیشەیی تایبەتمەند لە بواری گەشت وگوزار کە وا بکات تازە پێگەیشتووان بخزێنە ناو ئەو کەرتەوە.

– خوێندنەکە شانبەشانی چەند بابەتێکی گشتی (وەکوو زمانی ئینگلیزی و زانیاریەکان وئای تی) چەند بابەتێکی تایبەت بە گەشت وگوزار یش بگرێتەوە (وەکوو جوگرافیای گەشتیاری و بەبازاڕکردنی گەشتیاری و رێکخستن و پێشکەشکردنی خزمەتگوزاریە هەمەچەشنەکان).

– پرۆگرامەکە راهێنانێکی کارەکی بۆ ماوەی شەش مانگ لە خۆ بگرێت پێش گەیشتن بە ساڵی کۆتایی، بەو پێیەش قوتابخانەی پیشەیی گەشتیاری پێویستە رێککەوتن لەگەڵ دامەزراوە هۆتێلیەکان بکات بۆ دامەزراندنی دەرچووەکان.

– ئەگەرێکی تریش ئەوەیە کە هۆتێلێکی بچووک بۆ راهێنانی قۆتابیان دروست بکرێت.

– دوای تەواوبوون لە ساڵی نۆیەم، قوتابیەکان دەتوانن بچنە قوتابخانەی هۆتێلەکانی پیشەیی.

ئەم خشتەیەی خوارەوە خولە گەشتیاریە پێویستەکان روون دەکات بۆ بەرەوپێشبردنی توانا و لێهاتوییەکانی کارمەندانی کەرتی گەشت وگوزار لە میانەی قۆناغی یەکەمی جێبەجێکردنی پلانی

ستراتیژی گەشت وگوزار بۆ هەرێمی کوردستان. خولەکانیش گشت ئاستەکانی کارمەندی دەگرنەوە (کارگێری باڵا)، کارگێری جێبەجێکاری (ناوەندی)، پسپۆران، بەکارخەران، کە بۆ دوو بەش دابەش کراوە: خولی کورتخایەن کە لە مانگێك کەمترە، خولی درێژخایەن کە ماوەی مانگێك یان زیاتر بەردەوام دەبێت. بەم شێوەیە:

خولە گەشتیاریە پێشنیارکراوەکان بۆ ئاستە کارگێریە جیاوازەکان لە دامەزراوە گەشتیاریەکاندا (ناوەوە و دەرەوەی هەرێم)

ئاستی کارگێری	بڕوانامەی زانستی	تواناکان	
		خولی کورتخایەن (لە مانگێك کەمتر)	خولی درێژخایەن (مانگێك یان زیاتر)
کارگێری باڵا لە دامەزراوە گەشتیاریەکان	خوێندنی باڵا یان هاوشێوەکەی	– سەرکردایەتی – پلاندانانی ستراتیژی –سەرکردایەتیکردنی گۆڕانکاریەکان – بڕیاردان	– گەشەپێدانی بەردەوام لە بواری گەشت وگوزار
کارگێری جێبەجێکاری (ناوەند)	بەکالۆریۆس یان هاوشێوەکەی	– پلاندانانی ستراتیژی – رێکخستنی کار – شیکردنەوەی زانیاریەکان و بڕیاردان – بەڕێوەبردنی تیمەکانی کار – بەڕێوەبردنی بۆنەکان (کۆنگرەکان، بۆنە هونەرییەکان، بووکگواستنەوە...) – کۆنترۆڵی کوالیتی گشتگیر لە دامەزراوە گەشتیاری و هۆتێلیەکاندا	– بەڕێوەبردنی هۆتێل و چێشتخانە و دامەزراوە گەشتیاریەکان – بەڕێوەبردنی میوانداری – بەبازاڕکردنی گەشتیاری و هۆتێلی – گەشەپێدانی بەردەوام لە بواری گەشت وگوزار – بەڕێوەبردنی سەرچاوە مرۆییەکان
پسپۆران	بڕوانامەی دبلۆم یان هاوشێوەکەی	– خولی گەشتیاری گشتگیر لە زانستی نووسینگە گەشتیاریەکان و هۆتێل و هۆیەکانی گواستنەوە – ئامادەکردن و شیاندنی راهێنەران لە هۆتێلەکان و یەکە گەشتیاریەکان – مەرسومەکان (پرۆتۆکۆل و ئەتەکێت) – بەڕێوەبردنی نووسینگەکانی پێشەوە – خزمەتی کڕیاران و رەفتارکردن لەگەڵ گلەیی و سکاڵاکان – سەلامەتیی خۆراك – پەیوەندی گشتی و راگەیاندن – تواناکانی تێکەڵبوون و ئاوێتەبوون – زانیاری گەشتیاری – خولی زمانی ئینگلیزی تایبەت بە هۆتێل و گەشت وگوزار – بەڕێوەبردن و بەرەوپێشبردنی تیمەکانی کار – بەڕێوەبردنی کات و خود – رێبەریی گەشتیاری (ئاستی سەرەتایی، پێشکەوتوان) – سەرۆکی چێشتلێنەران	– نووسینگەی پێشوازی و بەکرێگرتنی هۆتێل – بەڕێوەبردنی نووسینگەکانی گەشت وگوزار و بەکرێگرتن
بەکارخەران	دواناوەندیی گشتی یان هاوشێوەکەی	– سەلامەتیی خۆراك – کارمەندی پێشوازی – یاریدەدەری بریکاری گەشتکردن – راهێنەری توانای جەستەیی – شیرینەمەنی – چێشتلێنەری هونەری – خولی زمانی ئینگلیزی – خزمەتگوزاری گوازراوە – بنچینەکانی خزمەتگوزاری ژوورەکان	

6–14 هەلی کاری زیاتر لە کەرتی گەشت وگوزار

پلانی ستراتیژی گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان هەوڵ دەدات هەلی کاری زیاتر لە کەرتی گەشتیاریدا بێنێتە ئاراوە کە بەرە بەرە لەگەڵ جێبەجێکردنی پلانەکە زیاتر بن، بە شێوەیەك کە پێشبینی دەکرێت ژمارەی ئەو کارە زیاترانەی دەهێنرێنە ئاراوە تا ساڵی 2025 بگاتە 42.000 کار.

ئەم خشتەیەی خوارەوە پێشبینیەکان لە ساڵانی 2016 و 2020 و 2025 روون دەکاتەوە:

ئاستی فەرمانبەری	2016	2020	2025
کارگێری باڵا	600	1300	2100
کارگێری ناوەراست	1200	2600	4200
کارگێری سەرپەرشتیاری	1800	3900	6300
کاری بەکارخستن	8400	18200	29400
کۆی گشتی	12000	26000	42000

15- تەوەری ستراتیژی حەوتەم: رۆڵی دەوڵەت لە بەرەوپێشبردن و پاڵپشتیکردنی گەشت وگوزار دا

15-1 چوارچێوەی رێکخەر بۆ پەرەپێدانی چالاکی گەشتیاری

دروستبوونی "دەزگای گشتی گەشت وگوزار " بە پێی یاسای ژمارە 39ی ساڵی 2004 بووە سەرەتایەك بۆ بەدامەزراوەییکردنی کاری حکوومی لە بواری گەشت وگوزار و بنیاتنانی چوارچێوەیەك بۆ چالاککردنی گەشت وگوزار و هاندانی وەبەرهێنان لەم کەرتەدا. دوای دوو ساڵ لەو بەرواره، یاسای ژمارە 20ی ساڵی 2006 هات کە بە گوێرەیەوە "وەزارەتی گەشت وگوزار " دامەزرا. پاشان، وەزارەت لەگەڵ وەزارەتی شارەوانیەکان تێکەڵ کران و ناوی نرا "وەزارەتی شارەوانی و گەشت وگوزار " و گەشت وگوزار بووە دەستەیەکی خاوەن سەربەخۆیی دارایی و کارگێری لە نێو ئەو وەزارەتەدا. هاوشانی ئەمەش، چەند بەڕێوەبەرایەتیەکی گشتی گەشت وگوزار لە پارێزگاکان و ناوچەی گەرمیان دامەزران، ئەرکی بەڕێوەبردنی راستەوخۆی گەشت وگوزاری ناوچەیان پێ سپێردرا، لەگەڵ رەچاوکردنی ماف و ئەرکەکانی دەستەڵاتە ناوخۆییەکانی شارەوانیەکان لە چوارچێوەی بازنە جوگرافیەکەیدا . لە کاتی ئێستاشدا پرۆژەیەك هەیە بۆ ئەوەی دەستە سەربەخۆیی تەواوی لە وەزارەتەکانەوە پێ بدرێت و راستەوخۆ بخرێتە سەر ئەنجوومەنی وەزیران.

حکوومەتی هەرێم لە پشتەوەی ئەمە ئامانجی هاندانی جووڵەی گەشتیاری بووە بەو پێیەی کە سەرچاوەیەکی ئابووری گرنگە لە سەرچاوەکانی سەروەتی نەتەوەیی هەرێم، هەروەها ویستوویەتی دەوڵەمەندی سروشتی هەرێم بەکار بێنێت بۆ جۆراوجۆرکردن و باشترکردنی سەرچاوەکانی داهات و بوار و هەلی کاری تازە بۆ هێزی کاری ناوخۆیی بەرهەم بێنێت و گرفتەکانی گەشەپێدانی ناوخۆیی لە ناوچەکان چارەسەر بکات.

حکوومەتی هەرێم چاوی بڕیوەتە سەرچاوە سروشتیەکانی هەرێم، وەکوو چیا و تاڤگە و کەناری رووبارەکانە کانیەکانی ئاوی کانزایی، ناوچە شوێنەواری و مێژوويیەکان و مەزارگە ئاینیەکان ، بەو پێیەی کە ئەمانە سەرچاوەی لەبن نەهاتوون و پێویستیان بە پاراستن و پەرەپێدان هەیە، شانبەشانی دروستکردنی شوێنی خزمەتگوزاری گەشتیاری و کۆمەڵگە هۆتێلیەکان لە ناوچە گەشتیاریە سەرنجڕاکێشەکان بۆ وەبەرهێنان لە تواناکانیان بە باشترین شێوە.

لە سۆنگەی هەستکردنیەوە بەم پێویستیە، حکوومەت بە ئاراستەی دانانی رێکخستن و رێنمایی ئامانجدار بۆ بەرزکردنەوەی ئاستی گەشتیاریانەی شوێنی خزمەتگوزاریە گەشتیاریە هەمەجۆرەکان لە هەرێم و بۆ بەرەوپێشبردنی چالاکی گەشتیاری تێیدا لەبەر ئەوەی کە بە چالاکیەکی ئابووری و

راگەیاندنی و کەلتووری و شارستانی دادەنرێت و چالاککردنیشی دەبێتە مایەی راکێشانی گەشتیاران لە شوێنی جیاجیاکانی جیهان و دروستکردنی بواری فراوانتر بۆ هاندانی گەشتیاران تا خەرجیەکانیان بۆ گەشتکردن فراوانتر بکەن. لە کۆتاییشدا، وەزارەت گرنگی دا بە دانانی پلانێکی گشتی بۆ گەشت وگوزار بە ئاسۆیەکی ستراتیژیانە کە کار بۆ بەهێزکردنی گەشەی گەشتیاری لە هەرێم و دروستکردنی شار و کۆمەڵگە و هەوارگە گەشتیاریەکان و هۆتێل و خانوو و دامەزراوە گەشتیاریەکان دەکات لە چوارچێوەی چەند تەوەرێکی جیاواز کە لەسەر دوو بنچینە وەستاون: هاندانی کەرتی تایبەت بۆ وەبەرهێنان لە گەشت وگوزار و، هاوبەشیکردنی لە چەند پرۆژەیەك بە گوێرەی شێوازی گونجاوی هاوبەشبوون.

2-15 زیادکردنی سەرنجڕاکێشانی پرۆژە گەشتیاریەکان بۆ وەبەرهێنەران

وەبەرهێنان پێیان خۆشە کە وەبەرهێنان لە پرۆژەگەلێکدا بکەن کە قازانجی خێرایان بۆ دەستەبەر بکات و بەڕێوەبردنیشیان لە بەڕێوەبردنی بەکارخستنی هۆتێلێك یان یەکەیەکی گەشتیاری ئاسانتر بێت. پێویستە حکوومەت هانی وەبەرهێنان بدات لەو پرۆژە گەشتیاریانەی کە توانای بەردەوامبوونیان هەیە و توانایان هەیە لە بازاڕی گەشتیاری رکابەرانەدا بژین، بە تایبەت لەم ناوچەیەی جیهاندا. حکوومەتی هەرێمیش قازانج و سوودی پێدەگات لە هاندانی گەشت وگوزار لە رووی کارگێری و داراییەوە لە رێگەی زنجیرەیەکی بەیەکەوە بەستراو لە یاسا و رێسا و رێنمایی و ئاسانکاری دارایی و کارگێریەوە. بە هەمان شێوە، هەنگاوەکانی ئەو پاڵپشتیە پێویستە ئەو توانایە بە "دەستەی گشتی گەشت وگوزار " بدەن وجڵەوی رێڕەوی پرۆسەی گەشەپێدانی گەستوگوزار لە هەرێم لەدەست بگرێت و بە دەستپێشخەریە باشەکانی هاندەرێکی تر بۆ وەبەرهێنان دروست بکات و هۆشیاری لە بارەی هەلی وەبەرهێنان لەم کەرتە زیاتر بکات.

دەتوانرێ سەرنجڕاکێشی پرۆژە گەشتیاریەکان بە شەش رێگەی سەرەکی زیاتر بکرێت، کە بریتین لەمانەی خوارەوە:

1- **پرۆگرامە حکوومیەکان بۆ پاڵپشتی کە خۆیان لە بەخشین و گەرەنتی دەبیننەوە بۆ بەرەوپێشبردنی ژێرخانەکانی گەشتیاری و یەکەکانی مانەوە لە شوێنە گەشتیاریەکاندا.**

2- **کۆنگرەی گەشتیاری کە مەبەست تێیاندا سەرنجڕاکێشانی وەبەرهێنەران و ناساندنیان بێت بە هەلە رەخساوەکان.**

3- خەڵاتی ساڵانە بۆ دامەزراوە گەشتیاریە سەرکەوتووەکان و بیرۆکە داهێنەرانەکانی بەرەوپێشبردنی گەشت وگوزار .

4- بەکارهێنانی تەکنۆلۆجیای زانیاری و پەیوەندیەکان وەکوو کەرەستەی ناساندن و بەبازاڕکردن بۆ هەلی وەبەرهێنانی گەشت وگوزار .

5- دۆزینەوەی شوێنی ئابووریانە بۆ پرۆژە گەشتیاریەکان کە باج و تێچووەکانیان کەم بێت.

6- چوارچێوەیەکی تەواو لە تایبەتمەندی و مەرجە گونجاوەکان (ئارامی و ئاسایش، سەقامگیریی ئابووری و سیاسی، مافەکانی موڵکدارێتی..) بۆ سەرنجڕاکێشانی وەبەرهێنەران.

ڕێگەی یەکەم : بریتیە لەوەی کە یاسای وەبەرهێنان ئاسانکاری کارگێری پێشکەشی دەکات وەك بەخشین لە باجەکان بۆ ماوەی درێژ و "بەخششەکان"ی بواری عەقارات (بۆ نموونە فرۆشتن بە نرخی رەمزی) بۆ ئەو زەویانە کە بۆ مەبەستی وەبەرهێنانی گەشتیاری تەرخان کراون، پێشکەشکردنی گەرەنتی لە بارەی رەوانەکردنی قازانج و سەرمایەکان بۆ دەرەوە و ئاسانکاری هاتن و مانەوەی کرێکارانی بیانی.

ڕێگەی دووەم : بریتیە لە دەستپێشخەری و هەوڵی حکوومەتی هەرێم بۆ رێکخستنی کۆنگرەی گەشتیاری لە ناوەوە و دەرەوەی هەرێم بە مەبەستی ناساندنی رووگەی گەشتیاری هەرێم و پەیوەندی لەگەڵ دامەزراوە و کۆمپانیا جیهانیەکانی کە گرنگی بە لایەنی گەشت وگوزار و چالاك لە بواری دابینکردنی خزمەتگوزاریە گەشتیاریەکان و بەبازاڕکردنی بەرهەمە گەشتیاریەکان لە سەرانسەری جیهاندا دەدات. هەندێك لەو سوودانە کە پێشبینی دەکرێ لە کۆنگرەکانەوە بەدەست بێن بریتین لە:

- تیشك خستنەسەر بازاڕی ناوخۆی گەشتیاری و پیشاندانی هەلی وەبەرهێنان لە بواری گەشت وگوزار کە ئەمەش یارمەتیدەرە بۆ گەشەکردنی قەبارەی بازارگانیەکە و هاتنی گەشتیاران بەرەو هەرێم.
- دۆزینەوەی چوارچێوەیەك کە وەبەرهێنەرانی گەشتیاری و بڕیاربەدەستان کۆ بکاتەوە، تاوتوێکردنی پرۆژە و بەرهەمی گەشتیاری نوێ و، ناساندنی رووگەی گەشتیاری نوێ لە هەرێم.
- دەتوانرێ لەسەر بنەمایەکی رێکخراو بانگهێشت بۆ ئەو کۆنگرانە بکرێت و رەنگە ئەو کۆنگرانەش هەر لە بنەڕەتدا هەبن و تایبەت بن بە گەشتوزار، یاخود بەشێك بن لە کۆنگرەی گەورەتر کە بە گشتی باس لە وەبەرهێنان بکەن لەسەر ئاستی ناوخۆیی و نێودەوڵەتی. هەر

کۆنگرەیەك کۆمەڵێك چالاکی لەخۆ دەگرێت و رێخۆشکەرە بۆ دروستکردنی تۆڕی پەیوەندیەکان و کۆبوونەوەی کار و پیشانگا و کۆڕی پەیوەندیدار بە بواری گەشتیاری.

سەرکەوتنی کۆنگرە پێشبینیکراوەکان لە پێکانی ئامانجەکان بە پلاندارێژی پرۆگرامی ئەو گۆنگرانەوە بەندە بۆ سەرنجراکێشانی پسپۆرانی بواری گەشت وگوزار و میوانداری و زنجیرە هۆتێلەکان و چێشتخانە و هەوارگە و شاری یاری و و شوێنەکانی سەرگەرمی و کات بەسەربردن و خاوەنانی هۆتێل و چێشتخانەکان و بەکارخەرەکانیان و ئەو وەبەرهێنەرانەی کە حەز دەکەن هەلەکانی وەبەرهێنان لە بازاڕی گەشتیاریدا ببینن. هەروەها بەندە بە بەشداریکردنی کارای دەستە و لایەنە حکوومیە پەیوەندیدارەکان لە گشت ئاستەکاندا، لەوانەش: بانگەشە، رێکخستن و بەڕێوەبردن، پێناساندنی بازاڕ و توانا گەشتیاریەکانی هەرێم، ئاسانکاری و بەخشین و گەرەنتییە پێشکەشکراوەکان بۆ وەبەرهێنەران، پێشکەشکردنی ئۆفەری وەبەرهێنانی باش کە زامنی سەرنجراکێشانیان بکات.

رێگەی سێیەم : بریتیە لە دۆزینەوەی هاندەری سەرکەوتوو بۆ چالاکی و چالاکوانانی گەشت وگوزار لەوانەش تەرخانکردنی خەڵات بۆ دامەزراوە گەشتیاریە سەرکەوتووەکان و بیرۆکە پرشنگدارەکانی بواری بەرەوپێشبردنی گەشتیاری و خەڵاتی کوالیتی گەشتیاری کە ساڵانە بدرێت و، رێکخستنی ئاهەنگی گونجاو بۆ رێزلێنانی براوەکانی ئەو خەڵاتانە و گواستنەوەی ئەو چالاکیانە لە گشت سەرچاوەکانی راگەیاندندا.

رێگەی چوارەم : بریتیە لە سوودوەرگرتن لەو توانایانەی کە ئینتەرنێت فەراهەمیان دەکات بۆ بەبازاڕکردنی گەشت وگوزار لە هەرێم و بەبازاڕکردنی بەرهەمە گەشتیاریەکان و ناساندنی هەلی وەبەرهێنانی گەشتیاری لەسەر ئاستێکی جیهانی و، ئەنجامدانی پرۆسەیەك کە فراوانتر بێت لە تەنها بڵاوکردنەوەی چاپەمەنی و بروشۆری بانگەشەیی.

رێگەی پێنجەم بریتیە لە دەستپێشخەریکردن بۆ هێنانەکایە و دروستکردنی هاندەر لە ناوچەکان بۆ هاندانی پرۆژەکانی وەبەرهێنانی گەشتیاری لەسەر بنەمای دروستکردنی ناوچەی ئابووری بە تێچووی کەم (نرخی زەویەکان) و باجی داشکێنراو و دابەشکراو بەسەر چەند پارچەیەکی بچووك (تەرخانکراو بۆ یەك پرۆژە یاخود ژمارەیەکی سنووردار) یاخود فراوان کە دەکرێ گشت شارۆچکەکان بگرێتەوە، بە شێوەیەك کە وەبەرهێنەری گەشتیاری سەربەستییەکی زیاتری هەبێت لە هەڵبژاردنی باشترین شوێن بۆ پرۆژەکەیان و دەستنیشانکردنی قەبارە و تێچووەکان. ئەوە شانبەشانی پێشکەشکردنی چەپکێك لە هاندەرانی وەبەرهێنان لە ژێرخانە بنچینەییەکانی گەشت وگوزار بۆ ئەوەی توانای لەخۆگرتنی پرۆژە گەشتیاریەکان زیاتر بکرێت و کاراتریان بکات لە سەرانسەری هەرێم. یاسای وەبەرهێنان کۆمەڵێك لەو هاندەرانەی لە خۆ گرتووە کە پێویستە زیاتر بەرەوپێش ببرێن بەرەو دەستنیشانکردنی چەند هاندەرێکی تایبەت بە وەبەرهێنان لە پرۆژەکانی گەشت وگوزار ، لەوانەش بۆ نموونە:

هاندەرانی وەبەرهێنان	ناوچەکان: سەرانسەری هەرێم	ناوچەکان: ناوچەیەکی دیاریکراو	چالاکی/دامەزراوەی گەشتیاری سوودوەرگر لە هاندەرەکان و/یان پاڵپشتی حکوومی	هاندەری زیاتر بۆ چالاکی گەشتیاری
دابینکردنی زەوی بۆ پرۆژەکانی وەبەرهێنان لەوانەش پرۆژە گەشتیاریەکان	✓			
بەخشین لە باج و رسووماتی گومرگ بە گوێرەی مەرجی دیاریکراو و ماوەی دیاریکراو	✓			
دروستکردنی ناوچەی ئابووری کە هاندەری زیاتر بۆ پرۆژە گەشتیاریەکان پێشکەش بکات (داشکاندن لە رسووماتی خزمەتگوزاریەکان، ماوەی درێژتر بۆ بەخشین لە باج...)	×	×		
فەراهەمکردنی کەشێکی سەرنجراکێش بۆ وەبەرهێنان (ئارامی، سەقامگیری، سەربەستی لە رەوانەکردنی داهاتەکان و سەرمایە، ئاسانکاری کاگێڕی...)	×			×
پەرەپێدانی ژێرخان (رێگاوبان، ئاو، کارەبا، پەیوەندی...) و باشترکردنی خزمەتگوزاریەکان لە ناوچە گەشتیاریە تایبەتەکان	×			×
پاڵپشتیکردنی ئەنجامدانی پرۆژەکانی هۆتێل و نۆەنکردنەوەی هۆتێلە هەنووکەیەکان بە گوێرەی پێوەرە نێودەوڵەتیەکان	×	×	×	
بەخشش، قەرزی ئاسانکراو، ئاسانکاری بۆ پرۆژەکانی ژێرخانی بنچینەیی گەشتیاری (هۆتێل، چێشتخانە، هەوارگە...) و هەروەها بۆ پرۆژە خزمەتگوزاریە گەشتیاریەکان (گواستنەوەی گەشتیاری، پرۆگرامی گەڕانە گەشتیاریەکان) لە ناوچە سەرنجراکێشە گەشتیاریەکان	×	×	×	
ئاسانکاری و بەخشش بۆ پاڵپشتیکردنی فیستیڤاڵە گەشتیاریەکان و نمایشی شانۆیی و سینەمایی و مۆسیقی ناوخۆیی و نێودەوڵەتی	×	×	×	
دامەزراندنی بانکێکی حکوومی تایبەت بە پاڵپشتیکردنی گەشت وگوزار و پێدانی قەرز بە پرۆژە گەشتیاریەکان کە بە گوێرەی پێوەرە نێودەوڵەتیەکان دادەمەزرێن.	×			×
دابینکردنی پاڵپشتیکردنی دارایی بە نزیکەی 20٪ لە تێچووی پرۆژە بە گوێرەی بڕیارەکانی بەرەوپێشبردن لە ناوچە گەشتیاریەکان		×	×	×
دامەزراندنی ئەکادیمیایەک بۆ فێرکردن و راهێنانی گەشتیاری و پێدانی رێپێدانی پسپۆری لە کارگێڕی گەشتیاری				×
پاڵپشتیکردنی دامەزراوە و پرۆگرامەکانی راهێنانی پیشەیی گەشتیاری رەخساندنی هەلی راهێنانی مەیدانی بۆ قوتابیانی پەیمانگا گەشتیاریەکان لە دامەزراوە گەشتیاریەکاندا				×
دانای پلانێکی بۆ بەبازاڕکردنی گەشت وگوزار لە رێگەی پرۆگرام و کەرەستەی بەبازاڕکردنی سەرنجراکێش وەکوو نامیلکەی گەشتیاری وێنەدار و پێگەی ئینتەرنێتی بۆ بەبازاڕکردنی گەشت وگوزار لە هەرێم				×
تەرخانکردنی چەند خەڵاتێکی ساڵانە بۆ دامەزراوە گەشتیاریە سەرکەوتووەکانی ژینگەدۆست و ئەو دەزگا گەشتیاریانەی پابەندن بە پێوەر و رێنماییە نێودەوڵەتیەکانەوە.	×		×	×
پاڵپشتیکردنی توێژینەوەکانی بەرەوپێشبردنی گەشت وگوزار و فەراهەمکردنی ئاسانکاریەکان بۆ پەیڕەوکردنی بیرۆکە گەشتیاریە نوێیەکان	×		×	×
بانگهێشتکردنی بریکارانی گەشت وگوزار لە سەرانسەری جیهاندا بۆ ئامادەبوون لە کۆنگرە گەشتیاریەکانی هەرێم	×			×
رێکخستنی چەند کۆنگرەیەکی تایبەت بە ناساندن و راگەیاندنی هەلەکانی وەبەرهێنان کە زنجیرەیەک چالاکی و نمایشگا و کۆڕ و کۆبوونەوەی لاوەکی لە خۆ بگرن.				×

ڕێگەی شەشەم : بریتیە لە ڕۆیشتن و گونجان لەگەڵ پلانی بانگەشەکاری لە ڕێگەی کارکردن لەسەر بەرەوپێشبردنی کۆمەڵە مەرجێکی روون و گونجاو بۆ سەرنجڕاکێشانی وەبەرهێنەران، لەوانەش جەختکردنەوە لەسەر پابەندبوون بە یاسا لە هەموو ئەو شتانەی کە پەیوەندیدارن بە ڕێوشوێنەکانی وەدەستهێنانی ڕێپێدان و ڕەزامەندیەکان بۆ پرۆژەکانی وەبەرهێنانی گەشتیاری و دڵنیابوون لە مافی موڵکداریتی (تۆمارکردن لە تۆماری زەوی و زار) و قەدەغەکردنی دەستگرتن بەسەر زەویەکان و پابەندبوون بە یاساکانی کار و کرێکاران، شانبەشانی هەبوونی کەشێکی ئابووری و سیاسی و ئاسایشی سەقامگیر.

15–3 پاڵپشتیکردنی پرۆژە گەشتیاریەکان

15–3–1 پاڵپشتیکردنی شوێنە خزمەتگوزاریەکانی مانەوە

پاڵپشتی حکوومی تەنها بۆ بنیاتنانی ئەو یەکانەی مانەوە یاخود نۆژەنکردنەوەی ئەو یەکە کۆنانە تەرخان دەکرێت کە پابەند دەبن بە پێوەر و ستانداردە نێودەوڵەتیەکانەوە، هەروەها ئەو پرۆژانەش دەتوانن پاڵپشتیەکە بەدەست بێنن کە لە رووگەکانی دەستنیشانکراو لە پلانی ستراتیژی گەشت وگوزار دا دروست دەکرێن. واش باشە کە:

– کەمترین ژمارەی قەرەوێڵەکان دەستنیشان بکرێت (100 قەرەوێلە بە لایەنی کەمەوە) وەك مەرجێك بۆ داواکردنی بەدەستهێنانی ئەو پاڵپشتیە.

– دەستنیشانکردنی بەهای پاڵپشتیەکە کە وەرناگیرێتەوە بەر ێژەیەکی دیاریکراو لە بەهای گشتی سەرمایە 20٪ بەلایەنی زۆرەوە، وە زۆرترین بڕیش بریتی بێت لە 0.5 ملیۆن دۆلاری ئەمریکی.

– تەرخانکردنی بڕی 20 تا 30 ملیۆن دۆلار بۆ ماوەی سێ ساڵ بۆ پاڵپشتیکردنی پەرەپێدانی یەکەی نوێی مانەوە لە رووگە گەشتیاریەکانی هەرێمی کوردستان.

15–3–2 پاڵپشتیکردنی ژێرخانی نوێی تایبەت بە گەشت وگوزار / ناوچەی سەرنجڕاکێشانی گەشتیاری

کەرتی گشتی دوو ئەگەر بۆ بەرەوپێشبردنی یەکەکانی ژێرخانی تایبەت بە گەشتیاری دەخاتە بەر دەست:

1- دابینکردنی پاڵپشتی دارایی راستەوخۆ بۆ وەبەرهێنەرانی کەرتی تایبەت کە پرۆژەکانیان بە تەواوی موڵکی خۆیانە (بە رێژەی موڵکایەتی 100٪) و کارگێریەکەشی بە ئارەزووی خۆیان دەکەن.

2- پارەدارکردن لە رێگەی هاوبەشیکردن لەگەڵ کەرتی تایبەت لە موڵکایەتی پرۆژەکان و بەڕێوەبردنیان بە شێوەی هاوبەش لە نێوان هەردوولا.

بە هەمان شێوە، پاڵپشتیکردنی کەرتی تایبەت بۆ پرۆژەکانی ژێرخانی تایبەت بە گەشت وگوزار پێویستە بە ئاراستەی پێکانی ئامانجەکانی پلانی ستراتیژی گەشت وگوزار بێت و لە نێو پلانە جێبەجێکاریەکەدا شوێنی بۆ تەرخان کرابێت. وەبەرهێنەرانی کەرتی تایبەت دەتوانن داوای پاڵپشتی بکەن بە رێژەی 10٪ تا 70٪ لە بەهای پرۆژەکە بۆ هەموو پرۆژەکانی ژێرخانی تایبەت بە گەشت وگوزار کە وەکوو پرۆژەی پەرەپێدانی گەشتیاری پۆلین دەکرێن و پاڵپشتی لە ئامانجەکانی پلانی ستراتیژی گەشت وگوزار دەکەن لە نێو پلانی جێبەجێکاریدا. بۆیە، وا باشە کە بڕی 100 – 125 ملیۆن دۆلار بۆ سێ ساڵ تەرخان بکرێت بۆ بەرەوپێشبردنی ژێرخانەکان لە ناوچەکانی سەرنجڕاکێشانی گەشتیاریدا.

3-3-15 پاڵپشتیکردنی ناوچەکانی خۆشی و کات بەسەربردن

پلانەکە دەستنیشانکردنی چەند ناوچەیەك دەگرێتەوە کە توانای گەورەیان هەیە بۆ ئەوەی ببنە ناوچەی سەرنجڕاکێشی گەشتیاری گرنگ، ئەوانیش بریتین لە:

هەولێر	دهۆك	سلێمانی	گەرمیان
هەولێر – شەقڵاوە – سۆران – ڕەواندوز – کۆیە	ئاکرێ، ئامێدی، سەرسەنگ، دهۆك شێخان	سلێمانی ، پشدەر، ڕانیە ، دوکان ، دەربەندیخان	کەلار

لە هەنگاوی یەکەمدا سوودی هەیە ئەگەر پاڵپشتیە داراییە حکومیەکە جەخت لەسەر ئەو پرۆژە تایبەتانە بکاتەوە کە لە چوارچێوەی ئەو ناوچانەدا دروست دەکرێن بەو پێیەی کە ئەو ناوچانە توانای سەرنجڕاکێشانی ئەو گەشتیارانەیان هەیە کە بۆ خۆشی و کات بەسەربردن و حەوانەوە دێن. لەم چوارچێوەیەشدا، پێویستە حکومەت بروانێتە ئەگەری پێشکەشکردنی هاندەری تایبەت بۆ هاندانی وەبەرهێنان لە کۆمەڵگەکانی گەشتیاری لەو ناوچانە، کە پێشینەیی ڕەهایان پێبدات لە رووی ئاسانکاریە کارگێریەکان و پاڵپشتیە داراییەکان و بەخشین لە باجەکان و هەر جۆرە شێوەیەکی دیکەی پاڵپشتی پێویست بۆ بەجێگەیاندنی ئەو پرۆژانە (هۆتێل، هەوارگە، چێشتخانە، شاری یاری...) بە

پێوەر و ستانداردی جیهانی، بە شێوەیەك کە بتوانن –لەگەڵیاندا ناوچەکەش بتوانێت– پێگەیەك لەسەر نەخشەی گەشت وگوزاری جیهانی داگیر بکەن.

هاندانی وەبەرهێنان بۆ دامەزراندن و نوێکردنەوەی شوێنەکانی مانەوە و خزمەتگوزاریە گەشتیاریەکان و رابواردن و پرۆەکانی ژێرخانی گەشتیاری، دەروازەیەکە بۆ بەرەوپێشبردنی کەرتی گەشت وگوزار و باشترکردنی کارەکانی و، زیاترکردنی هاوبەشیەکەی لە داهاتی ناوخۆیی گشتی بۆ هەرێم.

15–3–4 دروستکردنی دامەزراوەی گەشتیاری نوێ

پاڵپشتی پێشنیارکراو پێشکەشکردنی چەند هاندەرێك دەگرێتەوە بۆ وەبەرهێنەران بەمەبەستی دامەزراندنی چەند دامەزراوەیەکی گەشتیاری نوێ لە رووگە گەشتیاریەکان و ناوچە سەرنجڕاکێشەکان کە بە پێوەرە جیهانیەکانەوە پابەند بن. پرۆگرامی پاڵپشتیەکەش دەکرێ بە چەند هەنگاوێك بێت، لەوانە:

– تەرخانکردنی 30–4– ملیۆن دۆلار ساڵانە بۆ پاڵپشتیکردنی پرۆژەکانی بنیاتنانی دامەزراوەی گەشتیاری نوێ لە رووگەکانی خۆشی و کات بەسەربردن لە کوردستان.

– لە قۆناغی یەکەمدا، ئاراستەکردنی پاڵپشتیە حکوومیەکان بەرەو پرۆژەکانی مانەوە لە ناوچە سەرنجڕاکێشەکانی دیاریکراو لە پلانی ستراتیژیدا.

– وا باشترە کە جەخت لەسەر پرۆژەکانی مانەوەی نوێ و داهێنراو بکرێتەوە، کە ژمارەی قەروێلەکانی ان لە 100 قەرەوێلە کەمتر نیە.

– بڕی پاڵپشتیەکە بە شێوەیەك دیاری دەکرێت کە لە 70٪ی تێچووی پرۆژەکە زیاتر نەبێت، بە مەرجێك کە کۆی پاڵپشتیەکە هەر چۆنێك بێت لە 0.6 ملیۆن دۆلار تێپەڕ نەکات.

– دەستەبەرکردنی پاڵپشتی بۆ کەرتی گشتی و تایبەتی گەشت وگوزار و لە رێگەی زنجیرەیەکی تێروتەسەلی هەنگاوە هاندەرەکان، لەوانە:

- o بەرەوپێشبردنی گروپی ئاسانکاریە کارگێریەکان و بەخشینەکان لە باج کە بە پرۆژەکانی گەشت وگوزار دەدرێن کە بە شێوەیەکی گشتی پابەندن بە ستانداردە جیهانیەکان.
- o پێشکەشکردنی پارچە زەوی بۆ دروستکردنی شوێن و دامەزراوەی گەشتیاری لە ناوچەکانی گەشەپێدانی گەشتیاری دەستنیشانکراو لە پلانی ستراتیژی گەشت وگوزار .

- **پاڵپشتیکردن لە بە موڵککردنی زەویە تەرخانکراوەکان بۆ گەشت وگوزار .**
- **تەرخانکردنی بودجەیەکی ساڵانەی تایبەت بە پاڵپشتیکردنی پرۆژەکانی ژێرخانی گەشت وگوزار .**
- **بەرەوپێشبردنی ژێرخانەکان لە ناوچە بەئامانجکراوەکانی دیاریکراو لە پلانی ستراتیژیدا و فراوانکردنی تۆڕەکانیان و کاراکردنیان.**
- **هاوبەشیکردن لەگەڵ کەرتی تایبەت سەبارەت بە جێبەجێکردنی پرۆژە گەشتیاریە دیاریکراوەکان بە گوێرەی شێوازی یاسایی و دارایی گونجاو لەگەڵ سروشتی پرۆژەکە و شوێنەکەی و گرنگییە ئابووری و کۆمەڵایەتیەکەی و پێداویستیە تەکنیکی و ماددیەکانی.**
- **دامەزراندنی سندووقێکی پاڵپشتی بۆ چالاکیەکانی کەرتی گەشت وگوزار لەوانەش پارەدارکردنی بەشداریکردن لە پیشانگا جیهانیەکان و ناردنی نوێنەران بۆ بەشداریکردن لە کۆنگرە نێودەوڵەتیە پەیوەندیدارەکان.**

4–15 مەرجەکانی پاڵپشتیکردنی پرۆە گەشتیاریەکان

پاڵپشتیەکان بۆ چالاکیەکانی شوێنە خزمەتگوزاریەکانی نوێی گەشتیاری یاخود بۆ بەرەوپێشبردنی ژێرخانی نوێ و دامەزراندنی ناوچەی نوێی گەشتیاری و هیتر پێشکەش دەکرێن. حکوومەت هەڵدەستێت بە دەستنیشانکردنی پاڵپشتیەکە (لە رووی چەندایەتی و چۆنایەتیەوە) بە گوێرەی پرۆژەی مەبەست و ئەو مەرجانەی کە پێویستە لە وەبەرهێنەردا بەدی بکرێت تا پاڵپشتیەکەی پێ بدرێت. جۆرەکانی پاڵپشتی زۆرن و مەرجەکانی وەدەستهێنانیشیان جۆراوجۆرن بە گوێرەی جیاوازی ناوچە و پرۆژەکان، بە شێوەیەکی گشتیش دەچنە ژێر باری پێشینەییەکانی حکوومەت لە بواری وەبەرهێنان و بوارەکانی گەشەپێدانی گەشتیاری لە ناوچەکاندا.

وەبەرهێنان لە پرۆژەکانی یەکەکانی مانەوەدا دەچێتە ژێر باری توێژینەوەکانی کەڵکی ئابووری تایبەت بە ناوچەکە و داواکاری و نمایش و هەبوونی ژێرخان و خزمەتگوزاریە سەرەکیەکان و هاندەری گونجاو. ئەوەش یارمەتیی وەبەرهێنەران دەدات بۆ ئەوەی تێچووی پرۆژەکە و داهاتە پێشبینیکراوەکان بە شێوەیەکی واقیعیانە بخەملێنن، هەروەها بە هەمان شێوەش یارمەتی کەرتی گشتی دەدات بۆ ئەوەی ئەو وەبەرهێنانانە دەستنیشان بکات کە سوود لە پاڵپشتیکردنیان بە توانا ناوچەیەکان دەبینێت لە رێگەی هاوبەشیکردن لە موڵکایەتی و/یان بەڕێوەبردن و بەکارخستنیان لەگەڵ کەرتی تایبەت. هەبوونی

توێژینەوەی کەڵکی ئابووری راستگۆیانە گونجاوی و هەلی گونجاو بە بڕیاربەدەستانی کەرتی گشتی و تایبەت دەدات بۆ دەستنیشانکردنی ئەو پرۆژانەی کە دەیانەوێ وەبەرهێنانیان تێدا بکەن و بەکاریان بخەن و بەڕێوەیان ببەن، چ بە تەنیا و چ بە هاوبەشی لەگەڵ کەرتەکەی تر.

دەستەی گەشت وگوزار دەستەڵاتی تەواوی هەیە بۆ رەفتارکردن لەسەر ناوچە گەشتیاریە دەستنیشانکراوەکان بە گوێرەی ئەم ماستەر پلانە، هەروەها ماف دەرچوواندنی رێپێدان و رەزامەندی هەیە بۆ گشت پرۆژە گەشتیاریەکان بەو پێیەی کە ئەو بەرپرسە لە گەشەپێدانی زەویە گەشتیاریەکان و بەبازاڕکردنیان و ئەو زەویانە بە زەوی گەشتیاری دانراون لە ماستەر پلان، چ موڵکی کەرتی گشتی بن و چ موڵکی کەرتی تایبەت، بەمەش وەبەرهێنانیان و بەکرێدان و نوێکردنەوەی بەکرێدانیان قەدەغە دەکرێت تەنها بە رەزامەندی دەستەی گەشت وگوزار و مەرجەکانی دەستە نەبێت.

دەستە ئەرکی دانانی پێوەرەکانی لە ئەستۆدایە بۆ پۆلینکردن و پاراستنی زەویە گەشتیاریەکان، لەوانەش:

- **سروشتی ناوچەکان: مێژوویی، شوێنەواری، کەلتووری، کەشوهەوایی، ئاوی، جۆگەلە و دەریاچە، بەرزایی و لوتکە چیاکان، دارستان...**
- **بەرژەوەندیی گشتی لە بەکارهێنانی ناوچە جۆراوجۆرەکان.**
- **پاراستنی دیاردە و هەبووە کەلتووری و مێژوویی و تەلارسازیەکان.**
- **پاراستنی سیستەمی ژینگەیی.**

15-5 پێشنیار و رێکارە جێبەجێکاریەکانی بەرەوپێشبردنی یاسای وەبەرهێنان

هەندێك رێکار هەن کە دەتوانرێت بەمەبەستی بەرەوپێشبردنی یاسای وەبەرهێنان ئەنجام بدرێن لە رێگەی چارەسەرکردنی بۆشاییەکانی نێو یاساکە و نوێکردنەوەی رێکارە جێبەجێکاریەکانی. بەرەوپێشبردن و چارەسەرە پێشنیارکراوەکانیش ئەمانە دەگرنەوە:

15-5-1 لەسەر ئاستی یاسایی

1- نوێنەرایەتی دەستەی گشتی گەشت وگوزار لە دەستەی باڵای وەبەرهێنان لە هەرێم و لە لیژنە لقیەکانی پارێزگاکان بۆ بەهێزکردنی هەماهەنگی و هاوکاری لە نێو ئەو لیژنانە و دەستە.

2- دەستنیشانکردنی پرۆژەکانی وەبەرهێنان کە سوود لە تایبەتمەندیە یاساییەکان وەردەگرن و ئەوانەی کە سوود لە ئاسانکاری تایبەتی زیاتر وەردەگرن، سەرباری ئەو تایبەتمەندیانەی کە پرۆژە گەشتیاریەکان سوودیان لێ دەبینن.

3- روونکردنەوەی ئەو تایبەتمەندی و ئاسانکاریانەی کە وەبەرهێنەری ناوخۆ (یان عێراقی) سوودیان لێ دەبینێت، جا چ نیشتەجێی هەرێم بێت یان دەرەوە.

4- روونکردنەوەی ئەو تایبەتمەندی و سوودانەی کە یاسا بەو پرۆژە گەشتیاریانەی دەدات کە لەسەر موڵکی تایبەت دروست دەکرێن و ئەو پرۆژە گەشتیاریانەی کە پێویستیان بەموڵککردنی موڵکە گشتیەکان هەیە بۆ فراوانکردن و دروستکردنی لق و پاشکۆ لە ناوچە جیاوازەکانی هەرێم.

5- روونکردنەوەی مەرجەکانی بەخشین لە حوکمەکانی ئەم یاسایە (ئەگەر هەبوو) سەبارەت بەو ناوچانەی کە وەبەرهێنانی گەشتیاری تێیاندا ملکەچی کۆت و بەندی ژینگەیی و ئەمنی و... هتد، هەروەها ئەو قەرەبووکردنەوەیەی کە دەبێتە مافی ئەو پرۆژە گەشتیاریانەی کە ئەو کۆت و بەندانە دەیانگرێتەوە.

6- دانانی میکانیزمێکی روون بۆ تەرخانکردنی زەوی بۆ بەرژەوەندی پرۆژەکانی وەبەرهێنانی گەشتیاری لە چاوەڕوانی تەواوبوونی نەخشەی رێکخستنی زەویەکانی هەرێم Land Use Map.

7- روونکردنەوەی موڵکایەتی ئەو زەویەی کە بۆ بەرژەوەندی پرۆژەی گەشتیاری بە موڵك کراوە دوای یەکلاکردنەوە یان وەستاندنی کار تێیدا.

8- روونکردنەوەی موڵکایەتی ئەو زەویەی کە بۆ بەرژەوەندی پرۆژەی گەشتیاری بە موڵك کراوە لە نێوان کەرتی گشتی و کەرتی تایبەت دوای یەکلاکردنەوە یان وەستاندنی کار تێیدا.

15-5-2 لەسەر ئاستی کارگێری و رێوشوێنەکان

1- راگەیاندنی مەرج و پێداویستیە یاسایی و تەکنیکی و دارایی و کارگێریەکان بۆ وەدەستهێنانی رێپێدان بۆ جۆری پرۆژە گەشتییاریەکان، ئەوەش لە بەشی راگەیاندنە رەسمیەکانی پێگەی ئەلیکترۆنی و دەزگاکانی راگەیاندن و بڵاوکراوە تایبەتمەندەکان و نامیلکەکان و رێبەرەکانی وەبەرهێنان.

2- کارکردن بۆ سادەکردن و روونکردنەوە و ئاسانکردنی رێکارەکانی وەدەستهێنانی رێپێدان بۆ پرۆژە گەشتیاریەکان و کورتکردنەوەی رێڕەوەکانی رێپێدان (بە گوێرەی توانا) و، دوورکەوتنەوە لە مامەڵە

زیاد و ناپێویستەکان و بە ئەلیکترۆنی کردنی رێکار و مامەڵەکان تا گەیشتن بە جێبەجێکردنی چەمکەکانی حکوومەتی ئەلیکترۆنی.

3- **هێنانەکایەی خزمەتگوزاری یەك ژوور** One Stop Shop **لە سیستەمی کاری دەستە و کورتکردنەوەی مامەڵەکردنی وەبەرهێنەری گەشتیاری سەبارەت بە وەرگرتنی رێپێدان لە لایەنە پەیوەندیدارەکان تەنها لەو ژوورەدا.**

4- **دانانی مەرجەکانی رێپێدانی بۆ پرۆژەکانی وەبەرهێنانی گەشتیاری لە چاوەڕوانی دامەزاندنی خزمەتگوزاری یەك ژووردا، دەستنیشانکردنی رێڕەوی پرۆسەی رێپێدان و رۆڵی هەر لایەنێکی پەیوەندیدار بە رێپێدان.**

5- **کارکردن بۆ گرتنەوەی پرۆژە گەشتیاریە مامناوەند و بچووکەکان لە یاسای وەبەرهێنان بە تایبەت ئەو پرۆژانەی لە پلانی ستراتیژیدا هاتوون.**

6-15 هاوبەشی نێوان کەرتی تایبەت و گشتی لە بەرەوپێشبردنی کەرتی گەشت وگوزار دا (PPP in Tourism)

گونجان لەگەڵ ئەو فشارەی کە رکابەریکردنی نێوان وڵاتە گەشتیاریەکان دروستی دەکات، پێویستی بە دروستکردنی یەکە و خاڵی سەرنجڕاکێشی نوێ هەیە، ئەمەش وەبەرهێنانی نوێ دەسەپێنێت لەگەڵ هەماهەنگی و هاوبەشی لە نێوان کەرتی گشتی و تایبەت لەم بوارەدا.

هاوبەشیکردنی لە نێوان هەردوو کەرتی گشتی و تایبەت PPP **((بریتیە لە رێککەوتنێکی گرێبەستیانە لە نێوان دەستەیەکی گشتی (فیدرالی، نیشتمانی یاخود ناوچەی) لەگەڵ دامەزراوەیەکی کەرتی تایبەت. کە بە گوێرەی ئەم رێککەوتننە هەماهەنگی و هاوکاری دەکرێت لە رووی توانا و شارەزایی و هەبووەکانی هەردوولا بۆ پێشکەشکردنی خزمەتگوزاریەك یان یەکەیەك بۆ بەکارهێنانی گشتی)).**

ئەم هاوبەشیە کەشێکی بەرهەمهێن دێنێتە ئاراوە بۆ پێکانی ئامانجەکانی هەردوولا لە رووی گەشەپێدانی گەشتیاریەوە، یارمەتیدەریشە بۆ جێبەجێکردنی پرۆژەکان بە لێهاتوویەکی بەرز. هەندێك لە سوودەکانی ئەمانەن:

1- **چارەسەرکردنی بودجەی سنووردار لەلایەنی حکوومیەوە.**

2- **بەشداریکردنی کەرتی تایبەت لە بەرەوپێشبردنی ژێرخانەکانی گەشت وگوزار .**

3- **سوودوەرگرتن لە شارەزایی و تواناکانی بەکارخستن کە کەرتی تایبەت هەیەتی.**

4- هەروەها دەتوانرێ خێرایی ئەنجامدانی پرۆژە گەشتیاریەکانیش زیاتر بکرێت ئەگەر کەرتی گشتی و تایبەت بەیەکەوە لەم بوارەدا کار بکەن.

ئەمەی خوارەوە چەند نموونەیەکی پێشبینیکراوی هاوبەشیە لە نێوان کەرتی تایبەت و گشتی کە دەتوانرێ بۆ بەرەوپێشبردنی جۆرەها پرۆژەی گەشتیاری سوودیان لێ ببینرێت.

15-6-1 چوارچێوەی هاوبەشبوون

سێ جۆری جیاواز هەیە لە نموونەکانی هاوبەشی لەنێوانی کەرتەکانی گشتی و تایبەت لەبواری پرۆژەی گەشت وگوزاری

نموونەی بەکارخستن (Operational Model) بۆ پرۆژەکانی هاوبەش لەنێوانی کەرتەکانی گشتی و تایبەت (PPP Prpjects)

بەڕێوەبردنی موڵکی گشتی لەلایەنی کۆمپانیای تایبەت بەپێی گرێبەستەکانی بەکارخستن

تایبەتمەندیەکانی سەرەکی بۆ نموونەی بەکارخستن

- کەرتی گشتی کۆمپانیایەکی تایبەت تەکلیف دەکات بۆ بەڕێوەبردنی یەکێك لە موڵکەکانی گشتی
- لایەنی گشتی داهاتی ساڵانە بەدەست دێنێت بە جێگیری
- گرێبەستی بەکارخستن بنەمای یاساییە و ئەرکەکان بە تێروتەسەلی باس دەکات

نموونەکانی شوێنە گەشت وگوزاریەکان

باخچە، تاڤگە، پارك، شوێنەوار

هەیکەلیەتی هاوبەشی لەنێوانی کەرتی گشتی و تایبەت لە قەڵای شونبرون (Schonbrunn)

کۆماری نەمسا
(موڵکداری بە ڕێژەی 100٪)

Schloss Schonbrunn Kultur – und Betribsges.m.b.H

قەڵا و باخچەی موڵك

کۆمەڵە مەفروشاتە تایبەتەکانی ئیمپڕاتۆڕ

سویتی ئیمپڕاتۆڕ و زیوەکانی

مۆزەخانەی سیسی (Sisi)

- پاڵپشتی گشتی نیە: کۆمپانیای بەکارخەر داهاتەکانی بەکارخستن دەگێڕێتەوە
- هەموو وەبەرهێنانەکان و خەرجییەکانی بەکارخستن تەمویل دەکرێت لە داهاتەکانی بەکارخستن

نموونەی ئیمتیازات Concession Model بۆ پرۆژە هاوبەشەکانی نێوان کەرتی گشتی و تایبەت (PPP Projects)

هاوبەشی کەرتەکانی گشتی و تایبەت لە پرۆژەی گەشت وگوزاری کە داهاتەکانی دەگەڕێتەوە بۆ بەکارخەر

تایبەتمەندیەکانی سەرەکی بۆ نموونەی بەخشینی ئیمتیاز

- لایەنێك لە کەرتی تایبەت مافی پێ دەبەخشرێت بۆ وەبەرهێنانی دامەزراوەیەك
- دامەزراوەکە وەکو موڵکێك دەمێنێتەوە بۆ کەرتی گشتی
- لایەنی وەرگری ئیمتیاز داهاتەکان وەدەست دێنێت لەڕێگەی فرۆشتنی خزمەتگوزاریەکانی ڕاستەوخۆ بۆ مەعمیلەکان

نموونەکانی شوێنە گەشت وگوزاریەکان

یاریگای گۆڵف، پارکی ئاوی، سپا، مەرافقی بەسەرکەوتنی چیاکان

هەیکەلیەتی هاوبەشی لەنێوانی کەرتی گشتی و تایبەت: گالیسکەی گواستنەوەی هەوایی لەڕێگەی کێبڵ لە ئنسبروك

ڕێژەی وەبەرهێنانی کەرتی گشتی 73٪

ڕێژەی وەبەرهێنانی کەرتی تایبەت 27٪

کۆی گشتی وەبەرهێنانەکان 51 ملیۆن یۆرۆ

ماوەی ئیمتیاز 31 ساڵ

- بەستنەوەی پایتەختی هەرێمی (ئینزبروك) لەگەڵ لوتکەی چیای نوردکیت (2269م)
- کۆی گشتی وەبەرهێنانەکانی پرۆژەکە: 51 ملیۆن یۆرۆ

پڕۆژە ئەگەرکراوەکان بۆ هاوبەشی لەنێوانی کەرتەکانی گشتی و تایبەت لە کەرتی گەشت وگوزاری

هاوبەشی کەرتەکانی گشتی و تایبەت لە وەبەرهێنان لە پڕۆژەی گەشت وگوزاری کە داهاتەکانی بگەڕێتەوە بۆ بەکارخەر

پڕۆژەی گەشت وگوزاری ئەگەرکراو بە هاوبەشی لەنێوانی کەرتەکانی گشتی و تایبەت

نموونەی بەکارخستن	نموونەی هاوبەشی	نموونەی ئیمتیازاتی بەخشراو
- تاڤگە - ئەشکەوت - باخچە - شوێنەواری مێژوویی - مۆزەخانە	- ئەکوا پارك - پارکی کات بەسەربردن - گالیسکەی هەڵواسراو بە کێبڵ بۆ گواستنەوە - سەنتەرەکانی کۆنگرەکان - یاریگای گۆڵف - مۆزەخانە - هاوینە هەواری گەشت وگوزاری	- ئەکوا پارك - پارکی کات بەسەربردن - گالیسکەی هەڵواسراو بە کێبڵ بۆ گواستنەوە - سەنتەرەکانی کۆنگرەکان - یاریگای گۆڵف - مۆزەخانە - هاوینە هەواری گەشت وگوزاری
تێبینی: پێویستە نموونەی بەکارخستن هەڵبژێردرێت بەپێی مەرافقەکان و مەوقعەکان کە خاوەن بەهای تایبەتن بۆ هەرێمی کوردستان، کە پێویستە بپارێزرێت و صیانەبکرێت، یاخود ئەوە مەرافق و خاڵانەی سەرنج ڕاکێشە و بایەخی هەیە بەڵام ئاستێکی بەرچاوی نیە لەرووی داهاتەکان	تێبینی: گرنگە قەبارەی ئەو پڕۆژەیەی پلانی بۆ دانراوە گەورە بێت بۆئەوەی بخرێتە بواری جێبەجێکردن بەپێی نموونەی هاوبەشی	تێبینی: گرنگە قەبارەی پڕۆژەکە بە ئاستێکی گەورە بێت بۆئەوەی مایەی جێبەجێکردن بێت لە شێوەی ئیمتیاز

بەکارهێنانی هەر یەك لە شێوەکانی هاوبەشی تاکو ئاستێکی بەرچاو پەیوەستە بە ئاستی ئامادەباشیی حکومەت بۆ تەوزیفکردنی پارەی گشتی لە پڕۆژە تایبەتەکانی کەرتی گەشت وگوزار .

15-6-2 دەستپێشخەری داواکراو لە حکوومەتی هەرێم بۆ هاندانی گەشت وگوزار

1- چاوخشاندنەوە بە مەرجی ڕێپێدانی دامەزراوە و پرۆژە گەشتیاریەکان و کارکردن بۆ ئاسانکردنی ڕێوشوێنەکان تاکو گەیشتن بە هێنانەکایەی خزمەتگوزاری یەك ژوور کە لە توانایدایە حەسانەوەیەك بە وەبەرهێنەران بدات لە ماندووبوونی گەڕان و سووڕان بە فەرمانگەکانی حکوومەتدا.

2- بەهێزکردنی هاوبەشی لەگەڵ کەرتی تایبەت PPP بۆ ئەنجامدانی پرۆژەگەلی ژێرخانەکان، چ بنچینەیی بن چ گەشتیاری، لەسەر بنەمایەکی بەسوود بۆ هەردوولا، لەوانەش:

- سیستەمی موڵکایەتی هاوبەش بۆ پرۆژەکان بە شێوەیەك کە پرۆژەگەلی گەشتیاری بە پاڵپشتی دارایی هەردوولا ئەنجام بدرێن و بەڕێوەبردنەکەشیان هەر بەو سیستەمە بێت.

– سەپاندنی دروستکردنی چەند پرۆژەیەکی بنچینەیی و گشەتیاری بە شێوازی گرێبەستانەی گونجاو وەکوو BOT (بنیاتنان، بەکارخستن، گواستنەوەی موڵکایەتی) و BOO (بنیاتنان، خاوەندارێتیکردن، بەکارخستن) و BOOT (بنیاتنان، خاوەندارێتیکردن، بەکارخستن، گواستنەوەی موڵکایەتی) و BLT (بنیاتنان، بەکرێدان، گواستنەوەی موڵکایەتی) و DBFO (دیزاین، بنیاتنان، بەکارخستن، پارەدارکردن) و DBOT (دیزاین، بنیاتنان، بەکارخستن، گواستنەوە) و DCMF (دیزاین، بنیاتنان، بەڕێوەبردن، پارەدارکردن).

– ئەگەری فرۆشتنی پشکەکان لە بۆرسە.

بەشداریکردنی کەرتی گشتی لە پارەدارکردنی پرۆژە گەشتیاریەکان

پشکداریە پێشبینیکراوەکان:

کەمترین بەشداریی دارایی	پارەدارکردنی هاوسەنگ	پشکداریی دارایی گرنگ	پارەدارکردنی سەرەکی
- بودجەی بەبازاڕکردن - وەبەرهێنانی لە پرۆژەگەلێکی گرنگ و کەم داهات کە کەرتی تایبەت وەبەرهێنانیان تێدا ناکات - پەرەپێدانی فێرکردنی گەشتیاری - پرۆژەکانی ژێرخانی سەرەکی.	- بودجەی بەبازاڕکردن - وەبەرهێنانی لە پرۆژەگەلێکی گرنگ و کەم داهات کە کەرتی تایبەت وەبەرهێنانیان تێدا ناکات - پەرەپێدانی فێرکردنی گەشتیاری - پرۆگرامی پارمەتیدانی گەشت وگوزار .	- بودجەی بەبازاڕکردن - وەبەرهێنانی لە پرۆژەگەلێکی گرنگ و کەم داهات کە کەرتی تایبەت وەبەرهێنانیان تێدا ناکات - پەرەپێدانی فێرکردنی گەشتیاری - پرۆژەگەلی ژێرخانی سەرەکی. - پرۆژەگەلێك بە هاوبەشی لەگەڵ کەرتی تایبەت PPP - پرۆگرامی باشترکردنی کوالیتی گەشت وگوزار	- بودجەی بەبازاڕکردن - وەبەرهێنانی لە پرۆژەگەلێکی گرنگ و کەم داهات کە کەرتی تایبەت وەبەرهێنانیان تێدا ناکات - پەرەپێدانی فێرکردنی گەشتیاری - پرۆژەگەلی ژێرخانی سەرەکی. - پرۆژەگەلێك بە هاوبەشی لەگەڵ کەرتی تایبەت PPP - پرۆگرامی باشترکردنی کوالیتی گەشت وگوزار - وەبەرهێنان لە پرۆژەگەلی گەشتیاری پرداهات کە موڵکی کەرتی تایبەتن

15-6-3 رێکارەکانی زیادکردنی سەرنجڕاکێشی پرۆژە گەشتیاریەکان لە نێوان کەرتی تایبەت و گشتیدا

ئەگەر کەرتی گشتی بڕیاری دا کە هاوبەشی لەگەڵ کەرتی تایبەتدا بکات، ئەوا پێویستە کۆمەڵێك هەنگاو و دەستپێشخەری ئەنجام بدات بۆ زیادکردنی سەرنجڕاکێشانی پرۆژە گەشتیاریە نمایشکراوەکان بۆ هاوشبوون.

1. دەستنیشانکردنی ئەو پرۆژە گەشتیاریانەی کە حکوومەت دەیەوێت بەرەوپێشیان ببات لە چوارچێوەی هاوبەشبوون لەگەڵ کەرتی تایبەت PPP
2. دەستنیشانکردنی مەرجە چوارچێوەیەکان بۆ پرۆژە هاوبەشەکانی نێوان کەرتی تایبەت و گشتی (پشکی کەرتی گشتی، شێوەی یاسایی پرۆژەکە...)
3. پرۆژە هاوبەشەکانی نێوان کەرتی تایبەت و گشت سەرنجڕاکێشتر بکرێن لە رێگەی هاندەری زیاترەوە (وەکوو دابەزاندنی بەهای زەوییەکان)
4. تەرخانکردنی سەرچاوەی دارایی پێویست بۆ ئەنجامدانی پرۆژەکانی هاوبەشی نێوان کەرتی گشتی و تایبەت
5. بەبازاڕکردنێکی کارا و چالاك بۆ ئەو پرۆژانەی بەمەبەستی هاوبەشیکردنیان لە نێوان کەرتی تایبەت و گشتی خراونەتە روو لە رێگەی (دەستەی وەبەرهێنان) لە کوردستان
6. پرۆسەی وەبەرهێنانەکە بە تەواوی روون و شەفافانە بێت بۆ کەمکردنەوەی مەترسیەکانی وەبەرهێنان

بڕیاری سەرەکی لە بارەی هاوبەشیکردن لەگەڵ کەرتی تایبەت لە پرۆژە گەشتیاریەکاندا بە دەستی حکوومەتی هەرێمە.

ئەگەر هەڵوێستەکە ئیجابی بوو بەرامبەر بە هاوبەشیکردن لەگەڵ کەرتی تایبەت بۆ ئەنجامدانی پرۆژەگەلی وەبەرهێنانی گەشتیاری (کە ئەوەش پێویست بە پارەدارکردنی گرنگ دەکات لەلایەن کەرتی گشتیەوە) ئەو کاتە وا باشە شێوەی هاوبەشیەکە تاوتوێ بکرێت.

شێوەی هاوبەشبوونەکە لە رێگەی ستراتیژیەتی پێشکەشکردنی خزمەتگوزارییە حکوومیەکانەوە تاوتوێ دەکرێت.

16– تەوەری ستراتیژی هەشتەم: كاریگەریە ژینگەییەكان و چارەسەركردنی پاشماوەكان

16–1 پێشەكی

گەشت وگوزار رۆڵێكی گرنگ لە بەرەوپێشبردنی گەشەی ئابووری و كۆمەڵایەتیدا دەبینێت، بەڵام چالاكیە گەشتیاریەكان كاریگەریەكی راستەوخۆیان هەیە بەسەر ژینگە، كە لە زۆربوونی بڕی پاشماوەكاندا دەردەكەوێت بە تایبەت لە شوێنە لادێی و سروشتیەكان و ئەو ناوچانەی بۆ گەشەپێدانی گەشتیاری تەرخان كراون. لەگەڵ زۆربوونی ژمارەی گەشتیاران لە هەرێم و زۆربوونی بەكارهێنانیان و دروستبوونی هەلی كاری زیاتر بە هۆی فراوانبونی پیشەسازی گەشت وگوزار و دروستكردنی پرۆژە گەشتیاریە نوێیەكان، كاریگەریەكان بەسەر ژینگە زیاد دەبن (لە رووی پاشماوە رەقەكان و ئاوی بەكارهێنراو)، ئەمەش پێویستی بە چارەسەركردنێكی هۆشمەندانەی پاشماوەكان هەیە بۆ پاراستنی ژینگە و كوالیتی خزمەتگوزاریەكان لە كەرتی گەشت وگوزار .

16–2 رەوشی ئێستا

گەشەپێدانی گەشت وگوزار پێویستی بە بەرزكردنەوەی ئاستی هۆشیاری هەیە سەبارەت بە گرنگی پاراستنی ژینگە و دووركەوتنەوە لەو چالاكیانەی كە زیانی پێ دەگەیەنن.

لە میانەی سەردانە مەیدانیەكان و تێبینیە كەسیەكاندا دەركەوتووە كە زۆرێك لە ناوچە گەشتیاریەكان، لەوانەش ناوچە ئاویەكان و رووبار و كانیەكان و تاڤگە و هەوارگەكان، بەدەست ئەو چالاكیانەوە دەناڵێنن كە زیانبەخشن بۆ ژینگە، تەنانەت لە رووی چارەسەركردنی پاشماوە رەق و شلەكان و پاكوخاوێنی ئەو ناوچانە و پاراستنیان رێكارە كارگێریەكانی تایبەت بەم مەسەلانە. بۆ نموونە لە دوای جەژنی نەورۆزەوە ملیۆنەها دەبەی پلاستیكی و پاشماوەی تر لە شوێنە سروشتیەكان جێ دەمێنن و بە شێوەی پێویست كۆ ناكرێنەوە چارەسەر ناكرێت، ئەمەش دەبێتە مایەی شێواندنی دیمەنە سروشتیەكان و كەمكردنەوەی توانای سەرنجڕاكێشانی ئەو شوێنانە و، زیانگەیاندن بە ژینگەی سروشتی و خۆڕسك.

ئەم تەوەرە گرنگی دەدات بە تیشك خستنە سەر شوێنەوارە ژینگەییەكان و پێویستی رەفتاركردن لەگەڵیان بە شێوەیەكی زانستیانەی نوێ كە رەنگدانەوەی لەئەستۆگرتنی بەرپرسیارێتی بێت لەلایەن دامەزراوە و بەرپرسان و بەكاربەرانی كەرتی گەشت وگوزار . زۆریش گرنگە دەست بە هەنگاوی كارەكی و سادە بكرێت لە قۆناغی یەكەمدا بەمەبەستی بەدەستهێنانی ئەنجامی خێرا لە بواری پاراستنی ژینگە، لەم هەنگاوانەش :

- **دروستکردنی وێستگەی ئاگرکوژێنەوە و سیستەمی زەنگی ئاگادارکەرەوە لە ئاگر لە ناوچەی دارستانەکان بۆ زامنکردنی کۆنترۆلکردن و سنووردانان بۆ مەترسیەکانی فراوانبوونی ئاگرەکان.**
- **دانانی تیمی تایبەت بە پاراستن و پاککردنەوەی ناوچە گەشتیاریەکان و گرنگیدانی تایبەت بەلادانی پاشماوەکان لە باخچە گشتیەکانی شارەکان و ناوچە سەوزەکان لە لادێکان کە گەشتیاران روویان تێدەکەن لە رۆژانی پشوو و جەژنەکاندا، گرنگیدان بە پاراستنی رووبەرە سەوزەکان بۆ پاراستنی جوانیەکەیان و گەڕاندنەوەیان بۆ ژینگە سروشتیەکەی خۆیان.**
- **مەرجی بەکارهێنانی کەرەستەی ژینگەدۆست لە دامەزراندن و بەکارخستنی یەکە و پرۆژە گەشتیاریەکان، بە تایبەت لە ناوچە گەشتیاریەکانی دەرەوەی شارەکان و دانانی کەرەستی چارەسەرکردنی پاشماوە رەق و شلەکان بۆیان ئەگەر هات و لە تۆڕەکانی ئاوەڕۆ و خزمەتگوزاریەکانی کۆکردنەوەی پاشماوەکان دوور بوون.**
- **دەستنیشانکردنی رێژەیەك لە باخچە و ناوچە سەوزەکانی هەر پرۆژەیەکی گەشتیاری، بە تایبەت لە شارەکاندا، بۆ سنووردانان لە پیسبوون و دەستەبەرکردنی رووبەرێك بۆ هەناسەدان و حەوانەوەی گەشتیاران.**
- **بانگهێشتکردن بۆ پەیڕەوکردن و پابەندبوون ئەم رێنماییانەی خوارەوە کە ئاراستەی دامەزراوە گەشتیاریەکان کراون، چۆنیەتی بەڕێوەبردن و چارەسەرکردنی پاشماوەکان روون دەکەنەوە بەمەبەستی کەمکردنەوەی کاریگەریە خراپەکانیان لەسەر ژینگە و سیستەمی ژیانی سروشتی. رێنمایی و پێشنیارەکان ئەو چالاکیە گەشتیاریانە دەگرێتەوە کە پاشماوەکان بەرهەم دێنێت، وەکوو یەکەکانی مانەوە و خزمەتگوزاریەکانی خواردن و خواردنەوە.**

3–16 قەبارەی پاشماوە رەقەکان

هەر گەشتیارێك لە ئەورووپا رۆژانە زیاتر لە 1 کیلۆگرام پاشماوەی رەق بەرهەم دێنێت، لە ئەمریکاش نزیکەی 2 کیلۆگرام. ئەگەر پێشبینیەکانی شەوەکانی مانەوە لە کوردستان وەربگرین کە بریتیە لە 11 ملیۆن شەوی مانەوە لە ئاسۆی ساڵی 2025 و، ناوەندی پاشماوەی هەر گەشتیارێکمان بە 1.3 کیلۆگرام پاشماوەی رەق دانا بۆ هەر رۆژێك، ئەوا بڕی پاشماوە رەقەکانی بەرهەمهاتوو لە گەشتیاران بریتی دەبێت لە 14.000 تەنی رۆژانە کە دابەش دەبێتە سەر گشت یەکە و ناوچە گەشتیاریەکانی هەرێم.

16-4 ستراتیژیەتی چارەسەرکردنی پاشماوە رەقەکان

پێکهاتە سەرەکیەکانی پلانی ستراتیژی چارەسەرکردنی پاشماوە رەقەکان، شیکردنەوەی رەوشی ئێستا و دەستنیشانکردنی گرفتەکان لەخۆ دەگرن لەگەڵ دانانی ئامانجەکانی چارەسەرکردنی گرفتەکان و هەڵسانگاندنیان و دەستنیشانکردنی پێشنەییەکان و، ئامادەکردنی دەستپێشخەریەکانی پاڵپشتیکار بۆ بەدیهێنانی ئەو ئامانجانە، پاشان دانانی پلانی ورد و گشتگیر کە لایەنی دارایش لەخۆ دەگرێت، لە کۆتاییشدا چاودێریکردن و هەڵسەنگاندنی بەرەوپێشچوونی کارەکان بۆ دەستەبەرکردنی وانە و ئەزموونی سوود لێوەرگیراو کە لە داهاتوودا یارمەتیدەر دەبن بۆ رێکخستنەوەی خولی ستراتیژی پاشتر.

خولی پلاندانانی ستراتیژی بۆ چارەسەرکردنی پاشماوەکان

دەتوانرێ ستراتیژیەتی چارەسەرکردنی پاشماوەکان لەسەر ئاستەکانی نیشتمانی و پارێزگاکان و ناوچەی و شارەوانی پەیرەو بکرێت. ئەو ستراتیژیەتە مەبەستیەتی کە هەموویان یان چەند جۆرێکیان چارەسەر بکات، لەوانەش: پاشماوەی مەترسیدار، پاشماوەی مالان، پاشماوەکانی بیناسازی و تێکدان...هتد.

پێویستە ستراتیژیەتەکە گشت بەشەکانی سیستەمی پاشماوە رەقەکان بگرێتەوە لەوانەش کۆکردنەوەی پاشماوەکان و هەڵسوڕاندنەوەیان و گۆڕینیان و چارەسەرکردنیان و لەناوبردنیان و گەڕاندنەوەی تێچووەکانیان و هاوبەشیکردن لەگەڵ کەرتی تایبەت.

5–16 پرۆسەی چارەسەرکردنی پاشماوەکان

وێنەی خوارەوە چوارچێوەیەکی گشتگیر روون دەکاتەوە بۆ پرۆسەی چارەسەرکردنی پاشماوە رەقەکان. پرۆسەکە بە تێگەیشتن لە سروشتی گرفتەکە لە هەر ناوچەیەك یان شوێنێکی گەشتیاری دەست پێدەکات. ئەوەش رەنگە لە رێگەی وردبوونەوە و دەستنیشانکردنی رەوشی ئێستا جێبەجێ بکرێت لەگەڵ دەستنیشانکردنی ژمارەیەك پرۆگرامی تەکنیکی و کارگێری. دەتوانرێت کار لەسەر پێنج شێوازی چارەسەرکردنی پاشماوەکان بکرێت. لەوانەش لەناوبردنی پاشماوەکان لە حەشارگەی تایبەت و، پشتبەستن بە کڕینی کەرەستە سەوزەکان و، کارکردن بۆ کەمکردنەوەی بڕی پاشماوەکان و، گۆڕین و هەڵسوڕاندنەوەی پاشماوەکان و، دووبارە کارپێکردنەوەی پاشماوەکان. کاتێك کە شێوازی گونجاو بۆ رەفتارکردن لەگەڵ پاشماوەکان دەستنیشان دەکرێت لە ناوچەیەك یان شوێنێکی گەشتیاری، ئەو کاتە پلانێك بۆ چارەسەرکردنی ئەو پاشماوانە دادەنرێت کە هەیکەلی بەکارخستن و رێوشوێنەکان و دەستنیشانکردنی قۆناغەکان و ئامادەکردنی بودجە و دەستنیشانکردنی پێویستیەکان لە سەرچاوەی مرۆیی و راهێنان رەچاو بکات. هەروەها پرۆگرامێك بۆ چاودێری و بەدواداچوون دادەنرێت بۆ وەدەستهێنانی ئامانجەکانی سەرکەوتنی ناوچە یان شوێنە گەشتیاریەکە لە رووی چارەسەرکردنی پاشماوە رەقەکان.

وردبینیکردنی رەوشی ئێستا

↓

هەڵسەنگاندنی شێوازەکانی بەڕێوەبردنی پاشماوە رەقەکان				
کەمکردنەوەی بڕەکان لە سەرچاوەکانەوە	کەرەستەی سەوز	هەڵسووڕاندنەوەی پاشماوەکان	گۆڕینی پاشماوەکان	لەناوبردنیان لە حەشارگەکاندا

↓

پلانی چارەسەرکردنی پاشماوە رەقەکان			
رێکخستن و رێوشوێنەکان	قۆناغەکان و پێشینەیەکان	بودجە	راهێنانی کارمەندان

↓

پرۆگرامی چاودێری و بەدواداچوون

16-6 چارەسەری تەواو بۆ پاشماوە رەقەکان

پێکهاتەکان	پرسیارەکان	هەنگاوەکان
رێکخستن (یاسا و رێوشوێنەکان)	ئایا یاسا و سیاسەتەکانی ئێستا بەسن بۆ رێگەدان بە چارەسەرکردنێکی تەواوی پاشماوە رەقەکان؟	- سیاسەتێکی نیشتمانی بۆ پاشماوە رەقەکان و پێوەرەکانی چارەسەرکردن و جێبەجێکردن. - دیارکردنی بەرپرسیارێتی و دەسەڵاتەکان بۆ دڵنیابوون لەوەی کە ئیدارە ناوچەیەکان و تواناکانیان بەسە بۆ جێبەجێکردن
کۆمەڵایەتی (نەریتە ناوچەیەکان، پەروەردە، رۆشنبیری..)	جۆرەکانی پاشماوە و چۆن چارەسەر دەکرێن	- هاندانی بەشداریکردنی هاوڵاتیان لە گشت قۆناغەکانی پلاندانان بۆ چارەسەرکردنی پاشماوە – بۆ رەزامەندی و بەشداریکردن
پارەدارکردن	سەرچاوەی دارایی چیە بۆ هێنانەکایەی چارەسەرێکی تەواوی پاشماوە رەقەکان؟	- ناسینی سەرچاوەکانی پارەدارکردن بۆ چارەسەرکردنی پاشماوە رەقەکان- حکوومی، شارەوانی، رسوومات، کەرتی تایبەت، قەرز و یارمەتییەکان
ئابووری	تێچووی جێبەجێکردنی گشت چالاکیەکانی چارەسەرکردنی پاشماوە رەقەکان چەندە؟	- ئەژمارکردنی تێچووەکانی وەبەرهێنانی سەرمایەیی و درێژخایەن بۆ بەکارخستن و پاراستن. - زانینی ئاستی توانا و رازیبوونی هاوڵاتی بۆ پارەدان. - هەڵسەنگاندنی چالاکیەکان بە گوێرەی کارایی چارەسەرکردنی پاشماوەکان و ئەگەری هێنانەکانی هەلی کار.
تەکنیکی کەرستە و ناوچەکان	لە کوێ بنیات دەنرێت؟ قەبارەی پاشماوەکان؟ کەرستەی پێویست بۆ چارەسەرکردنیان؟	- پێکهاتە جوگرافیەکان، دوورییەکان و پێشبینیەکانی قەبارە و بڕی پاشماوەکان - دەستنیشانکردنی کەرستەکان و راهێنان....
ژینگەیی	ئایا چالاکیەکانی چارەسەرکردنی پاشماوە رەقەکانی کاریگەریان بۆ سەر ژینگە دەبێت؟	- سیستەم و رێکارەکانی پاراستنی ئاوی ژێر زەوی و پاکوخاوێنیی هەوا - چاودێریکردنی پابەندبوون بە پێوەر و ستانداردە نیشتمانیەکان بۆ پاراستنی تەندروستی

پێویستبوونی ڕێوشوێنی بەردەوام بۆ چارەسەرکردنی پاشماوەکان

پاشماوە ڕەقەکان کاریگەری گەورەیان بەسەر ژینگەوە هەیە کە پەیوەستن بە بەکارهێنانی وزە و کەرەستەکان بۆ بەرهەمهێنانی کاڵا و خزمەتوزاریەکان، لەو کاریگەریانەش: گرفتەکانی پیسبوون لە ئەنجامی لەناوبردنی پاشماوەکان لە ناوچە کراوەکان یاخود لە حەشارگەکان بە سووتاندن. زۆربەی پاشماوە ڕەقەکانی بەرماوەی گەشتیاران لە ناوچە گەشتیاریەکاندا بە شێوەیەکی هەڕەمەکی فڕێ دەدرێن، کە ئەمەش دەبێتە مایەی مەترسیی تەندروستی بۆ مرۆڤ و کاریگەری خراپی لێدەکەوێتەوە بۆ سەر ژیانی کێوییەکان و جوانی ناوچە گەشتیاریەکەش دەشێوێنێت، ئەم کاریگەریە خراپانەش دەبنە مایەی هەڕەشە بۆ سەر باری ئابووری ناوچە گەشتیاریەکە.

16–7 کاریگەریە ژینگەییە خراپەکان

16–7–1 کاریگەری لەسەر ئاوی ژێر زەوی

لەناوبردنی نادروستی پاشماوەکان دەبێتە مایەی پیسبوونی ئاوی ژێر زەوی و کوالیتی ئەو ئاوە تێك دەدات. بە هۆی دینامیکیەتی دزەکردنی ئاو، ئەمە دەتوانێت شوێنی زۆر دوورتر لە ناوچەی پیسبوونەکە پیس بکات.

16–7–2 کاریگەری بەسەر سەرچاوەکانی ئاو

پاشماوە ڕەقەکان لە کاتی گواستنەوەیان لە گوفەکەکانەوە دەتوانن سەرچاوەکانی ئاو پیس بکەن وەکوو ڕووبارەکان و دەریاچە و گۆماوەکان. ئەو پیسبوونەش بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ ڕوو دەدات ئەگەر هات و شوێنی فڕێدانەکە لە سەرچاوەی ئاو نزیك بێت، یاخود بە شێوەی ناڕاستەوخۆ ڕوو دەدات لە ڕێگەی پیسکردنی ئاوی ژێر زەویەوە. ئەو ئاوە پیسبووەش بۆ خواردنەوە و بۆ هیچ کارێکی ماڵەوە ناشێت. کە ئەمەش دەبێتە مایەی گرفت بۆ بەردەستی ئاوی خاوێن و بەکەڵك بۆ بەکارهێنان، هەروەها کاریگەری لەسەر تێچووی دەستەبەرکردنی ئاو بۆ دانیشتوان و گەشتیاران دەبێت.

16–7–3 کاریگەری بەسەر ژیانی کێوییەکانەوە

پاشماوەکان لە شوێنی فڕێدانەوە بە هۆی با دەگوازرێنەوە شوێنی تر و زیان بە رووەك و ئاژەڵ دەگەیەنن.

16–7–4 کاریگەری بەسەر کەناری دەریاچەکانەوە

ئەو پاشماوە رەقانەی کە فڕێ دەدرێنە کەناری دەریاچە و رووبارەکانەوە کاریگەری خراپی گەورەیان هەیە و دەبنە مایەی گەشەکردنی قەوزەی زیانبەخش و کەمبوونەوەی هەمەجۆری ژینگەیی و زیانگەیاندن بە ژیانی خۆڕسك. هەروەها شێوانی ناوچە گەشتیاریەکانیش بە هۆی پاشماوەکانەوە هەڕەشەیەکە بۆ سەر گەشەی گەشتیاری و کەمبوونەوەی هەلەکانی سەرکەوتنی ناوچە گەشتیاریەکانە لە هەرێم.

16–8 جۆرەکانی پاشماوە رەقەکان

پاشماوە رەقەکان دەتوانرێ بۆ سەر سێ جۆر دابەش بکرێن: خاشاك و پاشماوەی مەترسیدار (Hazardous) **ئەو پاشماوانەی کە توانای شیبوونەوەیان هەیە** (Biodegradeable) **و ئەوانەش کە شی نابنەوە، هەروەها پاشماوە سووتاو و نەسووتاوەکان. پێویستە هەریەکە لە جۆرەکانی ئەو پاشماوانە هەڵبەسنگێنرێن و شێوازی چارەسەرکردنیان بە گوێرەی جۆرەکەیان دەستنیشان بکرێت.**

(1) **پاشماوە مەترسیدارەکان** Hazardous:

پاشماوە مەترسیدارەکان ماددەی کیمیایی زیانبەخشیان تێدایە و کاتێك دەسووتێنرێن یاخود فڕێ دەدرێنە گووفەکەکانەوە، ماددەی لاوەکیی زیانبەخش دەردەکەن. هەندێك لە پاشماوە زیانبەخشە مەترسیدارەکانی ناوچە گەشتیاریەکان بریتین لە کەرەستەکانی پاککردنەوە و رۆن و چەوری و پاتری و دەرمانەکانی مێشوولە و نەخۆشیەکان، هەموو ئەمانەش بۆیان هەیە کە کاریگەری گەورە لەسەر ژینگە دروست بکەن ئەگەر بە بێ چارەسەرکردن بمێننەوە.

پاشماوە مەترسیدارەکان پێویستیان بە رێوشوێنی تایبەت هەیە بۆ چارەسەرکردن بەر لەوەی لەناو ببرێن. چونکە ئەوان لە شوێنی سەرچاوەکەدا چارەسەر ناکرێن و لە ناو حەشارگەی کراوەشدا دانانرێن و هەروەها بە شێوەیەکی ناڕێکیش ناسووتێنرێن.

(2) ئەو پاشماوانەی شی دەبنەوە و ئەوانەش کە شی نابنەوە

ئەم جۆرە پاشماوانە ماددەی ئەندامییان تێدا هەیە کە دەتوانن بە تێپەڕبوونی کات شی ببنەوە و دەتوانرێ چارەسەر بکرێن و هەڵبسووڕێنرێنەوە و بکرێنە شتی بەسوود وەکوو پەین و گاز. هەرچی ئەو پاشماوانەن کە شی نابنەوە وەکوو کوتاڵ و کەرەستەی کیمیایی ولاستیک و پلاستیك، ئەوا بۆ ماوەیەکی درێژ سروشتی خۆیان دەپارێزن و وەکوو خۆیان دەمێننەوە.

(3) پاشماوە سووتاو و نەسووتاوەکان

پاشماوە سووتاوەکان وەکوو کاغەز و ڕۆنی بەکارهێنراو و لاستیك و پێستە بە ئاسانی دەسووتێن و وزەیەکی گەرمیی بەرز دەبەخشن. هەرچی پاشماوەکانی وەکوو شووشە و ئەلەمنیۆمن ئەوا ناسووتێن، هەروەها زۆرێکیش لە پاشماوە ئەندامییەکان (وەکوو پاشماوەی خۆراك و پاشماوەی رووەکەکان لە باخچەکاندا) ئەوا وزەیەکی گەرمی کەمیان هەیە و بە ئاسانی ناسووتێن.

16–9 کەمکردنەوەی بڕی پاشماوەکان

کەمکردنەوەی بڕی پاشماوەکان بە یەکەمین هەوڵ و دەستپێشخەری دادەنرێت بۆ چارەسەرکردنی پاشماوە رەقەکان بە شێوەیەکی بەردەوام، ئەوەش بەر لە دووبارە هەڵسوڕاندنەوەی پاشماوەکان و گۆڕین و چارەسەرکردن و لەناوبردنیان. کەواتە ناوچەیەکی گەشتیاری چۆن دەتوانێت بڕ و مەترسیی کەرەستە بەکارهاتووەکان یان دەرەنجامەکان پرۆسەکان کەم بکاتەوە؟ ئەمە پێویستی بە بیرکردنەوەیەکی هێور هەیە بەر لە کڕینی کەرەستە یان خزمەتگوزاریەکان، چونکە کەمکردنەوەی بڕی پاشماوەکان لە سەرچاوەوە دەتوانێ تێچوو و خەرجیەکانی یەکەکە کەم بکاتەوە و لە هەمان کاتدا ژینگەش بپارێزێت.

بۆیە، گرنگترین شت کە لە بارەی چارەسەرکردنی پاشماوەکانەوە بە شێوەیەکی ئابووریانە و ژینگەدۆستانە و بەردەوام رەچاو بکرێت بریتیە لەوەی هەر لە بنەڕەتدا رێگە بە بەرهەمهێنانیان نەدرێت. ئەمەش پێویستی بە گۆڕینی شێوازی کارکردن هەیە بۆ ئەوەی گرفتەکە لە بنەڕەتدا خۆی لێ بپارێزرێت.

چەند رێگەیەك هەن بۆ کەمکردنەوەی بەرهەمهێنانی پاشماوەکان لە شوێنی خزمەتگوزاری گەشتیاریەکاندا:

شوێنەکانی مانەوە:

– پەیڕەوکردنی سیستەمی جیاکردنەوە و هەڵسوڕاندنەوەی شووشە و ئەلەمنیۆم و کاغەز و پلاستیك لە ژوورەکاندا.

– کۆکردنەوەی کەرەستە و ماددەکان لە ناو قوتووی گەورە و خۆ پاراستن لە بەکارهێنانی شووشە تاکەکان.

– گەڕاندنەوەی جلوبەرگە شووراوەکان لە نێو کیسەی دروستکراو لە کوتاڵ کە بتوانرێت دووبارە بەکار بهێنرێنەوە، نەك لە کیسەی نایلۆن.

– کۆکردنەوەی ئەو کەرەستانەی کە زۆر بە دەگمەن گەشتیاران بەکاریان دێنن، وەکوو کەرەستەکانی دوورینەوە، تەنها لە کاتی داواکردن نەبێت.

– ڕێنماییکردنی کارمەندانی خزمەتگوزاری ژوورەکان بەوەی کە کلینکسی ژوور و دەستشۆرەکان نەگۆڕن ئەگەر بەشێکیان بەکار هێنرابوو.

– بەکارهێنانی ئەو کەرەستانەی کە لە ژووری گەشتیاراندا بەشێکیان بەکار هێنراوە لە ژووری کارمەندان یاخود بەخشینەوەیان.

– کارکردن بە پرۆگرامی پاراستنی پێشوەختە بۆ کەرەستە و ئامێرەکان بەمەبەستی درێژکردنەوەی تەمەنی پێشبینیکراویان.

یەکەکانی خواردن و خواردنەوە : چێشتخانە و قاوەخانەکان

– پەیڕەوکردنی سیستەمێك کە ئەو کەرەستانە بەکار بێنێت کە تەمەنیان زۆرە و چاککردنەوەیان ئاسانە لەگەڵ ئەو بەرهەمانەی کە کوالیتی بەرزیان هەیە و چەندین جار دەتوانرێ بەکار بهێنرێن.

– بەکارهێنانی دەفرەکان بۆ شەکر و خوێ و ئەوانیتر کە دەتوانرێ پڕ بکرێنەوە.

– بەکارهێنانی سینی و کەرەستەی وا کە بتوانرێت بشورێن لە بری فنجان و دەفرە پلاستیکیەکان کە بۆ یەك جارن.

– بەکارهێنانی پارچەیەك قوماشی وشککردنەوە یاخود ئامێری هەوای گەرم بۆ وشککردنەوە لە بری بەکارهێنان کلینکس.

– بەخشینی خواردنە نەخوراوەکان بە دەستە و دامەزراوە خێرخوازیەکان.

– گەڕاندنەوەی سندووقە دارییەکان بۆ بازرگانانی بەکۆمەڵ بۆ دووبارە بەکارهێنانەوەیان.

– جیاکردنەوەی پاشماوە کانزایی و شووشەیی و پلاستیکیەکان و ڕۆژنامەکان بۆ هەڵسوڕاندنەوەیان.

کارە کارگێڕی و نووسینگەیەکان

– بەکارهێنانی تابلۆکانی ڕاگەیاندن (Bulletin Billboards) و بروشۆرەکان لە بری ناردنی کۆپییە کاغەزیەکان بۆ گشت کارمەندان.

– بەکارهێنانی ئیمەیل.

– بەکارهێنانی ئەو کاتریجانەی حبری پرینتەرەکان کە توانای پڕکردنەوەیان هەیە.

– ڕێنماییکردن لە بەکارهێنانی کاغەز.

10–16 شێوازەکانی کڕینی کەرەستەی سەوز

"کڕینی سەوز" بە یەکێك لە خاڵە گرنگەکانی چارەسەرکردنی پاشماوەکان دادەنرێت. کڕینی کەرەستە "سەوزەکان" دەتوانێت پاشەکەوتێکی باش بێنێتە کایە و سەرچاوە سروشتیەکان بپارێزێت و بڕی پاشماوە ڕەقەکان کەمتر بکاتەوە و وزە و سەرچاوەی پێویست بۆ چارەسەرکردنی پاشماوە ڕەقەکان پاشەکەوت بکات.

سیٚ ڕەهەند لە کڕینی سەوزدا هەن:

ڕەهەندی ژینگەیی کەرەستەکان :

– پێویستە دڵنیا بی لەوەی کە کاڵاکان ماددەی ژەهراوی نانێرنە ناو ژینگە لە قۆناغەکانی بەرهەمهێنان و بەکارهێنان و لەناوبردندا.

– پێویستە ئەو کەرەستانە وزە پاشەکەوت بکەن و بەکارهێنانی وزە کەم بکەنەوە لە قۆناغەکانی بەرهەمهێنان و بەکارهێنان و لەناوبردندا.

– هەڵبژاردنی ئەو کەرەستانەی کە ماددەی ژەهراوییان تێدا نیە.

– پێویستە تێچووی گشتی کەرەستەکان بە تەواوی خولی ژیانیاندا ڕەچاو بکرێت.

– بەکارهێنانی کەرەستە ناژەهراوییەکانی پاککردنەوە و دۆزینەوەی رێگەچارەی ئەڵتەرناتیڤ بۆ پاراستن و لەناوبردنی دەردەکان لە بری دەرمانە لەناوبەرەکان.

توانای هەڵسوڕاندنەوە و دووبارە بەکارهێنانی بەرهەمەکان

– پێدانی پیشینەیی بۆ ئەو بەرهەمانی کە لە ماددەی هەڵسووڕێنراوە یاخود نوێبووەوە دروست کراون. وەکوو کاغەز و کەرەستەی داپۆشین و پلاستیك شووشە و کانزاکان.

– کڕینی ئەو کەرەستانەی کە دووبارە بەکار دەهێنرێنەوە (قەڵەم، قوماش، کوپ، تاقمی خۆراك...).

– کڕینی ئەو کەرەستانەی کە هەڵسوڕاندنەوەیان یاخود گۆڕینیان بۆ پەین ئاسانە.

ئەو کەرەستانەی کە کەمترین داپۆشین بەکار دێنن

– کڕینی کەرەستەکان لە ناوی قوتووی گەورە Bulk.

– کڕین لەو بازرگانانەی کە گرنگی بە باشترکردنی ژینگە دەدەن.

– کەمکردنەوەی ئەو داپۆشەرانەی کە توانای هەڵسوڕاندنەوەیان نیە.

16-11 شێوازەکانی چارەسەرکردنی پاشماوەکان

16-11-1 خوێندنەوەی رەوشی ئێستا

بەر لەوەی کە کارگێری شوێنی خزمەتگوزاری گەشتیاری هەڵبستێت بە هەڵبژاردنی شێوازی گونجاو بۆ لەناوبردن و چارەسەرکردنی پاشماوەکان، پێویستە رەوشی ئێستا دەستنیشان بکرێت بۆ ئەوەی گرفتە هەنووکەیەکان بناسرێنەوە، وەکوو بڕی پاشماوەکان و جۆرەکانیان و شێوازە هەنووکەیەکانی لەناوبردنیان، لەگەڵ بەدەستهێنانی زانیاری پێویست کە یارمەتیدەر بن لە دانانی پرۆگرامێکی کارا بۆ چارەسەرکردنی پاشماوەکان.

دەستنیشانکردنی رەوشی ئەمانە دەگرێتەوە:

أ– دەستنیشانکردنی جۆر و قەبارەی پاشماوە هەنووکەیەکانی شوێنی خزمەتگوزاری گەشتیاریەکە

هەنگاوی یەکەمی دەستنیشانکردنی رەوشی هەنووکەیی بریتیە لە دەستنیشانکردنی قەبارە و جۆری ئەو پاشماوانەی کە لە یەکە گەشتیاریەکە بەرهەم دێن بە شێوەیەك گشتی بۆ هەریەکە لە چالاکیەکان بە تەنیا ئەگەر هات و یەکەیەکی گەورە بوو (شوێنەکانی مانەوە، چێشتخانەکان، قاوەخانەکان، هەوارگەکان..)

دەشتوانرێ پاشماوەکان بەم شێوەیەی خوارەوە پێوانە بکرێن:

- **قەبارە یان کێش.**
- **رێژە لە کۆی پاشماوەکان.**
- **تێچووەکان.**

ماددەکان	هەڵسووڕێنراو	بەکارهێنراوە لە ناوەوە یان دەرەوەی ناوچەکە	نێردراو بۆ شوێنی شاردنەوە	گۆڕین بۆ پەین Composted	سووتاندن
کاغەز					
پلاستیك					
شووشە					
کانزاکان					
ماددەی ئەندامی					
کوتاڵ					
تێکدان و پاشماوەکانی بیناسازی					
ماددە و کەرەستەی کیمیایی					
لاستیك و کەرەستە لاستیکیەکان					
پاشماوەکانی مرۆڤ / ئاژەڵ					
هیتر					

ب- دەستنیشانکردنی باشکردن و پەرەپێدانە توانراوەکان

لەم هەنگاوەدا بوارەکانی باشترکردنی چارەسەرکردنی پاشماوەکان دەستنیشان دەکرێن لە رووی زیادکردنی رێژەی ئەو پاشماوانەی کە دەتوانرێ هەڵبسووڕێنرێنەوە یاخود دووبارە بەکار بهێنرێنەوە.

کارگێری یەکەی گەشتیاریەکەش دەتوانێت پاشەکەوتەکان بخەمڵێنێت بە گوێرەی شێوازەکانی چارەسەرکردنی بەردەوام بۆ پاشماوەکان.

16-11-2 ئەگەرەکانی چارەسەرکردنی پاشماوە رەقەکان

ئەگەرەکانی چارەسەرکردنی پاشماوە رەقەکان چەند رێگایەك لە خۆ دەگرن کە بریتین لە:

- **بەکارهێنانەوە** Reuse
- **هەڵسوڕاندنەوە** Recycling
- **گۆڕینی پاشماوەکان** Waste Recovery
- **لەناوبردن** Disposal

1- **بەکارهێنانەوەی پاشماوەکان**

لە سەرتادا پێویستە پاشماوەکان جیا بکرێنەوە و ئەو ماددانە کۆ بکرێنەوە کە بەها دووبارە بەکارهێنانەوەیان تێدایە. بەکارهێنانەوەی کەرەستەکان لە هەڵسوڕاندنەوەیان بە باشتر دەزانرێت، چونکە ئەمەیان پێویستی بەوە نیە کە دووبارە بنێردرێنەوە بۆ ناو خولی دروستکردنەوە و پیشەسازی. دووبارە بەکارهێنانەوە سوودی کۆمەلایەتی و رۆشنبیری زۆر گەورەتر لە سوودە ژینگەییەکانی هەیە.

لە نموونەکانی دووبارە بەکارهێنانی پاشماوەکان:

- **بەخشینی دەفرە بەتاڵەکان بۆ قوتابخانەکان یاخود بۆ کارمەندان تاکو لە هەڵگرتن و پاراستن بەکار بهێنرێنەوە.**
- **بەخشینی کەرەستە کۆنەکانی ناندین بۆ کارمەندان یاخود بۆ دامەزراوە خێرخوازیەکان.**
- **کارکردن بۆ چاککردنەوەی ئامێرەکان/ساردکەرەوە لە بری فڕێدانیان.**

پاراستنی رووبەرە کراوەکان:

– بەخشینی ئامێرە کۆنەکان بۆ کارمەندان یاخود بۆ دەزگا خێرخوازیەکان.

کارە کارگێری و نووسینگەیەکان :

– کەمکردنەوەی بەکارهێنانی کاغەز، بۆ نموونە کۆپیکردن لەسەر هەردوو رووی لاپەڕە.

– بەخشینی ئامێرەکانی کۆمپیوتەر و ئامێرەکانی تر بۆ قوتابخانەکان یان بۆ دەزگا خێرخوازیەکان.

– بەکارهێنانەوەی کەرەستەکانی پێچانەوە و داپۆشین.

– بەکارهێنانەوەی قوتووە کارتۆنیەکان بۆ بارکردن.

– بەکارهێنانی ئەو کاتریجانەی حبری پرینتەر کە توانای پڕکردنەوەیان هەیە.

– پاککردنەوەی ئاوی بەکارهاتوو بۆ ئاودانی باخچەکان.

– کردنی پاشماوەی باخچەکان بە پەینی ئەندامی.

– کەمکردنەوەی بەکارهێنانی پلاستیك کە لە سروشتدا شی نابێتەوە.

– هەماهەنگیی نێوان جۆرەها شوێنی خزمەتگوزاری گەشتیاریەکان ناوچەیەك بۆ دۆزینەوە رێگەچارە گونجاو لە ناوچەکە دەستپێکردنی هەوڵ و رێگەچارەی ژینگەدۆستانە.

2– **هەڵسوڕاندنەوەی پاشماوەکان**

هەڵسووڕاندنەوە شێوازێکە بۆ گۆڕینی پاشماوەکان بۆ سەرچاوەی بەهادار کە سوودی ژینگەیی و دارایی و کۆمەڵایەتیان هەبێت. هەڵسوڕاندنەوە دەبێتە مایەی دەستەبەرکردنی وزە و پاشەکەوتکردن لە ئاو و کەمکردنەوەی پیسبوونی هەوا.

دەتوانرێ چەند شێوازێکی سادە لە رێڕەوی پرۆگرامی سەرکەوتووی هەڵسوڕاندنەوەدا پەیڕەو بکرێن:

– پەیوەندیکردنی بە لایەنە ناوچەیە گرنگیدەرەکان بە هەڵسوڕاندنەوە بۆ دەستنیشانکردنی ئەو بابەتانەی کە مایەی گرنگیپێدانیانە.

– کۆکردنەوی گوڵەکان لە ژووری گەشتیاران بۆ بەکارهێنانیان لە بەرهەمهێنانی پەین.

– دەستەبەرکردنی سەبەتەکانی هەڵسوڕاندنەوە لە ژووری گەشتیاران کە ماوە ماوە کۆ بکرێنەوە.

– دەستەبەرکردنی سەبەتەکانی هەڵسوڕاندنەوە لە ناندین و باڕەکان بۆ بوتڵە شووشەکان و ئەلەمنیۆم و پلاستیکەکان.

– کۆکردنەوە و جیاکردنەوەی پاشماوەکان.

– هەڵسوڕاندنەوەی ڕۆنی بزوێنەرەکان و گریز و ماددەکانی تری بەکارهێنراو لە پاککردنەوە و پاراستندا.

– هەڵسوڕاندنەوەی کاغەز و قوتووی کارتۆن.

– هەڵسوڕاندنەوەی کەرەستەکانی نووسینگە وەکوو کاتریجی پرینتەرەکان و ئامێرەکانی کۆپیکردن.

3– گۆڕینی پاشماوەکان Waste Recovery

بە پەینکردن Composting

زۆربەی پاشماوەکانی پیشەسازی خۆراك و خواردنەوەکان دەتوانرێ لە رووی بایۆلۆجییەوە شی ببنەوە و بکرێنە پەینی ئەندامی لە بری ئەوەی فڕێ بدرێنە سەر حەشارگەکانی خاشاك.

پرۆسەی بەپەینکردن ماددە ئەندامییە ئاوێتەکان دەگۆڕێت بۆ دووەم ئۆکسیدی کاربۆن و ئاو و ماددەی خۆراکدەر بە رووەك و رووەکی هەوێنکار Humus، لە رێگەی شارەزایی و ئەزموونیشەوە تێبینی ئەوە دەکرێت کە ئەو رووەکەی بەم جۆرە پەینە گەورە دەبێت زۆر کەمتر تووشی نەخۆشیی و دەردە رووەکییەکان دەبێت.

هەندێك لە سوودەکانی گۆڕینی پاشماوەکان بۆ پەین:

– کەمکردنەوەی بڕی پاشماوە فڕێدراوەکان.

– خاوکردنەوەی ماددە ئەندامییەکان لە دەرەنجامەکانی پرۆسەی چارەسەرکردن.

– بەرهەمهێنانی ماددەی دەوڵەمەند بۆ باخچە و رووبەرە سەوزەکان.

– بەهێزکردنی وێنەی ژینگەدۆستانەی رووگەی گەشتیاری.

سووتاندن Combustion

کاتێك کە هیچ ئەگەرێك لە بەردەمدا نامێنێتەوە بۆ چارەسەرکردنی پاشماوەکان و، زەمینەی گونجاو لە ئارادا پەنابێت بۆ حەشارگەی رێکوپێك لە رووی تەکنیکی و ئەگەری بەپەینکردنی نابێت، ئەو کاتە دەتوانرێت بەنا ببرێتە بەر سووتاندنی پاشماوەکان بە شێوەیە رێك وپێك و تەکنیکیانە بۆ رێگریکردن لە دەرکردنی گازە ژەهراوییەکان لە هەوادا.

چەندین رێگا هەن بۆ سوودبینین لە پاشماوەکان و بەکارهێنانیان وەکوو سووتەمەنی بۆ بەرهەمهێنانی ئاوی گەرم و هەڵم و کارەبا. لەناوبردنی پاشماوە رەقەکانی بە رێگەی سووتان پێویستە لە شوێنی تایبەت بە شاردنەوەی پاشماوەکان ئەنجام بدرێت.

4– **لەناوبردنی پاشماوەکان**

دوای بەکارهێنانی شێوازەکانی پێشوو بۆ چارەسەرکردنی پاشماوەکان (کەمکردنەوەی پاشماوەکان و هەڵسوڕاندنەوەی بەشێکیان و گۆڕینی ماددە ئەندامییەکان بۆ پەین)، بڕێکی کەم دەمێنێتەوە کە ناتوانرێت چارەسەر بکرێن. باشترین رێگەچارەش بۆ لەناوبردنی ئەو بڕە بریتیە لە لەنابردنیان لە حەشارگەی تایبەت کە بە باشی دروست کرابن و سەر بە شارەوانی یان لایەنێکی تایبەتمەند بن.

دەشتوانرێ سوود لەم سەرچاوانە وەربگیرێت بۆ سوودبینین لە وردەکاریەکانی شێوازەکانی چارەسەرکردنی پاشماوە رەقەکان:

1- A manual for water and waste management: what the tourism industry can do to improve its performance. UNDP, GEZ.

17– تەوەری ستراتیژی نۆیەم: پەرەپێدانی ژێرخان لە هەرێمی کوردستان

ژێرخانی گەشتیاری یەکەکانی ڕێگاوبان و فڕۆکەخانە و گواستنەوە و تونێلەکان و تۆڕەکانی ئاو و فڕێدانی ئاوی پیس و کارەبا و پەیوەندیەکان دەگرێتەوە، ئەوانەش چەند یەکە و کەرتێك زیندەیی و گرنگن بۆ گەشەپێدانی گەشت وگوزار و پێکهاتەی سەرەکین لە پەرەپێدانی بەرهەمە گەشتیاریەکان و دابینکردنی خزمەتگوزاری گەشتیاری گونجاو. کەرتی حکوومی بە شێوەیەکی گشتی ئەرکی فەراهەمکردنی ئەو یەکە و خزمەتگوزاریانە لە ئەستۆ دەگرێت بە شێوەیەك کە هانی وەبەرهێنانی گەشتیاری بدات و توانای رکابەریکردنی کەرتی گەشت وگوزار زیاتر بکات.

حکوومەتی هەرێم دەستکەوتی گەورەی بەدی هێناون لە بواری خزمەتگوزاریەکان و لە رووی بەرەوپێشبردنی ژێرخان و سەرخانی سەرەکی لە کەرتی گەشت وگوزار دا. ئەمەی خوارەوە خستنەڕووی گرنگترین ئەو دەستکەوتانەن کە لە ژمارەیەك کەرتی خزمەتگوزاری و گەشەپێدەر بەدەست هاتوون، لەگەڵ روونکردنەوەی بۆشاییەکانیان ئەگەر هەبوو.

17–1 ژێرخان و بنچینەی کەرتی گەشتیاری لە هەرێمی کوردستان

گرنگیی ژێرخان وەکوو فاکتەرێکی پەرەپێدانی رووگە گەشتیاریەکان و گەشەپێدانی گەشت وگوزار

– فاکتەری گرنگ و پێویست بۆ رووتێکردنی گەشتیاران.

– تایبەتمەندیە جیاکەرەوەکانی ناوچەی گەشتیاری.

– ژێرخانی پاڵپشتیکار بۆ کەرتی گەشت وگوزار

ئامانجەکانی پەرەپێدانی ژێرخان:

– ئاسانکاری گەیشتنی گەشتیاران بۆ ناوچە جیاوازەکانی وڵات.

– گەشتکردنی گەشتیاران بە رێگەی ئاسمانی بە شێوەیەکی سەلامەت و پارێزراو.

– بەردەستکردنی پەیوەندی خێرا لە نێوان وڵاتی دایك و وڵاتی مەبەست لە رێگەی ژێرخانی پەیوەندیەکان و بەردەستبوونی زانیاری گرنگ لە بارەی ناوچە گەشتیاریەکان.

– هەبوونی خزمەتگوزاریەکانی ئاو و کارەبا بە شێوەیەکی کارا لە ناوچە گەشتیاریەکان بۆ بەردەستکردنی حەوانەوە و خۆشگوزەرانی بۆ گەشتیاران.

گەشت وگوزار و ژێرخان لە چەندین بواردا بەیەکەوە پەیوەستن:

– وەبەرهێنان لە بەرەوپێشبردنی تۆڕەکانی ڕێگاوبان و پەیوەندیەکان و ئاو و وزە زۆر گرنگە بۆ بەهێزکردن و گەشەپێدانی کەرتی گەشت وگوزار ، بە هەمان شێوە گواستنەوە و مانەوە و شوێنی خزمەتگوزاریە گشتیەکان و خزمەتگوزاریە زانیاریەکان و پەیوەندیەکان و خزمەتگوزاریەکانی سەرنجڕاکێشانی گەشتیاران فاکتەری سەرکەوتن و هۆکاری بەیەك بەستنەوەی ئەو خزمەتگوزاریانەیە.

– ژێرخان و شوێنی خزمەتگوزاری گەشتیاریەکان فاکتەرێکی سەرەکین لە بەرەوپێشبردن و بەهێزکردنی کەرتی گەشت وگوزار . ئەم فاکتەرانەی خوارەوەش بە گرنگ و سەرەکی دادەنرێن لە رووی سەرنجڕاکێشانی گەشتیاران بەرەو رووگەی گەشتیاری ویستراو.

ئەو فاکتەرە سەرەکیانەی کاریگەریان بەسەر ژێرخانی کەرتی گەشت وگوزار هەیە:

– گواستنەوە و گەیاندن بە پێکهاتەی سەرەکی دادەنرێت بۆ گەشەپێدانێکی سەرکەوتووی گەشت وگوزار ، چونکە یارمەتیدەرە لە دۆزینەوە ناوچەی نوێی سەرنجڕاکێش و پاڵپشتیکار بۆ گەشەی هەنووکەیی.

– سیستەمەکانی گواستنەوە بەرپرسن لە گواستنەوەی گەشتیاران لە نێوان وڵاتانی سەرچاوە و وڵاتی مەبەست، هەروەها لە نێوان ناوچە گەشتیاریەکانی وڵاتی مەبەست.

– زۆربەی گەشتیارانی جیهان لە وڵاتە پێشکەوتووەکان راهاتوون لەسەر ژێرخانێکی پێشکەوتووی گواستنەوە، وایان پێ خۆشە کە خزمەتگوزاریەکی هاوتا لەگەڵ ئەوانەی وڵاتەکانیان پێشکەش بکرێت.

– لەو فاکتەرانەی کە هانی گەشتیاران دەدات روو لە رووگە گەشتیاریەکان بکەن بریتیە لە بەردەستبوونی ژێرخانێکی تەواو کە گشت پێداویستیەکانیان فەراهەم دەکات.

– سەرکەوتنی هەوارگەکان پەیوەستە بە بەردەستکردنی خزمەتگوزاریە پێویستەکان وەکوو ئاوی خواردنەوە و دەستشۆری پاك و پێویستیەکانی خێوەتگا و شوێنی سوورکردنەوە و برژاندنی خواردن و زبڵدان بۆ کۆکردنەوەی پاشماوەکان.

– هەبوونی کارگێریەك بۆ ناوچە گەشتیاریەکان کە زانیاری و رێنمایی بدات و کارئاسانی بکات لە رێگەی تابلۆی راگەیاندن و چاپەمەنی و رێبەرەکان.

2-17 ژێرخانی بەشێك لەو شوێنانەی کە پرۆژە گەشتیاریەکانیان بۆ پێشنیار کراوە: رەوشی ئێستا و پێشنیارەکانی پەرەپێدان

بەرپرسیارێتی ژێرخانەکان و یەکەکانیان دەکەوێتە ئەستۆی ژمارەیەك وەزارەتی تر لە هەرێم وەکوو وەزارەتی ئاوەدانکردنەوە و نیشتەجێکردن و وەزارەتی کارەبا و وەزارەتی شارەوانی و هیتر، ئەمەش وا پێویست دەکات کە هەماهەنگی و هاوکاری لە نێوان ئەو وەزارەتانە و دەستەی گشتی گەشت وگوزار هەبێت بۆ دەستنیشانکردن و دانانی پێویستیەکانی ژێرخانی پێویست بۆ پرۆژە گەشتیاریەکان (کە لە پاشکۆی ژمارە -1- روون کراوەتەوە) لە پلانی ئەو وەزارەتانە.

ئەمەی خوارەوە چەند نموونەیەکن لە بارەی رەوشی ئێستا و پێویستیەکانی پەرەپێدانی ژێرخان لە هەندێك لەو ناوچانەی کە پرۆژە گەشتیاریەکان دەیانگرێتەوە. بۆ زانیاری و وردەکاری زیاتر تکایە بگەڕێوە بۆ پاشکۆی ژمارە 1 – پرۆژەکانی پەرەپێدانی گەشتیاری.

پارێزگای هەولێر

رووگەی گەشتیاری: سۆران – رەواندوز

لوتکەی هەندرێن: گەشت وگوزاری تەندروستی و خلیسکان
هاوینەهەواری جوندیان–لوتکەی باپشتیان: گەشت وگوزاری وەرزشی و کات بەسەربردن
چیای حەسەن بەگ: گەشت وگوزاری تەندروستی و حەوانەوە
ئەشکەوتی بێستوون: گەشت وگوزاری سروشتی
هاوینەهەواری بێخاڵ: گەشت وگوزاری ئاوی
بناری چیای کۆڕەك: گەشت وگوزاری تەندروستی و ژینگەیی

پێکهاتە پێشنیارکراوەکانی پەرەپێدان	شوێنی پێشنیارکراو بۆ مانەوە	ژێرخان
• لوتکەی چیای هەندرێن: هەوارگەیەکی تەندروستی و سەنتەرێکی جوانکاری (مەلەوانگەی داخراو) – شوێنی خۆشی و کات بەسەربردن (هۆڵێکی تایبەت بە بۆنەکان و بازنەی خلیسکان لە وەرزی زستان، رێڕەوی پاسکیل)		• پێویستی بە شوێنی وەستانی ئۆتۆمبیلی سەرەکی
• چیای حەسەن بەگ: شوێنێکی تایبەت بە حەوانەوە و ئارامگری، هەوارگەیەکی تەندروستی، گۆڕەپانێکی سەرەکی، سەنتەرێکی چارەسەر بە کرم، روانگەیەك لە لوتکەکەدا.	• هۆتێلی 3 ئەستێرە بە گوێرەی ستانداردە نێودەوڵەتیەکان بە رێژەی 200 قەریوڵە. • 28 شالیە	• - پێویستی بە شوێنی وەستانی ئۆتۆمبیلی سەرەکی
• هاوینەهەواری بێخاڵ: یاریگای یاریە ئاویەکانی منداڵان- خاڵی رووبەروو شەلال (وەك: برج..تادوای)- شوێنی پیادە لەپێش شەلال- دوکانی بازرگانی لە گەراجی سەرەکی.	• 90 شالیە	• رێگاکە پێویستی بەفراوانکردن هەیە وکارەبا و ئاو هەیە. • - پێویستی بە شوێنی وەستانی ئۆتۆمبیلی سەرەکی
• هاوینەهەواری جندیان: شوێنی حەوانەوە- یاریگای منداڵان- شوێنی دانیشتن- دوکانی بازرگانی وچێشتخانە		• -بازنەی رێگاکان باشە بەگشتی وکارەبا وئاو هەیە. • - پێویستی بە شوێنی وەستانی ئۆتۆمبیلی سەرەکی
• لوتکەی چیای بابشتیان: شوێنی تایبەت بە بۆنە (ناوەوە و دەرەوە)-شوێنی کات بەسەربردن و وەرزشی (مۆتۆرسیکل) بۆ شوێنە شاخاویەکان.. تادوای)- گەراجی سەرەکی.	• شوێنی گەشتیاری 3 ئەستێرە بە گوێرەی ستانداردە نێودەوڵەتیەکان بە رێژەی 1040 قەریوڵە پێکهاتووە لە باڵخانەی هۆتێل سەرەکی 200 قەریوڵە لەگەڵ 140 شالیە.	• رێگا ئامادە نیە و پێویستی بەچاکردنەوەیە 2 کم. • کارەبا وئاو دابین نەکراوە. • - پێویستی بە شوێنی وەستانی ئۆتۆمبیلی سەرەکی
• ئەشکەوتی بێستون: شوێنی رۆیشتن بەکۆنکریت ناو ئەشکەوت- سیستەمی رۆناکی ناو ئەشکەوت- تابلۆی زانیاری دەربارەی ئەشکەوت بە سێ زمان- کازینۆ و کۆشك بۆ برینی پلیت و گەرماو ودوکان بۆ دیاریە یادگاریەکان- شوێنی حەوانەوە- سەیرانگەی جوان لە چواردەوری شوێنەکە سەر رێی ئەشکەوتەکە.		• کارەبا وئاو دابین نەکراوە. • پێویستی بە شوێنی وەستانی ئۆتۆمبیلی سەرەکی
• چیای کۆرەك: چارەسەری فیزیکی- چێشتخانە- شوێنی رۆیشتن- شوێنی سەوزایی.	• شوێنی گەشتیاری 4 ئەستێرە بە گوێرەی ستانداردە نێودەوڵەتیەکان بە رێژەی 500 قەریوڵە	• کارەبا وئاو دابین نەکراوە. • پێویستی بە شوێنی وەستانی ئۆتۆمبیلی سەرەکی

پارێزگای سلێمانی

رووگەی گەشتیاری: پشدەر – رانیە

ناوچەی جۆلانان : گەشت وگوزاری کات بەسەربردن
کوردی حۆسنی – قورەگو : گەشت وگوزاری حەوانەوە
باخچەکانی رانیە: گەشت وگوزاری سروشتی

پێکهاتە پێشنیارکراوەکانی پەرەپێدان	شوێنی پێشنیارکراو بۆ مانەوە	ژێرخان
• ناوچەی جۆلانان : گەشت وگوزاری سەرەکی- چێشتخانە و گازینۆ – شوێنی کات بەسەربردن.	• 10 شالیە ژینگەیی	• کارەبا وئاو دابین کراوە لەگەڵ بازنەی رێگاکان. • پێویستی بە شوێنی وەستانی ئۆتۆمبیلی سەرەکی
• کوردی حۆسنی - : شوێنی رابواردن شەوانە- چێشتخانە- کۆمەلگەی بازرگانی(مۆڵ) –شوێنی حەوانەوە	• هۆتێلی 4 ئەستێرە (120) قەریۆلە • 45 شالیە ژینگەیی	• کارەبا دابین کراوە بەلاَم بازنەی ئاو نیە. • پێویستی بە شوێنی وەستانی ئۆتۆمبیلی سەرەکی
• باخچەکانی رانیە: یاریگایەکی گەورە بۆ منداڵان بۆ راکێشانی خێزان- تلفریك- شوێنێك بۆ سەیرکردنی تلفریك لەسەر لوتكەی چیاکە- باخچەیەکی ئاژەڵ گچکە- چێشتخانەیەکی گەورە- دەریاچەیەکی دروستکراو بۆ حەوانەوە – رێرەوێك کە دەستکراوی فۆلکلۆری کوردەواری تێدابێت.	• 51 شالیە ژینگەیی	• بازنەی رێگاکان باشە لەگەڵ کارەباو ئاو دابین کراوە. • پێویستی بە شوێنی وەستانی ئۆتۆمبیلی سەرەکی
• قورەگو: شوێنی حەوانەوە – گازینۆ –شوێنی تەندروستی.		• پرۆژەکانی رێگاوبان و کارەبا دروست دەکرێت و پێویستی بەچاکردنەوەی رێگا بەدرێژی 1.9 کم. • پێویستی بە شوێنی وەستانی ئۆتۆمبیلی سەرەکی

پارێزگای دهۆك

رووگەی گەشتیاری: کۆمەڵگەی ئامێدی – سرسنگ

هاوینەهەواری سرسنگ: گەشت وگوزاری سروشتی وئاوی
شەلالەکانی ئانیشکی : گەشت وگوزاری وەرزشی و کات بەسەربردن
شەلالەکانی ئاشاوا: گەشت وگوزاری ئاوی
گەلی کانی مازی: گەشت وگوزاری حەوانەوە
هاوینەهەواری سولاڤ – پارك یری سیلی: گەشت وگوزاری سروشتی و کات بەسەربردن
قوتابخانەی قەبهانی مێژوویی: گەشت وگوزاری مێژوویی

پێکهاتە پێشنیارکراوەکانی پەرەپێدان	شوێنی پێشنیارکراو بۆ مانەوە	ژێرخان
• هاوینەهەواری سەرسەنگ: تلفریك بۆ چیای گارا- رێرەوی بۆ لوتکەی 2چیا- چێشتخانە لەسەر چیایەکی نزیك لە تلفریك- یارییە ئاویەکان- باخچە- نافورەی ئاو- دروستکردنی چێشتخانە- بازار و شوێنی کات بەسەربردن- رێکخستنی نرخەکان- پارێزگاریکردن لەسەر پاك وخاوێنی شوێنە گەشتیاریەکان- بایەخدان بە رێکلام- رێکخستنی خزمەتگوزاری لە چێشتخانە و هۆتێلەکان.	• 1200 قەریۆلە لەگەڵ گۆرانکاری لە گوندی گەشت وگوزار ی.	• بازنەی رێگا دابین کراوە لەگەڵ ئاو وکارەبا. • پێویستی بە شوێنی وەستانی ئۆتۆمبیلی سەرەکی
• شەلالەکانی ئانیشکی: چێشتخانەی جۆراوجۆر- شوێنی سەوزایی- شوێنی ئاهەنگ گێران- وەرزشی ئەسپ- سەرکەتن بەسەر چیاکان.		• بازنەی رێگا دابین کراوە لەگەڵ ئاو وکارەبا. • پێویستی بە شوێنی وەستانی ئۆتۆمبیلی سەرەکی
• شەلالەکانی ئاشاوا:یاریگایەکی ئاویی(نافورەیەکی ئاوی.. تا دوای) شوێنی تایبەت بۆ پارك- شوێنی حەوانەوە- شوێنی حەوانەوە شانۆیەك تێدابێ- کازینۆیەك لەناو دەریاچەیەکی ئاو- شوێنی سواربوونی ئەسپ- شوێنی بازرگانی و بارێکی ناو دەریاچەیەکی ئاو لەگەڵ شوێنی بەکرێ دانی یەخت- شوێنی ئاهەنگ گێران- چێشتخانە لەگەڵ تراس- چالاکی ئاویی- دەریاچەیەکی دروستکراو- گازینۆیەکی بچووك.		• ئاو دابین کراوە لەگەڵ بازنەی رێگاکان. • پێویستی بە شوێنی وەستانی ئۆتۆمبیلی سەرەکی
• گەلی کانی مازی: شوێنی بەکرێ دانی مۆتۆرسیکل تایبەت بەشوێنە شاخاویەکان- پارك- شوێنێك بۆ نانلێنان.		• رێگا لەژێر دروستکردندایە • پێویستی بە شوێنی وەستانی ئۆتۆمبیلی سەرەکی
• هاوینەهەواری سولاڤ: تلفریك- سەنتەرێك بۆ بەکرێدانی مۆتۆرسیکل بۆ ناوچە شاخاویەکان- شوێنێکی وەرزشی—شوێنێکی تایبەت بەمنداڵان- شوێنی حەوانەوە- چێشتخانەو دوکان-شوێنێك بۆ چادر لێدان- شوێنێك بۆ نانلێنان- دروستکردنی باڵخانەی حەوانەوە- دروستکردنی چێشتخانە بۆ خواردنی خێرایی- چاکردنەوەی هۆتێلە کۆنەکە.	• هۆتێل (100 قەریۆلە) و 80 – 85 شالیە ژینگەیی.	• بازنەی رێگا دابین کراوە لەگەڵ کارەبا و ئاو. • پێویستی بە شوێنی وەستانی ئۆتۆمبیلی سەرەکی
• پارك بری سیلی: گەراجێکی سەرەکی- شوێنێکی تایبەت بۆ چادر لێدان- چێشتخانە و گازینۆ- تلفریك- شوێنی سواربوونی ئەسپ- یانەی شەوانە- چالاکی شاخاوی.		• بازنەی رێگا دابین کراوە لەگەڵ کارەبا و ئاو. • پێویستی بە شوێنی وەستانی ئۆتۆمبیلی سەرەکی
قوتابخانەی قەبهانی مێژویی: گەراجێکی سەرەکی- موزەخانە- گازینۆ- باخچە.		• پێویستی بە شوێنی وەستانی ئۆتۆمبیلی سەرەکی

ئیدارەی گەرمیان

رووگەی گەشتیاری: کۆمەڵگەی کەلار

قوڵەبەرز: گەشت وگوزاری سروشتی وحەوانەوە

بنگرد: گەشت وگوزاری مێژویی

عیسایی – سەنگەر: گەشت وگوزاری سروشتی

بەردەسوور: گەشت وگوزاری کات بەسەربردن

پێکهاتە پێشنیارکراوەکانی پەرەپێدان	شوێنی پێشنیارکراو بۆ مانەوە	ژێرخان
• قوڵبەرز: بەرەوپێشبردنی ناوچەیەکی سەربەخۆ لەسەر دەریاچەیەك بۆ بەکرێدان- ژمارەیەك لە چێشتخانە ناوچەیەکی شیولێنان تێدابێ- شوێنێکی کات بەسەربردن کە یاریگایەکی منداڵان تیابێ و بۆ یاریکردنی گۆلف –دروستکردنی پارکێك کە وێنەی سروشتی تێدابێت- پرد بۆ پیادە کە رووبارەکە لە لای رۆژهەڵاتەوە ودەریاچەکە بەیەك دەبەستی.	• شالیە ژینگەیی لەسەر لێواری رۆژهەڵاتی رووبارەکە.	• بازنەی رێگاکان باشە و ئاو و کارەبا دابین کراوە • پێویستی بە شوێنی وەستانی ئۆتۆمبیلی سەرەکی
• بنگرد: گۆرینی موزە لەناو قەلاًتەکە بۆ (موزەی کەلار) بەشێوەیەك بیرۆکەیەکی مێژوویی دەربارەی قەلاًت بدات- باخچەیەك لەی رۆژهەلاًوە- چێشتخانە لەگەلٚ تراس نزیکی رووبار-نافورەی ئاو- شوێنێکی تایبەت بۆ بۆنەکان و سەما–– کۆرنیش بەدرێژایی رووبارەکە- بازارێکی فۆلکلۆری و نەتەوایەتی.		• رێگا باشە و ئاو و کارەبا دابین کراوە • پێویستی بە شوێنی وەستانی ئۆتۆمبیلی سەرەکی
• عیسایی: گەراجێکی سەرەکی- شوێنێك بۆ حەواوە- چێشتخانە- شوێنێك بۆ نان لێنان – بەکرێدانی یەختی ئاوی-		• پێویستی بە شوێنی وەستانی ئۆتۆمبیلی سەرەکی
• سەنگەر: گەراجێکی سەرەکی- چێشتخانە- شوێنێك بۆ نان لێنان- بەکرێدانی یەختی ئاوی- شوێنی یارییە ئاویەکان.		• پێویستی بە شوێنی وەستانی ئۆتۆمبیلی سەرەکی
• بەردەسوور: گەراجێکی سەرەکی- شوێنی سواربوونی ئەسپ- رێرەوی مۆتۆرسیکل- کارتینگ- شوێنێکی کات بەسەربردنی داخراو (بلیارد- بۆلینگ- تێنسی سەرمێز- مەلەوانگە- سکواش) – یاریگایەکی منداڵان- چێشتخانە- پارك- شوێنی بەکرێدانی یەختی ئاوی- یارییە ئاویەکان.	• مۆتێل (120) قەریۆلە	• رێگا بۆ شوێنەکە باشە • پێویستی بە شوێنی وەستانی ئۆتۆمبیلی سەرەکی

3-17 دروستکردنی دامەزراوەکانی ژێرخان بۆ خزمەتکردنی گەشت وگوزار

شانبەشانی ئەوانەی پێشتر باس کران لە پرۆژەکانی ژێرخان کە خزمەتی پرۆژە پێشنیارکراوەکانی سەرەوە دەکەن، هەروەها بۆ بەرەوپێشبردنی سوودی وەدەستهاتوو لە ناوچە گەشتیاریە سروشتیەکان و ژێرخانە پێشنیارکراوەکان، ئەم پێشنیارانەی خوارەوە دەکەین:

- دروستکردنی دەریاچەی دەستکرد لەو ناوچانەی کە تایبەتمەندی گەشتیاری تایبەتیان تێدایە بۆ ئەوەی بتوانرێ گەشت وگوزاری کەنارەکان بەرەو پێش ببرێت و خزمەتگوزاری مانەوە و یەکەی یاری و خۆشییە ئاویەکان پێشکەش بکرێت.

- سوودوەرگرتن لەو دەریاچە دەستکردانەی کە لە پشتەوەی بەنداوەکانەوە دروست دەبن بۆ ئەنجامدانی یەکەی یاری و خۆشییە ئاویەکان لەگەڵ خزمەتگوزاریە تەواوکارەکانیان و بەستنەوەیان بە تۆڕەکانی گواستنەوە و خزمەتگوزاریە ژێرخانیەکان، بەو شێوەیەی کە لە پاشکۆی ژمارە -1- روون کراوەتەوە.

- دانانی شوێنی حەوانەوە لەسەر گشت رێگا سەرەکی و نێودەوڵەتیەکان کە دەتوانرێ وێستگەی سووتەمەنی و شوێنی مانەوە و چێشتخانە و مینی مارکێتیشی لەگەڵ دابنرێت بۆ خزمەتکردنی رێبواران وگەشتیاران.

- دروستکردنی هێڵی ئاسنین بۆ بەستنەوەی شارە سەرەکیەکانی هەرێم بە یەکەوە لەگەڵ ئەگەری دروستکردنی هێڵی دابەزاندن کە بە ناو ناوچە گەشتیاریەکاندا بڕوات بۆ ئاسانکاری گەیشتنی گەشتیاران و بینین دیمەنە جوانەکان لە رێگای گەیشتنیاندا.

- دامەزراندنی سیستەمێکی گواستنەوەی گشتی بە پاس و شەمەندەفەری کارەبایی لە شارە سەرەکیەکان کە خزمەتگوزاریەکانی گواستنەوە بە شێوەیەکی کارا بۆ گشت چینەکان کۆمەڵگا دەستەبەر بکات و بە نێو بازاڕەکان و و نزیک دیاردە و شوێنە گەشتیاریە سەرەکیەکاندا بڕوات.

- دروستکردنی چەند کۆمەڵگەیەك بۆ پیشە و کارە دەستییە کەلتووریەکان و پیشانگا و سەنتەری فرۆشتنی دیاری و بەرهەمی فۆلکلۆری لە ناوچە گەشتیاریەکاندا.

- بەرەوپێشبردنی ناوچە گونجاوەکان بۆ گەشت وگوزاری سەرکێشی و دەستەبەرکردنی ژێرخان و خزمەتگوزاری گونجاو بۆیان.

- دانانی شوێنەکانی خێوەتگا و وەستانی ئۆتۆمبیل و کەرەڤانەکان لە ژمارەیەك لە پارکەکان و دابینکردنی خزمەتگوزاری پێویست تێیاندا.

18- تەوەری ستراتیژی دەیەم: دانان و نوێکردنەوەی رێنمایی و یاسا و بڕیارە گەشتیاریەکان

کەرتی گەشەسەندووی گەشتیاری پێویستی بە یاسا و رێسا و رێنمایی رێکخەر هەیە کە چوارچێوەیەکی رێکخستنی تێروتەسەلی بۆ دەستەبەر بکەن بۆ پەرەپێدانی پرۆژە و یەکە گەشتیاریەکان و چاودێریکردنی کوالیتیەکەیان و بەڕێوەبردنیان بە شێوەیەکی رکابەریکارانەی بەردەوام.

لە کاتێکیشدا کە بەشێك لە ئەرکەکانی دەستەی گەشت وگوزار بریتیە لە بەرەوپێشبردنی سیاسەتەکان و داڕشتنی پرۆژە یاسا و سیستەمی پەیوەندیدار بە گەشت وگوزار ، هەر ئەویشە کە هەڵدەستێت بە دەرکردنی رێپێدان و پۆلینکردنەکان و رەزامەندی و کۆنترۆلکردنی کوالیتی بۆ گشت یەکەکانی کەرتی گەشت وگوزار ، بۆیە پێویستە لە هەرێمدا سەنەدی یاسایی و رێککاری هەبێت بۆ ئەوەی دەستەی گەشت وگوزار پشتیان پێ ببەستێت بە راپەڕاندنی ئەرکەکانی بە شێوەیەکی یاسایی و تەواو:

بەو پێیە، پێویستە یاسا و رێسا و رێنمایی لەم بوارانەی خوارەوەدا هەبن:

- رێنماییەکانی رێپێدان بۆ دامەزراوە گەشتیاریەکان.
- رێنمایی و پێوەرەکانی پۆلینکردنی دامەزراوە گەشتیاریەکان.
- رێنماییەکانی چاودێری و پشکنینی کارەکانی دامەزراوە گەشتیاریەکان.
- رێکخستنی کاری نێوانگیرانی گەشت وگوزار .
- رێکخستنی کاری رێبەران و رێنوێنانی گەشتیاری.
- رێپێدانی فیستیڤاڵ و بۆنە گەشتیاریەکان و رێکخستنی کارەکانیان.
- رێکخستنی دەرکردنی بروشۆر و چاپەمەنیە گەشتیاریەکان.
- رێکخستن و ریزبەندکردنی زەویە گەشتیاریەکان و ئەنجامدانی رێوشوێنەکانی گرتنیان و قەدەغەکردنی رەفتارەکان لەسەریان و دانانی رێساکانی بەکرێدان و وەبەرهێنانیان.
- یاساکانی موڵککردنی (استملاك) زەویە تایبەتەکان بۆ بەرژەوەندی کەرتی گەشت وگوزار .
- یاساکانی هاوبەشی نێوان کەرتەکانی گشتی و تایبەت PPP لە پرۆژە گەشتیاریەکاندا.

- **بەرەوپێشبردنی یاسای وەبەرهێنان بە شێوەیەك كە ئاسانكاری و بەخشینی زیاتری تێدا بێت بۆ وەبەرهێنەران لە بواری گەشتیاریدا.**

- **پێداچوونەوەی میكانزمی پێدانی ڤیزە و مانەوە بە شێوەیەك كە هاتنەژوورەوە و مانەوەی گەشتیاران ئاسانتر بكات.**

- **رێكخستنی كاری كۆمپانیا گەشتیاریەكان و پەیوەندیەكانیان بە دەستەی گەشت وگوزار ەوە.**

- **رێكخستنی كاری هێزی كاری بیانیی پسپۆر لە بواری گەشت وگوزار دا.**

- **رێنمایی و رێكخستن بۆ ئەنجامدانی فیستیڤاڵ و بۆنە گەشتیاریەكان بە هاوكاری لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەكان.**

19– پلانی جێبەجێكاری

ئەم بەشەی راپۆرتەكە باس لە لایەنی جێبەجێكاریی پلانی ستراتیژی گەشت وگوزار دەكات لە هەرێمی كوردستان، لەم بارەیەشەوە ئەو شتانە بە وردی باس دەكات كە پێویستن بۆ بەدیهێنانی دیدی ساڵی 2025. پلانی ستراتیژی لە لایەنە جێبەجێكاریەكەیدا گشت ئەو پرۆگرام و پرۆژانەی لە خۆ گرتوون كە دەتوانن پیشەسازی گەشت وگوزار بەرز بكەنەوە و دامەزراوەكانی كارا بكەن و بیگەیەننە ئاستێكی ركابەریانەتر و بیكەنە یەكێك لە سەرچاوە گرنگەكانی داهات و مەیدانێكی گەورە بۆ كار تێداكردن و وەبەرهێنان و بوارێكی فراوان بۆ هێنانەكایەی هەلی كار.

بۆ بەدیهێنانی ئامانجەكانی ستراتیژیەتی گەشت وگوزار ، پێویستە بۆچوونێك دابرێژرێت لە بارەی چۆنیەتی جێبەجێكردن و دەستنیشانكردنی بەرپرسیارێتی و قۆناغە زەمەنیەكانی جێبەجێكردنی ئەو پرۆژە و پرۆگرامانە، كە ئەنجامدان و جێبەجێكردنیان شتێكی سەرەكیە بۆ سەركەوتنی پلانەكە.

ئەمەی خوارەوە خستنەڕوویەكە بۆ هەنگاو و رێویشوێنەكان كە پێویستە پەیڕەو بكرێن لە پرۆسەی جێبەجێكردندا، بە مەرجێك كە تەوەرە جیاوازەكانی پلانەكە بە هاوسەنگی و هاوتەریبی بەرەو پێش بچن.

1–19 پێکهاتەکانی پلانی جێبەجێکاری

پێویستە هەر پلانێکی جێبەجێکاری ئەم پێکهاتانە لەخۆ بگرێت:

- **ئامادەکردنی پلانی جێبەجێکردن، دەستپێشخەری بۆ دەستنیشانکردنی تیمی سەرپەرشتیاری پلاندانانی پرۆژە/پرۆگرام و جێبەجێکردنیان.**
- **دەستنیشانکردنی کارگێری (یانیش لایەنی حکوومی) بەرپرسیار لە پلاندانان و جێبەجێکردنی هەر پرۆژەیەک و، سەرپەرشتیکردنی کارەکانی پلاندانان و جێبەجێکردن و ئەنجامدانی هەڵسەنگاندنی پێویست لە بارەیانەوە.**
- **دەستنیشانکردنی بەڕێوەبەرێکی سەرپەرشتیار بۆ پرۆژە / پرۆگرام و دیارکردنی بەرپرسیارێتیەکانی لە بەڕێوەبردنی پرۆژەکە، بە مەرجێك کە ئەو خۆی ئەندامانی ئەو تیمە هەڵبژێرێت (پێشنیاریان بکات) کە کاری لەگەڵدا دەکەن.**
- **دەستنیشانکردنی لایەنە حکوومی و شارەوانی و پیشەییە پسپۆرەکان و ئەو لایەنە ئەهلیانەی کە پێویستە راوێژیان پێ بکرێت و بەشدارییان پێ بکرێت لە قۆناغە جیاوازەکانی پرۆژەکە/پرۆگرامەکە و، گوێبیستبوونی بۆچوون و پێشنیارەکانیان.**
- **خەملاندنی کاتی پێویست بۆ ئەنجامدانی پرۆژە/پرۆگرام و دەستنیشانکردنی وادەی دەستپێکردنی راستەقینە و وادەی خەملێنراو بۆ کۆتاییهاتن، ئەوەش دەبێ بزانرێت کە چوارچێوەی زەمەنی دیاریکراو بۆ هەر پرۆەیەك بریتیە لە ماوەی نموونەیی بۆ ئەنجامدانی هەریەکە لە قۆناغەکانی پرۆژەکە بۆ لەبەرچاوگرتنی ئەوەی کە رەنگە لە ژینگەی پرۆژەکەدا بەربەست بێنە پێشەوە و هیچ پەیوەندیەکیان بە لایەنی تەکنیکیەوە نەبێت، هەندێك لەو بەربەستانەی کە پێشبینی دەکرێن بریتین لە:**
  - **کاتی پێویست بۆ رێککەوتنی نێوان هێزە کارایەکان کە بڕیاردەرن، یان فشار دروست دەکەن لەسەر پێشینەییەکانی پلانەکە یاخود لەسەر تایبەتمەندی و ئاکارەکانی پرۆژەکە، پرۆگرامەکە (شوێن، پێکهاتەکان، قەبارە، ... هتد).**
  - **بەردەست نەبوونی پارە و سەرچاوەی دارایی پێویست یاخود دواکەوتنی خەرجکردنی.**

- **دواکەوتنی دەرکردنی یاسا و دەرچوواندنی مەرسوومی جێبەجێکاری تایبەت بە پرۆژەکە یان پرۆگرامەکە.**
- **دەرکەوتنی بەربەست و زەحمەتی تەکنیکی و هونەری، یان ئەندازیاری کە جێبەجێکردنەکە دوا دەخەن.**
- **روودانی هەر شتێك کە وا دەکات پێویست بە پێداچوونەوەی پرۆەکە بکات یاخود بە تایبەتمەندیەکان و ئامانجەکانی، لەوانەش: روودانی گۆڕانکاری و رووداوی ئابووری، یان سیاسی لە ناوچەکانی دەوروبەر و لەسەر ئاستی جیهان.**

نموونەی خشتەی زەمەنی بۆ پەیڕەوکردنی پلانی جێبەجێکاری

ئەم شێوەیەی خوارەوە هەنگاوەکانی جێبەجێکردنی پلانەکان دەخاتە روو کە پێویستە بۆ جێبەجێکردن لەبەر چاو بگیرێن لەگەڵ ماوە خەمڵێنراوەکانیان (بە شێوەی وەرز)، هەروەها خاڵی سەرەتا و کۆتایی تێیاندا دەخاتە روو، بە مەرجێك کە ئەم نموونەیە لەسەر گشت پرۆژەکان و پرۆگرامەکانی نێو تەوەرەکانی پلانی ستراتیژی گەشت وگوزار پەیڕەو بکرێت.

ڕێکارەکان / هەنگاوەکان	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	
													خاڵی دەستپێك
1 هەنگاوی													ماوەی جێبەجێکردن
2 هەنگاوی													ماوەی جێبەجێکردن
3 هەنگاوی													ماوەی جێبەجێکردن
4 هەنگاوی													ماوەی جێبەجێکردن
													خاڵی کۆتایی

نموونەی ئامادەکردنی خشتەی زەمەنی بۆ پەیڕەوکردنی پلانی جێبەجێکاری

19-2 پلانە جێبەجێکارییەکان بۆ تەوەرەکانی پلانی ستراتیژی گەشت وگوزار

تەوەری یەکەم: بەرەوپێشبردنی هەیکەلیەتی کارگێری گەشت وگوزار و بەڕێوەبردنی گەشەپێدانی گەشتیاری بەردەوام

دووبارە ڕێکخستنەوەی هەیکەلی ڕێکخستنی دەستەی گشتی گەشت وگوزار دەروازەی پەیڕەوکردنی پلانی ستراتیژی گەشت وگوزارە، بە هۆی ئەوەی لە رووی یاساوە ئەو لایەنی بەرپرسە لە بەرەوپێشبردنی گەشت وگوزار و سەرپەرشتیکردنی چالاکیەکانی. هەروەها بەرپرسیشە لە پلاندانانی گەشتیاری و دانانی توێژینەوە و سیاسەتەکان، لەوانەش سیاسەتەکانی کوالیتی و پۆلینکردنی گەشتیاری، هەروەها لە دانان و بەڕێوەبردنی پلانە ستراتیژیەکانی بەبازاڕکردنی گەشتیاری و گەشەپێدانی گەشتیاری بە هەموو پێکهاتەکانیەوە (یاسای ژمارە 12 ساڵی 2010).

هەروەها، پلانی ستراتیژی گەشت وگوزار تێبینیی گرنگی دووبارە ڕێکخستنەوەی هەیکەلە ڕێکخستنیەکان دەکات بۆ بەڕێوەرایەتیە گشتیەکانی گەشت وگوزار کە لایەنە جێبەجێکاریەکانی کارەکان لە ئەستۆ دەگرن لەسەر ئاستی پارێزگاکان، لەوانەش پلاندانانی گەشتیاری و وەبەرهێنانی گەشتیاری و بەرەوپێشبردنی بەرهەمە گەشتیاریە ناوچەیەکان و بەبازاڕکردنی گەشتیاری و پلاندانانی پرۆژەکان و کاروباری ئەندازیاری و دەرکردنی ڕێپێدانەکان بۆ دامەزراوە گەشتیاریەکان و دەزگا پەیوەندیدارەکان. بەڵام سەرکەوتنی پلانی ستراتیژی گەشت وگوزار پەیوەستە بە پابەندبوونی راستەقینە بە بەند و خاڵەکانی ئەم پلانە و وادەکانی جێبەجێکردنیان.

پرۆژەی دووبارە دارشتنەوە هەیکەلی ڕێکخستن پێویستی بە ژمارەیەك ڕێوشوێن هەیە لەسەر ئاستەکانی دەستەی گشتی گەشت وگوزار و بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکانی گەشت وگوزار لە پارێزگاکان و ئیدارەی گەرمیان، بەو شێوەیەی لە خوارەوە روون کراوەتەوە.

ڕێکارەکان / هەنگاوەکان	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
ناولێنانی بەرێوەبەری پرۆژە ودروستکردنی تیمی کار بۆ بەدواداچوونی پرۆژەکە ودانانی لێپرسراویەتی تیمەکە و ئەرکەکانی												خاڵی دەستپێکردن
دابینکردنی سەرچاوە ئاویەکان و وەرگرتنی رەزامەندییە پێویستیەکان لە چوارچێوەی بودجە پەسندکراوەکان بۆ دەستەی گشتی گەشت وگوزار و بەرێوەبەرایەتیە گشتیەکان لە پارێزگاکان و ئیدارەی گەرمیان.												
دیراسەتی پێویستە گەشەپێکراوەکان بۆ هەیکەلەکان کە لەگەڵ ئامانجی پلانی ستراتیژی بۆ گەشت وگوزار دەگوجێت و پەسندکردنی.												
ئامادەکردنی خشتە رێکخراوەکانی پەیوەست و پێشکەشکردنی پرۆژە یاسا بۆ پەسندکردنی لە لایەن حکومەت و پەرلەمانی هەرێم.												
جێبەجێکردنی گەشەکراوەکان و گۆرانکارییەکانی پێشنیارکراو بۆ ئەم هەیکەلانە.												
تەواوکردنی پرۆژە.												خاڵی کۆتایی

قۆناغەکانی پرۆژەی پلانی بەرەوپێشبردنی هەیکەلیەتی بەرێوەبردن بۆ گەشت وگوزار و خشتەی کات بۆ جێبەجێکردن (بەبەش)

تەوەری دووەم : بەرەوپێشبردنی ناوچە و بەرهەمە گەشتیاریەکان

لە دوو لایەنەوە کار لەسەر ئەم تەوەرە دەکرێت:

- دەستنیشانکردنی بوارەکانی سەرنجڕاکێشی گەشتیاری کە لە هەرێمدا هەیە، بە هۆی جوگرافیاکەی و تایبەتمەندیە رۆشنبیرییە جیاوازەکانی، مێژوو و دابونەریتەکان و بۆنە ئاینیەکان و ئاهەنگەکان چەند خاڵێکی هێزن لە پلانی سەرنجڕاکێشانی گەشتیاراندا لە ناوچەکە و جیهان. دەستنیشانکردنی ئەو پێکهاتانە بە شێوەیەکی ورد رێخۆشکەرە و زەمینەی پێویست ساز دەکات بۆ دەستنیشانکردنی بوارەکانی سەرنجڕاکێشانی گەشتیاری و ئەو جۆرانەی گەشت وگوزار کە پێویستە چالاکیەکانیان تێدا چڕتر بکرێتەوە و هێنانی گەشتیاران لە گشت توێژەکان و لە ناوچەکانی دەوروبەر و لە جیهان.

- دەستنیشانکردنی شوێنەکانی سەرنجڕاکێشان و ئەو ناوچانەی کە پێویستە لە لایەنی گەشتیاریەوە بەرەو پێش ببرێت و دانانی ریزبەندیەك بۆ کارە لەپێشینەکان کە ئەگەری سوودبینینی خێرا لە کارئاسانیە بەردەستەکان لەبەر چاو بگرێت، وەکوو ژێرخانەکان و توانای گەیشتن بۆ ناوچە گەشتیاریە جیاوازەکان، لەگەڵ جەختکردنەوە لەسەر دابەشکردنێکی جوگرافییانەی دادپەروەر بۆ ئەو لەپێشینانە بۆ زامنکردنی هەڵسانەوەی گەشتیاری هاوسەنگ بۆ ناوچە جیاوازەکانی پارێزگاکان و ئیدارەی گەرمیان.

پرۆسەی جێبەجێکردنی پلانی بەرەوپێشبردن و پەرەپێدانی ناوچە و بەرهەمە گەشتیاریەکان پێویستی بە ژمارەیەك لە رێوشوێن هەیە لە زیاتر لە یەك لایەنەوە، لەوانەش دەستەی گشتی گەشت وگوزار وبەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکانی گەشت وگوزار لە پارێزگاکان و ناوچەی گەرمیان و وەزارەتە پەیوەندیدارەکان بە ژێرخان و شارەوانیەکان، ئەمەش بەو شێوەیەی کە لە خوارەوە روون کراوەتەوە.

هەنگاوەکان / ڕێکارەکان	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
ناولێنانی بەرێوەبەری پرۆژە ودروستکردنی تیمی کار بۆ بەدواداچوونی پرۆژەکە ودانانی لێپرسراویەتی تیمەکە و ئەرکەکانی												خاڵی دەستپێکردن
دابینکردنی سەرچاوە ئاویەکان و وەرگرتنی ڕەزامەندییە پێویستیەکان لە چوارچێوەی بودجە پەسندکراوەکان بۆ دەستەی گشتی گەشت وگوزار و بەرێوەبەرایەتیە گشتیەکان لە پارێزگاکان و ئیدارەی گەرمیان.												
دروستکردنی لێکۆلینەوە بۆ جولاندنەوەی گەشت وگوزار لە ناوچەکە و لە جیهان و دانانی جۆری گەستوگوزار کە لەگەڵ هەرێمی کوردستان دەگونجێت و تەمەنەکانی گەشتیاران کە دەتوانێت رابکێشرێن بۆ هەرێم.												
دانانی ئەو شوێنانە کە دەگونجێن لەگەڵ گشت جۆرەکانی گەشت وگوزار و ئەنجامدانی (دراسەت جدوی)ی ئابووری و هونەری بۆ کارەکانی بەرەوپێشبردنی گەشت وگوزاری لە ناوچەکان بە گوێرەی ئەولەویاتی دانراو.												
هاوکاریکردن لەگەڵ وەزارەتەکانی تر و شارەوانیەکان لە بواری گەشەکردنی ژێرخانی و پێشکەشکردنی ئاسانکاری و خزمەتگوزاری جۆراوجۆر بۆ گەشتیاران کە لە ناوەند و باشووری عێراق هاتوون و لە گشت وڵاتانی دەرەوە.												
تەواوکردنی دیراسەکان و دەست بە جێبەجێکردنی پرۆژەکان بەگوێرەی خشتەی کاتی دانراو.												خاڵی کۆتایی

قۆناغەکانی پرۆژەی بەرەوپێشبردنی شوێن و خزمەتگوزاریە گەشتیاریەکان و خشتەی کات بۆ جێبەجێکردن (بەبەش)

تەوەری سێیەم: پلانی بەرزکردنەوەی کوالیتی و توانای رکابەریکردن لە کەرتی گەشت وگوزار

پەیرەوکردنی پلانی بەرزکردنەوەی ئاستی کوالیتی و توانای رکابەریکردن لە کەرتی گەشت وگوزار دا بە چەند قۆناغێکدا تێپەڕ دەبێت کە لە پێکهێنانی تیمی کاری سەرپەشتیار بۆ جێبەجێکردنی پلانەکە دەست پێدەکات لە گشت بەرێوەبەرایەتیە پەیوەندیدارەکانی دەستەی گشتی گەشت وگوزار و

بەڕێوەبەرایەتیـە گشـتیەکان لـە پارێزگاکـان و ناوچـەی گـەرمیان، وە بـە شـێوەیەکی تایبـەتیش بەڕێوەبەرایەتی کوالیتی وبەڕێوەبەرایەتی بەبازاڕکردنی گەشتیاری.

کاری ئەو تیمە ئەم هەنگاو و قۆناغانەی خوارەوە لەخۆ دەگرێت:

ڕێکارەکان / هەنگاوەکان	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
ناولێنانی بەڕێوەبەری پرۆژە ودروستکردنی تیمی کار بۆ بەدواداچوونی پرۆژەکە ودانانی لێپرسراویەتی تیمەکە و ئەرکەکانی	خاڵی دەستپێکردن											
دابینکردنی سەرچاوە ئاویەکان و وەرگرتنی ڕەزامەندییە پێویستیەکان لە چوارچێوەی بودجە پەسندکراوەکان بۆ دەستەی گشتی گەشت وگوزار و بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکان لە پارێزگاکان و ئیدارەی گەرمیان.												
پێشنیارکردن بۆ دانانی لیژنەی پۆلین و سەرپەرشتیکردنی کارەکانیان.												
دانانی سیستەمی پۆلینکردنی شوێنەکانی حەوانەوە لە بواری جێبەجێکردن.												
بەدواداچوونی جێبەجێکردنی پرۆگرامی (باشتربوونی گەشت وگوزاری لە کوردستان) کە بریتیە لە بەدواداچوونی جێبەجێکردنی پرۆگرامی باشتربوونی گەشت وگوزار بە هەروو لقەکانی ڕاهێنانی و بەئامادەکردنی ئامێر.												
سەرپەرشتی لەسەر جێبەجێکردنی پرۆگرامەکانی ڕاهێنانی کارمەندان و پاڵپشتی بە ئامێرکردن.												
گەشەکردنی خەڵاتی ساڵانە بۆ باشتربوون بە تایەت ە شوێنە گەشت وگوزار ییەکان.												
بەدواداچوونی جێبەجێکردنی گشت ئەم پرۆگرامانە بە بەردەوامی.												

قۆناغەکانی پرۆژەی پلانی پێشخستنی بەباشتربوونی کەرتی گەشت وگوزار لەگەڵ خشتەی کات بۆ جێبەجێکردن (بەبەش)

تەوەری چوارەم: بەرەوپێشبردنی ستراتیژیەتی براند

پلانی بەرەوپێشبردنی براند پلانێکی بەردەوامە لە رووی زەمەنەوە، لە رووی شوێن و چوارچێوەی ناوچەیشەوە گۆڕاوە (سنووری بڵاوبوونەوە و هۆکار و کەرەستەکانی)، پەرەپێدانی براند و بڵاوکردنەوەی و بەڕێوەبردنی و پێوانەکردنی کاریگەریەکانی کرۆکی ئەم پلانەن، پەیوەندیەکی تۆکمەشی بە لایەنی بەبازاڕکردنی گەشتیاری هەیە.

ئەمەی خوارەوە وردەکاریەکانی ئەو رێوشوێنەکانی کە پێویستە لەم روانەوە بگیرێنە بەر لەگەڵ ماوە پێشنیارکراوەکانیان و تەوەرەکانی بەبازاڕکردنی گەشتیاری و لایەنانی پەیوەندیدار لێیان و ئەو رێوشوێنانەی لەو چوارچێوەیە دەگیرێنە بەر و چالاکیەکانی بەبازاڕکردن (کە بەرهەمهێنانی بابەتی چاپکراو و بەرەوپێشبردنی ویبسایت و بانگەشە تەلەفزیۆنی و رادیۆییەکان و گەشتە رۆژنامەوانیەکان و بڵاوکراوە هەواڵیەکان و هۆکارەکانی بانگەشەی کۆمەڵایەتی و توێژینەوە بازاڕیەکان لە خۆ دەگرن).

هەنگاوەکان / رێکارەکان	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
ناولێنانی بەرێوەبەری پرۆژە ودروستکردنی تیمی کار بۆ بەدواداچوونی پرۆژەکە ودانانی لێپرسراویەتی تیمەکە و ئەرکەکانی												خالی دەستپێکردن
دابینکردنی سەرچاوە ئاویەکان و وەرگرتنی رەزامەندییە پێویستیەکان لە چوارچێوەی بودجە پەسندکراوەکان بۆ دەستەی گشتی گەشت وگوزار و بەرێوەبەرایەتیە گشتیەکان لە پارێزگاکان و ئیدارەی گەرمیان.												
گشتاندنی براندی گەشت وگوزاری و پێناسەکردنی لە دەزگاکانی گەشت وگوزار ی.												
پێشکەشکردنی براند بە گوێرەی پلانی ستراتیژی.												
بەرێوەبردنی براند (بە گوێرەی پلانی ستراتیژی) لەگەڵ بەرەچاوکردنی پێویستیە بازاڕیەکان.												
ژملردنی ئەسەری براند لە رێگەی وەرگرتنی سەرنجی گەشتیاران.												
بەدواداچوونی جێبەجێکردنی گشت پرۆگرامەکان بە بەردەوامی.												

قۆناغەکانی پرۆژەی پلانی پێشخستنی بەباشتربوونی کەرتی گەشت وگوزار لەگەڵ خشتەی کات بۆ جێبەجێکردن (بەبەش)

تـەوەری پێنجـەم : ئامـادەکردنی سـتراتیژیەتی بـەبازاڕکردنی گەشـتیاری بـۆ هـەرێمی کوردستان

پلانی جێبەجێکاریی گەشتیاری بە لەبەرچاوگرتنی ئەو داتایانە دادەنرێت کە لە میانەی کارکردن لەسەر هەر سێ تەوەرەکەی پێشتر (دووەم و سێیەم و چوارەم) وەدەست هاتوون.

بە هـەمان شـێوە، کـاری بـەبازاڕکردنی گەشـتیاری پێویسـتە لەسـەر زیـاتر لـە یـەك تـەوەری لاوەکـی بگوزەرێت، بەم شێوەیەی لە خوارەوە روون کراوەتەوە.

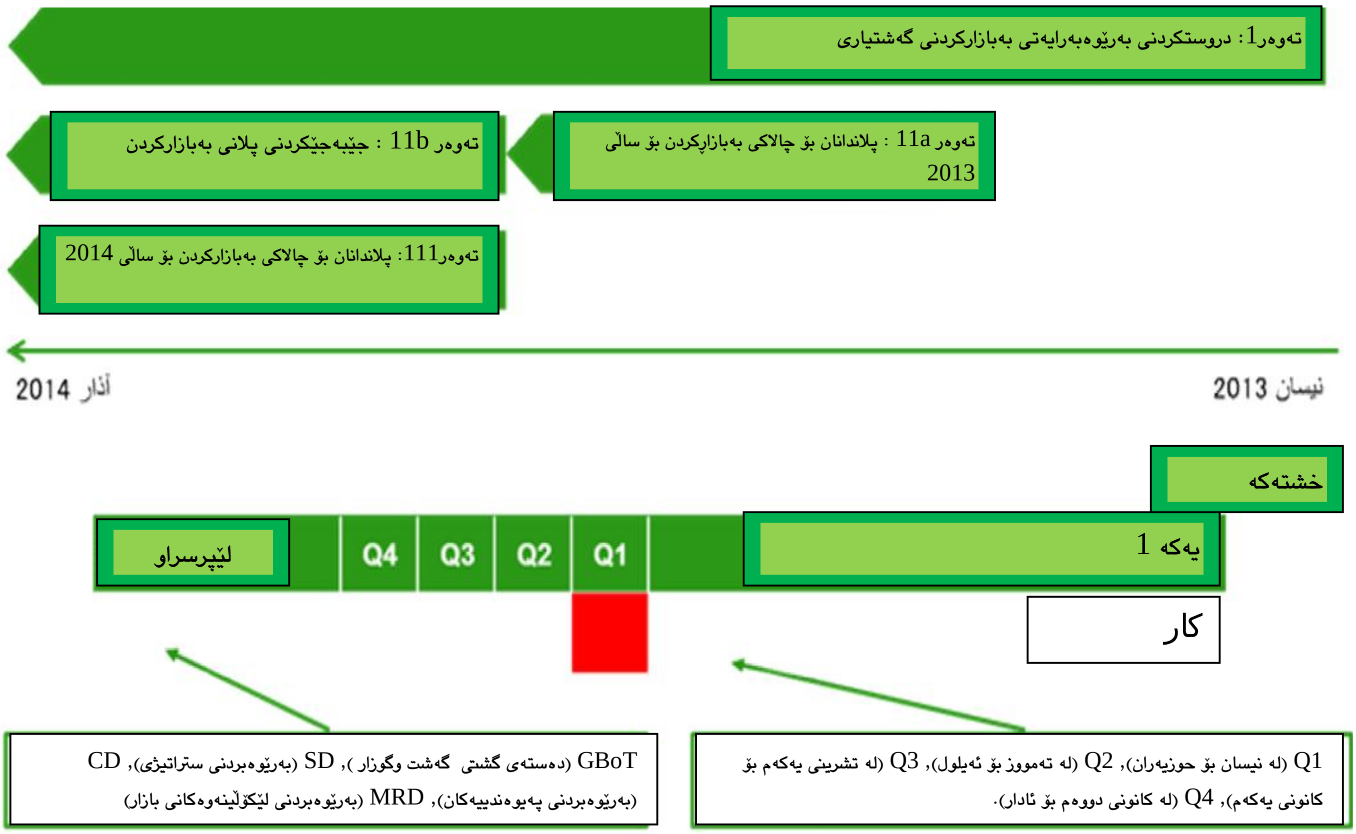

(*) **ئەم خشتەیە وەك خشتەکانی تر کە پەیوەستە بە بابەتی بازارکردن لەسەر بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکان کە هەڵدەستی بە هەمان ئەرك بەڵام لەسەر ئاستی پارێزگا.**

تەوەر I : دروستکردنی بەرێوەبەرایەتی بە بازارکردنی گەشت وگوزاری لە دەستەی گشتی گەشت وگوزار

دروستکردنی بەرێوەبەرایەتی بەبازارکردنی گەشت وگوزاری	Q1	Q2	Q3	Q4	لێپرسراو
دابینکردنی بودجەیەکی گواستراو تایبەت بە بازارکردن بۆ ساڵی 2013 (کۆژمەی تەرخانکراو نزیکەی 2 ملیۆن دۆلار)					
ڕەزامەندی لەسەر بەرێوەبەرایەتی بەبازارکردنی گەشت وگوزاری نوێ تەوسیەکراو لەناو دەستەی گشتی گەشت وگوزار					
ڕەزامەندی لەسەر هەیکەلی ڕێکخستن (سێ کارگێر)لەناو بەرێوەبەرایەتی بەبازارکردنی گەشت وگوزار و لەسەر ئەو لێپرسراویەتیە کە پێدراوە					دەستەی گشتی گەشت وگوزار
دەست بە پرۆسەی دامەزراندنی تاك بۆ وەرگرتنی ئەرکە سەرەکیەکە لەناو بەرێوەبەرایەتی بەبازارکردنی گەشت وگوزاری نوێ(بەرێوەبەری بەرێوبەرایەتیەکە و سەرۆکی بەشەکان)					
دابینکردنی کەلوپەلی ئۆفیس(مێز-ژێرخان- تەکنۆلۆژیای زانیاری)					
ڕەزامەندی لەسەر بودجەی بەبازارکردن بۆ ساڵی 2014 (کۆژمەی تەرخانکراو 8 ملیۆن دۆلار)					دەستەی گشتی گەشت وگوزار , کارگێری ستراتیژی
هەڵسەنگاندنی ئاستەکە بۆ زانینی بەبازارکردنی گەشت وگوزاری لەناو دەستەی گشتی گەشت وگوزار و دەستنیشانکردنی خاڵە لاوازەکان کە پێویستە چارەسەر بکرێن					دەستەی گشتی گەشت وگوزار بە هەماهەنگی لەگەڵ کارمەندە نوێیە سەرەکیەکان
دەست بە دامەزراندنی کارمەندی خاوەن ڕابردوو لە هەر سێ کارگێرییەکە لە ناو بەرێوەبەرایەتی بەبازارکردنی گەشت وگوزاری بۆ زیادکردنی توانای کارگێری					

یەکە IIa و IIb: پلان دانان وجێبەجێکردنی چالاکیەکانی بەبازارکردن لە هەرێمی کوردستان بۆ ساڵی 2013

لێپرسراو	Q1	Q2	Q3	Q4	یەکە IIa و IIb: پلان دانان وجێبەجێکردنی چالاکیەکانی بەبازارکردن 2013
کارگێری ستراتیژی، کارگێری پەیوەندیەکان					وەرگرتنی بڕیاری گونجاو دەربارەی چالاکیەکانی بەبازارکردن بەگوێرەی بودجەی تەرخانکراو تاکو بتوانرێت جێبەجێ بکرێت لەساڵی 2013
کارگێری ستراتیژی، کارگێری پەیوەندیەکان					دەست بە دابەشکردنی بودجەی چالاکیەکانی بەبازارکردنی تاك كە جێبەجێ دەکرێت لە ساڵی 2013
کارگێری ستراتیژی					بەردەوامبوون لە پرۆسەی جێبەجێکردنی براند (کە کۆتایی پێ هێنانی پرۆسەی بەرەوپێشبردنی سلۆگان)ی تێدایە
کارگێری پەیوەندیەکانی					دەست بە جێبەجێکردنی چالاکیەکانی بەبازارکردن کە ڕێکەوتنی لە سەر کراوە لە هەرێم بۆ ساڵی 2013

وا بەباش دەزانرێت کە لە ساڵی 2013 دەست بکرێت بە گرنگترین چالاکیەکانی بەبازاڕکردنی گەشت وگوزار ، بە تایبەت لەم بوارانەی خوارەوە:

بابەتە چاپکراوەکان:

- ئامادەکردنی بروشۆرێکی نوێ لە بارەی گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان.
- دامەزراندنی دیزاینەرێکی "گرافیتی" پسپۆر و پیشەگەر بۆ دیزاینکردنی بروشۆرەکان.
- دامەزراندنی وێنەگرێکی پیشەگەر بۆ گرتنی وێنەی بەهادار لە ڕووی جوانی و هەستی شوێنە گەشتیاریەکان و خەڵك و چالاکیە ڕۆشنبیرییەکانەوە.
- ئامادەکردنی بروشۆرگەلێکی گەشتیاری بە چەند زمانێك لە ڕێگەی وەرگێڕانی پیشەگەرەوە.
- هەماهەنگی لە نێوان لایەنە پەیوەندیدارە جیاوازەکان بۆ ئامادەکردن و چاپکردنی بروشۆرەکان.
- دابەشکردنی بروشۆرە نوێیەکان بەسەر دەزگا دامەزراوە گەشتیاریەکانی هەرێمی کوردستان و وەزارەتەکان و بەڕێوەبەرایەتیە هەرێمیەکان گەشت وگوزار .

بەرەوپێشبردنی پێگەی ئەلیکترۆنی:

- راسپاردنی شارەزایەکی پسپۆری و خاوەن ئەزموونێکی باش بۆ دیزاینکردنی وێبسایت.
- پیشاندانی و دەستنیشانکردنی پێکهاتە سەرەکیەکانی شوێنە گەشتیاریەکان لەسەر تۆڕی ئینتەرنێت بە گوێرەی راسپاردەی پلانی ستراتیژی گەشت وگوزار .
- ئامادەکردنی ناوەرۆکی پێگەی ئەلیکترۆنی بە سێ زمانی جیاواز بە یارمەتیی وەرگێڕانی پسپۆر و شارەزا، وە بە ئەزموون وەرگرتن لە پێگە گەشتیاریەکانی ئینتەرنێت.
- راگەیاندن و ناساندنی پێگە ئەلیکترۆنیەکە بە شێوەیەکی رەسمی لە کۆنگرەیەکی رۆژنامەوانیدا.
- نوێکردنەوەی بەردەوام بۆ ناوەرۆکی وێبسایتەکە.

رێکلامە ئێزگەییەکان :

- دامەزراندنی شارەزایان بۆ بەرهەمهێنانی چەند بلاوکراوەیەکی رێکلامە ئێزگەییەکان بە دوو زمانی جیاواز (عەرەبی و کوردی) کە بانگەشە بۆ سەردانکردنی هەرێمی کوردستان بکات بە گوێرەی ستراتیژیەتی داهاتووی براند.
- گرێبەستکردن لەگەڵ ئێزگەکانی هەرێمی کوردستان و عێراق کە هەڵدەبژێردرێن بۆ بلاوکردنەوەی رێکلامەکان بە مەرجێك کە ئەو گرێبەستانە شێواز و ژمارەی جارەکانی بلاوکردنەوەی ئەو رێکلامانە دەستنیشان بکەن.

رێکلامە تەلەفزیۆنیەکان:

- دامەزراندنی شارەزایان بۆ بەرهەمهێنانی چەند بلاوکراوەیەکی رێکلامە ئێزگەییەکان بە سێ زمانی جیاواز (عەرەبی و کوردی و ئینگلیزی) کە بانگەشە بۆ سەردانکردنی هەرێمی کوردستان بکات بە گوێرەی ستراتیژیەتی داهاتووی براند.
- گرێبەستکردن لەگەڵ کەناڵە تەلەفزیۆنیەکانی هەرێمی کوردستان و عێراق و چەند وڵاتێکی تر کە گەشتیارانیان دەنێرن هەڵدەبژێردرێن بۆ بلاوکردنەوەی بە مەرجێك کە ئەو گرێبەستانە شێواز و ژمارەی جارەکانی بلاوکردنەوەی ئەو رێکلامانە دەستنیشان بکەن.

گەشتە رۆژنامەوانیەکان :

- **ئامادەکردنی پرۆگرامێکی رێکوپێك و سەرنجراکێش بۆ گەشتە رۆژنامەوانیەکان و دیاریکردنی وادەکانیان.**
- **بانگهێشتکردنی رۆنامەنووسانی ناوخۆیی و بیانی لە بازاڕە سەرهەڵداو و سەرەکیەکان بۆ بەشداریکردن لە گەشتە رۆژنامەوانیەکان.**
- **یاوەریکردنی رۆژنامەنووسەکان لە گەشتەکاندا بەرەو دیارترین شوێنە گەشتیاریەکانی هەرێمی کوردستان.**
- **بەدواداچوونی رۆژنامەنووسان دوای گەشتەکان و دڵنیابوون لە بڵاوکردنەوەی راپۆرتەکانیان.**
- **بڵاوکردنەوەی راپۆرتەکان لەسەر وێبسایتە رەسمیەکانی دەستەو وەزارەتە پەیوەندیدارەکان.**

بڵاوکراوە هەواڵیەکان :

- **راسپاردنی کۆمپانیایەکی تایبەتمەند لە بواری ئای تی کە شارەزاییەکی باشی هەبێت بۆ بەرەوپێشبردنی کەرەستەی پیشەیی بۆ پێشکەشکردنی بڵاوکراوە هەواڵیەکان بە سێ زمان (کوردی و عەرەبی و ئینگلیزی).**
- **دیزاینکردن و پلاندانانی بڵاوکراوە هەواڵیەکان بە هەماهەنگی لەگەڵ کۆمپانیایەکی تایبەتمەند.**
- **رێکخستنی خولی شیاندن و راهێنانی ناوخۆیی بۆ کارمەندانی بەبازاڕکردن لە بارەی چۆنیەتی بەکارهێنانی بڵاوکراوە هەواڵیەکان.**
- **ئامادەکردنی بڵاوکراوە هەواڵیەکان بەشێوەیەکی رێکوپێك (وا باشە بە لایەنی کەم مانگانە بێت).**

راگەیاندنە کۆمەڵایەتیەکان :

- **کردنەوەی پێگە و ئەکاونت لەسەر تۆڕەکانی پەیوەندی کۆمەڵایەتی وەکوو فەیسبووك و تویتەر و یوتیوب..**

- نوێکردنەوەی زانیاریە گەشتیاریە بڵاوکراوەکان لەسەر پێگەی دەستە و پێگەی ڕێکخراوە نێودەوڵەتیەکان ی گەشت وگوزار لەسەر پێگە کۆمەڵایەتیەکان، ئەوەش لە ڕێگەی ئەپلۆدکردنی زانیاری نوێ بە شێوەی وەرزی و ماوەماوە.

توێژینەوەکانی بازار:

- ئامادەکردن و جێبەجێکردنی ڕووپێوێکی ساڵانە بۆ جووڵەی گەشتیاری لە هەرێم.

یەکە III: پلان دانان بۆ چالاکیەکانی بەبازارکردن لە هەرێمی کوردستان بۆ ساڵی 2014

بەگوێرەی بودجەی تەرخان کراو بۆ بەبازارکردن

لێپرسراو	Q4	Q3	Q2	Q1	پلان دانان بۆ چالاکیەکانی بەبازارکردن لەهەرێمی کوردستان بۆ ساڵی 2014
کارگێری پەیوەندی					بەرەوپێش بردنی ڕێکلام لە بازارە تازە پێگەیشتووەکان و بنەڕەتییەکان بۆ ساڵی 2014
کارگێری پەیوەندی، کارگێری ستراتیژی					وەرگرتنی بڕیار دەربارەی ئەم پێشانگایانە کە تیایدا ئامادە دەبن لە ساڵی 2014 و بەرەوپێش بردنی بیرۆکەیەکی تایبەت بۆ بەشداریکردن لە پێشانگاکان لە هەرێمی کوردستان
کارگێری ستراتیژی					بەرەوپێش بردنی خاڵی (زانیاری / زانیاری وەرگرتن) لەسەر هەرێمی کوردستان
کارگێری ستراتیژی، کارگێری لێکۆلینەوەی بازار					بەرەوپێش بردنی بیرۆکەی دروستکردنی ئۆفیس گەشت وگوزاری نێودەولەتی لە دەرەوەی هەرێمی کوردستان
کارگێری پەیوەندی					بەرەوپێش بردنی بیرۆکەی گەشتی ناساندن و پرۆگرامەکانی (تەجروبەی بەروبومی گەشت وگوزار ی) و گەشتی میدیایی بۆ ساڵی 2014
کارگێری پەیوەندی					بەرەوپێش بردنی بیرۆکەی بەبازارکردنی ئەلیکترۆنی بۆ ساڵی 2014
کارگێری لێکۆلینەوەی بازار					دەستنیشان کردنی چالاکیەکانی لێکۆڵینەوەی بەبازارکردن بۆ ساڵی 2014
کارگێری پەیوەندی					بەرەوپێش بردنی بیرۆکەی بۆنەکان و ڤیستیڤاڵەکان لە هەرێمی کوردستان بۆ ساڵی 2014

تەوەری شەشەم: بەرەوپێشبردنی فێرکردنی گەشتیاری

پـەروەردە و فێرکردنـی گەشـتیاری بنچـینەی یەکەمـە لـە پرۆسـەی گەشـەپێدانی گەشـتیاری. بەرەوپێشـبردنی فێرکردنـی گەشـتیاریش رێخۆشـکەرە بـۆ بەرزکردنـەوەی ئاسـتی کـوالیتی خزمەتگوزاریە گەشتیاریەکان کە ئەویش پێکهاتەی سەرەکیە لە سەرکەوتنی دامەزراوە گەشتیاریەکان و توانایان لە سەرنجڕاکێشانی ئەو کڕیارانەی کە پێداویستی و ئـەزموونی پێشـووتریان هەیە لەگـەڵ رووگە گەشـتیاریە جیهانیـەکان. ئامـانجی کۆتـایی لـەو پەروەردەیـە لەلایـەك بریتیـە لـە وەدەستهێنانی رەزامەندیی گەشتیار و لەلایەکی تریش بریتیە لە دانانی هەرێم بە شێوەیەکی بەهێز لەسـەر نەخشـەی گەشت وگوزاری جیهانی. ئەمەش سەرباری ئەوەی کە فێرکردن و پـەروەردەی گەشـتیاری هـەلی کاری زیـاتر لـە پسـپۆریە پەیوەندیـدارەکان دێنێتـە کایـەوە و توانـا و وزەیـەکی زۆریـش بـۆ کـەرتی گەشـت وگوزار دەستەبەر دەکات بۆ پێشکەوتن و رکابەریکردن لەگەڵ دامەزراوە گەشتیاریە پێشکەوتووەکان (و پێشەنگەکان) لە ناوچەکەدا و لە ئاستی جیهاندا.

رێکارەکان / هەنگاوەکان	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
ناولێنانی بەرێوەبەری پرۆژە ودروستکردنی تیمی کار بۆ بەدواداچوونی پرۆژەکە ودانانی لێپرسراویەتی تیمەکە و ئەرکەکانی												خاڵی دەستپێکردن
دابینکردنی سەرچاوە ئاویەکان و وەرگرتنی رەزامەندییە پێویستیەکان لە چوارچێوەی بودجە پەسندکراوەکان بۆ دەستەی گشتی گەشت وگوزار و بەرێوەبەرایەتیە گشتیەکان لە پارێزگاکان و ئیدارەی گەرمیان.												
ئامادەکردنی دیراسەی پێویست بۆ پێداویستیەکانی کەرتی گەشت وگوزاری لەسەرچاوەکانی مرۆییەکانی تایبەتمەند												
ئامادەکردنی پلان و بەرنامەی کورت و درێژخایەن بۆ گەشەکردنی فێرکردنی گەشت وگوزاری (بەگوێرەی پلانی ستراتیژی)												
سەرپەرشتیکردن لەسەر بەرەوپێشبردنی پرۆگرامەکانی فێرکردن و راهێنانی گەشت وگوزار ی												
سەرپەرشتیکردن بۆ دروستکردنی بەشە زانکۆییەکان و ئامادەییەکانی گەشت وگوزاری تەکنیکی ودوایش ئەکادیمییەکانی گەشت وگوزاری تایبەتمەند(بەگوێرەی پلانی ستراتیژی)												
بەدواداچوونی جێبەجێکردنی هەموو ئەم بەرنامانە بە شێوەیەکی ب												

قۆناغەکانی پرۆژەی پلانی بەرەوپێش بردنی فێرکردنی گەشت وگوزاری و خشتەی کات بۆ جێبەجێکردن (بە بەش)

تەوەری حەوتەم : ڕۆڵی دەوڵەت لە پەرەپێدان و پاڵپشتیکردنی کەرتی گەشتیاری تایبەت و گشتی

ڕۆڵی دەوڵەت لە بەرەوپێشبردنی کەرتی گەشت وگوزار دا ڕۆڵێکی سەرەکیە و لە هێنان و سەرنجڕاکێشانی وەبەرهێنەرانی کەرتی تایبەتدا زۆر پشتی پێ دەبەسترێت. لە کاتێکدا کە ئەرکی پاڵپشتیکردن پەیوەستە بە بەو دەستپێشخەریانەی کە حکوومەت لە ئەستۆیان دەگرێت بۆ هەردوو کەرتی تایبەت و گشتی لە کەرتی گەشتیاریدا، بۆیە پێویستە لەسەر دەستەی گشتی گەشت وگوزار پێشنیاری تایبەت بەو بوارە دابنێت و بواری گونجاو دەستنیشان بکات بۆ ئەو پاڵپشتیە بە گوێرەی ئەم هەنگاوانەی خوارەوە:

ڕێکارەکان / هەنگاوەکان	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
ناولێنانی بەڕێوەبەری پرۆژە ودروستکردنی تیمی کار بۆ بەدواداچوونی پرۆژەکە ودانانی لێپرسراویەتی تیمەکە و ئەرکەکانی												خاڵی دەستپێکردن
دابینکردنی سەرچاوە ئاویەکان و وەرگرتنی ڕەزامەندییە پێویستیەکان لە چوارچێوەی بودجە پەسندکراوەکان بۆ دەستەی گشتی گەشت وگوزار و بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکان لە پارێزگاکان و ئیدارەی گەرمیان.												
ئامادەکردنی دیراسەی پێویست بۆ پێداویستیەکانی کەرتی گەشت وگوزار لە وەبەرهێنان و شێوازەکانی پاڵپشتگردن بۆ دەزگامانی ئەم کەرتە												
هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتە پەیوەستەکان و شارەوانیەکان بۆ بەرەوپێشبردن و نوێکردنەوە و دروستکردنی ژێرخانی پێویست لە ناوچەکان و شوێنە گەشت وگوزار ییەکان و بەدواداچوونی جێبەجێکردنیان												
بەرەوپێش بردنی بەرنامەکانی پاڵپشتکردن کەە پێشکەش دەکرێت لەلایەن دەستەی گشتی گەشت وگوزار بۆ وەبەرهێنانی گەشت وگوزار ییەکان بە گوێرەی پەیرەوی دانراو و بەدواداچوونی جێبەجێکردنیان												
بەدواداچوونی جێبەجێکردنی هەموو ئەم بەرنامانە بە شێوەیەکی بەردەوام												

قۆناغەکانی پرۆژەی پلانی ڕۆڵی وڵات لە بەرەوپێشبردن و پاڵپشتکردنی کەرتی گەشت وگوزاری گشتی وتایبەت و خشتەی کات بۆ جێبەجێکردن (بە بەش)

تەوەری هەشتەم : شوێنەوارە ژینگەییەکان و چارەسەرکردنی پاشماوەکان

رۆڵی دەستەی گشتی گەشت وگوزار و بەڕێوەبەرایەتیەکانی گەشت وگوزار لە پارێزگاکان و ناوچەی گەرمیان لە رووی ژینگەییەوە رۆڵێکی سنوردارە، تەنها بریتیە لە هەماهەنگیکردن لەگەڵ لایەنە حکوومیە پەیوەندیدارەکان بە کاروباری ژینگە و شارەوانیەکانی ناوچە گەشتیاریەکان بۆ دۆزینەوەی چارەسەر گەلێك کە یارمەتیدەر بن لە پاکڕاگرتنی شار و ناوچەکانی رووگەی گەشتیاران. هەروەها لەسەر ئاستی ژینگەییش رۆڵێکی هەیە لەگەڵ دامەزراوە گەشتیاریەکان لە رێگەی دانانی رێوشوێن و رێنماییەکان بۆ ئەو دامەزراوانە و دانانی رێسا و یاسا و مەرج و پرۆگرام گەلی کارکردنی ژینگەدۆستانە بۆ رێپێدانیان بە تایبەت ئەوانەی دوور لە ژێرخانەکان کار دەکەن (بە تایبەت ئاوەڕۆیەکانی ئاوی پیس) کە خزمەتگوزاریەکانی کۆکردنەوەی پاشماوە رەقەکان پێیان ناگات، ئەوەش بە مەبەستی دۆزینەوەی چارەسەرگەلێك کە دۆستی ژینگە بن و چارەسەرکردنی ئەو پاشماوە رەق و شلانە بە شێوەیەك کە نەبنە مایەی پیسکردنی ژینگەی سروشتی و تێکدانی رووك و سەوزاییە خۆڕسکەکان و شێواندنی ناوچە گەشتیاریەکان. ئەمە شانبەشانی پێشنیارکردنی تایبەتمەندی و ئاکارە تایبەتەکانی بنیاتنانی دامەزراوەی گەشتیاری دۆستی ژینگە و دەستنیشانکردنی کەرەستە و مەرجە ئەندازەییەکانی ئەو دامەزراوانە، لەگەڵ پێشکەشکردنی هاندەر بۆ ئەو مەبەستانە.

هەنگاوەکان / ڕێکارەکان	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
ناولێنانی بەرێوەبەری پرۆژە ودروستکردنی تیمی کار بۆ بەدواداچوونی پرۆژەکە ودانانی لێپرسراویەتی تیمەکە و ئەرکەکانی												خاڵی دەستپێکردن
دابینکردنی سەرچاوە ئاویەکان و وەرگرتنی رەزامەندییە پێویستیەکان لە چوارچێوەی بودجە پەسندکراوەکان بۆ دەستەی گشتی گەشت وگوزار و بەرێوەبەرایەتیە گشتیەکان لە پارێزگاکان و ئیدارەی گەرمیان.												
دانانی مەرجەکان بۆ دەزگامانی دوور لە ژێرخان(بە تاییەت ئاوەرۆکەکان) و خزمەتەکانی کۆکردنی پاشماوە رەقەکان بۆ دۆزینەوەی چارەسەر												
بەدواداچوونی جێبەجێکردنی بنەرەتییەکان و مەرجەکانی ژینگەیی بۆ بەرێوەبردنی پاشماوەکان وەك ئاماژەی پێکراو لە پلان												
پێشنیارکردنی مواسەفاتی تاییەت بۆ دروستکردنی دەزگا گەشت وگوزار یە هاورییەکانی ژینگە و دانانی دەستنیشان کردنی گەرستەکان و مەرجەکانی دیزاینی ئەندازیاری بۆ ئەم دەزگانە و پلانی تەحفیزی گونجاو												
هەماهەنگی لەگەڵ لایەنی حکومی پەیوەیست و شارەوانیەکان بۆ جێبەجێکردنی مەرجەکانی پارێزگاریکردنی ژینگە لە ناوچە و شوێنە گەشتیاریەکان و بەدواداچوونی جێبەجێکردنیان												
بەدواداچوونی جێبەجێکردنی هەموو ئەم بەرنامانە بە شێوەیەکی بەردەوام												

تەوەری نۆیەم : بەرەوپێشبردنی ژێرخانەکانی هەرێم

بەرەوپێشچوونی گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان تا رادەیەکی زۆر پەیوەستە بە رادەی گونجاویی تۆڕەکانی ڕێگاوبان و کارەبا و ئاو و ئاوڕۆکان. هەروەها وەزارەتە پەیوەندیدارەکان و بەڕێوەبەرایەتیەکانی پارێزگاکان و بەڕێوەبەرایەتیەکانی تر پێویستە بانگهێشت بکرێن بۆ هەماهەنگیکردن لەگەڵ دەستەی گشتی گەشت وگوزار بۆ دڵنیابوون لە بەستنەوەی ناوچە و شوێنە گەشتیاریەکان بەو تۆڕانە بە خێرایی و تەرخانکردنی سەرچاوەی دارایی بۆ ئەم مەبەستە لە بودجەی ساڵانەیاندا. هەمان شتیش پەیرەو بکرێت لەسەر بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکانی گەشت وگوزار لە

پارێزگاکان و ناوچەی گەرمیان. پێویستە ئەوەش بزانرێت کە پلانی جێبەجێکاری بۆ ئەم تەوەرە لەلایەن لایەنە حکوومیە بەرپرسەکانەوە دادەنرێت کە بەرپرسیارن لە ژێرخانەکان ئەوەش لە میانەی پلانەکانیان بۆ سەرانسەری هەرێم.

تەوەری دەیەم : دانان و نوێکردنەوەی یاسا و رێسا و رێنماییەکانی گەشت وگوزار

دانان و نوێکردنەوەی نوێکردنەوەی یاسا و رێسا و رێنماییەکانی گەشت وگوزار دەروازەیەکی سروشتیە بۆ بەرەوپێشبردنی کەرتی گەشت وگوزار ، چونکە وەبەرهێنانی گەشتیاری و رووتێکردنی گەشتیاران و رێکخستنی کارەکانی کەرتەکە بە شێوەیەکی گشتی بەوانەوە پەیوەستن. لایەنەکانی یاسایی و رێنماییەکان و لایەنی رێکخستن بەیەکەوە دەبنە مایەی فەراهەمکردنی چوارچێوەی رێکخەر و هاندەر بۆ گەشەسەندنی کەرتی گەشت وگوزار و بەرەوپێشچوونی پرۆژە و یەکە و ناوچەکانی، هەروەها رێخۆشکەریشە بۆ دانانی بنچینە و بناغەی چاودێریکردنی کارەکانیان و کۆنترۆلکردنی کوالیتیەکەیان و بەڕێوەبردنیان بە شێوەیەکی رکابەریکارانەی بەردەوام.

بە هەمان شێوە، ئەرکەکانی دەستەی گەشت وگوزار لە بواری پەرەپێدانی سیاسەتەکان و ئامادەکردنی پرۆژە یاساکان و رێنماییە پەیوەندیدارەکان (وەکوو رێپێدان پۆلینکردن و رەزامەندی و کوالیتی کۆنترۆل و پەرەپێدانی هاوبەشی نێوان کەرتی گشتی و تایبەت لە بواری گەشتیاریدا) پێویستە بە هەبوونی چەند یاسایەك هەیە کە رەنگە دەرچوواندن و پەسەندکردنیان لە دەستەڵاتەکانی ئەودا نەبێت، هەر بۆیەش دانانی پلانێکی جێبەجێکاری بە سەقفێکی زەمەنیی دیاریکراوەوە ملکەچە بۆ هەندێك راستی کە لە دەرەوەی دەستەڵاتی ئەودان.

3–19 دانان و جێبەجێکردنی پلانەکان بە وردەکارییەوە بۆ پرۆژەکانی گەشەپێدانی گەشت وگوزار

پاشکۆی ژمارە 3 میکانیزمێکی نموونەیی لە خۆ گرتووە بۆ جێبەجێکردنی پلانەکانی پرۆگرام و پرۆژە گەشتیاریەکان لەگەڵ چەند نموونەیەکیان کە چەند پرۆژە و پرۆگرامێکی هەمەڕەنگن.

20- میکانیزمی نوێکردنەوەی پلانی ستراتیژی گەشتیاری

میکانیزمی نوێکردنەوەی پلانەکە ئەم هەنگاوانە لەخۆ دەگرێت:

- پێداچوونەوەی پێوەر و ئامارەکانی کاری کەرتی گەشت وگوزار بە هەموو پێکهاتەکانیەوە، لەوانەش تێکڕای ساڵانەی ژمارەی گەشتیاران و کاری هۆتێلەکان و ژمارەی شەوەکانی مانەوە و ژمارەی قەرەوێلە بەردەستەکان و داهاتەکان و ژمارەی پیشە و کارەکانی ناو کەرتەکە بە مەرجێك کە دوای ئەوە خاڵەکانی سەرکەوتن و خاڵەکانی هەرەسهێنان دەستنیشان بکرێن و گرفتەکان شی بکرێنەوە و وانە و ئەزموونیان لیّ وەربگیرێت بۆ ئەوەی لە داڕشتنی چەند ئامانجێکی خولی نوێی پلاندانان لەبەر چاو بگیرێن.
- پێداچوونەوەی گۆڕانکاریەکان لە ژینگەی دەستە لە رووی یاسایی و ئابووری و کارگێریەوە.
- دیارکردنی کەرەستە بەکارهاتووەکان لە قۆناغەکانی جێبەجێکردنی پلانەکە لە ئەوەی لە دانانی بودجەی ئۆفەرە داهاتووەکان سوودیان لیّ وەربگیرێت.
- هەڵسەنگاندنی دەستکەوتەکانی فێرکردن و راهێنانی گەشتیاری.
- هەڵسەنگاندنی دەستکەوتەکانی بەرەوپێشبردنی ناوچە گەشتیاریەکان.
- ئەنجامدانی شیکردنەوەی چوار لایەنە سەر لە نویّ بۆ دەستنیشانکردنی رووگە نوێیەکان.
- پێداچوونەوەی چوارچێوەی ستراتیژی گەشەپێدانی گەشتیاری و پێداچوونەوەی دید و پەیام و بەهاکان و ئامانجە ستراتیژیەکان.
- پێداچوونەوەی ئامانجە چەندێتیەکان لە سایەی رێڕەوەکانی گەشەسەندنی پێشبینیکراو لە خولی ستراتیژی نویّ.

دوا وتە

ئامانجی پرۆژەی پلانی ستراتیژی گەشت وگوزار – ماستەر پلان بریتیە لە بەهێزکردنی تواناکانی کەرتی گەشت وگوزار لە هەرێمی کوردستان و باشترکردنی ئاستەکە بە شێوەیەك کە ببێتە مایەی دروستکردنی ژینگەی خۆش و گەرم گوڕ کە سەرنجی گەشتیارانی ناوخۆیی و بیانی بە لای خۆیدا رابکێشێت و هەرێمی کوردستان لەسەر نەخشەی گەشت وگوزاری نێودەوڵەتی دابنێت لە نێو وڵاتە رکابەرەکان لە رووی گەشتیاریەوە، پلانەکە مەبەستیەتی کە کوردستان بکاتە رووگەیەکی گەشتیاری کە تا ئاسۆی ساڵی 2025 پێگەیەکی پێشکەوتووی لە لیستی رووگە گەشتیاریە پەسەندکراوەکان هەبێت لە سەر ئاستی هەرێمایەتی و جیهانیدا. بوون بە رووگەیەکی گەشتیاری سەرنجڕاکێش پێویستی بە زانینێکی ورد و تەواو هەیە بۆ پێکهاتەکانی پیشەسازی گەشت وگوزار هاوچەرخ و پێویستیەکانی گەشەپێدان و بەرەوپێشبردنی ئەو پیشەسازیە، لەگەڵ لەخۆگرتن و پاڵپشتیکردنی لەلایەن یەکە حکومیەکان بە شێوەیەکی پابەندانە کە بتوانێت هۆشیارانە رەفتار بکات لەسەر بنچینەیەکی دیراسەت کراو و کارا لەگەڵ ستراتیژیەتەکانی گەشەپێدانی ئەو کەرتە و هەبوونی ئامانجی روون و واقیعیانە و پلانێکی جێبەجێکاری کە پرۆژە و پرۆگرامی ماوە کورت و ناوەندی و درێژی لە خۆ گرتبێت.

ئەم راپۆرتە پلانی بەرەوپێشبردنی گەشت وگوزار بەردەست دەکات لە هەرێمی کوردستان بۆ ئاسۆی ساڵی 2025، کە فەراهەمکردنی ژینگەی سەرنجڕاکێش بۆ وەبەرهێنان و، دانانی یاسا و رێسای گونجاو و پاڵپشتیکار بۆ پرۆسەی گەشەپێدان ، و دروستکردنی ژێرخان و سەرخانە پێویستەکان، و پەرەپێدانی سیستەمەکانی فێرکاری و راهێنان، و پارێزگاریکردن لە وێنەی دەروشاوەی هەرێم، وچوارچێوە دانان و پاڵپشتیکردنی هەوڵەکانی بەبازاڕکردنی گەشتیاری، و دڵنیابوون لە کوالیتی باشی خزمەتگوزاریە گەشتیاریەکانی لە خۆ گرتووە، لەگەڵ دەستنیشانکردنی رۆڵی لایەنە پەیوەندیدارەکانی جێبەجێکردنی پلانەکە.

لە لایەکی تریشەوە گرنگی دەدات بە بەرەوپێشبردنی ژێرخانە سەرەکیەکان و شیاندنیان و بەستنەوەیان بە ناوچە گەشتیاریەکانی ئێستا و ئەوانەی داهاتوو، لەگەڵ گرتنەبەری رێوشوێن و رێکاری کارگێریانە و رێکخستنیانە بۆ سازکردنی زەمینەیەکی پتەو و ژینگەیەکی باش و پاڵپشتیکار بۆ چالاکی گەشتیاری سەرنجڕاکێش بۆ وەبەرهێنانەکان لە بواری بنیاتنان و بەرەوپێشبردنی پرۆژە و دامەزراوەی گەشتیاری بە بەرزترین پێوەر و ستاندارده جیهانیەکان و دروستکردنی شوێنی خزمەتگوزاری گەشتیاران کە خزمەتگوزاری و بەرهەمی رکابەریکارانە پێشکەشی گەشتیاران بکات بە

شێوەیەك لەوانە باشتر بێت کە لە پێشکەوتووترین وڵاتە گەشتیاریەکانی جیهان و ناوچەکە پێشکەش دەکرێن.

هەروەها، راکێشانی گەشتیاران لە دەرەوەی هەرێمیش مەسەلەیەکە گرنگییەکەی لەوانە کەمتر نیە، و سەرکەوتنی پلانی گەشەپێدانی گەشتیاری پێیەوە پەیوەستە. ئەوەش ئەرکی حکوومەتە بە گشت دامەزراوە و پێکهاتەکانیەوە لە سەرووی هەمووشیانەوە دەستەی گشتی گەشت وگوزار لە پایتەخت و بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکانی گەشت وگوزار لە پارێزگاکان. لێرەشەوە گرنگی پلانەکانی بەبازاڕکردن و بانگەشەکردن و پەرەپێدانی براندی گەشتیاری بەکارهاتوو بۆ ئەم مەبەستە بە روونی دەردەکەوێت.

هەبوونی ئومێد بە سەرکەوتنی کەرتی گەشت وگوزار بۆ ئەوەی پێگەیەك بۆ خۆی تەرخان بکات لەسەر نەخشەی گەشت وگوزاری جیهانیدا پەیوەستە بە توانای کەرتی گەشت وگوزار لە رکابەریکردن لە بازارە هەرێمایەتی و نێودەوڵەتیەکاندا وئاستی پێشکەوتوویی لە سازکردنی زەمینەیەکی پتەو بۆ ئەوەی ئەو سەرکەوتنەی لەسەر بنیات بنرێت. لێرەشدا رۆڵی فێرکردن و فێرکردنی پیشەیی گەشتیاری رۆڵێکی سەرەکیە چونکە کارمەند و هێزی کاری پیشەگەر و پسپۆر بۆ کەرتی گەشت وگوزار بەردەست دەکات کە توانای دروستکردنی ناوبانگێکی جیهانی باشی بۆ دامەزراوەکانی ئەم کەرتە هەبێت.

رۆڵی رۆشنبیری گەشتیاریش کەمتر نیە لە رۆڵی فێرکردنی پیشەیی لە لەخۆگرتنی کەرتی گەشت وگوزار و پاڵپشتیکردنی بە سەرچاوەکانی سەرکەوتن. لەمەشدا رۆڵی راگەیاندن و بانگەشەی گەشتیاری دێت بۆ بڵاوکردنەوەی هۆشیاری سەبارەت بە گرنگی کەرتی گەشت وگوزار بۆ ئابووری هەرێم ، و پیشاندانی وێنەیەکی جوان لە بارەی گەشت وگوزار بە ناوەندەکانی کۆمەڵگە – کە تا رادەیەکی زۆر کۆمەڵگەیەکی پارێزگارە – بۆ ئەوەی بتوانێت ئەو چالاکیانە پەسەند بکات و لەخۆی بگرێت و ئاوێتەی بێت. بە هەمان شێوە، ئەنجامدانی فیستیڤاڵ و ئاهەنگەکان و کردنەوەیان بە رووی گەشتیاراندا پشکدارە لە پێناساندنی کەلتوورە ناوخۆییەکانی هەرێم و شێوازی ژیانی گروپە ئاینی و نەتەوەییەکان کە زۆرن لە سەر خاکی هەرێم و، سەرچاوەیەکن بۆ فرەیی و هەمەڕەنگی و دەوڵەمەندی و مایەی سەرنجڕاکێشانی گەشتیارن، بە هەمان ئەو رادەیەکی کە ناوچە شوێنەواریەکان و شوێنەکانی حەوانەوە و ئارامی و ناوچە سروشتیە جوانەکان سەرنجی رادەکێشن.

بە هەمان شێوە، بەدیهێنانی ئامانجەکانی ئەم گەشەپێدانە پەیوەستە بە بەردەستبوونی پێویستیەکانی ماستەر پلان لە سەرچاوە مرۆییەکان و داراییەکان و بنچینەکانی ڕێکخستن و هاوبەشبوونی راستەقینە لەگەڵ کەرتی تایبەت و کۆمەڵگەی مەدەنی.

سەرکەوتنی ماستەر پلانی گەشتیاری سەرکەوتنی پرۆسەی گشتگیری گەشەپێدانە، کە دەبێتە هاندەرێك بۆ گەشەسەندن لە سەرانسەری هەرێم و هانی بەرەوپێشچوونی ئابووری دەدات و یارمەتیدەریشە لە فراوانکردنی بنکەی ئابووری هەرێم و هەمەجۆرکردنی ئەو بنکەیە، هەروەك چۆن یارمەتیدەرە لە چارەسەرکردنی گرفتەکانی بێکاری و لاوازی ئاستی ئابووری ناوچەیی، گەشت وگوزاریش دەکاتە سەرچاوەیەکی سەرەکی بۆ کۆی داهاتی ناوخۆیی.

کارگێری حکوومەتی هەرێمی کوردستان، بە هاوبەشی لەگەڵ کەرتی تایبەت، لە ماوەی رابردوودا سەرکەوتوو بووە لە وەدەستهێنانی چەند دەستکەوتێك لە رووی پاڵپشتیکردنی کەرتی گەشت وگوزار و هاندانی ئەو کەرتە. ئەمڕۆش وای دەبینێت کە پێویستە دەزگا پەیوەندیدارەکانی پەرەیان پێ بدرێت و شێوازەکانی کارکردنی ئەو دامەزراوانە بەرەو پێش ببرێت بۆ بەدەستهێنانی وەرچەرخانێکی نموونەیی، کە خەونی حکوومەتی هەرێمە لە رەوشی ئێستای کەرتی گەشت وگوزار و لە رووی رۆڵی ئەو کەرتە لە ئابووری هەرێمدا.

ئەم پرۆژەی ماستەر پلانە بریتیە لە بەرجەستەکردنێکی هەستپێکراو بۆ گەشەکردنی هۆشیاری لە بارەی گرنگی ئەم کەرتە و پێویستی بەرەوپێشبردنی، لە چوارچێوەی ئامانجەکانی گەشەپێدانی ئابووری – کۆمەڵایەتی گشتگیر، ئەمەش کەرەستەی حکوومەتە بۆ خێراکردنی ئەو گەشەپێدانە و گەیاندنی بۆ سەرجەم ناوچەکانی هەرێم.